

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

DENOV TADBIRKORLIK VA PEDAGOGIKA INSTITUTI

SH. TO'RAYEV, R. BOZOROV

SOLIQLAR VA SOLIQQA TORTISH

O'quv qo'llanma

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
huzuridagi Muvofiqlashtiruvchi kengash tomonidan
o'quv qo'llanma sifatida tavsiya etilgan

Bilim sohasi: 200000 – Ijtimoiy soha, iqtisod va huquq
Ta'lim sohasi: 230000 – Iqtisod
Ta'lim yo'nalishi: 5230100 – Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)
5230200 – Menejment (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)
5230600 – Moliya va moliyaviy texnologiyalar
5230900 – Buzgaltirni hisobi va audit (tarmoqlar bo'yicha)

O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi
"Fan" nashriyoti
Toshkent – 2023

UO'K: 624.15(0.075.2)

BBK: 67.402

T 96

Taqrizchilar:

Bazarov Q.T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti “Soliqlar va sug’urta ishi” kafedrasida dotsenti, iqtisod fanlari nomzodi

Turahoyeva K.U. – Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasida mudiri, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent

Soliqlar va soliqqa tortish. O’quv qo’llanma / Sh. To’rayev, R. Bozorov. “Fan” nashriyoti, Toshkent – 2023. – 248 bet.

O’quv qo’llanmada soliqlarning iqtisodiy mohiyati, ahamiyati, zarurligi, soliq siyosatining o’ziga xos xususiyatlari, olib borilayotgan iqtisodiy islohotlarning muhim yo’nalishi hamda samarasi sifatida bayon qilingan. Respublikamizda amalda bo’lgan soliqlar va yig’imlarni undirish mexanizmlariga alohida to’xtalib o’tilgan, soliq stavkalarining o’zgarish dinamikasi hamda keyingi yillarda soliq-byudjet siyosatida aholi farovonligini oshirish, barqaror iqtisodiy o’sishni ta’minlash maqsadida soliq qonunchliklariga kiritilgan o’zgarishlar hisobga olingan.

Ma’lumki, soliqlarning yig’iluvchanligi ko’p jihatdan aholining soliq bilimdonligi va soliq madaniyatiga bog’liq. Ushbu qo’llanma nafaqat oliy ta’lim muassasalari talabalariga, shuningdek, texnikum talabalari hamda tadbirkorlik faoliyati bilan shug’ullanuvchi kichik biznes xodimlari uchun ham tavsiya etiladi.

Iqtisodiyot fanlari doktori Z.U. Berdinazarovning umumiy tahriri ostida.

ISBN 978-9943-19-668-3

© Sh. To’rayev, 2023

© “Fan” nashriyoti, 2023

MUNDARIJA

Kirish	4
I bob. “Soliqlar va soliqqa tortish” faniga kirish.....	7
II bob. Foyda solig’i.....	14
III bob. Aylanmadan olinadigan soliq	41
IV bob. Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig’i.....	54
V bob. Qo’shilgan qiymat solig’i.....	92
VI bob. Aksiz solig’i	118
VII bob. Yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq	132
VIII bob. Jismoniy shaxslardan olinadigan mol-mulk solig’i.....	141
IX bob. Yuridik shaxslardan olinadigan yer solig’i.....	149
X bob. Jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig’i.....	162
XI bob. Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq.....	170
XII bob. Yer qa’ridan foydalanganlik uchun soliq.....	179
XIII bob. Ijtimoiy soliq va mahalliy yig’imlar	190
XIV bob. Elektron hisobot va uni jo’natish tartibi	205
Glossariy	227
Ilovalar	230
Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati	245

DENOV TADBIRKORLIK
VA PEDAGOGIKA
INSTITUTI ARM
№ 29903

SH. To'rayev, R. Bozorov

O'QUV QO'LLANMA

SOLIQLAR VA
SOLIQQA TORTISH

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

DENOV TADBIRKORLIK VA PEDAGOGIKA INSTITUTI

SH. TO'RAYEV, R. BOZOROV

SOLIQLAR VA SOLIQQA TORTISH

O'quv qo'llanma

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
huzuridagi Muvofiqlashtiruvchi kengash tomonidan
o'quv qo'llanma sifatida tavsiya etilgan

Bilim sohasi: 200000 - Ijtimoiy soha, iqtisod va huquq
Ta'lim sohasi: 230000 - Iqtisod
Ta'lim yo'nalishi: 5230100 - Iqtisodiyot (tarmoqlar va sahalar bo'yicha)
5230200 - Menajment (tarmoqlar va sahalar bo'yicha)
5230600 - Maliya va moliyaviy texnologiyalar
5230900 - Buxgalteriya hisobi va audit (tarmoqlar bo'yicha)

O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi
"Fan" nashriyoti
Toshkent - 2023

UO'K: 624.15(0.075.2)

BBK: 67.402

T 96

Taqrizchilar:

Bazarov Q.T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti "Soliqlar va sug'urta ishi" kafedrası dotsenti, iqtisod fanlari nomzodi

Turaboyeva K.U. – Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti "Raqamli iqtisodiyot" kafedrası mudiri, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent

Soliqlar va soliqqa tortish. O'quv qo'llanma / Sh. To'rayev, R. Bozorov. "Fan" nashriyoti, Toshkent – 2023. – 248 bet.

O'quv qo'llanmada soliqlarning iqtisodiy mohiyati, ahamiyati, zarurligi, soliq siyosatini o'ziga xos xususiyatlari, olib borilayotgan iqtisodiy islohotlarning muhim yo'nalishi hamda samarasi sifatida bayon qilingan. Respublikamizda amalda bo'lgan soliqlar va yig'imlarni undirish mexanizmlariga alohida to'xtalib o'tilgan, soliq stavkalarining o'zgarish dinamikasi hamda keyingi yillarda soliq-byudjet siyosatida aholi farovonligini oshirish, barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash maqsadida soliq qonunchliklariga kiritilgan o'zgarishlar hisobga olingan.

Ma'lumki, soliqlarning yig'iluvchanligi ko'p jihatdan aholining soliq bilimdonligi va soliq madaniyatiga bog'liq. Ushbu qo'llanma nafaqat oliy ta'lim muassasalari talabalariga, shuningdek, texnikum talabalari hamda tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanuvchi kichik biznes xodimlari uchun ham tavsiya etiladi.

Iqtisodiyot fanlari doktori Z.U. Berdinazarovning umumiy tahriri ostida.

ISBN 978-9943-19-668-3

© Sh. To'rayev, 2023

© "Fan" nashriyoti, 2023

MUNDARIJA

Kirish	4
I bob. "Soliqlar va soliqqa tortish" faniga kirish.....	7
II bob. Foyda solig'i.....	14
III bob. Aylanmadan olinadigan soliq.....	41
IV bob. Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i.....	54
V bob. Qo'shilgan qiymat solig'i.....	92
VI bob. Aksiz solig'i.....	118
VII bob. Yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq.....	132
VIII bob. Jismoniy shaxslardan olinadigan mol-mulk solig'i.....	141
IX bob. Yuridik shaxslardan olinadigan yer solig'i.....	149
X bob. Jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'i.....	162
XI bob. Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq.....	170
XII bob. Yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliq.....	179
XIII bob. Ijtimoiy soliq va mahalliy yig'imlar.....	190
XIV bob. Elektron hisobot va uni jo'natish tartibi.....	205
Glossariy.....	227
Ilovalar.....	230
Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.....	245

DENOV TADBIRKORLIK
VA PEDAGOGIKA
INSTITUTI ARM
№ 29903

KIRISH

O'zbekiston Respublikasida soliq va tashqi savdo siyosati sohaslarida tadbirkorlik faoliyatini yuritish uchun qulay sharoitlar yaratish va investitsiya muhitini yaxshilashga qaratilgan chora-tadbirlar vositasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda.

Tajribali ekspertlarning baholashlari va tadbirkorlik subyektlari o'rtasida o'tkazilayotgan so'rovlar iqtisodiyotdagi yashirin aylanmaning yuqori darajada saqlanib qolayotganligidan dalolat beradi, bu esa soliq qonunchiligiga to'liq rioya etayotgan tadbirkorlarning iqtisodiy manfaatlariga putur etkazmoqda, ular uchun teng bo'lmagan biznes yuritish shartlarini yuzaga keltirmoqda.

Soliq ma'muriyatchiligini isloh etish, davlat soliq xizmati organlari faoliyatini yanada takomillashtirish hamda samaradorligini ushish va rivojlanishi bo'lgan «raqamli iqtisodiyot»ni shakllantirish, shuningdek, soliq nazorati sohasidagi umumetirof etilgan xalqaro norma va standartlarni milliy qonunchilikka implementatsiya qilishni jadallashtirish lozim.

Mamlakatimizda yashirin iqtisodiyot darajasini pasaytirish, tadbirkorlik faoliyatini yuritish uchun, shu jumladan tartibga solish va soliq yukini kamaytirish hisobiga teng raqobat sharoitlarini yaratish, soliq qonunchiligi talablariga rioya qilish tartib-taomillarini avtomatlashtirish va uning tartibini soddalashtirishni taqozo etadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 16-martdagi Davlat soliq qo'mitasida sohaga doir masalalar yuzasidan o'tkazgan yig'ilishdava 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasini "Inson qadrini ulug'lash va faol mahalla yili"da amalga oshirishga oid davlat dasturida belgilangan vazifalar ijrosini va hayot sifatining barqaror yaxshilanishini ta'minlash hamda tadbirkorlik faoliyatini yuritish, samarali soliq mexanizmini qo'llash va «raqamli iqtisodiyot»ni rivojlantirish uchun qulay muhit yaratish belgilab ulindi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2022-yil 16-mart kuni Davlat soliq qo'mitasida soliq ma'murchiligini

isloh qilish va sohaga axborot texnologiyalarini keng joriy etish masalalari yuzasidan o'tkazgan yig'ilishida qabul qilingan yangi Soliq kodeksi xususida to'xtalib, unda ko'plab yangiliklar amaliyotga joriy etilishi ta'kidlab o'tildi:

"2020-yilda ko'p muhokamalardan so'ng, biz bugungi O'zbekistonimizga munosib bo'lgan yangi Soliq kodeksini qabul qildik. 13 tadan 9 taga soliq turlari kamaytirildi. Mulk solig'i 5% dan 1,5% ga tushdi, QQS 20% dan 15% ga tushdi. 2023-yil 12% ga tushirishimiz kerak. Buning uchun ko'p ish qilishimiz kerak. Odamlar qachon bizdan rozi bo'ladi? Soliq yuki kamayib, daromadlari oshib borsa, rozi bo'ladi.

Bizga hozir tushum oshishi asosiysi emas. Birinchi navbatda, tizimni to'g'ri qilib, bilmaganlarga o'rgatib, soliq yukini kamaytirib, tadbirkorlarning amin-erkin, halol ishlashini yo'lga qo'yishimiz kerak. Soliqchilar jazolovchi emas, ko'makchi bo'lishi kerak.

Soliq organidagi barcha darajadagi rahbarlar tadbirkorlar odamlar bilan bilan tez-tez uchrashib, muammolarini eshitishi, tushunmovchiliklarning uldini olishi, ijtimoiy tarmoqlarda, OAVda kerakli axborotni berishi, o'rgatishi va yaqin ko'makchisi bo'lishi kerak"¹

"Soliq kodeksi normalarini har bir soliq xodimi, tadbirkorlar va soliq to'lovchilar puxta o'zlashtirishi, buning uchun ularni muntazam ravishda o'qitish zarur"².

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29-dekabrda Oliy Majlisga Murojaatnomasida davlat korxonalariga va 500 mingdan ziyod tadbirkorlik subyekti hamda qariyb 8 million fuqaroga jami 66 trillion so'mlik soliq imtiyozlari va moliyaviy qo'llab-quvvatlash bo'yicha amaliy yordamlar berilgani ta'kidlandi:

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2022-yil 16-mart kuni Davlat soliq qo'mitasida "Soliq ma'murchiligini isloh qilish va sohaga axborot texnologiyalarini keng joriy etish masalalari" yuzasidan o'tkazgan yig'ilishidagi ma'ruzasi. <https://review.uz/>

² 2020-yil - "In, ma'rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili" O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 24-yanvardagi Oliy Majlisga Murojaatnomasi "Xalq so'zi", 2020-yil 25-yanvar, № 19 [7521].

«Pandemiya oqibatlarini yumshatish va bartaraf etish uchun davlat tomonidan jami 82 trillion so'mlik kompleks chora-tadbirlar amalga oshirildi. Jumladan, Inqirozga qarshi jamg'arma tashkil etilib, koronavirusga qarshi kurashish, aholi va korxonalarni qo'llab-quvvatlash bilan bog'liq tadbirlarga byudjetdan 16 trillion so'mdan ortiq mablag' yo'naltirildi. Shuningdek, davlat korxonalariga va 500 mingdan ziyod tadbirkorlik subyekti hamda qariyb 8 million fuqaroga jami 66 trillion so'mlik soliq imtiyozlari, kredit muddatlarini uzaytirish va moliyaviy qo'llab-quvvatlash bo'yicha amaliy yordamlar berildi»³

Hozirgi kunda mamlakat iqtisodiyotini yetakchi sohava tarmoqlari zamon bilan hamnafas faoliyat yuritishiga barcha zarur sharoit yaratib berilmoqda. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikka keng yo'l ochib berilayotgani, ilg'or axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llagan holda soliq nazoratini hayotimizga izchillik bilan joriy etilayotgani erishilayotgan samarali yutuqlarimizning mustahkam poydevorini tashkil etmoqda. Soliq sohasida amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlar natijasida mamlakatimiz iqtisodiyoti barqaror sur'atlar bilan rivojlanib, ishbilarmonlik muhitini yanada yaxshilanishiga zamin yaratmoqda.

³ 2021-yil – "Yoshlarni qo'llab-quvvatlash va aholi samaradorligini mustahkamlash yili" O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 29-dekabrda Oliy Majlisga Murojaatnomasi "Xalq so'zi", 2020-yil 30-dekabr, № 276 (7778)

I BOB. "SOLIQLAR VA SOLIQQA TORTISH" FANIGA KIRISH

1.1. "Soliqlar va soliqqa tortish" fanining maqsadi va vazifasi

"Soliqlar va soliqqa tortish" fanining maqsadi yuridik va jismoniy shaxslarni soliqqa tortish tartibi, yuridik va jismoniy shaxslardan undiriladigan umumdavlat va mahalliy soliqlarning iqtisodiy mohiyati va soliq tizimidagi ahamiyati, yuridik va jismoniy shaxslardan undiriladigan soliqlarning turlari, yuridik va jismoniy shaxslarni soliqqa tortishning o'ziga xos xususiyatlari bilan yaqindan tanishtirib, yuridik va jismoniy shaxslarni soliqqa tortish bo'yicha bilimlarni chuqurlashtirish, fan bo'yicha nazariy va amaliy bilim ko'nikmalarini hosil qilishdan iborat.

Ushbu fan yuridik va jismoniy shaxslarni soliqqa tortish tushunchasi, yuridik va jismoniy shaxslardan undiriladigan umumdavlat va mahalliy soliqlarning iqtisodiy mohiyati, yuridik va jismoniy shaxslarni soliqqa tortishning asosiy prinsiplarini o'rgatishda qo'l keladi. Shuningdek, «Soliqlar va soliqqa tortish» fani mutaxassislik fanlardan hiri bo'lib, boshqa iqtisodiy fanlarni chuqur o'rganishda asos bo'lib xizmat qiladi.

Fanning vazifasi yuridik va jismoniy shaxslarni soliqqa tortish tartibi bo'yicha talahalar va davlat soliq xizmati organlari xodimlarini nazariy hamda amaliy tomondan o'rgatish hamda soliq amaliyotida tadbir etishdir.

Shuningdek, rivojlangan chet el mamlakatlarining soliq amaliyotidagi ilg'or tajribalarini o'rganish asosida qilingan xulosalarni iqtisodiyotimizga mos tomonlarini tadbir etishdan iboratdir.

"Soliqlar va soliqqa tortish" fani O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq xizmati organlariga mutaxassis kadrlarni tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

"Soliqlar va soliqqa tortish" fanining asosiy vazifasi yuqori malakali davlat soliq xizmati organlariga mutaxassis kadrlarni tayyorlashda ularni ham nazariy, ham ilmiy, ham amaliy jihatidan o'rganishlarini va bilimga ega bo'lishlarini ta'minlashdan iboratdir.

1.2. "Soliqlar va soliqqa tortish" fanining predmeti va o'rganish usullari

"Soliqlar va soliqqa tortish" fani barcha iqtisodiy fanlar kabi o'zining predmetiga, ya'ni izlanish obyektiga ega. «Soliq nazariyasi» fanining predmeti bo'lib soliqlar va soliq munosabatlarini paydo bo'lishi hamda soliqlarning harkati hisoblansa, yuridik va jismoniy shaxslardan olinadigan soliqlarning harakati, yuridik va jismoniy shaxslarni soliqqa tortish mexanizmini o'rganish, yuridik va jismoniy shaxslarni soliqqa tortish jarayoni «Soliqlar va soliqqa tortish» fanining predmeti bo'lib hisoblanadi.

"Soliqlar va soliqqa tortish" fanini o'rganishdagi usullar umumiy va alohida usullarga bo'linadi.

Tabiat, jamiyat va tafakkurning rivojlanish qonunlarini tadqiq qilishning ilmiy uslubi dialektik uslubdir. Shuning uchun ham ushbu ilmiy uslub barcha fanlarning, shu jumladan «Soliqlar va soliqqa tortish» fanining nazariy va uslubiy asosini tashkil etadi. Dialektika iqtisodiy jarayonlarning o'zaro bog'liqligi, harakat va rivojlanishida tadqiq qilishni talab etadi. Dialektik uslub shuni tadqiq etadiki, rivojlanish quyidan yuqoriga qarab sodir bo'ladi, bilish esa oddiydan murakkabga tomon rivoj topib boradi. Shuning uchun ushbu uslub tadqiq etishning induksiya va deduksiya usullarini o'z ichiga oladi.

Xususiy, yakka fakt olinib, uning asosida umumiy qoida hosil qilinadigan bo'lsa – induksiya usuli vujudga keladi. Barcha xususiy hollarni o'z ichiga olgan umumiy qoida hosil qilinsa – deduksiya usuli yuzaga keladi.

Hamma iqtisodiy fanlar kabi «Soliqlar va soliqqa tortish» fanining ham o'ziga xos ilmiy tadqiq etish usullari mavjud, ya'ni ilmiy tadqiq etish usullari hiri bu ilmiy abstraksiya usulidir. Ilmiy abstraksiya usulining mohiyati bu tahlil paytida obyektning faqat bir tomoniga, tadqiq etilayotgan jarayonning asosiy mohiyatiga e'tibor qaratilib, halal berishi mumkin bo'lgan ikkinchi darajali elementlarning ta'siri e'tibordan chetda qoldiriladi.

Tabiat va jamiyatdagi voqea hodisalar singari iqtisodiy jarayonlarning ham tarkibiy bo'limlarini tadqiq etmay turib, ya'ni tahlil qilmay turib, ularni ilmiy jihatidan o'rganib bo'lmaydi.

"Soliqlar va soliqqa tortish" fani, shuningdek, o'z predmetini o'rganishda tahlil va sintez usulidan ham foydalanadi.

"Tahlil" iborasi grekcha "analiz" so'zidan olingan bo'lib, bu qismlarga bo'lish yoki ajratish, tahlil qilish kabi ma'nolarni bildiradi, ya'ni tahlil murakkab hodisa va predmetlarni tarkibiy bo'laklarga bo'lish, ajratish asosida ko'rsatkichlarni taqqoslash va tadqiq etish demakdir.

Tahlil usuli bo'lib, bu usul vositasida voqea hodisalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqliklar tadqiq etiladi.

Sintez usuli tadqiq etilgan bo'limlardan olingan xulosa va natijalarni butun bir yaxlit jarayon deb hisoblab, umumiy xulosa chiqarishdan iborat. Yuridik shaxslardan undiriladigan soliq turlarini hisoblash va davlat byudjetiga o'tkazish tartibining amaliy masalalari mazkur usul bilan tadqiq etiladi.

To'liq tasavvur paydo bo'lishi uchun predmetning ayrim tarkibiy elementlarining bog'liqligini va mavjud muammolarni aniqlab olish, umumlashtirish, ya'ni sintez qilish lozim. Tahlilsiz sintez ham bo'lmaydi.

Shuningdek, "Soliqlar va soliqqa tortish" fanini o'rganishda quyidagi usullardan foydalanish mumkin: foiz chiqarish, taqqoslash, koeffitsiyent, zanjirli bog'lanish, korrelyatsiya, matematik usullarni qo'llash, statistik, grafik, yuridik shaxslardan undiriladigan soliqlarni davrlar bo'yicha taqqoslash, yuridik shaxslardan undiriladigan soliq tushumlarini jadvallar orqali ifodalash, o'zgarishlarni aniqlash, ularga nazariy jihatdan baho berish, yuridik shaxslardan undiriladigan soliqlarning boshqa iqtisodiy kategoriyalarga ta'sirini grafik usulda tasvirlash va boshqalar.

Yuqorida aytib o'tilgan usullardan foydalanib yuridik shaxslarning faoliyatini tahlil qilish iqtisodiyotdagi yangi imkoniyatlarni topishda yordam beradi, yuridik shaxslarni soliqqa tortish samaradorligini yanada oshiradi.

Statistik guruhlash usuli – ma'lumotlarni ma'lum belgilariga ko'ra guruhlarga ajratish statistik tadqiq etishning muhim usuli hisoblanadi. Statistik usul deb atalishiga sabab shundaki, hunda ko'rsatkichlar hir qancha statistik ma'lumotlarni guruhlarga bo'lish asosida o'rganiladi. Statistik guruhlash usuli orqali iqtisodiy ko'rsatkichlar bir hil bo'lgan guruhlarga ajratiladi va ayrim ko'rsatkichlar o'rtasida bir-biriga bog'liqlik borligini hamda tadqiq etilayotgan voqea-hodislarning eng muhimi aniqlanadi.

1.3. "Soliqlar va soliqqa tortish" fanining boshqa fanlar bilan bog'liqligi

"Soliqlar va soliqqa tortish" fani yuridik shaxslardan olinadigan soliqlarning harakatini va yuridik shaxslarni soliqqa tortish mexanizmini chuqur o'rganish asosida xulosa qilib olingan, takrorlanib turadigan munosabatlarni tartibga solib o'rgatadi.

"Soliqlar va soliqqa tortish" fani "Soliq nazariyasi" fani bilan chambarchas bog'liqdir. Chunki yuridik shaxslardan olinadigan soliq nazariyasi qonuniyatlari va soliqqa tortish tamoyillaridan chetga chiqib ketolmaydi, ularga asoslanadi.

Bu fan moliya fani bilan ham chambarchas bog'liqdir. Chunki yuridik shaxslardan olinadigan soliqlar moliya munosabatlarining tarkibiga kiradi. Shuning uchun moliya ham, yuridik shaxslar soliqlari ham pul munosabatlarini ifodalaydi. Bu ikkala fan uchun yagona asos pul munosabatlarining mavjudligidir. Lekin yuridik shaxslardan undiriladigan soliqlar keyinchalik o'ziga xos bo'lgan pul munosabatlarini, ya'ni soliq to'lovchilar bilan davlat o'rtasidagi majburiy pul munosabatlarini ifodalaydi.

Shuningdek, "Soliqlar va soliqqa tortish" fani bakalavriat ta'lim yo'nalishidagi "Soliq nazariyasi", "Moliya", "Buxgalteriya hisobi", "Iqtisodiy tahlil va audit", "Soliq ma'murchiligi", "Soliq statistikasi va prognozi", "Soliq hisobi va hisoboti", "Iqtisodiyot nazariyasi", "Soliq tizimi", "Soliq tizimida dasturiy mahsullar", "Kichik

biznes va tadbirkorlikni soliqqa tortish", "Xalqaro soliqqa tortish munosabatlari" va "Mikroiqtisodiyot, Makroiqtisodiyot" va boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqdir.

1.4. Yuridik va jismoniy shaxslarni soliqqa tortishning asosiy prinsiplari

Davlat soliq xizmati organlari xodimlari o'zlariga soliq qonunchiligi xujjatlarida yukdangan vazifalarni muvaffaqiyatli bajarishlari uchun faqat nazariy jihatlarini o'rganib qolmasdan, yuridik shaxslardan olinadigan soliqlarning iqtisodiy mohiyati va obyektiv zarurligi, umumiy asosga ega bo'lgan soliq qonunchiligi tamoyillari, soliqlar va majburiy to'lovlar tizimi, yuridik shaxslardan olinadigan soliqlarning turlari va yuridik shaxslarni soliqqa tortish mexanizmining amaldagi holatini puxta egallagan bo'lishi zarur. Buning uchun esa, yuridik shaxslarni soliqqa tortish fanini chuqur o'rganish kerak.

Yuridik shaxslarni soliqqa tortish fani pul munosabatlarini ifodalovchi soliqlarning mohiyati, davlat byudjetiga tushish nuqtayi nazaridan umumdavlat (respublika) soliqlari va mahalliy soliqlarga bo'linishi, yuridik shaxslar tushunchasi va ularning soliqlari tarkibi, yuridik shaxslardan olinadigan soliqlarning byudjet daromadlarini shakllantirish va pul muomalasini mustahkamlashdagi ahamiyati, yuridik shaxslar soliqlarini byudjetga to'lash tartibi, yuridik shaxslardan olinadigan soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarning turlari, yuridik shaxslardan olinadigan foyda solig'i, soliq solishning soddalashtirilgan tartibi, yagona soliq to'lovi, yagona yer solig'i, yuridik shaxslardan undiriladigan qo'shilgan qiymat solig'i, yuridik shaxslardan undiriladigan aksiz solig'i, yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq, yuridik shaxslardan olinadigan yer solig'i, suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq, yer qo'ridan foydalanuvchilar uchun soliqlar va maxsus to'lovlar, davlat maqsadli jamg'armalariga to'lanadigan majburiy to'lovlar, yuridik shaxslar tomonidan davlat maqsadli jamg'armalariga to'lanadigan

majburiy to'lovlar, soliq to'lovchilarning ayrim toifalariga soliq solish tartibi, davlat hoji va bojxona to'lovlari, soliq to'lovchilarning ayrim toifalariga soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari, davlat soliq xizmati organlari tizimida yuridik shaxslarga oid axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, yuridik shaxslardan olinadigan soliqlarni amaliyotga tadbiiq etish uslublari, soliq tizimiga oid boshqa harakatlarni o'z ichiga oladi.

Yuridik shaxslarni soliqqa tortish soliq solishning majburiyigi, aniqligi, adolatligi, soliq tizimining yagonaligi, soliq to'g'risidagi qonun hujjatlarining oshkoraligi va soliq to'lovchining haqligi prezumpsiyasi prinsiplariga asoslanadi.

Soliq solishning majburiyigi prinsipi – har bir shaxs soliq qonunchiligida belgilangan soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni to'lashi shart.

Hech kimning zimmasiga soliq qonunchiligida nazarda tutilmagan yoki uning normatari buzilgan holda belgilangan soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni to'lash majburiyati yuklatilishi mumkin emas.

Soliq solishning aniqligi prinsipi – soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar aniq bo'lishi kerak. Soliq to'g'risidagi qonun hujjatlari har bir soliq to'lovchi qaysi soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni, qachon, qancha miqdorda hamda qay tartihda to'lashi kerakligini aniq hiladigan tarzda ifodalangan bo'lishi kerak.

Soliq solishning adolatligi prinsipi – soliq solish umumiydir.

Soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar bo'yicha imtiyozlarni belgilash ijtimoiy adolat prinsiplariga mos bo'lishi kerak. Soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar bo'yicha yakka tartibdagi xususiyatga ega bo'lgan imtiyozlar berilishiga yo'l qo'yilmaydi.

Soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar kamsitish xususiyatiga ega bo'lishi mumkin emas hamda ijtimoiy, irqiy, milliy, diniy va boshqa shu kabi mezonlardan kelib chiqqan holda qo'llanilishi mumkin emas.

Soliq tizimining yagonaligi prinsipi – soliq tizimi O'zbekiston Respublikasining butun hududida barcha soliq to'lovchilarga nisbatan yagonadir.

O'zbekiston Respublikasining bojxona hududi doirasida tovarlarning (ishlarning, xizmatlarning) yoki moliyaviy mablag'larning erkin muomalada bo'lishini bevosita yoki bilvosita cheklab qo'yadigan soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar belgilanishiga yo'l qo'yilmaydi.

Soliq to'g'risidagi qonun hujjatlarining oshkoraligi prinsipi – soliq solish masalalarini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlar rasmiy nashrlarda e'lon qilinishi shart. Barchaning e'tihori uchun rasmiy e'lon qilinmagan normativ-huquqiy hujjatlar kuchga kiritilmagan hujjat sifatida huquqiy oqibatlarini keltirib chiqarmaydi va soliq sohasidagi munosabatlarni tartibga solishga, ulardagi ko'rsatmalar bajarilmaganligi uchun biron bir sankstiyani qo'llashga asos bo'lib xizmat qilishi mumkin emas.

Soliq to'lovchining haqligi prezumpsiyasi prinsipi – soliq to'g'risidagi qonun hujjatlaridagi bartaraf etib bo'lmaydigan barcha qarama-qarshilklar va noaniqliklar soliq to'lovchining foydasiga talqin qilinadi.

Takrorlash uchun savollar

1. "Soliqlar va soliqqa tortish" fanining maqsadi va vazifasi nimalardan iborat?
2. "Soliqlar va soliqqa tortish" fanining predmeti va o'rganish usullarini tushuntirib bering?
3. "Soliqlar va soliqqa tortish" fanining boshqa fanlar bilan qanday bog'liqligi mavjud?

II BOB. FOYDA SOLIG'I

2.1. Foyda solig'ini to'lovchilar va soliq solish obyekti

Quyidagilar foyda solig'ining soliq to'lovchilari deb e'tirof etiladi:

1) O'zbekiston Respublikasining soliq rezidentlari bo'lgan yuridik shaxslar.

2) O'zbekiston Respublikasining norezidentlari bo'lgan yuridik shaxslar, shuningdek, O'zbekiston Respublikasida faoliyatni doimiy muassasalar orqali amalga oshiradigan, yuridik shaxs tashkil etmagan holdagi chet el tuzilmalari.

3) O'zbekiston Respublikasidagi manbalardan daromadlar oluvchi O'zbekiston Respublikasi norezidentlari bo'lgan yuridik shaxslar.

4) soliq to'lovchilar konsolidatsiyalashgan guruhining mas'ul ishtirokchilari bo'lgan yuridik shaxslar.

5) soliq davrida tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olgan daromadlari bir milliard so'mdan ortiq bo'lgan yuki o'z ixtiyori bilan foyda solig'ini to'lashga o'tgan yakka tartibdagi tadbirkorlar.

6) oddiy shirkat shartnomasi (birgalikdagi faoliyat to'g'risidagi shartnoma) doirasida amalga oshiriladigan faoliyat bo'yicha oddiy shirkatning ishonchli shaxsi.

Soliq to'lovchilarning konsolidatsiyalashgan guruhi ishtirokchilari soliq to'lovchilarning konsolidatsiyalashgan guruhi bo'yicha foyda solig'ining mazkur guruh mas'ul ishtirokchisi tomonidan hisoblab chiqarish uchun zarur bo'lgan qismi bo'yicha soliq to'lovchilarning majburiyatlarini bajaradi.

Aylanmadan soliq to'lovchi shaxslar soliq to'lovchilar hisoblanmaydi.

Soliq to'lovchi tomonidan olingan foyda foyda solig'i bo'yicha soliq solish obyekti hisoblanadi.

Quyidagilar foyda deb e'tirof etiladi:

1) yuridik shaxs uchun jami daromad va xarajatlar o'rtasidagi farq.

2) faoliyatni doimiy muassasa orqali amalga oshiruvchi norezident uchun o'ziga xos xususiyatlar inobatga olingan holda, doimiy muassasaning faoliyati bilan bog'liq bo'lgan jami daromad (shu jumladan bunday doimiy muassasaning faoliyati bilan bog'liq bo'lgan, O'zbekiston Respublikasidan tashqaridagi manbalardan olingan daromadlar) va xarajatlar o'rtasidagi farq.

3) norezident uchun belgilangan xususiyatlar inobatga olingan holda, O'zbekiston Respublikasidagi manbalardan olingan daromadlar.

4) yakka tartibdagi tadbirkor uchun belgilangan o'ziga xos xususiyatlar inobatga olingan holda, jami daromad va xarajatlar o'rtasidagi farq.

5) zimmasiga oddiy shirkat ishlarini yuritish yuklatilgan shaxs uchun – birgalikda ishlab chiqarilgan tovarni (ko'rsatilgan xizmatni) realizatsiya qilishdan olingan daromad va birgalikda ishlab chiqarilib realizatsiya qilingan tovarga (xizmatga) to'g'ri keladigan birgalikdagi faoliyatga kiritilgan mablag'lar summasi o'rtasidagi farq.

Soliq solinishi lozim bo'lgan foyda summasi soliq bazasi hisoblanadi.

Soliq bazasini aniqlashda soliq to'lovchi daromadlarining va xarajatlarning (zararlarining) ayrim turlari maxsus qoidalar bo'yicha inobatga olinishi yoki inobatga olinmasligi mumkin.

Soliq to'lovchi foydani va zararni hisobga olishning umumiy tartibidan farq qiladigan tartibi nazarda tutilgan operatsiyalar bo'yicha daromadlarning (xarajatlarning) alohida-alohida hisobini yuritadi.

Soliq bazasi soliq davri boshlanganidan e'tiboran ortib boruvchi yakun bilan aniqlanadi.

Soliq to'lovchi tomonidan hisobot (soliq) davrida ko'rilgan zararlar soliq solish maqsadlarida soliq bazasini kamaytiradi.

Soliq bazasi nazorat qilinadigan chet el kompaniyalarining umumiy foydasini ham o'z ichiga oladi.

Natura shaklidagi daromadlar va xarajatlar soliq to'lovchi tomonidan bitimning haqiqiy narxidan kelib chiqqan holda inobatga

olinadi. Agar bunday bitimdagi tovarlarning (xizmatlarning) narxi ularning bozor narxidan farq qilsa va hunday farqlanish soliq tu'lovchining soliq bazasi kamayishiga yoki zarari ko'payishiga olib kelsa, soliq bazasi bozor narxlaridan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

2.1.1- Jadval

2022-yil uchun O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti daromadlari prognozi

mlrd so'm

T/r	Ko'rsatkichlar	Summa
Jami - daromadlar		200 000,0
1.	Bevosita soliqlar	63 330,5
1.1	Foyda solig'i	38 557,2
1.2	Aylanmadan olinadigan soliq	2 728,3
1.3	Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i	22 045,0
2.	Bilvosita soliqlar	73 164,9
2.1	Qo'shilgan qiymat solig'i	53 300,0
2.2	Aksiz solig'i	15 038,3
2.3	Bojxona boji	4 826,6
3.	Resurs soliqlari va mol-mulk solig'i	22 740,5
3.1	Mol-mulk solig'i	3 173,8
3.2	Yer solig'i	4 253,3
3.3	Yer qatidan foydalanganlik uchun soliq	14 403,5
3.4	Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq	910,0
4.	Boshqa daromadlar va soliq bo'lmagan boshqa tushumlar	40 764,1

2.2. Jami daromad tarkibi

Jami daromad yuridik shaxs tomonidan O'zbekiston Respublikasidagi va uning hududidan tashqaridagi manhalardan hisobot (soliq) davri mobaynida olingan daromadlardan iboratdir.

Jami daromad qo'shilgan qiymat solig'ini va aksiz solig'ini inobatga olmagan holda aniqlanadi.

Jami daromadga har qanday shaklda va har qanday faoliyattan olinishi lozim bo'lgan daromadlar, xususan, quyidagi daromadlar kiradi:

1) tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olingan daromad.

2) kredit (qarz, mikrokredit va boshqa moliyaviy operatsiyalar) bo'yicha mukofot tarzidagi daromad.

3) sug'urta, qayta sug'urta tashkilotining sug'urta, qayta sug'urta qilish shartnomalari bo'yicha daromadi.

4) REPO operatsiyalari bo'yicha daromad.

5) qimmatli qog'ozlar va muddatli hitimlarning moliyaviy vositalariga doir operatsiyalar bo'yicha olingan daromad.

6) amortizatsiya qilinadigan aktivlarning va boshqa mol-mulkning chiqib ketishidan olingan daromad.

7) moliyaviy ijara (lizing) shartnomasiga hinoan mol-mulkni berish bo'yicha pul mukofoti tarzidagi daromad.

8) mol-mulkni mulk ijarasiga (ijaraga) berishdan olingan daromad.

9) royalti.

10) tekin olingan mol-mulk (olingan xizmatlar).

11) inventarizatsiya natijasida aniqlangan ortiqcha tovar-maddiy xaziralarning va boshqa mol-mulkning qiymati tarzidagi daromad.

12) qonunchilikda belgilangan tartibda majburiyatlarni hisobdan chiqarishdan olingan daromad.

13) talab qilish huquqidan o'zganing foydasiga voz kechish shartnomasi bo'yicha olingan daromad.

14) ilgari chegirib tashlangan xarajatlar yoki zararlarning o'rmini qoplash tarzidagi daromad.

DENOV TADBIRKORLIK
VA PEDAGOGIKA
INSTITUTI ARM
No. 29903

15) xizmat ko'satuvchi xo'jaliklardan olinadigan daromad.

16) birgalikdagi faoliyatda ishtirok etishdan olingan daromad.

17) qarzdor tomonidan e'tirof etilgan yoxud qarzdor tomonidan sudning qonuniy kuchga kirgan hujjati asosida shartnoma majburiyatlarini buzganlik uchun to'lanishi lozim bo'lgan jarimalar, penyalari va boshqa sanksiyalar, shuningdek, zararlarning (ziyonning) o'rnini qoplash summalari.

18) kursdagi ijobiy farq.

19) dividendlar va foizlar.

20) ishonchli hoshqaruv muassisi tomonidan mol-mulkni ishonchli hoshqarishdan olingan daromad.

21) shakllantirish xarajatlari xarajatlar tarkibiga qabul qilingan, qayta tiklangan zaxiralar summalari.

22) aksiyador, ishtirokchi yuridik shaxs foydasiga o'z ulushining (ulushi bir qismining) qiymatini olishdan vuz kechgan taqdirda, mazkur yuridik shaxsning ustav fondi (ustav kapitali) kamayishi munosabati bilan olgan daromad.

23) korxonani mol-mulk majmui sifatida sotishdan olingan daromad.

24) narxlarga tuzatishlar kiritish tufayli olingan daromad.

25) chet el kompaniyasining foyda tarzidagi daromadi.

soliq bazasiga tovarlarning (xizmatlarning) bozor qiymatidan kelib chiqqan holda tuzatish kiritish natijasida olingan daromad.

26) alohida hisobi mavjud bo'lmagan va ulardan maqsadli foydalanilmagan maqsadli mablag'lar tarzidagi daromad.

27) boshqa daromadlar.

Daromadlar soliq to'lovchi tomonidan olingan daromadlarni tasdiqlovchi birlamchi hujjatlar va boshqa hujjatlar, shu jumladan elektron hujjatlar, shuningdek, soliqni hisobga olishga doir hujjatlar asosida aniqlanadi.

Jami daromad pul, natura shaklida va boshqa shakllarda kelib tushgan barcha tushumlardan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

Soliq to'lovchi tomonidan olingan, qiymati chet el valyutasida ifodalangan daromadlar qiymati milliy valyutada ifodalangan

daromadlar bilan birgalikda hisobga olinadi.

Yuridik shaxs qayta tashkil etilganda, mol-mulkning va pulda ifodalanadigan bahoga ega bo'lgan nomulkiy huquqlarning qiymati va yuridik shaxslarni qayta tashkil etish chog'ida huquqiy vorislik tartibida olinadigan (o'tkaziladigan), qayta tashkil etilayotgan yuridik shaxslar o'zining qayta tashkil etilish sanasiga qadar olgan majburiyatlarining qiymati yangi tashkil etilgan, qayta tashkil etilayotgan va qayta tashkil etilgan yuridik shaxslarning daromadlari deb e'tirof etilmaydi.

Agar daromadni buxgalteriya hisobi to'g'risidagi qonunchilik talablariga muvofiq e'tirof etish daromadni aniqlash va e'tirof etish tartibidan farq qilsa, mazkur daromad soliq solish maqsadlarida hisobga olinadi.

Buxgalteriya hisobi to'g'risidagi qonunchilikni qo'llash chog'ida aktivlar va majburiyatlarning qiymati o'zgartirilgan munosabati bilan buxgalteriya hisobida aks ettirilgan daromadlarga soliq solish maqsadidagi daromadlar sifatida qaralmaydi.

Daromadni e'tirof etish sanasi buxgalteriya hisobi to'g'risidagi qonunchilik talablariga muvofiq aniqlanadi.

Agar muayyan bir daromad daromadlarning bir nechta moddasida nazarda tutilgan bo'lsa, jami daromadni aniqlashda mazkur daromad faqat bir marta kiritiladi.

2.3. Xarajatlarni guruhlash

Yuridik shaxslarning soliq bazasini aniqlashda ushbu shaxslarning jami daromadidan daromad olish bilan bog'liq barcha xarajatlar chegirib tashlanadi.

Soliq to'lovchi tomonidan O'zbekiston Respublikasida ham, uning hududidan tashqarida ham hisobot (soliq) davri davomida amalga oshirilgan (ko'rilgan), asoslangan va hujjatlar bilan tasdiqlangan chiqimlari xarajatlar deb e'tirof etiladi.

Asoslangan xarajatlar deganda bahosi pul shaklida ifodalangan, iqtisodiy jihatdan o'zini oqlagan chiqimlar tushuniladi.

Har qanday chiqimlar, bosharti ular hech bo'lmaganda quyidagi shartlardan biriga muvofiq kelgan taqdirda, iqtisodiy jihatdan o'zini oqlagan chiqimlar deb e'tirof etiladi:

1) daromad olishga qaratilgan faoliyatni amalga oshirish maqsadida qilingan bo'lsa.

2) shunday tadbirkorlik faoliyatini saqlab turish yoki rivojlantirish uchun zarur bo'lsa yoxud xizmat qilsa va xarajatlarning tadhirkorlik faoliyati bilan aloqasi aniq asoslangan bo'lsa.

3) qonunchilikning qoidalaridan kelib chiqsa.

Tasdiqlangan xarajatlar deganda quyidagi hujjatlar bilan tasdiqlangan chiqimlar tushuniladi:

1) O'zbekiston Respublikasining qonunchiligiga muvofiq rasmiylashtirilgan hujjatlar.

2) tegishli xarajatlar amalga oshirilgan chet davlat hududida qo'llaniladigan tartibga muvofiq rasmiylashtirilgan hujjatlar.

3) boshqa shaklda rasmiylashtirilgan, shu jumladan xizmat safari to'g'risidagi buyruq, yo'l hujjatlari, shartnomaga muvofiq ko'rsatilgan xizmat haqidagi hisobot bilan rasmiylashtirilgan hujjatlar.

Jumladan amortizatsiya qilinadigan aktivlarni sotib olish va hisobga olinadigan qo'shilgan qiymat solig'ining summasi, shu xarajat sifatida e'tirof etilmaydi.

Agar ayni bir xarajatlar xarajatlarning bir nechta moddasida nazarda tutilgan bo'lsa, soliq bazasini hisob-kitob qilishda mazkur xarajatlar faqat bir marta chegirib tashlanadi.

Soliq to'lovchining qiymati chet el valyutasida ifodalangan xarajatlari milliy valyutada qiymati ifodalangan xarajatlar bilan birgalikda hisobga olinadi.

Agar buxgalteriya hisobi to'g'risidagi qonunchilik talablariga muvofiq xarajatlarni e'tirof etish xarajatlarni aniqlash va e'tirof etish tartibidan farq qilsa, mazkur xarajat soliq solish maqsadlarida hisobga olinadi.

Soliq solish maqsadlarida, buxgalteriya hisobi to'g'risidagi qonunchilikni qo'llash chog'ida aktivlar va majburiyatlarning qiymati o'zgarishligi munosabati bilan buxgalteriya hisobida aks ettirilgan

chiqimlarga xarajatlar sifatida qaralmaydi.

Buxgalteriya hisobi to'g'risidagi qonunchilik talablariga muvofiq, uzoq muddatli aktivlarning dastlabki qiymatiga va zaxiralarning tannarxiga kiritiladigan xarajatlar amortizatsiya ajratmalari vositasida va bunday zaxiralarning tannarxi orqali chegirmalar jumlasiga kiritilishi lozim.

Amortizatsiya ajratmalari hisoblanmaydigan uzoq muddatli aktivlarning qiymati mazkur aktivlar chiqib ketayotganda soliq bazasini aniqlashda hisobga olinadi.

Soliq to'lovchi amortizatsiya qilinadigan aktivlar sifatida hisobga oladigan asosiy vositalar va nomoddiy aktivlar amortizatsiya qilinadigan aktivlar deb e'tirof etiladi.

O'zbekiston Respublikasida birlik (to'plam) uchun belgilangan (asosiy vosita sifatida e'tirof etilgan sanadagi), qiymati bazaviy hisoblash miqdorining ellik baravari miqdoridan yuqori bo'lgan, soliq to'lovchida mulk huquqi asosida turgan va soliq to'lovchi tomonidan tovarlarni ishlab chiqarishda (xizmatlar ko'rsatishda) yoki ma'muriy-boshqaruv ehtiyojlari uchun uzoq vaqt (davomiyligi o'n ikki oydan ortiq vaqt) mobaynida foydalaniladigan mol-mulk soliq solish maqsadlarida asosiy vosita deb e'tirof etiladi.

Soliq to'lovchi soliq davri uchun soliq solish maqsadlaridagi hisob siyosatida mol-mulk qiymatini asosiy vositalar tarkibida hisobga olish uchun mol-mulkning eng kam chegarasini belgilashga haqli.

Unitar korxonada amortizatsiya qilinadigan aktivni unitar korxonada mulkdoridan operativ boshqaruvga yoki xo'jalik yurituviga olganda bunday aktiv shu unitar korxonada amortizatsiya qilinishi lozim.

Ijaraga beruvchining (qarz beruvchining) roziligi bilan ijara va bepul foydalanishga berilgan amortizatsiya qilinadigan aktivga ijara oluvchi (qarz oluvchi) tomonidan amalga oshirilgan ajratib bo'lmaydigan yaxshilash shaklidagi kapital qo'yilmalar ham amortizatsiya qilinadigan aktiv deb e'tirof etiladi.

Moliyaviy ijara shartnomasi (lizing shartnomasi) bo'yicha olingan amortizatsiya qilinadigan aktiv ijara (lizing) obyektini oluvchida amortizatsiya qilinadigan aktivlar tarkibiga kiritiladi.

Quyidagi aktivlar amortizatsiya qilinmaydi:

1) yer va tabiatdan foydalanishga doir boshqa obyektlar (suv, yer osti boyliklari va boshqa tabiiy resurslar).

2) mahsuldor chorva mollari.

3) axborot-kutubxona fondi.

4) muzey ashyolari.

5) moddiy madaniy meros obyektlari.

6) umumiy foydalanishdagi avtomobil yo'llari, yo'lklar, sayilgo'klar, xiyobonlar, mahalliy davlat hokimiyati organlari tasarrufida bo'lgan obodonlashtirish inshootlari.

7) qiymatli soliq solish maqsadida ushbu soliq to'lovchida ilgari to'liq xarajatlar jumlasiga kiritilgan amortizatsiya qilinadigan aktiv.

8) soliq to'lovchi tomonidan amortizatsiya qilinadigan aktivlar tarkibiga o'tkazilmagan kapital qo'yilmalar.

9) byudjet tashkilotlarining amortizatsiya qilinadigan aktivlari.

10) maqsadli mollyalashtirishning byudjet mablag'lari hisobiga sotib olingan (yaratilgan) amortizatsiya qilinadigan aktivlar (tegishli qismi bo'yicha). Mazkur norma soliq to'lovchi tomonidan xususiyashtirish chog'ida olingan amortizatsiya qilinadigan aktivga nisbatan qo'llanilmaydi.

11) kelib tushgan mablag'lar hisobidan olingan yoki sotib olingan (yaratilgan), shuningdek, soliq va bojxona imtiyozlari berilishi natijasida bo'shagan mablag'lar hisobidan olingan yoki sotib olingan (yaratilgan) amortizatsiya qilinadigan aktiv (tegishli qismi bo'yicha).

Quyidagilar amortizatsiya qilinadigan aktivlar tarkibidan chiqarib tashlanadi:

1) konservatsiya davri uchun – qonunchilikda belgilangan tartibda konservatsiya qilingan amortizatsiya qilinadigan aktiv.

2) soliq to'lovchining qaroriga ko'ra o'n ikki oydan ortiq vaqt rekonstruktsiya qilishda yoki modernizatsiyalashda bo'lgan amortizatsiya qilinadigan aktiv.

2021-yil 31-dekabrda keyin sotib olingan (olingan, yaratilgan) amortizatsiya qilinadigan aktivning boshlang'ich qiymati uni sotib olishga, qurishga, ishlab chiqarishga, yetkazib berishga va

foydalanish uchun yaroqli bo'lgan holatga keltirishga doir xarajatlar summasi sifatida aniqlanadi.

Moliyaviy ijara va lizing predmeti bo'lgan amortizatsiya qilinadigan aktivning boshlang'ich qiymati aniqlanadi.

Aksiyadorning (ishtirokchining, mulkdorning) ustav fondiga (ustav kapitaliga) hissasi hisobidan olingan, amortizatsiya qilinadigan aktivlarning boshlang'ich qiymati deb mazkur aktivlarning aksiyadorlar (ishtirokchilar, mulkdorlar) tomonidan kelishilgan, aniqlanadigan bozor qiymatidan yuqori bo'lmagan poldagi bahosi e'tirof etiladi.

Soliq to'lovchining o'zi harpo etgan (tayyorlagan, yaratgan), amortizatsiya qilinadigan aktivning boshlang'ich qiymati deb bunday aktivni harpo etish (qurish, qo'shimcha qurish, tayyorlash, yaratish) bo'yicha haqiqiy xarajatlar summasi e'tirof etiladi.

Amortizatsiya qilinadigan aktivning boshlang'ich qiymati quyidagilar hisobga olinmagan holda aniqlanadi:

- xarajatlar tarkibida hisobga olinadigan qo'shilgan qiymat solig'i;

- foizlar bo'yicha xarajatlarni va soliq qonunchiligiga muvofiq chegirib tashlanishi lozim bo'lgan yoki xarajatlar tarkibida hisobga olinadigan amortizatsiya qilinadigan aktivni sotib olish bilan bog'liq boshqa xarajatlar.

Sotish uchun mo'ljallangan zaxiralar yoki aktivlar tarkibidan o'tkazilgan amortizatsiya qilinadigan aktivning boshlang'ich qiymati ushbu aktivning buxgalteriya hisobi to'g'risidagi qonunchilikka muvofiq bunday kelib tushish sanasida aniqlangan balans qiymatidir.

Agar amortizatsiya qilinadigan aktiv soliq to'lovchi tomonidan qayta tashkil etish natijasida olingan bo'lsa, bunday aktivning topshirish dalolatnomasida yoki taqsimlash balansida ko'rsatilgan balans qiymati uning boshlang'ich qiymati bo'ladi.

2021-yil 1-yanvar holatiga ko'ra buxgalteriya hisobi ma'lumotlariga ko'ra soliq to'lovchida mavjud bo'lgan, amortizatsiya qilinadigan aktivning boshlang'ich (qayta tiklanish) qiymati soliq solish maqsadlarida ilgari o'tkazilgan qayta baholashlarni hisobga

olgan holda uning boshlang'ich qiymati sifatida aniqlanadi.

Amortizatsiya qilinadigan aktivning qayta tiklanish qiymatini aniqlashda soliq to'lovchining qarori bo'yicha 2020-yilning 1-yanvar holatiga ko'ra amalga oshirilgan va soliq to'lovchining buxgalteriya hisobida 2020-yil 1-yanvardan keyin aks ettirilgan amortizatsiya qilinadigan aktivning qayta baholanishi hisobga olinadi.

Soliq to'lovchi tomonidan 2021-yil 1-yanvardan keyin amortizatsiya qilinadigan aktiv qiymatini qayta baholash (narxini pasaytirish) amalga oshirilganda, bunday qayta baholashning ijobiy (salbiy) summasi daromad (xarajat) deb e'tirof etilmaydi, amortizatsiya qilinadigan aktivning qayta tiklanish qiymatini aniqlashda va amortizatsiyani hisoblashda hisobga olinmaydi.

Amortizatsiya qilinadigan aktivning boshlang'ich qiymati bunday aktivga soliq to'lovchi tomonidan kapital qo'yilmalar amalga oshirilgan taqdirda, bosharti ular iqtisodiy jihatdan o'rinni bo'lsa, o'zgaradi.

Amortizatsiya qilinadigan aktivning boshlang'ich qiymati tegishli obyektlar qo'shimcha qurilgan, qo'shimcha jihozlangan, rekonstruksiya qilingan, modernizatsiya qilingan, texnologik jihatdan qayta jihozlangan, qisman tugatilgan hollarda va boshqa shunga o'xshash asoslarga, shu jumladan tabiatni muhofaza qilish maqsadlariga ko'ra o'zgaradi.

Asbob-uskunalar, binolar, inshootlarning yoki boshqa amortizatsiya qilinadigan aktivning texnologik yoki xizmat ko'rsatish jihatidan belgilangan maqsadining o'zgarishi va boshqa yangi sifatlarning olinishi bilan bog'liq ishlar, qo'shimcha qurish, qo'shimcha jihozlash, modernizatsiya qilishga doir ishlar jumlasiga kiradi.

Ishlab chiqarishni takomillashtirish va uning texnik-iqtisodiy ko'rsatkichlarini oshirish bilan bog'liq bo'lgan hamda ishlab chiqarish quvvatlarini ko'paytirish, tovarlar (xizmatlar) sifatini yaxshilash va ularning nomenklaturasini o'zgartirish maqsadida amortizatsiya qilinadigan aktivni rekonstruksiya qilish loyihasi bo'yicha amalga oshiriladigan, mavjud amortizatsiya qilinadigan aktivni qayta qurish

rekonstruksiya qilish jumlasiga kiradi.

Amortizatsiya qilinadigan aktivning yoki uning ayrim qismlarining texnik-iqtisodiy ko'rsatkichlarini texnika va texnologiyani o'zgartirish, ishlab chiqarishni mexanizatsiyalashtirish va avtomatlashtirish, ma'nan eskirgan hamda jismanan ishdan chiqqan asbob-uskunalarni modernizatsiyalashtirish va almashtirish asosida oshirishga doir kompleks tadbirlar texnik jihatdan qayta jihozlash jumlasiga kiradi. Texnik jihatdan qayta jihozlash yangi ishlab chiqarishlarni barpo etishni va amaldagilarini kengaytirishni ham o'z ichiga oladi.

Ijaraga olingan amortizatsiya qilinadigan aktivlarga va bepul foydalanish shartnomasi bo'yicha olingan amortizatsiya qilinadigan aktivlarga kapital qo'yilmalar quyidagi tartibda amortizatsiya qilinadi:

- ijaraga beruvchi tomonidan ijaraga oluvchiga (qarz beruvchi tomonidan qarz oluvchiga) qiymatining o'rnini qoplanadigan kapital qo'yilmalar ijaraga beruvchi (qarz beruvchi) tomonidan amortizatsiya qilinadi.

- ijaraga oluvchi ijaraga beruvchining roziligi bilan (qarz beruvchining roziligi bilan qarz oluvchi) amalga oshirgan, qiymatining o'rnini ijaraga beruvchi (qarz beruvchi) tomonidan qoplab berilmaydigan kapital qo'yilmalar ijaraga oluvchi (qarz oluvchi) tomonidan amortizatsiya qilinadi.

- 2020-yil 31-dekabr holatiga ko'ra soliq to'lovchida mavjud bo'lgan amortizatsiya qilinadigan aktivlarning qoldiq qiymati bunday amortizatsiya qilinadigan aktivlarning boshlang'ich (tiklanish) qiymati va 2021-yil 1-yanvargacha hisoblangan (jamg'arilgan) amortizatsiya summasi o'rtasidagi farq sifatida aniqlanadi.

- 2020-yilning 31-dekabrtdan keyin ishga tushirilgan amortizatsiya qilinadigan aktivning qoldiq qiymati uning boshlang'ich qiymati va soliqni hisoblab chiqarish maqsadida hisoblangan (jamg'arilgan) amortizatsiya summasi o'rtasidagi farq sifatida aniqlanadi. Investitsiyaviy chegirma bekor qilingan taqdirda,

jang'arilgan amortizatsiya investitsiyaviy chegirma chegirib tashlangan holda aniqlanadi.

- amortizatsiya qilinadigan aktivning qiymati amortizatsiya ajratmalari va investitsiyaviy chegirmalar orqali xarajatlar jumlasiga kiritiladi.

- amortizatsiya qilinadigan aktivning qiymati amortizatsiya ajratmalarini qayta bahulash hisobga olinmagan holda boshlang'ich qiymatdan hisoblanadigan amortizatsiya ajratmalari orqali xarajatlar jumlasiga kiritiladi.

- amortizatsiya qilinadigan aktivlar amortizatsiyani hisoblash maqsadida, O'zbekiston Respublikasi asosiy fondlarining statistik tasniflari hisobga olingan holda aktivni ishga tushirish sanasida amortizatsiya guruhleri (kichik guruhleri) bo'yicha taqsimlanadi.

Amortizatsiya qilinadigan barcha aktivlar bo'yicha amortizatsiyani hisoblash amortizatsiyaning quyidagi eng yuqori normalari qo'llanilgan holda to'g'ri chiziqli usul orqali amalga oshiriladi:

2.3.1-jadval

Amortizatsiyani hisoblash amortizatsiyaning eng yuqori normalari

Guruhlar tartib raqami	Kichik guruhlar tartib raqami	Amortizatsiya guruhlarining (kichik guruhlarining) nomi	Amortizatsiyaning normalari, foizlarda
I		Binolar va inshootlar	
	1	Binolar	5
	2	Inshootlar	10
II		Quyurlar, elektr uzatish va telekommunikatsiyalar liniyalari	15
III		Mashinalar va uskunalar (transport uskunalaridan tashqari)	20
IV		Transport uskunalar	

	1	Havo va kosmik uchish apparatlari va ular bilan bog'liq uskunalar, kemalar va qayiqlar, lokomotivlar va harakatdagi tarkib (temiryo'l tarkibi)	10
	2	Aviotransport vositalari, avtomobil kuzovlari (lorpuslari), tirkamalar va yarim tirkamalar, boshqa transport uskunalar	20
V		Kompyuterlar va periferiya uskunalar	40
VI		Boshqa guruhlarga kiritilmagan amortizatsiya qilinadigan aktivlar	15

Soliq to'lovchi soliqni hisoblab chiqarish maqsadida amortizatsiyani pastroq normalar bo'yicha hisoblashga haqli.

Soliq solish maqsadi uchun amortizatsiya summasi soliq to'lovchilar tomonidan har oyda aniqlanadi. Amortizatsiya har bir amortizatsiya qilinadigan aktiv bo'yicha alohida hisoblanadi hamda uning boshlang'ich qiymatining va ushbu obyekt uchun belgilangan amortizatsiya normalasining ko'paytmasi sifatida aniqlanadi.

Amortizatsiya qilinadigan aktiv, shu jumladan qonunchilikka muvofiq huquqlari davlat ro'yxatidan o'tkazilishi lozim bo'lgan amortizatsiya qilinadigan aktivlar bo'yicha amortizatsiyani hisoblash ushbu aktiv, u davlat ro'yxatidan o'tkazilgan sanadan qat'i nazar, foydalanishga topshirilgan sanadan e'tiboran hoshlanadi.

Agar soliq to'lovchi biror-bir kalendar oy ichida ta'sis etilgan, tugatilgan yoki qayta tashkil etilgan bo'lsa, amortizatsiya quyidagi xususiyatlar hisobga olingan holda hisoblanadi:

1) amortizatsiya ta'sis etilayotgan, qayta tashkil etish natijasida tashkil etilayotgan soliq to'lovchi tomonidan u davlat ro'yxatidan

o'tkazilgan sanadan e'tiboran hisoblanadi.

2) amortizatsiya tugatilayotgan soliq to'lovchi tomonidan tugatish yakunlanadigan sanagacha, qayta tashkil etilayotgan soliq to'lovchi tomonidan esa qayta tashkil etish tugatiladigan sanagacha hisoblanadi.

Amortizatsiyani hisoblash amortizatsiya qilinadigan aktivning qiymati to'liq hisobdan chiqarilgan sanadan e'tiboran yoki bunday aktiv soliq to'lovchining amortizatsiya qilinadigan aktivlari tarkibidan har qanday asoslarga ko'ra chiqarilganda tugatiladi.

Amortizatsiya qilinadigan aktiv tarkibidan chiqarib tashlangan aktivlar bo'yicha amortizatsiyani hisoblash ushbu aktiv amortizatsiya qilinadigan aktiv tarkibidan chiqarib tashlangan sanadan e'tiboran tugatiladi va amortizatsiya qilinadigan aktiv raskonservatsiya qilingan yoki uni rekonstruksiya qilish (modernizatsiyalash) yakunlangan sanadan e'tiboran qayta tiklanadi.

Soliq to'lovchining tovarlar ishlab chiqarishda (xizmatlar ko'rsatishda) yoki ma'muriy-boshqaruv ehtiyojlari uchun uzoq vaqt (davomiyligi o'n ikki oydan ortiq vaqt) mobaynida foydalaniladigan intellektual faoliyat natijalari va boshqa intellektual mulk obyektlari (ularga bo'lgan muddaq huquqlar) soliq solish maqsadlarida nomoddiy aktivlar deb e'tirof etiladi.

Soliq to'lovchi aniqlanadigan aktivning boshlang'ich qiymatidan kelib chiqqan holda amortizatsiya qilinishi lozim bo'lgan amortizatsiya qilinadigan aktivlar bo'yicha investitsiyaviy chegirmalarni soliq qonunchiligida belgilangan tartibda va shartlarda qo'llashga haqli.

Investitsiyaviy chegirma amortizatsiya xarajati deb e'tirof etiladi.

Soliq solish maqsadlarida soliq to'lovchi tomonidan amortizatsiya qilinadigan aktivlarni ta'mirlash uchun amalga oshirilgan xarajatlar qaysi hisobot (soliq) davrida amalga oshirilgan bo'lsa, o'sha hisobot (soliq) davrida haqiqiy chiqimlar miqdorida xarajatlar jumlasiga kiritiladi.

Soliq to'lovchining qarz majburiyatlari (kreditlar, tovar va tijorat kreditlari, qarzlari, bank omonatlari, bank hisob varaqlari yoki rasmiylashtirish usulidan qat'i nazar, boshqa jalb qilingan mablag'lar)

bo'yicha fojdar tarzidagi xarajatlari o'ziga xos xususiyatlar inohatga olingan holda, haqiqiy stavkadan kelib chiqib, chegirib tashlanadi.

Yer qo'ridan foydalanuvchi tomonidan qazib olishni boshlashdan oldin geologik jihatdan o'rganish, qidirish, foydali qazilmalarni qazib olishga doir tayyorgarlik ishlari uchun amalga oshirilgan xarajatlar, shu jumladan baholashga, jihozlashga doir xarajatlar, shuningdek, chegirib tashlanishi lozim bo'lgan boshqa xarajatlar amortizatsiya qilinadigan aktivning alohida guruhini tashkil etadi. Bunda bunday chiqimlar belgilangan normalar doirasida xarajatlar jumlasiga kiritiladi.

Yangi ilmiy yoki texnik bilimlar va g'oyalarni olish maqsadida amalga oshirilgan original hamda rejali tadqiqotlar jumlasiga kiradigan xarajatlar ilmiy tadqiqotlarga doir xarajatlar deb e'tirof etiladi.

Sudning qaroriga ko'ra, bankrotlik, tugatish, qarzdor vafot etganligi tufayli majburiyatlari tugatilganligi oqibatida yoki da'vo muddati o'tganligi oqibatida to'lanishi mumkin bo'lmagan qarz umidsiz qarz deb e'tirof etiladi.

Soliq to'lovchi oldingi hisobot (soliq) davrlarida soliq solinadigan daromadlar olish bilan bog'liq bo'lgan umidsiz qarzlarni chegirib tashlashga haqli.

Sotib olingan tovarlarning (xizmatlarning) qiymatida qo'shilgan qiymat solig'i bo'yicha quyidagi chiqimlar hisobga olinadi:

- 1) hisobga olinmaydigan qo'shilgan qiymat solig'i summasi.
- 2) qo'shilgan qiymat solig'i summasi.
- 3) qo'shilgan qiymat solig'iga tuzatish kiritish summasi.

Qo'shilgan qiymat solig'i to'lovchisi hisobga olinmaydigan qo'shilgan qiymat solig'i summasini quyidagi hollarda xarajatlar jumlasiga kiritishga haqli:

- 1) mutanosib usulni qo'llashda.

2) agar soliqning tuzatish kiritish summasini bunday tuzatish amalga oshirilayotgan sotib olingan tovarlarning (xizmatlarning) qiymatiga kiritish mumkin bo'lmasa, qo'shilgan qiymat solig'iga tuzatish kiritishda.

3) qo'shilgan qiymat solig'iga tuzatish kiritishda.

Banklar va bank operatsiyalarini amalga oshirishga doir litsenziya asosida bank operatsiyalarining ayrim turlarini amalga oshiruvchi yuridik shaxslar, shuningdek, sug'urta tashkilotlari qonunchilik talablariga muvofiq zaxira fondlarini tashkil etadi.

Zaxira fondlariga ajratmalar qonunchilikda nazarda tutilgan tartibda, quyidagi normalar doirasida xarajatlar jumlasiga kiritiladi:

- banklar tomonidan - qonunchilikda belgilangan normaning 80 foizidan ko'p bo'lmagan miqdorda;

- bank operatsiyalarini amalga oshirishga doir litsenziya asosida bank operatsiyalarining ayrim turlarini amalga oshiruvchi yuridik shaxslar va sug'urta tashkilotlari tomonidan - qonunchilikda nazarda tutilgan normalardan yuqori bo'lmagan miqdorda.

Tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishni amalga oshiruvchi soliq to'lovchi kafolatli ta'mirlash va kafolatli xizmat ko'rsatish yuzasidan kelgusi xarajatlar uchun zaxira tashkil etishga haqli. Bunday zaxirani shakllantirishga doir ajratmalar chegirmalar jumlasiga kiritiladi. Soliq to'lovchi bunday zaxirani tashkil etish to'g'risidagi qarorni mustaqil ravishda qabul qiladi va soliq solish maqsadlari uchun hisob siyosatida ajratmalarning eng yuqori miqdorini aniqlaydi.

Zaxira xaridor bilan tuzilgan shartnoma shartlariga muvofiq kafolatli muddat davomida xizmat ko'rsatish va ta'mirlash nazarda tutilgan tovarlarga (xizmatlarga) nishatan tashkil etiladi. Mazkur tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilish sanasidagi zaxiraga ajratmalar summasi xarajatlar jumlasiga kiritiladi.

Soliq bazasini aniqlashda chegirib tashlanmaydigan xarajatlar jumlasiga quyidagilar kiradi:

1) qonunchilikka muvofiq vakolatli organ tomonidan belgilangan moddiy qimmatliklarning tabiiy kamayishi normalaridan, ular mavjud bo'lmaganda esa, soliq to'lovchi tomonidan belgilangan normalardan ortiqcha tovarlar yo'qolishi.

2) umumiy ovqatlanish korxonalariga yoki boshqa tashkilotlarga joylarni tekin berish xarajatlari, ushbu korxonalar va tashkilotlar

ushbu kommunal xizmatlarning qiymatini to'lash.

4) soliq to'lovchining (jismaniy shaxsning) moddiy naf tarzidagi daromadlari hisoblangan xarajatlari.

5) dala (safar) ta'minoti, xodimning shaxsiy avtotransportidan shaxsiy maqsadlarida foydalanganlik uchun qonunchilikda belgilangan normalardan ortiqcha to'lovlar.

6) pensiyalarga ustamalar va qo'shimcha to'lovlar.

7) moddiy yordam.

8) xayriya yordamini amalga oshirish uchun xarajatlar, bundan mustenatlik ko'magini ko'rsatish, o'quv-tarbiya muassasalariga yoki yetim bolalarga va ota-ona qaramog'idan mahrum bo'lgan bolalarga moddiy yordam ko'rsatish uchun yo'naltirilgan mablag'lar.

9) qonunchilikda nazarda tutilgan normalardan ortiqcha tarzda atrof-muhitni ifloslantirganlik va chiqindilar joylashtirganlik uchun kompensatsiya to'lovlari.

10) loyihalar va qurilish-montaj ishlaridagi kamchiliklarni, obyekti yonidagi omborga tashib keltirilguniga qadar yuz bergan buzilishlar va deformatsiyalarni bartaraf etishga doir xarajatlar, korruziyaga qarshi muhofazadagi nuqsonlar tufayli taftish o'tkazish (asbob-uskunalarini qismlarga ajratish) xarajatlari hamda ushbu xarajatlarning o'rnini kamchiliklar, buzilishlar yoki zararlar uchun javobgar bo'lgan mahsulot etkazib beruvchi yoki boshqa shaxslik yurituvchi subyektlar hisobidan qoplash imkoni bo'lmagan miqdordagi boshqa shunga o'xshash xarajatlar.

11) aybdorlari aniqlanmagan talon-taroj qilishlar va kamomadlardan yoki aybdor taraf hisobidan zarur summalarning o'rnini qoplash imkoni bo'lmagan taqdirda ko'rilgan zararlar.

12) boshqa shaxslar uchun to'langan soliqlar.

13) soliq tekshiruvlari natijalari bo'yicha qo'shimcha hisoblangan soliqlar va yig'imlar.

14) soliq to'lovchining tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirish bilan bog'liq bo'lmagan tadbirlarga (sog'liqni saqlashga oid, sport va madaniy tadbirlar, dam olishni tashkil etish hamda boshqa shunga o'xshash tadbirlarga) doir xarajatlari.

14) kasaba uyushmalari qo'mitalariga yordam ko'rsatish.

15) mahsulot ishlab chiqarish bilan bog'liq bo'lmagan xizmatlar (shaharlarni va shaharchalarni obodonlashtirish bo'yicha xizmatlar, qishloq xo'jaligiga yordamlashish va xizmatlarning boshqa turlari) ko'rsatganlik uchun qilingan xarajatlar.

16) soliq sulinmaydigan daromad olish bilan bog'liq xarajatlar.

17) haqiqatda xizmatlar ko'rsatmasdan, tovarlarni jo'natmasdan turib amalga oshirilgan operatsiyalar bo'yicha xarajatlar, agar hunday fakt sudning qonuniy kuchga kirgan qarori bilan aniqlangan va unda ushbu xarajatlarni amalga oshirgan soliq to'lovchining nomi ko'rsatilgan bo'lsa.

18) daromad olishga qaratilgan faoliyat bilan bog'liq bo'lmagan xarajatlar, agar qonunchilikda muvofiq hunday xarajatlarni amalga oshirish majburiyati soliq to'lovchining zimmasiga yuklatilmagan bo'lsa.

19) byudjet tizimiga kiritilishi lozim bo'lgan (kiritilgan) penyalalar, jarimalar va boshqa sanksiyalar.

20) sotib olishga, ishlab chiqarishga, qurilishga, montaj qilishga, o'rnatishga doir va amortizatsiya qilinadigan aktivlarning qiymatiga qo'shiladigan boshqa xarajatlar, shu jumladan qo'shimcha qurish, qo'shimcha jihozlash, rekonstruksiya qilish, modernizatsiya qilish, texnik jihatdan qayta jihozlash hollarida amalga oshiriladigan, amortizatsiya chegirmalari vositasidagi xarajatlar jumlasiga kiritiladigan xarajatlar.

21) soliq to'lovchining amortizatsiya qilinmaydigan mol-mulkning boshlang'ich qiymatiga kiritiladigan xarajatlari.

22) chegirmalar jumlasiga kiritish normalari belgilangan xarajatlarning mazkur normalar qo'llanilgan holda hisoblab chiqarilgan chegirmaning eng yuqori summasidan ortiq bo'lgan summa.

23) shakllantirilishi qonunchilik talablarida nazarda tutilmagan zaxiralarga, zaxira fondlari va boshqa fondlarga ajratmalar.

24) soliq to'lovchi tomonidan hisoblangan dividendlar summalari.

25) soliq to'lovchi tomonidan boshqa shaxslarning foydasiga

beriladigan ixtiyoriy sug'urta badallari.

26) soliq to'lovchi tomonidan soliq solish maqsadlarida xarajatlar deb e'tirof etiladigan xarajatlarning summasidan ortiqcha hisoblangan foizlar va ayrim chiqimlar.

27) tekis berilgan mol-mulkning (xizmatlarning) qiymati va bunday berish bilan bog'liq bo'lgan (shu jumladan qo'shilgan qiymat solig'i summasi kiritilgan) xarajatlar.

28) ishonchli boshqaruv muassisining ishonchli boshqaruv shartnomasini bajarish bilan bog'liq bo'lgan xarajatlari, agar ishonchli boshqaruv shartnomasiga ko'ra muassis naf oluvchi bo'lmasa.

29) sotqorat tashkilotlariga va xalqaro tashkilotlarga to'lanadigan badallar, yig'imlar va boshqa to'lovlar.

30) soliq to'lovchi tomonidan tashkil etilgan zaxira mablag'lari hisobga amalga oshirilgan xarajatlar, agar bunday zaxiralarni tashkil etishga doir xarajatlar soliq qonunchiligida yoki boshqa qonunchilikda belgilangan tartibda chegirmalar jumlasiga kiritilgan bo'lsa.

31) mol-mulk narxining pasayish (qadrsizlanish) summalari.

32) oddiy shirkat shartnomasi doirasida sheriklar (ishtirokchilar) tomonidan shartnoma sheriklarining (ishtirokchilarining) umumiy molkulagi ulushni qaytarish yoki bunday mol-mulkni bo'lish chog'ida ko'rilgan xarajalar.

33) soliq to'lovchilarning konsolidatsiyalashgan guruhi ishtirokchisi tomonidan ushbu guruhning mas'ul ishtirokchisiga soliq (bo'nak to'lovlari, joriy to'lovlarni, penyalarni, jarimalarni) soliq qonunchiligida soliq to'lovchilarning konsolidatsiyalashgan guruhi uchun belgilangan tartibda to'lash uchun berilgan pul mablag'lari, shuningdek, soliq to'lovchilar konsolidatsiyalashgan guruhning mas'ul ishtirokchisi tomonidan shu guruhning ishtirokchisiga ushbu soliq to'lovchilar konsolidatsiyalashgan guruhi bo'yicha to'lanishi lozim bo'lgan soliq (bo'nak to'lovlari, joriy to'lovlar, penyalalar, jarimalar) summasi aniqlashtirilishi munosabati bilan berilgan pul mablag'lari.

34) tovar-moddiy qimmatliklarning yaroqsizligi sababli (saqlash

muddati o'tganligi, jismoniy va ma'naviy eskirganligi, shunga o'xshash boshqa sabablarga ko'ra) hisobdan chiqarishdan ko'rilgan zararlar, bundan favqulodda holatlar .

35) muddati o'tgan va kechiktirilgan kreditlar (qarzar) bo'yicha muddatli qarz uchun kredit shartnomasida nazarda tutilgan stavkalardan ortiqcha foizlar.

36) xo'jalik shartnomalari shartlarini buzganlik uchun to'langan yoki tan olingan jarimalar, penyalalar va sanksiyalarning boshqa turlari.

2.4. Foyda solig'i stavkalari

2.4.1-jadval

Soliq stavkalari quyidagi miqdorlarda belgilanadi:

T/r	Soliq to'lovchilar	Soliq stavkalari, foizlarda
1	Banklar	20
2	Quyidagi soliq to'lovchilar: polietilen granulalar ishlab chiqarishni amalga oshiruvchi, faoliyatining asosiy turi mobil aloqa xizmatlarini ko'rsatishdan iborat bo'lgan	20
3	O'zi ishlab chiqargan o'z qishloq xo'jaligi mahsulotini realizatsiya qilishdan olingan foyda bo'yicha mezonlarga javob beruvchi qishloq xo'jaligi tovar ishlab chiqaruvchilari va baliq xo'jaligi korxonalari	0
4	Ijtimoiy sohada faoliyatni amalga oshiruvchi soliq to'lovchilar	0
5	Qo'shimcha manbalardan daromadlar oluvchi byudjet tashkilotlari	0
6	Tovarlarni (ishlarni) eksportga realizatsiya qilishdan olingan foyda	0
7	Bozor va savdo komplekslarida xizmat ko'rsatishdan olingan foyda	20

8	Tovarlarning (ishlarning, xizmatlarning) elektron savdosini amalga oshiruvchi soliq to'lovchilar	7,5
9	Yagona ishtirokchilari nogironligi bo'lgan shaxslarning jamoat birlashmalari bo'lgan va umumiy sodimlar sonida nogironligi bo'lgan shaxslar kamida 50 foizni tashkil etadigan va nogironligi bo'lgan shaxslarning mehnatiga haq to'lash jamg'armasi mehnatga haq to'lash umumiy fondning kamida 50 foizini tashkil etadigan soliq to'lovchilar	0
10	O'zbekiston Respublikasi Xalq banki tomonidan fuqarolarning shaxsiy jamg'arib boriladigan pensiya hisob varaqlaridagi mablag'lardan foydalanishdan olinadigan daromadlar	0
11	Dividendlar tarzidagi daromadlar	5
12	Qolgan soliq to'lovchilar	15

Quyidagi soliq to'lovchilar:

- polietilen granulalar ishlab chiqarishni amalga oshiruvchi,
- faoliyatining asosiy turi mobil aloqa xizmatlarini ko'rsatishdan iborat bo'lgan to'lovchilar faoliyatning barcha turlari bo'yicha belgilangan soliq stavkasini qo'llaydi.

O'zi ishlab chiqargan o'z qishloq xo'jaligi mahsulotini realizatsiya qilishdan olingan foyda bo'yicha mezonlarga javob beruvchi qishloq xo'jaligi tovar ishlab chiqaruvchilari va baliq xo'jaligi korxonalari, o'zi ishlab chiqargan qishloq xo'jaligi mahsulotini realizatsiya qilishdan olingan daromadlari jami daromadning 90 foizdan ko'prog'ini tashkil etsa, faoliyatning barcha turlari bo'yicha 0 foiz miqdorida soliq stavkasini qo'llashga haqlidir.

Ijtimoiy sohada faoliyatni amalga oshiruvchi soliq to'lovchi belgilangan mezonlarga rioya etmagan taqdirda, mazkur shartlarga rioya etmaganlik ro'y bergan soliq davrining boshlanishidan e'tiboran 15 foizli belgilangan soliq stavkasini ilgari o'tgan soliq davrlari uchun aniqlashtirilgan soliq hisobotini taqdim etgan holda qo'llaydi.

Tovarlarning (ishlarning, xizmatlarning) elektron savdosini amalga oshiruvchi soliq to'lovchilar, agar ko'rsatilgan faoliyat turlarini amalga oshirishdan olingan daromadlar joriy hisobot (soliq) davri yakunlari bo'yicha jami daromadning kamida 90 foizini tashkil etsa, 7,5 foiz miqdoridagi soliq stavkasini qo'llashga haqli.

Qo'shimcha manbalardan daromad oluvchi byudjet tashkilotlari, bosharti bo'shatilayotgan mablag'lardan qonunchilikda belgilangan tartibda byudjet tashkilotlarining moddiy-texnika va ijtimoiy bazasini mustahkamlash, o'z xodimlarini moddiy rag'batlantirish uchun maqsadli tarzda foydalansa, 2023-yilning 1-yanvariga qadar 0 foiz miqdoridagi soliq stavkasini qo'llaydi.

O'zida ishlovchilarning umumiy o'rtacha yillik sonining 3 foizidan ko'prog'i nogironligi bo'lgan shaxslarni tashkil etadigan yuridik shaxslar uchun soliq stavkasi belgilangan normadan ortiqcha ishga joylashtirilgan nogironligi bo'lgan shaxslarning har bir foiziga soliq stavkasining bir foizi hisobidan kamaytiriladi.

Tovarlarni (ishlarni) eksportga realizatsiya qilishdan olingan foyda 0 darajali foiz miqdoridagi soliq stavkasi soliq to'lovchilar tomonidan, agar tovarlarni (xizmatlarni) eksport qilishdan olinadigan daromadlar jami daromadning kamida 15 foizini tashkil etsa, qo'llaniladi.

Tovarlarni eksport qilinganda, shu jumladan tovar vositachi (ishonchli vakil) orqali realizatsiya qilinganda, 0 darajali foiz miqdoridagi soliq stavkasi soliq to'lovchilar tomonidan, tovarlarning eksportini tasdiqlovchi hujjatlar mavjud bo'lganda, qo'llaniladi.

Tovarlarni eksport qilinganda, 0 darajali foiz miqdoridagi soliq stavkasi soliq to'lovchilar tomonidan, tovarlarni chet el valyutasida eksport qilish yuzasidan daromadlar tovarlar (xizmatlar) eksportga chiqarilgan kundan e'tiboran bir yuz saxon kalendar kuni ichida kelib tushmagan taqdirda, qo'llanilmaydi.

Ushbu qoidalar quyidagilarga nisbatan tatbiq etilmaydi:

1) ro'yxati O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori bilan tasdiqlanadigan xomashyo tovarlar eksportiga.

2) xalqaro tashishlar xizmatlariga.

3) tovarlarni quvurlar orqali va gaz quvurlari orqali tashish bo'yicha xizmatlarga.

Foydali qazilmalarni qazib olish sohasida faoliyatni amalga oshirayotgan ayrim soliq to'lovchilar uchun O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori bilan oshirilgan soliq stavkalari belgilanishi mumkin.

2.5. Foyda solig'ini hisoblash va to'lash tartibi

Kalendar yil soliq davridir. Yilning choragi hisobot davridir.

Hisobot (soliq) davrining yakunlari bo'yicha soliq summasi soliq to'lovchi tomonidan mustaqil ravishda aniqlanadi.

Hisobot davri yakunlari bo'yicha soliq summasi soliq davrining boshidan oshib boruvchi yakun bilan, soliq bazasining soliq stavkasiga muvofiq bo'lgan foizlardagi ulushi sifatida hisoblab chiqariladi.

Soliq to'lovchi foyda solig'ini yoki chet davlatda to'langan daromatlardan olinadigan xuddi shunday turdagi to'langan soliqni hisobga o'tkazish yo'li bilan soliq summasini kamaytirishga haqli.

Soliq hisoboti barcha soliq to'lovchilar tomonidan har bir hisobot va soliq davri o'tganidan keyin soliq bo'yicha hisobda turgan joyidagi soliq organiga taqdim etiladi.

Soliq hisoboti quyidagi muddatlarda taqdim etiladi:

1) hisobot davri yakunlari bo'yicha – hisobot davridan keyingi oyning yigirmanchi kunidan kechiktirmay.

2) soliq davri yakunlari bo'yicha – soliq davri o'tgandan keyingi yilning 1-martidan kechiktirmay.

Byudjet tashkilotlari va nodavlat notijorat tashkilotlari tomonidan soliq bo'yicha soliq hisoboti soliq davri yakunlariga ko'ra taqdim etiladi. Bunda o'tgan soliq davri yakunlari bo'yicha jami daromad mavjud bo'lmagan taqdirda soliq hisobotini taqdim etish talab qilinmaydi.

Soliqni to'lash hisobot (soliq) davri yakunlari bo'yicha,

tegishli hisobot (soliq) davri uchun soliq hisobotini taqdim etish muddatlaridan kechiktirmay amalga oshiriladi.

Jami daromadi joriy soliq davridan oldingi soliq davri uchun kiritilgan tuzatishlar hisobga olingan holda besh milliard soʻmdan oshadigan soliq toʻlovchilar hisoblab chiqarilgan har oylik boʻnak toʻlovlarini hisobot davri har bir oyning yigirma uchinchi kunidan kechiktirmay toʻlaydi.

Joriy soliq davrining birinchi choragida toʻlanishi lozim boʻlgan har oylik boʻnak toʻlovining summasi oʻlgan soliq davrining oxirgi choragida toʻlanishi lozim boʻlgan har oylik boʻnak toʻlovi summasiga teng etib qabul qilinadi.

Joriy soliq davrining ikkinchi choragida toʻlanishi lozim boʻlgan har oylik boʻnak toʻlovining summasi joriy yilning birinchi hisobot davri uchun soliq hisoboti boʻyicha hisoblab chiqarilgan foyda soligʻi summasining uchdan biriga teng etib qabul qilinadi.

Joriy soliq davrining uchinchi choragida toʻlanishi lozim boʻlgan har oylik boʻnak toʻlovining summasi yarim yillik yakunlariga koʻra soliq hisoboti boʻyicha hisoblab chiqarilgan foyda soligʻining summasi va birinchi chorak yakunlari boʻyicha hisoblab chiqarilgan foyda soligʻining summasi oʻrtasidagi farqning uchdan biriga teng etib qabul qilinadi.

Joriy soliq davrining toʻrtinchi choragida toʻlanishi lozim boʻlgan har oylik boʻnak toʻlovining summasi toʻqqiz oylik yakunlariga koʻra soliq hisoboti boʻyicha hisoblab chiqarilgan foyda soligʻining summasi va yarim yillik yakunlari boʻyicha hisoblab chiqarilgan foyda soligʻining summasi oʻrtasidagi farqning uchdan biriga teng etib qabul qilinadi.

Hisoblab chiqarilgan har oylik boʻnak toʻlovining summasi manfiy yoki nolga teng boʻlsa, koʻrsatilgan toʻlovlar tegishli chorakda amalga oshirilmaydi.

Soliq toʻlovchilar, shu jumladan yangidan tashkil etilgan, jami daromadi joriy hisobot davri mobaynida besh milliard soʻmdan oshgan soliq toʻlovchilar har oylik boʻnak toʻlovlarini bunday oshib ketish sodir boʻlgan toʻliq chorak oʻtganidan keyin toʻlaydi.

Boʻlish yoki ajratib chiqarish yoʻli bilan qayta tashkil etish natijasida yangidan tashkil etilgan yuridik shaxs, jami daromadining miqdoridan qatʼi nazar, har oylik boʻnak toʻlovlarini, agar boʻlish yoki ajratib chiqarish yoʻli bilan qayta tashkil etilgan yuridik shaxs soliq boʻyicha har oylik boʻnak toʻlovlarini bunday qayta tashkil etish amalga oshirilgan soliq davrida hisoblab chiqargan boʻlsa, ikkita kelgusi soliq davri mobaynida toʻlaydi.

Hisobot (soliq) davri yakunlari boʻyicha hisobot (soliq) davri mobaynida toʻlangan har oylik boʻnak toʻlovlari summasi hisobot (soliq) davri uchun soliq hisoboti boʻyicha hisoblab chiqarilgan soliqni toʻlash chogʻida hisobga olinadi.

Har oylik boʻnak toʻlovini hisoblab chiqarish soliq organlari tomonidan amalga oshiriladi. Bunda soliq toʻlovchi kelgusi chorak birinchi oyining 10-sanasiga qadar joriy chorakda kutilayotgan foyda summasidan kelib chiqqan holda, boʻnak toʻlovlari summasi toʻgʻrisida soliq organlariga maʼlumotnoma taqdim etish huquqiga ega. Kutilayotgan foyda summasi asossiz kamaytirib koʻrsatilgan taqdirda soliq organlari soliq toʻlovchilar tomonidan taqdim etiladigan soliq boʻyicha boʻnak toʻlovlari summasi toʻgʻrisidagi maʼlumotnomaga oʻzgartirishlar kiritishga haqli.

Jami yillik daromadning miqdoridan qatʼi nazar, soliq hisobotini soliq boʻyicha faqat soliq davri yakunlari yuzasidan taqdim etuvchi soliq toʻlovchilar har oylik boʻnak toʻlovlarini toʻlamaydi.

Soliq toʻlovchi tugatilganda soliq tugatish yakunlanguniga qadar toʻlanishi lozim.

Yuridik shaxsni tugatish toʻgʻrisida qaror qabul qilingan taqdirda, davlat soliq xizmati organi har oylik boʻnak toʻlovlarini hisoblashni roʻyxatdan oʻtkazuvchi organdan bunday axborot olingan oydan eʼtiboran toʻxtatib turadi.

Faoliyat tiklangan va tugatish jarayoni toʻxtatilgan taqdirda, har oylik boʻnak toʻlovlarini hisoblash ularni hisoblash toʻxtatilgan oydan eʼtiboran tiklanadi.

Takrorlash uchun savollar:

1. Yuridik shaxs tushunchasi qanday ma'noni anglatadi?
2. Yuridik shaxslardan olinadigan soliqlarning qanday turlari mavjud?
3. Yuridik shaxslarni soliqqa tortishning qanday asosiy prinsiplari mavjud?
4. Yuridik shaxslardan undiriladigan foyda solig'ini to'lovchilari bo'lib kimlar hisoblanadi?
5. Rezidentlar kimlar hisoblanadi?
6. Yuridik shaxslardan undiriladigan foyda solig'ida soliq solish obyekti nima hisoblanadi?
7. Jami daromad tarkibiga nimalar kiradi?
8. Royalti nimani anglatadi?
9. Soliq solinadigan foydani belgilashda jami daromaddan qanday chegirmalar amalga oshiriladi?
10. Yuridik shaxslarning foydasiga solinadigan soliq bo'yicha qanday soliq stavkalari mavjud?
11. Yuridik shaxslardan undiriladigan foyda solig'i bo'yicha qanday imtiyozlar mavjud?
12. Norezidentlar hamda chet ellik yuridik shaxslarning foydasiga soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari nimalardan iborat?
13. Norezidentlar kimlar hisoblanadi?
14. Yuridik shaxslardan undiriladigan foyda solig'ining hisobga olish tartibi qanday?

III BOB. AYLANMADAN OLINADIGAN SOLIQ

3.1. Maxsus soliq rejimlari

Soliq to'lovchilarning ayrim toifalari uchun O'zbekiston Respublikasi hududida quyidagi maxsus soliq rejimlari belgilanadi:

- 1) aylanmadan olinadigan soliq.
- 2) mahsulot taqsimotiga oid bitimlar ishtirokchilariga soliq solishning alohida tartibi.
- 3) maxsus iqtisodiy zonalar ishtirokchilariga va ayrim toifadagi soliq to'lovchilarga soliq solishning alohida tartibi.
- 4) O'zbekiston Respublikasining ayrim hududlarida soliq solishning alohida tartibi.

Maxsus iqtisodiy zonalar ishtirokchilariga va ayrim toifadagi soliq to'lovchilarga soliq solishning alohida tartibi qonunchilikda yoki investitsiya bitimlarida nazarda tutilgan investitsiyalarni amalga oshirish hamda boshqa shartlarni bajarish bilan bog'liq holda muayyan muddat uchun belgilanadi.

Maxsus soliq rejimlari ayrim soliqlarni to'lashdan ozod etishni, pasaytirilgan soliq stavkalarini va boshqa soliq imtiyozlarini qo'llashni nazarda tutishi mumkin.

3.1.1- jadval

2022-yil uchun O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti daromadlari prognozi

		mld so'm
T/r	Ko'rsatkichlar	Summa
Jami – daromadlar		200 000,0
1.	Bevosita soliqlar	63 330,5
1.1	Foyda solig'i	38 557,2
1.2	Aylanmadan olinadigan soliq	2 728,3
1.3	Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i	22 045,0
2.	Bilvosita soliqlar	73 164,9

2.1	Qo'shilgan qiymat solig'i	53 300,0
2.2	Aksiz solig'i	15 038,3
2.3	Bojxona boji	4 826,6
3.	Resurs soliqlari va mol-mulk solig'i	22 740,5
3.1	Mol-mulk solig'i	3 173,8
3.2	Yer solig'i	4 253,3
3.3	Yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliq	14 403,5
3.4	Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq	910,0
4.	Boshqa daromadlar va soliq bo'lmagan boshqa tushumlar	40 764,1

3.2. Aylanmadan olinadigan soliqni to'lovchilar va soliq solish obyekti

Aylanmadan olinadigan soliqni to'lovchilar deb quyidagilar e'tirof etiladi:

1) soliq davrida tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olingan jami daromadi bir milliard so'mdan oshmagan O'zb. Res. yuridik shaxslari.

2) soliq davrida tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olingan daromadi yuz million so'mdan oshgan, lekin bir milliard so'mgacha bo'lgan yakka tartibdagi tadbirkorlar.

Aylanmadan olinadigan soliq quyidagilarga nisbatan tatbiq etilmaydi:

1) O'zbekiston Respublikasining bojxona chegarasi orqali tovarlarni olib kirishni (importni) amalga oshiruvchi yuridik shaxslar va yakka tartibdagi tadbirkorlarga.

2) aksiz solig'i to'lanadigan tovarlarni (xizmatlarni) ishlab chiqaruvchi va foydali qazilmalarni kavlab olishni amalga oshiruvchi yuridik shaxslarga.

3) yuridik shaxslar - qishloq xo'jaligi tovar ishlab chiqaruvchilariga, bosharti ularda yigirma besh gektar va undan ortiq sug'oriladigan

qishloq xo'jaligi ekin maydoni mavjud bo'lsa.

4) benzin, dizel yoqilg'isi va gazni realizatsiya qilishni amalga oshiruvchi yuridik shaxslarga.

5) lotoreyalarni tashkil etish bo'yicha faoliyatni amalga oshiruvchi yuridik shaxslarga.

6) oddiy shirkat ishlarini yuritish o'z zimmasiga yuklatilgan ishonchli shaxsga - oddiy shirkat shartnomasi doirasida amalga oshirilayotgan faoliyat bo'yicha.

7) bo'sh turgan binolar, yashash uchun mo'ljallanmagan inshootlar va qurilishi tugallanmagan obyektlar, shuningdek, foydalanilmayotgan ishlab chiqarish maydonlarining mulkdori bo'lgan yuridik shaxslarga, ulardan samarasiz foydalanilayotganligi bo'yicha qonunda belgilangan tartibda xulosa kiritilganda.

8) markazlashtirilgan moliyalashtirish manbalari hisobidan obyektlarni (joriy va kapital ta'mirlash bundan mustasno) qurishni bajaruvchi yuridik shaxslarga.

9) alkogol mahsulotlari, shu jumladan pivoni chakana sotish bo'yicha turg'un savdo shaxobchalariga.

10) bozorlarga va savdo komplekslariga.

11) soliq maslahatchilarining tashkilotlariga.

12) auditorlik tashkilotlariga.

13) notijorat tashkilotlariga, shu jumladan byudjet tashkilotlariga.

Soliq solish maqsadida tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olingan daromad deganda quyidagilar tushuniladi:

qurilish, qurilish-montaj, ta'mirlash-qurilish, ishga tushirish-sozlash, loyiha-qidiruv va ilmiy-tadqiqot tashkilotlari uchun - o'z kuchlari bilan bajarilgan, tegishincha qurilish, qurilish-montaj, ta'mirlash-qurilish, ishga tushirish-sozlash, loyiha-qidiruv va ilmiy-tadqiqot ishlarini realizatsiya qilishdan olingan daromadlar. Bunda, agar yuqorida qayd etilgan xizmatlarni materiallar bilan ta'minlash majburiyati shartnomaga binoan buyurtmachining zimmasida bo'lsa, ushbu materiallarga bo'lgan mulk huquqi buyurtmachining o'zida saqlanib qolgan taqdirda, o'z kuchlari bilan bajarilgan xizmatlarni realizatsiya qilishdan olinadigan daromadlar bajarilgan hamda

tasdiqlangan xizmatlarning buyurtmachi materiallarining qiymati kiritilmagan holdagi daromadi sifatida belgilanadi.

- mol-mulkni moliyaviy ijaraga (lizingga) beruvchi yuridik shaxslar uchun moliyaviy ijara (lizing) bo'yicha foizli daromad summasi.

- vositachilik va topshiriq shartnomalari hamda vositachilik xizmatlari ko'rsatishga oid boshqa shartnomalar bo'yicha vositachilik xizmatlari ko'rsatadigan yuridik shaxslar uchun - ko'rsatilgan xizmatlar uchun haq summasi.

- tovarlarni (xizmatlarni) tekin beruvchi yuridik shaxslar uchun tovarlarning (xizmatlarning) tannarxi yoki ularni olish bahosi (tovarni olish bilan bog'liq xarajatlarni hisobga olgan holda). Mazkur norma ekologiya, sog'lomlashtirish hamda xayriya jamg'armalariga, madaniyat, sog'liqni saqlash, mehnat, aholini ijtimoiy muhofaza qilish, jismoniy tarbiya va sport, ta'lim muassasalariga bepul beriladigan tovarlarga (xizmatlarga) nisbatan tatbiq etilmaydi.

Soliq solish obyekti bo'lib quyidagilar ham hisoblanadi:

1) tovarlarni (xizmatlarni) quyidagilarga:

a) ishtirokchilar tarkibidan ishtirokchi chiqqan (chiqib ketgan) taqdirda yoxud uning yuridik shaxsdagi ulushi kamaytirilganda yoki yuridik shaxs tomonidan ishtirokchidan uning ushbu yuridik shaxsda ishtirok etish ulushi (ulushning qismi) qaytarib sotib olinganda ushbu ishtirokchiga berish.

b) yuridik shaxs bo'lgan emitent tomonidan aksiyadordan ushbu emitent chiqargan aksiyalar qaytarib sotib olinganda aksiyadorga berish.

v) yuridik shaxs tugatilganda aksiyadorga yoki ishtirokchiga berish.

2) tovarlarni (xizmatlarni) jismoniy shaxs mehnatiga haq to'lash hisobidan yoki dividend to'lash hisobidan berish.

3) tovarlarni yoki boshqa mol-mulkni qayta ishlab berish uchun berish, agar tovarlar va (yoki) mulk qayta ishlash mahsuloti sifatida shartnomada belgilangan muddatda qaytarilmagan bo'lsa.

4) ko'p marta aylanadigan, sotuvchiga qaytarilishi shart bo'lgan

idishlarni, agar idish mahsulotni shunday idishda yetkazib berish shartnomasida belgilangan muddatda qaytarilmagan bo'lsa, berish.

Tovarlarni (xizmatlarni) olish huquqini taqdim etuvchi vaucherlarni realizatsiya qilish yoki bepul berish mazkur tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilish deb e'tirof etiladi.

Uzoq muddatli shartnomalar bo'yicha daromadlar jami daromad tarkibiga kiritiladi.

Balansning valyuta hisob varaqlarini qayta baholash chog'ida kursdagi ijobiy va salbiy farqlar o'rtasidagi saldo soliq solish obyekti deb e'tirof etiladi. Kursdagi salbiy farqning summasi kursdagi ijobiy farq summasidan ortiq bo'lgan taqdirda oshib ketgan summa aylanmadan olinadigan soliqni hisoblab chiqarishda soliq bazasini kamaytirmaydi.

Soliq to'lovchilar tomonidan jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i yoxud qo'shilgan qiymat solig'i va foyda solig'i to'lash davrida aylanmadan olinadigan soliqni to'lashga o'tguniga qadar olingan daromadlar jami daromadga kiritilmaydi.

Hisoblab chiqarilgan jami daromad soliq bazasi deb e'tirof etiladi, bundan quyidagilar mustasno:

1) O'zbekiston Respublikasining davlat obligatsiyalari va boshqa davlat qimmatli qog'ozlari bo'yicha daromadlar, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi rezidentlari bo'lgan yuridik shaxslarning xalqaro obligatsiyalari bo'yicha daromadlar.

2) soliq agentida soliq solinishi lozim bo'lgan dividendlar.

3) qaytariladigan ko'p marta aylanadigan tara qiymati, agar uning qiymati ilgari tovarlarni (xizmatlarni) sotishdan olinadigan daromadga kiritilgan bo'lsa.

4) amortizatsiya qilinadigan aktivlarni tugatishda ularni qo'shimcha baholashda olingan, oldingi narxni tushirishlardagi summadan ortiqcha summa hisobidan olingan daromadlar.

5) hisobot yilida aniqlangan o'tgan yillardagi daromadlar. Mazkur daromadlarga ular shakllangan davrdagi qonunchilikka muvofiq soliqlar bo'yicha qayta hisob-kitob o'tkazilganligi inobatga olingan holda soliq solinadi.

6) tovarlarni (xizmatlarni) eksport qilishdan olingan daromadlar, agar tovarlarni (xizmatlarni) eksport qilishdan olingan daromadlar umumiy daromadning 15 foizidan ko'prog'ini tashkil etsa.

Soliq solinadigan baza chegirmalardan tashqari quyidagilar uchun kamaytiriladi:

1) brokerlik tashkilotlari uchun - bitim summasidan birjaga o'tkaziladigan vositachilik yig'imi summasiga.

2) komissiya shartnomasi bo'yicha vositachilik xizmatlarini ko'rsatuvchi yuridik shaxslar uchun - tovarlarni import qilishda to'langan bojxona to'lovlari summasiga realizatsiya qilingan tovar ulushida.

3) turizm faoliyati subyektlari uchun - turistik xizmatlarni onlayn bronlashtirish va sotish uchun yaratilgan dasturiy mahsulotlarni hamda axborot tizimlarini joriy etishga yo'naltirilgan mablag'lar summasiga.

3.3. Aylanmadan olinadigan soliqni qo'llashning o'ziga xos xususiyatlari

Soliq davrida tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olingan jami daromadi bir milliard so'mdan oshmagan O'zbekiston Respublikasi yuridik shaxslari soliq to'lovchilar qo'shilgan qiymat solig'i va foyda solig'ini to'lash o'rniga aylanmadan olinadigan soliq to'lashni nazarda tutadigan maxsus soliq rejimini tanlashga haqli.

- soliq davrida tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olingan jami daromadi bir milliard so'mdan oshmagan O'zbekiston Respublikasi yuridik shaxslari soliq to'lovchilar aylanmadan olinadigan soliq to'lashga navbatdagi soliq davridan boshlab o'tishga haqli. Aylanmadan olinadigan soliqni to'lashga o'tish uchun soliq to'lovchilar aylanmadan olinadigan soliqni to'lashga o'tishi to'g'risida soliq hisobida turgan joyidagi soliq organini O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi tomonidan belgilangan shaklda, biroq aylanmadan olinadigan soliqni to'lashga o'tilayotgan navbatdagi soliq davri boshlanishiga qadar o'n kundan kechiktirmay xabardor qiladi.

- soliq davrida tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olingan daromadi yuz million so'mdan oshgan, lekin bir milliard so'mgacha bo'lgan yakka tartibdagi tadbirkorlar soliq to'lovchilarning soliq davrida tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olingan daromadi yuz million so'mdan oshganda soliqning oshib ketgan summasidan aylanmadan olinadigan soliqni to'lashga o'tadi.

- soliq davrida tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olingan daromadi yuz million so'mdan oshgan, lekin bir milliard so'mgacha bo'lgan yakka tartibdagi tadbirkorlar yakka tartibdagi tadbirkorlar aylanmadan olinadigan soliqni to'lash o'rniga qo'shilgan qiymat solig'ini va foyda solig'ini to'lashga o'tishga haqli. Soliq solish tartibini tanlash uchun yakka tartibdagi tadbirkorlar soliq hisobida turgan joyidagi soliq organiga tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olgan daromadlari yuz million so'mdan oshgan sanadan besh kundan kechiktirmay, O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi tomonidan belgilangan shaklda bildirishnoma yuboradi.

Bildirishnoma ko'rsatilgan muddatlarda taqdim etilmaganda yakka tartibdagi tadbirkor aylanmadan olinadigan soliq to'laydi.

Yangi tashkil etilgan yuridik shaxslar davlat ro'yxatidan o'tkazilgan kundan e'tiboran tadbirkorlik faoliyati subyektini davlat ro'yxatidan o'tkazish chog'ida tanlangan soliq solish tartibini ko'rsatish orqali aylanmadan olinadigan soliqni to'lash tartibini tanlash huquqiga ega.

Yuridik shaxslar aylanmadan olinadigan soliqni qo'llashni qo'shilgan qiymat solig'ini to'lovchi sifatida ro'yxatdan o'tish uchun va bir vaqtning o'zida aylanmadan olinadigan soliqni to'lashni rad etishga doir ariza berilgan oydan keyingi oying 1-sanasidan boshlab ixtiyoriy ravishda rad etishga haqli.

Qo'shilgan qiymat solig'ini va foyda solig'ini to'lashga ixtiyoriy ravishda o'tgan soliq to'lovchilar, bosharti joriy soliq davri yakunlari bo'yicha tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olgan jami daromadlari bir milliard so'mdan oshmagan bo'lsa, aylanmadan olinadigan soliqni to'lashga kamida o'n ikki oydan keyin qayta o'tishga haqli.

Soliq davri davomida tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya

qilishdan olgan jami daromadi bir milliard so'mdan oshgan soliq to'lovchilar, shu jumladan yangi tashkil etilgan yuridik shaxslar va yangi ro'yxatdan o'tgan yakka tartibdagi tadbirkorlar bunday oshish ro'y bergan oydan keyingi oying 1-sanasidan boshlab qo'shilgan qiymat solig'ini va foyda solig'ini to'lashga o'tadi.

Agar yangi tashkil etilgan yuridik shaxsda yoki yangi ro'yxatdan o'tgan yakka tartibdagi tadbirkorda tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olingan daromad summasi ro'yxatdan o'tilgan sanadan to'kalendar yili tugaguniga qadar, 365 ga bo'lingan va ro'yxatdan o'tilgan sanadan to'kalendar yil tugaguniga qadar bo'lgan kunlar soniga ko'paytirilganda bir milliard so'mga teng summadan oshsa, u holda bunday shaxslar ro'yxatdan o'tilgan yildan keyingi yildan e'tiboran qo'shilgan qiymat solig'ini va foyda solig'ini to'lashga o'tadi.

Vositachilik, topshiriq shartnomasi va vositachilik xizmatlari ko'rsatishga oid boshqa shartnomalar bo'yicha vositachilik xizmatlari ko'rsatuvchi soliq to'lovchilar, shu jumladan telekommunikatsiyalar operatorlari va provayderlariga vositachilik xizmatlarini ko'rsatuvchi yakka tartibdagi tadbirkorlar tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olingan daromadni realizatsiya qilish bo'yicha umumiy aylanmadan (bitim summalaridan) kelib chiqqan holda aniqlaydi.

Bo'shturgan binolar, yashash uchun mo'ljallanmagan inshootlar va qurilishi tugallanmagan obyektlar, shuningdek, foydalanilmayotgan ishlab chiqarish maydonlarining mulkdori bo'lgan yuridik shaxslar, ularni samarasiz foydalanayotganligi bo'yicha xulosa chiqarilgan oydan keyingi oying sanasidan e'tiboran qo'shilgan qiymat solig'ini va foyda solig'ini to'lashga o'tadi.

Qurilishi tugallanmagan obyektlar va foydalanilmayotgan ishlab chiqarish maydonlarining mulkdorlari bo'lgan yuridik shaxslar, investitsion loyihaning amalga oshirilmaganligi to'g'risida xulosa berishga vakolati bo'lgan vakolatli organning xulosasi chiqarilgan sanadan e'tiboran qo'shilgan qiymat solig'ini va foyda solig'ini to'lashga o'tadi.

Moliyalashtirishning markazlashtirilgan manbalari hisobidan

obyektlar qurilishini (bundan joriy va kapital ta'mirlash mustasuo) bajaruvchi yuridik shaxslar bunday qurilishga doir shartnoma tuzilgan sanadan e'tiboran qo'shilgan qiymat solig'ini va foyda solig'ini to'lashga o'tadi.

O'zbekiston Respublikasining bojxona chegarasi orqali tovarlarni olib kirishni (importni) amalga oshiruvchi yuridik shaxslar va yakka tartibdagi tadbirkorlar qaysi sana oldinroq kelishiga qarab import shartnomasi tuzilgan yoki tovarlar olib kirilgan (import qilingan) sanadan boshlab qo'shilgan qiymat solig'ini hamda foyda solig'ini to'lashga o'tadi.

Aksiz solig'ini to'lanadigan tovarlarni (xizmatlarni) ishlab chiqaruvchi va foydali qazilmalarni kavlab olishni amalga oshiruvchi yuridik shaxslarga, benzin, dizel yoqilg'isi va gazni realizatsiya qilishni amalga oshiruvchi yuridik shaxslarga lotoreyalarni tashkil etish bo'yicha faoliyatni amalga oshiruvchi yuridik shaxslarga, alkogul mahsulotlari, shu jumladan pivoni chakana sotish bo'yicha turg'un savdo shaxobchalariga, soliq maslahatchilarining tashkilotlari tegishli ruxsatnomalarni (litsenziyalarni) olgan yoki o'z faoliyatini boshlaganligi to'g'risida vakolatli organni xabardor qilgan sanadan boshlab qo'shilgan qiymat solig'ini hamda foyda solig'ini to'lashga o'tadi.

Qishloq xo'jaligi tovarlarini ishlab chiqaruvchi yuridik shaxslarda yigirma besh gektar va undan ortiq sug'oriladigan qishloq xo'jaligi ekinlari mavjud bo'lgan taqdirda, ular ko'rsatilgan yer uchastkasiga bo'lgan huquqni yoki ushbu yer uchastkasining maydoni o'zgarganligini tasdiqlovchi hujjatlar rasmiylashtirilgan sanadan boshlab qo'shilgan qiymat solig'ini va foyda solig'ini to'lashga o'tadi.

Oddiy shirkat ishlarini yuritish o'z zimmasiga yuklatilgan ishonchli shaxs bo'lgan oddiy shirkat ishtirokchisi oddiy shirkat shartnomasi doirasida amalga oshirilayotgan faoliyat bo'yicha oddiy sheriklik shartnomasi tuzilgan sanadan boshlab qo'shilgan qiymat solig'ini va foyda solig'ini to'lashga o'tadi.

Bozorlar va savdo komplekslari, notijorat tashkilotlari davlat ro'yxatidan o'tkazilgan sanadan e'tiboran, byudjet tashkilotlari esa

tashkil topgan sanadan e'tiboran qo'shilgan qiymat solig'ini va foyda solig'ini to'lashga o'tadi.

Auditorlik tashkilotlari auditorlik xizmatlari ko'rsatish uchun shartnoma tuzilgan sanadan boshlab qo'shilgan qiymat solig'ini hamda foyda solig'ini to'lashga o'tadi.

Soliqni to'lash soliq to'lovchini quyidagilardan ozod etmaydi:

- uning zimmasiga yuklatilgan soliq agentining majburiyatlarini bajarishdan.

- hisob varaq-faktura taqdim etish, xaridlarni hisobga olish kitobini va solishlarni hisobga olish kitobini yuritish majburiyatidan.

3.4. Aylanmadan olinadigan soliq stavkalari

Soliq stavkalari quyidagi miqdurlarda belgilanadi:

3.4.1-jadval
Aylanmadan olinadigan soliq stavkalari

T/r	Soliq to'lovchilar	Soliq stavkalari, foizlarda
1.	Iqtisodiyotning barcha tarmoqlaridagi soliq to'lovchilar	4
2.	Bojxona rasmiylashtiruv bo'yicha xizmatlar ko'rsatadigan yuridik shaxslar (bojxona brokerlari)	5
3.	Lombardlar	25
4.	Konstert-tomosha ko'rsatish faoliyati bilan shug'ullanish uchun litsenziyaga ega bo'lgan yuridik va jismoniy shaxslarni (shu jumladan norezidentlarni) jalb etish yo'li bilan onmaviy tomosha tadbirlarini tashkil etishdan daromadlar oladigan yuridik shaxslar	5

5.	Brokerlik idoralari, shuningdek, vositachilik, topshiriq shartnomasi va vositachilik xizmatlari ko'rsatishga deir boshqa shartnomalar bo'yicha vositachilik xizmatlari ko'rsatadigan yuridik shaxslar, shu jumladan telekommunikatsiya operatorlari va (yoki) provayderlariga vositachilik xizmatlarini ko'rsatuvchi yakka tartibdagi tadbirkorlar	25
6.	Sug'urta agentlari, shuningdek, sug'urta, qimmatli qog'ozlar bozori va tovar-xomashyo birjalarida brokerlik faoliyatini amalga oshiradigan yuridik shaxslar, shuningdek, rieltorlik faoliyatini amalga oshiruvchi ko'rsatuvchi shaxslar	13
7.	Asosiy faoliyati mol-mulkni ijaraga berish hisoblangan yuridik shaxslar (lizing kompaniyalari bundan mustasno)	8
8.	Umumiy ovqatlanish korxonalari	
	joylashgan joyiga qarab:	
	aholisi soni yuz ming nafar va undan ko'p kishidan iborat shaharlarda	8
	boshqa aholi punktlarida	6
	borish qiyin bo'lgan va tog'li tumanlarda	4
	shundan	
	umumta'lim maktablari, maktab-internatlar, o'rta maxsus, kasb-hunar va oliy o'quv yurtlariga xizmat ko'rsatuvchi ixtisoslashgan umumiy ovqatlanish korxonalari	joylashgan joyiga qarab belgilangan soliq stavkasining 75%i
9.	Chakana savdo sohasidagi soliq to'lovchilar	
9.1.	joylashgan joyiga qarab:	
	aholisi soni yuz ming nafar va undan ko'p kishidan iborat shaharlarda	4
	boshqa aholi punktlarida	2
	borish qiyin bo'lgan va tog'li tumanlarda	1
9.2.	joylashgan joyidan qat'i nazar, tamaki mahsulotlari realizatsiyasidan tovar aylanmasi bo'yicha:	4

10.	Ulgurji, shuningdek, ulgurji-chakana savdoni amalga oshiradigan savdo korxonalari	4
11.	Quyidagi joylarda joylashgan ulgurji va chakana dori-xona tashkilotlari:	
	aholisi soni yuz ming nafar va undan ko'p kishidan iborat shaharlarda	3
	boshqa aholi punktlarida	2
	borish qiyin bo'lgan va tog'li tumanlarda	1
12.	Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini sotib oluvchi, saralovchi, saqlovchi va qadoqlovchi tayyorlov tashkilotlari	tovar aylanmasining 4% yoki yalpi daromadning 25%
13.	Tovarlarning (ishlarning, xizmatlarning) elektron savdosini amalga oshiruvchi soliq to'lovchilar	2
14.	Yagona ishtirokchisi nogironligi bo'lgan shaxslarning jamoat birlashmalari, «Nuroni» jamg'armasi va «O'zbekiston Chernobilchilari» assostsiyasi bo'lgan, umumiy sonida nogironligi bo'lgan shaxslar; urush va 1941-1945-yillar mehnat fronti veteranlari 50 foizdan kam bo'lmagan va nogironligi bo'lgan shaxslar; urush va 1941-1945-yillar mehnat fronti veteranlarining mehnatiga haq to'lash fondi umumiy mehnatga haq to'lash fondining 50 foizidan kam bo'lmagan soliq to'lovchilar	0

Turli soliq solish obyektlari va (yoki) soliq stavkalari belgilangan bir necha faoliyat turi bilan shug'ullanadigan soliq to'lovchilar bunday faoliyat turlari bo'yicha alohida-alohida hisob yuritishi hamda soliq to'lovchilarning tegishli toifalari uchun belgilangan stavkalar bo'yicha soliqni to'lashi shart.

3.5. Aylanmadan olinadigan soliqni hisoblash va soliqni to'lash tartibi

Kalendar yil soliq davridir. Bir oy hisobot davridir.

Hisobot (soliq) davri yakunlari bo'yicha soliq summasi soliq to'lovchi tomonidan mustaqil aniqlanadi.

Hisobot davri yakunlari bo'yicha soliq summasi soliq davri boshidan ortib boruvchi yakun bilan soliq bazasining mos soliq stavkasiga foiz ulushi sifatida hisoblab chiqariladi.

Solix hisoboti soliq to'lovchi tomonidan soliq hisobida turgan joyidagi soliq organiga quyidagi muddatlarda taqdim etiladi:

1) hisobot davri yakunlari bo'yicha – hisobot davridan keyingi oyning o'n beshinchi kunidan kechiktirmay.

2) soliq davri yakunlari bo'yicha – soliq davridan keyingi davrning 15-fevralidan kechiktirmay.

Hisobot (solix) davri yakunlari bo'yicha soliqni to'lash tegishli hisobot (solix) davri uchun soliq hisobotini taqdim etish muddatidan kechiktirmay amalga oshiriladi.

Takrorlash uchun savollar

1. Aylanmadan olinadigan soliq qachon joriy etilgan?
2. Aylanmadan olinadigan soliq to'lovchilari kimlar?
3. Aylanmadan olinadigan soliq stavkalari qaysi mezon asosida belgilanadi?
4. Aylanmadan olinadigan soliq byudjetga qaysi muddatlarda to'lanadi?

IV BOB. JISMONIY SHAXSLARDAN OLINADIGAN DAROMAD SOLIG'I

4.1. Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ini to'lovchilar tarkibi va soliq solish obyekti

Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ining soliq to'lovchilari deb quyidagilar e'tirof etiladi:

1) O'zbekiston Respublikasining rezidentlari bo'lgan jismoniy shaxslar.

2) O'zbekiston Respublikasidagi manbalardan daromad oluvchi O'zbekiston Respublikasining norezidenti bo'lgan jismoniy shaxslar.

Soliq to'lovchining jami daromadi jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ining soliq solish obyekti hisoblanadi.

Qat'iy belgilangan miqdorda to'lash xohishini bildirgan yakka tartibdagi tadbirkorlar uchun soliqqa tortish obyekti bo'lib amalga oshirilayotgan faoliyat turini tavsiflovchi fizik ko'rsatkichlar hisoblanadi.

Soliq bazasi quyidagilar hisoblanadi:

1) O'zbekiston Respublikasining rezidentlari bo'lgan jismoniy shaxslar uchun soliq imtiyozlarini hisobga olgan holdagi jami daromadlari.

2) O'zbekiston Respublikasining norezidentlari bo'lgan jismoniy shaxslar uchun soliq imtiyozlari qo'llanmagan holdagi jami daromadlari.

Soliq bazasini aniqlashda soliq to'lovchining ham pul shaklida, ham natura shaklida olgan daromadlari yoki daromadlarni tasarruf etish uchun yuzaga kelgan huquqlari, shuningdek, moddiy naf tarzidagi daromadlari hisobga olinadi. Bunda soliq to'lovchining alohida turdagi daromadlari jami daromad tarkibida hisobga olinishi yoki hisobga olinmasligi mumkin.

Soliq to'lovchining chet el valyutasida ifodalangan daromadlari, haqiqatda daromadlar olingan sanadagi O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining kursi bo'yicha milliy valyutaga qayta hisob-

kitob qilinadi.

Turli soliq stavkalari bo'yicha solinadigan soliq bazasi alohida aniqlanadi.

Soliq bazasi soliq davri boshidan e'tiboran o'sib boruvchi yakun bilan aniqlanadi.

4.1.1- jadval
2021-yil uchun O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti daromadlari prognozi

		mlrd so'm
T/r	Ko'rsatkichlar	Summa
Jami - daromadlar		147 202,3
1.	Bevosita soliqlar	46 845,2
1.1	Foyda solig'i	27 779,4
1.2	Aylanmadan olinadigan soliq	2 160,0
1.3	Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i	16 905,8
2.	Bilvosita soliqlar	62 526,7
2.1	Qo'shilgan qiymat solig'i	46 955,4
2.2	Aksiz solig'i	11 820,1
2.3	Bojxona boji	3 751,2
3.	Resurs soliqlari va mol-mulk solig'i	19 426,8
3.1	Mol-mulk solig'i	2 510,3
3.2	Yer solig'i	2 941,0
3.3	Yer qaridan foydalanganlik uchun soliq	13 588,2
3.4	Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq	387,3
4.	Boshqa daromadlar va soliq bo'lmagan boshqa tushumlar	18 403,6

Manba. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 30-dekabrda PQ-4938-son qarori

4.1.2- jadval
2022-yil uchun O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti
daromadlari prognozi

		mlrd so'm
T/r	Ko'rsatkichlar	Summa
Jami - daromadlar		200 000,0
1.	Bevosita soliqlar	63 330,5
1.1	Foyda solig'i	38 557,2
1.2	Aylanmadan olinadigan soliq	7 728,3
1.3	jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i	22 045,0
2.	Bilvosita soliqlar	73 164,9
2.1	Qo'shilgan qiymat solig'i	53 300,0
2.2	Aksiz solig'i	15 038,3
2.3	Bojxona boji	4 826,6
3.	Resurs soliqlari va mol-mulk solig'i	22 740,5
3.1	Mol-mulk solig'i	3 173,8
3.2	Yer solig'i	4 253,3
3.3	Yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliq	14 403,5
3.4	Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq	910,0
4.	Boshqa daromadlar va soliq bo'lmagan boshqa tushumlar	40 764,1

4.1.3- jadval
2022-yil uchun O'zbekiston Respublikasining respublika
byudjeti daromadlari prognozi

		mlrd so'm
T/r	Ko'rsatkichlar	Summa
O'zbekiston Respublikasining respublika byudjeti daromadlari		162 587,0
1.	Bevosita soliqlar	44 342,0
1.1.	Foyda solig'i	35 440,6
	<i>shundan, «Navoiy kon-metallurgiya kombinati» va «Olmaliq kon-metallurgiya kombinati» aksiyadorlik jamiyatlari bo'yicha</i>	22 886,2
1.2.	jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i	8 893,4
2.	Bilvosita soliqlar	69 814,4
2.1.	Qo'shilgan qiymat solig'i	53 300,0

2.2.	Aksiz solig'i	11 687,8
2.3.	Bojxona boji	4 826,6
3.	Resurs to'lovlari	13 760,3
3.1.	Yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliq	13 760,3
4.	Dividendlar (dividendlar ko'rinishidagi daromadlardan olinadigan foyda solig'ini hisobga olmagan holda)	30 222,3
	<i>shundan, «Navoiy kon-metallurgiya kombinati» va «Olmaliq kon-metallurgiya kombinati» aksiyadorlik jamiyatlari bo'yicha</i>	27 031,9
5.	Boshqa daromadlar va soliq bo'lmagan boshqa tushumlar	4 448,0

4.2. Jami daromad va uning tarkibi

Jami daromad soliq to'lovchi tomonidan hisobot (soliq) davri davomida olingan quyidagi daromadlardan tashkil topadi:

1) O'zbekiston Respublikasining rezidentlari uchun O'zbekiston Respublikasidagi va uning tashqarisidagi manbalardan olingan daromadlardan.

2) O'zbekiston Respublikasining norezidentlari uchun O'zbekiston Respublikasidagi manbalardan olingan daromadlardan.

Quyidagilar jami daromad tarkibiga kiritilmaydi:

1) O'zbekiston Respublikasining davlat mukofotlariga va davlat pul mukofotlariga sazovor bo'lgan soliq to'lovchi olgan bir yo'la beriladigan davlat pul mukofoti yoki shunga teng bahodagi esdalik sovg'alarining qiymati, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoki O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Matkamasining qarori asosida bir yo'la beriladigan pul mukofoti va sovg'alar.

2) donorlik uchun pul mukofotlari, shuningdek, tibbiyot muassasalarining xodimlari tomonidan qon olganlik uchun olinadigan summalar.

3) olingan alimentlar.

4) fuqarolar tomonidan olinadigan sug'urta to'voni summalari.

5) qonunchilikda belgilangan miqdorlarda va tartibda to'lanadigan stipendiyalar.

6) qonunchilikka muvofiq uy-joy-kommunal xizmatlar haqini to'lash bo'yicha har oylik kompensatsiya pul to'lovlari.

7) davlat pensiyalari, qonun hujjatlarida belgilangan nafaqalar.

8) majburiy jamg'arib boriladigan pensiya badallari, ular bo'yicha fuizli daromadlar, shuningdek, jamg'arib boriladigan pensiya to'lovlari.

9) qonunchilikda belgilanadigan tartibda o'zini-o'zi band qilgan shaxslarning mehnat faoliyati natijasida olingan daromadlar.

10) O'zbekiston Respublikasi va O'zbekiston Respublikasi rezidentlari bo'lgan yuridik shaxslar tomonidan chiqarilgan xalqaro obligatsiyalar bo'yicha daromadlar.

Soliq agentlarining jismoniy shaxs foydasiga amalga oshiradigan quyidagi xarajatlariga soliq to'lovchining daromadi sifatida qaralmaydi:

1) mehnat sharoitlari noqulay bo'lgan ishlarda band bo'lgan xodimlarni qonunchilikda belgilangan tartibda sut, davolash-profilaktika oziq-ovqati, gazlangan sho'r suv, shaxsiy himoya va gigiyena vositalari bilan ta'minlash bo'yicha xarajatlari.

2) kasaba uyushmasi qo'mitasi tomonidan amalga oshiriladigan to'lovlar, shu jumladan a'zolik badallari hisobidan kasaba uyushmasi a'zolariga beriladigan moddiy yordam.

3) favqulodda holatlar munosabati bilan yetkazilgan zararlar summasi doirasida beriladigan moddiy yordam summalari.

4) xodimlarni ish joyiga olib borish va olib qaytish bo'yicha xarajatlari.

5) diniy rasm-rusumlar va marosimlarni, bayram tantanalarini o'tkazish, vakillik xarajatlari, shahar yo'lovchilar transportida xodimlarning xizmat qatnovlari uchun foydalaniladigan yo'l kartochkalarini olish, shuningdek, yuridik shaxsning xodimlarning mehnat va dam olish sharoitlarini ta'minlash bilan bog'liq hamda

muayyan jismoniy shaxslarning daromadi hisoblanmaydigan boshqa xarajatlari.

6) xodimga xizmat vazifalarini bajarish uchun zarur bo'lgan maxsus kiyim-bosh, maxsus poyabzal, formal kiyim-bosh berish xarajatlari yoki ularni pasaytirilgan baholarda sotish munosabati bilan qilingan xarajatlari, shuningdek, qonunchilikda nazarda tutilgan hollarda ayrim toifadagi xodimlarni o'z xizmat vazifalarini bajarishi chog'ida oziq-ovqat bilan ta'minlash bo'yicha xarajatlari.

7) xodim boshqa joyga ishga o'tkazilganda yoxud ko'chib borilganda ko'chish, mol-mulkini ko'chirib borishga, joy ijarasiga (yo'l xarajatlari uchun beriladigan pul) oid xarajatlarni to'lash yoki bu xarajatlarning o'rnini qoplash xarajatlari, shu jumladan O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan aniqlanadigan o'lis va borish qiyin bo'lgan hududlarda joylashgan byudjet tashkilotlariga oliy ta'lim muassasalari bitiruvchilari orasidan bakalavriatni yoki magistraturani tamomlagandan so'ng uch yil ichida ishga qabul qilingan xodimlarga, shuningdek, mazkur o'lis va borish qiyin bo'lgan hududlarda joylashgan oilaviy shifokorlik punktlariga va oilaviy poliklinikalarga hamda ta'lim muassasalariga ishga qabul qilingan, boshqa hududlarda yashaydigan oliy ma'lumotli shifokorlarga va mutaxassislariga to'lanadigan boshlang'ich yordam puli.

8) xizmat safarlariga oid quyidagi kompensatsiya to'lovlari:

- tasdiqlovchi hujjatlar asosida xizmat safari joyiga borish va u yerdan qaytib kelish uchun, shu jumladan joy band qilish uchun haq to'lashni qo'shgan holda haqiqatda amalga oshirilgan to'lovlar. Yo'l hujjatlari bo'lmagan taqdirda, temiryo'l transportidagi (agar temiryo'l qatnovi bo'lmasa, shaharlararo avtobusdagi) yo'l haqi qiymati miqdorida, lekin aviachipta qiymatining 30 foizidan oshmaydigan miqdorda.

- uy-joyni ijaraga olish bo'yicha haqiqatda amalga oshirilgan to'lovlar. Yashaganligini tasdiqlovchi hujjatlar bo'lmagan taqdirda, qonunchilikda belgilangan normalar doirasida.

- tasdiqlovchi hujjatlar asosida uy-joyni band qilish uchun to'lovlar.

- qonunchilikda belgilangan normalar doirasida xizmat safarida bo'lingan vaqt uchun to'lanadigan kundalik xarajatlar uchun haq (sutkalik pullar).

- qonunchilikda belgilangan va hujjatlar bilan tasdiqlangan boshqa to'lovlar.

9) qonunchilikda nazarda tutilgan normalar doirasida xodimga to'lanadigan kompensatsiya to'lovlari (kompensatsiyalar):

- doimiy ishi yo'lda kechadigan, harakatlanish va qatnov tusiga ega bo'lgan, shuningdek, vaxta usulida ishlarni bajarishda xodimga kompensatsiya to'lovlari (kompensatsiyalar).

- xizmat ishlarida shaxsiy avtomobildan foydalanganlik uchun kompensatsiya to'lovlari.

- dala ta'minoti.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan aniqlanadigan olis va borish qiyin bo'lgan hududlarda joylashgan byudjet tashkilotlariga oliy ta'lim muassasalari bitiruvchilari orasidan bakalavriatni yoki magistraturani tamomlagandan so'ng uch yil ichida ishga qabul qilingan xodimlarga, shuningdek, mazkur olis va borish qiyin bo'lgan hududlarda joylashgan oilaviy shifokorlik punktlariga va oilaviy poliklinikalarga hamda ta'lim muassasalariga ishga qabul qilingan, boshqa hududda yashaydigan oliy ma'lumotli shifokorlarga va mutaxassislariga uy-joy ijarasi uchun har oylik pul kompensatsiyasi.

- qonunchilikda nazarda tutilgan tartibda va normalar bo'yicha boshqa kompensatsiya to'lovlari (kompensatsiyalar).

10) mehnatda mayib bo'lganlik yoki sog'liqqa boshqacha tarzda shikast yetganlik bilan bog'liq zararning o'rnini qoplash bo'yicha quyidagi miqdordagi to'lovlar:

- jabrlanuvchi mehnatda mayib bo'lguniga qadar olgan o'rtacha oylik ish haqiga nisbatan foiz hisobidagi, uning kashga oid mehnat qobiliyatini yo'qotganlik darajasiga muvofiq belgilanadigan har oylik to'lovlar (voyaga etmagan shaxs mehnatda mayib bo'lib qolgan taqdirda, zararning o'rnini uning ish haqi (daromadi) miqdoridan kelib chiqqan holda, lekin qonunchilikda belgilangan mehnatga haq

to'lashning eng kam miqdorining 1,76 baravaridan kam bo'lmagan miqdorda qoplanadi).

- maxsus tibbiy parvarishga muhtoj jabrlanuvchilarga qo'shimcha xarajatlar uchun oyiga mehnatga haq to'lashning eng kam miqdorining 70,3 foizi miqdoridagi to'lovlar.

- jabrlanuvchining maishiy parvarishi uchun qo'shimcha xarajatlar tariqasida har oyda mehnatga haq to'lashning eng kam miqdorining 17,6 foizi miqdoridagi to'lovlar.

- xodimning sog'lig'iga shikast etkazilganligi munosabati bilan ish beruvchi tomonidan bir yo'la to'lanadigan nafaqa tariqasida jabrlanuvchining yillik o'rtacha ish haqi miqdoridagi to'lovlar.

11) boquvchisi vafot etganligi munosabati bilan quyidagi miqdordagi to'lovlar:

- marhumning o'rtacha ish haqining vafot etgan boquvchining qaramog'ida bo'lgan va uning vafoti munosabati bilan zararni undirishga haqli bo'lgan mehnatga qobiliyatsiz shaxslarga to'g'ri keladigan ulushi miqdoridagi to'lovlar.

- boquvchisi vafot etganligi munosabati bilan zararni undirishga haqli bo'lgan shaxslarga bir yo'la to'lanadigan nafaqa tariqasida marhumning o'rtacha yillik ish haqining olti baravari miqdoridagi to'lovlar.

12) talabalarining ta'lim olishi uchun O'zbekiston Respublikasining oliy o'quv yurti bilan to'g'ridan to'g'ri shartnomalar bo'yicha pulli-kontrakt asosida o'tkaziladigan to'lovlar.

13) xodimlarning malakasini oshirish va ularni qayta tayyorlash xarajatlari.

14) soliq to'lovchining mijozlarning tovarlar va xizmatlarni sotib olish faolligini oshirishga qaratilgan va bonuslar (ballar, mijozni ushbu tashkilotlardan tovarlar (xizmatlar) sotib olish faolligini belgilovchi boshqa birliklar) hisoblanishini nazarda tutuvchi dasturlarda ishtiroki natijasida ushbu dasturda belgilangan asoslar bo'yicha olingan pul va natura shaklidagi daromadlari. Daromadlar soliq to'lovchining jami daromadiga quyidagi hollarda qo'shiladi:

- soliq to'lovchining dasturlarda ishtirok etishi ochiq oferta

shartlarisiz amalga oshirilganda.

- soliq to'lovchi mamlakatimizdagi va chet el tashkilotlarining dasturlariga, ularda aksept muddati o'ttiz kundan kam va ularda ommaviy ofertani muddatidan oldin chaqirib olish imkoniyati nazarda tutilgan shartlar asosidagi ochiq ofertaga qo'shilganda.

tashkilotchi bilan lavozim majburiyatlarini bajarishda mehnat munosabatlarida bo'lgan, shuningdek, soliq to'lovchi tomonidan tovarlar yetkazib berganlik (ishlar hajarganlik, xizmatlar ko'rsatganlik) uchun haq (mukofot) yoki moddiy yordam sifatidagi to'lov shaklidagi daromad to'langanda.

15) fuqarolarning o'zini-o'zi boshqarish organlari, kasaba uyushmalari, xayriya, ekologiya jamg'armalari va O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari bilan tashkil etilgan boshqa jamg'armalar tomonidan ko'rsatilgan yordam:

Ustavda nazarda tutilgan faoliyat doirasida bajarilgan ishlar va ko'rsatilgan xizmatlar.

- davolash va tibbiy xizmatlar qiymati, nogironligi bo'lgan shaxslarni profilaktika va rehabilitatsiya qilish uchun texnik asbob-uskunalar olish.

- jismoniy shaxsning manfaatlarini ko'zlab, tovarlar va xizmatlarni etkazib beruvchidan olish.

- xayriya maqsadida boshqa shakllarda qo'llab-quvvatlash.

16) soliq to'lovchining O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoki O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarorlari bilan belgilanadigan dasturlarda ishtirok etishi natijasida olingan bonuslar, pul mukofotlari tarzidagi pul to'lovlaridan iborat daromadlari.

Quyidagilar jami daromadga kiradi:

1) mehnatga haq to'lash tarzidagi daromadlar.

2) muvofiq mulkiy daromadlar.

3) moddiy naf tarzidagi daromadlar.

4) boshqa daromadlar.

Ish beruvchi bilan mehnatga oid munosabatlarda bo'lgan va tuzilgan mehnat shartnomasiga (kontraktiga) muvofiq ishlarni

bajarayotgan xodimlarga hisoblanadigan hamda to'lanadigan quyidagi barcha to'lovlar mehnatga haq to'lash tarzidagi daromadlar deb e'tirof etiladi:

- mehnatga haq to'lashning qabul qilingan shakllari va tizimlariga muvofiq ishbay narxlardan, tarif stavkalaridan va mansab maoshlaridan kelib chiqqan holda hisoblab chiqarilgan, haqiqatda bajarilgan ish uchun hisoblangan ish haqi.

- ilmiy daraja va faxriy unvon uchun ustamlar.

- rag'batlantirish xususiyatiga ega to'lovlar.

- kompensatsiya to'lovlari (kompensatsiya).

- ishlanmagan vaqt uchun haq to'lash.

- haqiqatda bajarilgan ish uchun haq hisoblangan boshqa to'lovlar.

Mehnatga haq to'lash tarzidagi daromadlar jumlasiga quyidagilar ham kiradi:

- predmeti ishlarni bajarish va xizmatlar ko'rsatishdan iborat bo'lgan, tuzilgan fuqarolik-huquqiy tuzdagi shartnomalarga muvofiq jismoniy shaxslarga to'lovlar.

- yuridik shaxsning boshqaruv organi (kuzatuv kengashi yoki boshqa shunga o'xshash organi) a'zolariga yuridik shaxsning o'zi tomonidan amalga oshiriladigan to'lovlar.

O'zbekiston Respublikasining Mudofaa, Ichki ishlar va Favqulodda vaziyatlar vazirliklarining, O'zbekiston Respublikasi Davlat xavfsizlik xizmati, O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Davlat xavfsizlik xizmatining, harbiy xizmatchilariga, ichki ishlar organlarining, O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasining oddiy askarlar, serjantlar va ofisterlar tarkibiga hamda O'zbekiston Respublikasi Davlat bojxona qo'mitasining va boshqa harbiy xizmat nazarda tutilgan idoralar xodimlariga xizmatni o'tashi (xizmat majburiyatlarini bajarishi) munosabati bilan to'lanadigan pul ta'minoti, pul mukofotlari va boshqa to'lovlar.

Rag'batlantirish xususiyatiga ega to'lovlar jumlasiga quyidagilar kiradi:

1) yillik ish yakunlari bo'yicha pul mukofoti.

2) yuridik shaxsning mukofotlash to'g'risidagi nizomida nazarda tutilgan rag'batlantirish xususiyatiga ega to'lovlar.

3) kasb mahorati, murabbiylik uchun tarif stavkalariga va maoshlarga ustamalar;

4) ta'tilga qo'shimcha haqlar hamda moddiy yordam.

5) ko'p yil ishlaganlik uchun pul mukofoti va to'lovlar.

6) rastionalizatorlik taklifi uchun to'lov.

7) mehnat natijalari bilan bog'liq bo'lmagan bir yo'la beriladigan mukofotlar.

Mehnatga haq to'lash tarzidagi daromadga kiritiladigan kompensatsiya to'lovlari (kompensatsiyalar) jumlasiga quyidagilar kiradi:

1) tabiiy-iqlim sharoitlari noqulay bo'lgan joylardagi ishlar bilan bog'liq qo'shimcha to'lovlar (ish staji uchun ustamalar, baland tog'li, cho'l va suvsiz hududlarda ishlaganlik uchun belgilangan koeffitsiyentlar bo'yicha to'lovlar). Bunda yuridik shaxslar xodimlarining cho'l va suvsiz joylarda, baland tog'li va tabiiy-iqlim sharoiti noqulay hududlarda ishlaganlik uchun ish haqiga koeffitsiyentlar hisoblashning eng yuqori summasini aniqlash hisoblash sanasida belgilangan mehnatga haq to'lash eng kam miqdorining 1,41 baravari miqdorida belgilanadi.

2) O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan tasdiqlangan kasblar va ishlar ro'yxati bo'yicha og'ir, zararli, o'ta zararli mehnat sharoitlarida ishlaganlik uchun ustamalar, shu jumladan shunday sharoitlardagi uzluksiz ish staji uchun ish haqiga ustamalar.

3) texnologik jarayon jadvalida nazarda tutilgan tungi vaqtda, ish vaqtidan tashqari, dam olish kunlarida va bayram (ishlanmaydigan) kunlarida ishlaganlik uchun tarif stavkalariga hamda maoshlarga ustamalar va qo'shimcha to'lovlar.

4) ko'p smenali rejimda ishlaganlik, shuningdek, bir necha kasbda, lavozimda ishlaganlik, xizmat ko'rsatish doirasi kengayganligi, bajariladigan ishlar hajmi ortganligi, o'zining asosiy ishi bilan

bir qatorda ishda vaqtincha bo'lmagan xodimlarning vazifalarini bajaraganlik uchun ustamalar.

5) doimiy ishi yo'lda kechadigan, harakatlanish va qatnov tusiga ega bo'lgan xodimlarning, shuningdek, doimiy ishi ishlarning vaxta usulida bajarilishini nazarda tutadigan xodimlarning ish haqiga qonunchilikda belgilangan normalardan ortiqcha to'lanadigan ustamalar.

6) ish beruvchi joylashgan yerdan (yig'ilish punktidan) ishlash joyigacha borish va u yerdan qaytish uchun vaxtada ishlash jadvalida nazarda tutilgan ishlar vaxta usulida bajarilgan holda yo'lga ketadigan kunlar, shuningdek, xodimlar meteorologik sharoitlar sababli va transport tashkilotlarining aybi bilan yo'lda ushlab qolgan kunlar uchun tarif stavkasi yoki maosh miqdorida to'lanadigan summalar.

7) yer osti ishlarida doimiy band bo'lgan xodimlarga ularning stvoldan ishlash joyiga borish va u yerdan qaytish uchun shaxtada (konda) harakatlanishining me'yoriy vaqti uchun to'lanadigan qo'shimcha haqlar.

8) qonunchilikda belgilangan normalardan ortiqcha dala ta'minoti.

9) xizmat safarlari vaqtida qonunchilikda belgilangan normalardan ortiqcha kundalik xarajatlar uchun haq (sutkalik pullar).

10) ishlar vaxta usulida tashkil etilganda, ish vaqti umumlashtirilgan holda hisobga olinayotganda va qonunchilikda belgilangan boshqa hollarda xodimlarga ish vaqtining belgilangan davomiyligidan ortiq ishlaganligi munosabati bilan beriladigan dam olish kunlari (otgullar) uchun to'lovlar.

11) xizmat safarlari uchun xodimning shaxsiy avtomobilidan yoki xizmat maqsadlari uchun uning boshqa mol-mulkidan qonunchilikda belgilangan normalardan ortiqcha foydalanganlik uchun to'lovlar.

12) mehnatda mayib bo'lganlik yoki sog'liqqa boshqacha tarzda shikast yetganlik bilan bog'liq zararining o'rnini qoplash uchun ortiqcha olingan summalar.

13) oziq-ovqat va yo'l chiptalarining qiymati yoki oziq-ovqat va

yo'l chiptalarining qiymatini qoplash.

Ishlanmagan vaqt uchun haq to'lash jumlasiga quyidagilar kiradi:

1) qonunchilikka muvofiq:

a) yillik asosiy (uzaytirilgan asosiy) ta'til uchun to'lov, shuningdek, ushbu ta'tildan foydalanilmaganda, shu jumladan xodim bilan mehnat shartnomasi bekor qilinganda pullik kompensatsiya to'lovi.

b) noqulay va o'ziga xos mehnat sharoitlarida, shuningdek, og'ir va noqulay tabiiy-iqlim sharoitlarida ishlaganligi uchun ayrim tarmoqlarning xodimlariga beriladigan qo'shimcha ta'til uchun to'lov.

v) o'qish bilan bog'liq ta'til va ijodiy ta'tillar uchun to'lov.

g) o'n ikki yoshga to'lmagan ikki va undan ortiq bolasi yoki o'n ulti yoshga to'lmagan nogironligi bo'lgan holasi bor ayollarga berilgan qo'shimcha ta'til uchun to'lov.

2) asosiy ish haqi qisman saqlab qolingan holda majburiy ta'tilda bo'lgan xodimlarga beriladigan to'lovlar.

3) donor xodimlarga ko'rikdan o'tish, qon topshirish va qon topshirilgan har bir kundan keyin beriladigan dam olish kunlari uchun to'lov.

4) O'zbekiston Respublikasining Mehnat kodeksiga muvofiq davlat yoki jamoat vazifalarini hajarganlik uchun mehnatga to'lov.

5) qishloq xo'jaligi va boshqa ishlarga jalb qilinadigan xodimlarning asosiy ish joyi bo'yicha saqlab qolmadigan ish haqi.

6) ma'lum muddatga avvalgi ish joyi bo'yicha lavozim maoshi miqdori saqlab qolingan holda boshqa yuridik shaxslardan ishga joylashtirilgan, shuningdek, vaqtinchalik vazifani bajarib turgan xodimlarga maoshdagi farq to'lovi.

7) xodimlarga kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimida ishdan ajralgan holda o'qishlari vaqtida asosiy ish joyi bo'yicha ularga to'lanadigan ish haqi.

8) xodimning aybisiz bekor turib qolingan vaqt uchun to'lov.

9) mehnat layoqatini vaqtincha yo'qotgan xodimlarga qo'shimcha to'lov.

10) qonunchilikka muvofiq yoki ish beruvchining qarori bilan

majburiy progul vaqti uchun yoki kam haq to'lanadigan ishni bajarish uchun to'lov.

11) o'n sakkiz yoshga to'lmagan shaxslarning imtiyozli ta'limiga, onalarga bolani ovqatlantirishi uchun ishda beriladigan tanaqulolarga, shuningdek, tibbiy ko'rikdan o'tish bilan bog'liq vaqt uchun to'lov.

12) asosiy ishdan ozod qilingan va ozod qilinmagan holda xodimlar tayyorlash, ularni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish uchun hamda o'quvchilar va talabalarning ishlab chiqarish amaliyotiga rahbarlik qilish uchun jalb qilinadigan yuqori malakali xodimlari mehnatiga to'lov.

13) ish beruvchining mablag'lari hisobidan to'lanadigan pensiyalar va nafaqalarga qo'shimchalar, stipendiyalar.

14) oliy o'quv yurtini tamomlaganidan keyin yosh mutaxassislariga ta'til vaqti uchun ish beruvchi hisobidan to'lanadigan nafaqalar.

Mulkiy daromadlar tarkibiga quyidagilar kiradi:

1) foizlar.

2) dividendlar.

3) mol-mulkni ijaraga berishdan olingan daromadlar.

4) soliq to'lovchiga mulk huquqi asosida tegishli bo'lgan mol-mulkni realizatsiya qilishdan olingan daromadlar. Mol-mulkni realizatsiya qilishdan olingan daromadlar mazkur mol-mulkni realizatsiya qilish summasining hujjatlar bilan tasdiqlangan uni olish qiymatidan oshgan qismi sifatida aniqlanadi. Mazkur qiymatni tasdiqlovchi hujjatlar mavjud bo'lmagan taqdirda, mol-mulkni realizatsiya qilish qiymati, ko'chmas mulk bo'yicha esa - kadastr qiymati hamda realizatsiya qilish narxi o'rtasidagi ijobiy farq daromad deb e'tirof etiladi.

5) sanoat mulki obyektlariga, seleksiya yutug'iga oid patent (litsenziya) egasi bo'lgan soliq to'lovchining patentdan boshqa shaxs foydasiga voz kechganda yoki litsenziya shartnomasi tuzganda olgan daromadi.

6) royalti.

7) ishonchli boshqaruvga berilgan mol-mulk bo'yicha ishonchli

boshqaruvchidan olingan daromad.

8) REPO operatsiyalari bo'yicha daromad.

9) qimmatli qog'ozlar va muddatli bitimlarning hosila moliyaviy vositalari bilan operatsiyalar bo'yicha daromad.

10) nazorat qilinadigan chet el kompaniyasining foyda tarzidagi daromadi.

11) oddiy shirkat shartnomasiga (birgalikdagi faoliyat to'g'risidagi shartnomaga) muvofiq ishtirok etishdan olingan daromadlar.

12) mulkiy xususiyatga ega boshqa daromadlar.

Soliq to'lovchi tomonidan moddiy naf tarzida olingan daromadlar quyidagilardan iborat:

1) soliq agenti tomonidan soliq to'lovchi manfaatlarini ko'zlab, tovarlar (xizmatlar), mulkiy huquqlar haqini to'lash, shu jumladan:

- soliq to'lovchining bolalarini maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'qitish, tarbiyalash haqini to'lash.

- soliq to'lovchilarga berilgan uy-joyning kommunal xizmatlar haqini, uy-joydan foydalanish xarajatlarini, yotoqxonadagi joylar haqini yoki ularning o'rnini qoplash qiymatini to'lash.

- sanatoriy-kurortlarda davolanish yo'llanmalari qiymatini, dam olish, stasionar va ambulator davolanish haqini yoki ularning o'rnini qoplash qiymatini to'lash.

- soliq agentining soliq to'lovchi daromadi bo'lgan boshqa xarajatlarini to'lash.

2) soliq to'lovchining manfaatlarini ko'zlab tekin, shu jumladan hadya shartnomasi bo'yicha berilgan mol-mulkning va ko'rsatilgan xizmatlarning qiymati.

3) tovarlarni (xizmatlarni) soliq to'lovchilarga realizatsiya qilish narxi hamda shu tovarlarning (xizmatlarning) hisoblab chiqarilgan qiymati o'rtasidagi salbiy farq.

4) qonunchilikka muvofiq xodimlarga temiryo'l, aviatsiya, daryo, avtomobil transporti va shahar elektr transportida yurish bo'yicha beriladigan imtiyozlar summasi.

5) jismoniy shaxsning soliq agenti oldidagi qarzining yuridik shaxs qarori bilan hisobdan chiqarilgan summalari.

6) soliq agenti tomonidan to'lovlar hisobiga to'lanib, soliq to'lovchidan ushlab qolinishi lozim bo'lgan, lekin ushlab qolinmagan summalar.

Soliq to'lovchi tomonidan soliq agentidan tovarlar (xizmatlar) olingan taqdirda, ushbu tovarlarning (xizmatlarning) qiymati ularni sotib olish narxidan yoki tannarxidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

Soliq to'lovchi tomonidan soliq agentidan aksiz to'lanadigan tovarlar yoki qo'shilgan qiymat solig'i solinadigan tovarlar (xizmatlar) olingan taqdirda, bunday tovarlarning (xizmatlarning) qiymatida aksiz solig'ining va qo'shilgan qiymat solig'ining tegishli summasi hisobga olinadi.

Soliq to'lovchining boshqa daromadlariga quyidagilar kiradi:

1) fuqarolarning o'zini-o'zi boshqarish organlari, xayriya va ekologiya jamg'armalari tomonidan soliq to'lovchilarga beriladigan nafaqalar hamda boshqa turdagi yordam.

2) hayvonlarni (qoramollarni, parrandalarni, mo'ynali va boshqa hayvonlarni, haliqlarni va boshqalarni) tirik holda hamda ularni so'yib, mahsulotlarini xom yoki qayta ishlangan holda sotishdan, ipak qurtini, chorvachilik, asalarichilik va dehqonchilik mahsulotlarini tabiiy va qayta ishlangan holda sotishdan olingan daromadlar.

3) jismoniy shaxslardan tekin (shu jumladan hadya shartnomalari bo'yicha) olingan mol-mulkning, mulkiy huquqlarning qiymati.

4) musobaqalarda, ko'riklarda, tanlovlarda sovrinli o'rinlar uchun beriladigan sovrinlar, pul mukofotlari.

5) yutuqlar.

6) grant beruvchidan olingan grantlarning, shu jumladan chet davlatlar grantlarining summalari.

7) soliq to'lovchilarning yaratilgan ilm-fan, adabiyot va san'at asarlari (predmetlari) uchun olgan daromadlari.

8) xalqaro sport musobaqalaridagi sovrinli o'rinlarni egallaganligi uchun sportchilar olgan, bir yo'la beriladigan pul mukofoti.

9) xodim bilan tuzilgan mehnat shartnomasi (kontrakti) bekor qilganda mehnat to'g'risidagi qonunchilikka muvofiq beriladigan ishdan bo'shatish nafaqasi va boshqa to'lovlar.

10) quyidagicha ko'rsatiladigan moddiy yordam:

- vafot etgan xodimning oila a'zolariga yoki oila a'zosi vafot etganligi munosabati bilan xodimga ko'rsatiladigan.

- xodimga mehnatda mayib bo'lganligi, kash kasalligi yoxud sog'lig'iga boshqacha tarzda shikast etganligi bilan bog'liq holda ko'rsatiladigan.

- bola tug'ilishi, xodim yoki uning farzandlari nikohdan o'tishi munosabati bilan ko'rsatiladigan.

- qishloq xo'jaligi mahsulotlarini berish yoki ularni sotib olish uchun mablag'lar berish tarzida ko'rsatiladigan moddiy yordam.

11) ishlamaydigan pensionerlarga soliq agenti tomonidan to'lanadigan to'lovlar.

12) ma'naviy zararni kompensatsiya qilish bo'yicha pullik to'lovlar.

13) narxlarga tuzatish kiritish tufayli olingan daromad.

14) talab qilish huquqidan o'zganing foydasiga voz kechish shartnomasi bo'yicha olingan daromad.

15) boshqa daromadlari.

4.3. Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i bo'yicha imtiyozlar va soliq stavkalari

Quyidagi daromad turlariga soliq solinmaydi:

1) moddiy yordam summolari:

- vafot etgan xodimning oila a'zolariga yoki oila a'zosi vafot etganligi munosabati bilan xodimga beriladigan moddiy yordam summolari mehnatga haq to'lashning eng kam miqdorining 4,22 baravarigacha miqdorda.

- boshqa hollarda, soliq davri uchun mehnatga haq to'lashning eng kam miqdorining 4,22 baravarigacha miqdorda.

2) soliq agenti tomonidan quyidagi yo'llanmalar qiymatini to'liq yoki qisman qoplash summolari, bundan turistik yo'llanmalar mustasno:

O'zbekiston Respublikasi hududida joylashgan sanatoriy-kurort va sog'lomlashtirish muassasalariga yo'llanmalar qiymatini

nogironligi bo'lgan shaxslarga, shu jumladan ushbu ish beruvchida ishlamaydigan nogironligi bo'lgan shaxslarga to'liq yoki qisman qoplash summolari.

O'zbekiston Respublikasi hududida joylashgan bolalar oromgohlari va boshqa sog'lomlashtirish oromgohlari, shuningdek, sanatoriy-kurort hamda sog'lomlashtirish muassasalariga o'z xodimlarining o'n olti yoshgacha bolalari (o'qiydiganlarga - o'n sakkiz yoshgacha) uchun yo'llanmalar qiymatini to'liq yoki qisman qoplash summolari.

3) o'z xodimlariga hamda ularning bolalariga ambulatoriya va stasionar tibbiy xizmat ko'rsatilganligi uchun ish beruvchi tomonidan to'langan summalar, shuningdek, ish beruvchining davolashga hamda tibbiy xizmat ko'rsatishga, nogironlik profilaktikasi va nogironligi bo'lgan shaxslarning salomatligini tiklashga doir texnik vositalarni olishga oid xarajatlari. Xodimlarni davolaganlik, ularga tibbiy xizmat ko'rsatganlik uchun ish beruvchilar tomonidan sog'liqni saqlash muassasalariga naqd pulsiz haq to'langan taqdirda, shuningdek, sog'liqni saqlash tashkilotlari tomonidan yozib berilgan hujjatlar asosida ushbu maqsadlar uchun mo'ljallangan naqd pul mablag'lari bevosita xodimga, xodim yn'qligida esa - uning oila a'zolariga, ota-onasiga berilgan yoki mazkur maqsadlar uchun mo'ljallangan mablag'lar xodimning bankdagi hisobvarag'iga kiritilgan taqdirda, bu daromadlar soliq solishdan ozod qilinadi.

4) O'zbekiston Respublikasi fuqarolarining O'zbekiston Respublikasidan tashqariga ishlash uchun yuborilishi munosabati bilan qonunchilikda belgilangan summalar doirasida byudjet tashkilotlaridan chet el valyutasida olingan ish haqi summolari va boshqa summalar.

5) vaqtinchalik bir martalik ishlarni bajarishdan olingan daromadlar, agar bunday ishlarga yollash vaqtinchalik bir martalik ish bilan ta'minlash markazlari ko'magida amalga oshirilayotgan bo'lsa.

6) xalqaro sport musobaqalarida sovrinli o'rinnlarni egallaganligi uchun sportchilar olgan bir yo'la beriladigan pul mukofoti.

7) soliq to'lovchilarga xususiy mulk huquqi asosida tegishli bo'lgan mol-mulkni sotishdan olinadigan daromadlar, bundan quyidagilarni sotishdan ulingan daromadlar mustasno:

- qimmatli qog'ozlarni, yuridik shaxslarning ustav fondidagi (ustav kapitalidagi) ulushlarini (paylarini).

- noturar joylarni.

- o'ttiz olti kalendar oydan kam muddatda soliq to'lovchining mulkida bo'lgan turar joylarni.

8) uy xo'jaligida, shu jumladan dehqon xo'jaligida yetishtirilgan hayvonlarni (qoramollarni, parrandalarni, mo'ynali va boshqa hayvonlarni, baliqlar va hokazolarni) tirik holda hamda ularni so'yib mahsulotlarini xom yoki qayta ishlangan holda sotishdan chorvachilik, asalarichilik va dehqonchilik mahsulotlarini tabiiy va qayta ishlangan holda sotishdan olinadigan daromadlar.

9) xalqaro hamda respublika tanlovlari va musobaqalarida olingan buyum tarzidagi sovrinlarning qiymati.

10) ish beruvchidan soliq davri mobaynida mehnatga haq to'lashning eng kam miqdorining 2,11 baravarigacha bo'lgan qiymatdagi:

- xodimlar natura shaklida olgan sovg'alar.

- ilgari mazkur ish beruvchining xodimlari bo'lgan ishlamayotgan pensionerlar va mehnat qobiliyatini yo'qotgan shaxslar, vafot etgan xodimning oila a'zolari tomonidan olingan sovg'alar hamda boshqa turlardagi yordam.

11) jismoniy shaxslardan meros yoki hadya tartibida, shuningdek, tekinga olingan pul va natura shaklidagi daromadlar, bundan quyidagilar mustasno:

- ilm-fan, adabiyot va san'at asarlarining, adabiyot hamda san'at asarlari ijrochilarining, shuningdek, kashfiyotlar, ixtirolar va sanoat namunalari mualliflarining merosxo'rlariga (huquqiy vorislariga) to'lanadigan pul mukofotlari.

- yaqin qarindosh bo'lmagan shaxslar o'rtasidagi ko'chmas mulk, avtotransport vositalari, qimmatli qog'ozlar, yuridik shaxslarning ustav fondlaridagi (ustav kapitalaridagi) ulushlar.

12) davlat zayomining obligatsiyalari bo'yicha yutuqlar, shuningdek, O'zbekiston Respublikasining davlat qimmatli qog'ozlari bo'yicha foizlar.

13) jamg'arma sertifikatlari, davlat qimmatli qog'ozlari bo'yicha daromadlar, shuningdek, banklardagi omonatlar bo'yicha foizlar va yutuqlar.

14) nodavlat notijorat tashkilotlaridan, xalqaro hamda chet el tashkilotlari va fondlaridan, shuningdek, vakolatli organning xulosasi mavjud bo'lsa, O'zbekiston Respublikasining ilmiy-texnika hamkorligi sohasidagi xalqaro shartnomalari doirasida soliq to'lovchi grant beruvchidan bevosita olgan grantning summasi.

15) soliq to'lovchilarning ish haqi va boshqa daromadlarining hayotni uzoq muddatli sug'urtalash (hayot sug'urtasi sohasining harcha toifalarida) bo'yicha sug'urta mukofotlarini to'lash uchun O'zbekiston Respublikasida sug'urta faoliyatini amalga oshirishga litsenziyasi bo'lgan yuridik shaxslarga yo'naltiriladigan qismi, quyidagi shartlarda:

- sug'urta badallari o'sib bormaydigan tartibda to'langanda va bir yo'la to'lanadigan sug'urta summasi shartnoma bo'yicha sug'urta davri boshlanishi sanasidan 12 oydan so'ng olinganda. Sug'urtalangan shaxsning muayyan yoshgacha yashashi yoki hayotni uzoq muddatli sug'urtalash shartnomasida ko'rsatilgan muddatdan boshqacha tarzidagi sug'urta hodisasi sodir bo'lgan taqdirda, sug'urta summasi ushbu ko'rsatilgan shartlarga amal qilmagan xolda to'lanishi mumkin.

- shartnoma bo'yicha sug'urta davri boshlanish sanasidan kamida 12 oydan so'ng renta (annuitet) olinganda va rentani (annuitetni) to'lash sanasida shartnoma bo'yicha haqiqatda jamlangan mablag'lar (zaxira) summasi ko'rsatib o'tilgan rentaning (annuitetning) to'rt baravaridan kam bo'lmaganda.

- renta (annuitet) to'lash shartnoma bo'yicha sug'urta davri boshlanishi sanasidan 12 oy o'tmasdan boshlanganda, bunda dastlabki rentani (annuitetni) to'lash boshlanadigan vaqtda haqiqatda to'langan sug'urta badallari summasi shartnoma bo'yicha sug'urta

mukofotining yillik miqdoridan kam bo'lmashligi kerak va rentalarni (annuitetlarni) to'lash sanasiga haqiqatda jamlangan mablag'lar (zaxira) summasi ko'rsatib o'tilgan rentaning (annuitetning) to'rt haravaridan kam bo'lmaganda.

Mazkur shartlar buzilganda yoxud shartnoma muddatidan oldin bekor qilinganda va sug'urtachi sug'urta badalini to'liq yoki qisman qaytarganda, qaytarilgan sug'urta badali sug'urtachi tomonidan soliqqa tortiladi.

16) soliq to'lovchining quyidagilarga yo'naltiriladigan, soliq solinishi lozim bo'lgan ish haqi va boshqa daromadlari:

O'zbekiston Respublikasining professional va oliy ta'lim tashkilotlarida ta'lim olish (o'zining, shuningdek, yigirma olti yoshga to'lmagan farzandlarining yoki erining (xotinining) ta'lim olishi) uchun to'lov. Mazkur imtiyoz soliq to'lovchining professional va oliy ta'lim tashkilotlarida o'qish uchun tijorat banklari tomonidan ajratilgan ta'lim kreditlariga (foizlari bilan) qoplashga yo'naltirilgan daromadlariga nisbatan ham qo'llaniladi.

- soliq bazasining 50 foizidan oshmagan holda, mestenatlik ko'magini ko'rsatish.

- olingan ipoteka kreditlarini va ular bo'yicha hisoblangan foizlarni soliq davri davomida jami o'n besh million so'mgacha bo'lgan miqdorda qoplashga, bosharti yakka tartibdagi uy-joyning yoki ko'p qavatli uydagi xonadonning qiymati uch yuz million so'mdan oshmasa hamda u dastlabki badalning va ipoteka krediti bo'yicha foizlarning bir qismini qoplash uchun byudjetdan ajratilgan subsidiyalarni hisobga olgan holda olingan bo'lsa. Mazkur imtiyoz qarz oluvchiga va birga qarz oluvchilarga, imtiyoz olish huquqiga ega bo'lgan barcha soliq to'lovchilarga berilgan, soliq solinishi lozim bo'lgan daromadlarni kamaytirish summasi soliq davri davomida jami o'n besh million so'mdan oshmagan taqdirda, tathiq etiladi. Bunda yosh oila bo'lgan er-xotinning olgan ipoteka kreditlarini hamda ular bo'yicha hisoblangan foizlarni to'lashga yo'naltirilgan ish haqiga va boshqa daromadlariga nisbatan soliq imtiyozi er-xotin yoki ulardan biri belgilangan yoshga to'lguniga qadar, ushbu xatboshida

kvartiralarining qiymati va byudjetdan ajratilgan subsidiyalar bo'yicha belgilangan shartlar inobatga olinmagan holda qo'llaniladi.

- fuqarolarning O'zbekiston Respublikasi Xalq bankidagi ixtiyoriy ravishda shaxsiy jamg'arib boriladigan pensiya hisob varaqlariga.

17) jismoniy shaxslardan tekin (shu jumladan hadya shartnomalari bo'yicha) olingan ulushlar, paylar va aksiyalar tarzidagi daromadlar, agar bu ulushlarni, paylarni va aksiyalarni berish yaqin qarindoshlar o'rtasida amalga oshirilsa.

Yuridik shaxs tashkil etmagan chet el tuzilmasiga nisbatan yoki qaysi chet el yuridik shaxsi uchun ro'yxatdan o'tish mamlakatining qonunchiligiga muvofiq kapitalda ishtirok etish nazarda tutilmagan bo'lsa, o'sha chet el yuridik shaxsiga nisbatan nazorat qilish huquqi, agar bunday huquqlar ularni bir oilaning a'zolari va yaqin qarindoshlar bo'lgan shaxslar o'rtasida o'tkazish natijasida olingan bo'lsa, daromad olish yoki daromadni tasarruf etish huquqining yuzaga kelishi deb e'tirof etilmaydi.

18) paxta yig'im-terimi bo'yicha qishloq xo'jaligi ishlariga jalb qilinadigan soliq to'lovchilarning bu ishlarni bajarganlik uchun olgan daromadlari.

19) soliq to'lovchi bo'lgan qimmatbaho metallar qidiruvchilarning qonunchilikda belgilangan tartibda qazib olish yo'li bilan ega bo'lgan qimmatbaho metallarni realizatsiya qilishdan olgan daromadlari.

- soliq to'lovchining uy-joylarni talabalarga ijaraga berishdan olingan daromadlari.

20) fuqarolarning o'zini-o'zi boshqarish organlari, kasaba uyushmalari, xayriya va ekologiya jamg'armalari tomonidan soliq to'lovchilarga beriladigan nafaqalar, shuningdek, pul mablag'lari tarzidagi yordamning boshqa turlari, hiroq soliq davri mobaynida o'n besh million so'mdan oshmagan holda.

21) soliq to'lovchining soliq davri davomida quyidagilarni to'lash uchun yo'naltiriladigan, bazaviy hisoblash miqdorining sakkiz baravarigacha bo'lgan miqdordagi ish haqi summalari va boshqa daromadlari:

- xalqaro tashkilotlarga a'zolik badallarini, tegishli xalqaro

tashkilot a'zosi sifatida bunday badallarning to'langanligi to'g'risida hujjat mavjud bo'lganda.

- qayta tayyorlash va malaka oshirish uchun nodavlat ta'lim tashkilotlariga to'lovlarni, kursni tugatganlik to'g'risida shunday tashkilotlar tomonidan berilgan hujjat mavjud bo'lganda.

Quyidagilarning daromadlariga soliq solinmaydi:

1) chet davlatlar diplomatik vakolatxonalarining boshliqlari va xodimlari, konsullik muassasalarining mansabdor shaxslari, ularning o'zlari bilan birga yashaydigan oila a'zolari, agar ular O'zbekiston Respublikasining fuqarosi bo'lmasa - O'zbekiston Respublikasidagi manbalardan olinadigan, diplomatik va konsullik xizmati bilan bog'liq bo'lmagan daromadlaridan tashqari barcha daromadlari bo'yicha.

2) chet davlatlar diplomatik vakolatxonalar va konsullik muassasalarining ma'muriy-texnik xodimlari hamda ularning o'zlari bilan birga yashaydigan oila a'zolari, agar ular O'zbekiston Respublikasi fuqarosi bo'lmasa yoki O'zbekiston Respublikasida doimiy yashamasa, - O'zbekiston Respublikasidagi manbalardan olinadigan, diplomatik va konsullik xizmati bilan bog'liq bo'lmagan daromadlaridan tashqari barcha daromadlari bo'yicha.

3) chet davlatlarning diplomatik vakolatxonalariga, konsullik muassasalariga xizmat ko'rsatadigan xodimlar tarkibiga kirgan shaxslar, agar ular O'zbekiston Respublikasi fuqarosi bo'lmasa yoki O'zbekiston Respublikasida doimiy yashamasa - o'z xizmati yuzasidan oladigan barcha daromadlari bo'yicha.

4) chet davlatlar diplomatik vakolatxonalar va konsullik muassasalar xodimlarining uylarida ishlovchilar, agar ular O'zbekiston Respublikasining fuqarosi bo'lmasa yoki O'zbekiston Respublikasida doimiy yashamasa - o'z xizmati yuzasidan oladigan barcha daromadlari bo'yicha.

5) xalqaro nohukumat tashkilotlarining mansabdor shaxslari - agar ular O'zbekiston Respublikasining fuqarosi bo'lmasa, ularning ushbu tashkilotlarda olgan daromadlari bo'yicha.

Quyidagi soliq to'lovchilar soliq solishdan qisman (daromadlar

qaysi oyda olingan bo'lsa, o'sha oyda har bir oy uchun mehnatga haq to'lashning eng kam miqdorining 1,41 baravari miqdoridagi daromadlar, bolalikdan nogironligi bo'lgan shaxslar, shuningdek, I va II guruh nogironligi bo'lgan shaxslar uchun esa mehnatga haq to'lashning eng kam miqdorining 3 baravari miqdoridagi daromadlar bo'yicha) ozod etiladi:

1) «O'zbekiston Qahramoni», Sovet Ittifoqi Qahramoni, Mehnat Qahramoni unvonlariga sazovor bo'lgan shaxslar, uchala darajadagi Shuhrat ordeni bilan taqdirlangan shaxslar. Bu imtiyoz tegishincha «O'zbekiston Qahramoni» unvoni berilganligi to'g'risidagi guvohnoma, Sovet Ittifoqi Qahramoni, Mehnat Qahramoni daftarchalari, orden daftarchasi yoki mudofaa ishlari bo'yicha bo'limning ma'lumotnomasi asosida beriladi.

2) urush nogironlari va qatnashchilari, shuningdek, doirasi qonunchilik bilan belgilanadigan, ularga tenglashtirilgan shaxslar. Mazkur imtiyoz urush nogironining (qatnashchisining) tegishli guvohnomasi yoki mudofaa ishlari bo'yicha bo'limning yoxud boshqa vakolatli organning ma'lumotnomasi asosida, nogironligi bo'lgan boshqa shaxslarga (qatnashchilarga) nogironligi bo'lgan shaxsning (qatnashchining) imtiyozlarga bo'lgan huquqi to'g'risidagi guvohnomasi asosida beriladi.

3) bolalikdan nogironligi bo'lgan shaxslar, shuningdek, I va II guruh nogironligi bo'lgan shaxslar. Bu imtiyoz pensiya guvohnomasi yoki tibbiy-ijtimoiy ekspert komissiyasining ma'lumotnomasi asosida beriladi.

4) sobiq SSSRni, O'zbekiston Respublikasining konstitutsiyaviy tuzumini himoya qilish yoxud harbiy xizmatning yoki ichki ishlar organlaridagi va O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasidagi xizmatning boshqa majburiyatlarini bajarish chog'ida yaralanganligi, kontuziya yoki mayib bo'lganligi oqibatida yoxud frontda bo'lish bilan bog'liq kasallik tufayli halok bo'lgan harbiy xizmatchilarning hamda ichki ishlar organlari, O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi xodimlarining ota-onalari va beva xotinlari (beva erlari). Bu imtiyoz «Halok bo'lgan askarning beva xotini (beva eri,

onasi, otasi)» yoki «Ichki ishlar organlari halok bo'lgan xodimining beva xotini (beva eri, onasi, otasi)». «O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi halok bo'lgan xodimining beva xotini (beva eri, onasi, otasi)» shtampi qo'yilgan yoxud pensiya guvohnomasini bergan muassasa rahbarining imzosi va ushbu muassasa muhri bilan tasdiqlangan tegishli yozuvli pensiya guvohnomasi asosida beriladi. Agar mazkur shaxslar pensioner bo'lmasa, imtiyoz ularga sobiq SSSR Mudofaa vazirligi, Davlat xavfsizlik qo'mitasi yoki Ichki ishlar vazirligining, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi, Davlat xavfsizlik xizmati, Ichki ishlar vazirligi, Favqulodda vaziyatlar vazirligi, Milliy gvardiyasi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Davlat xavfsizlik xizmati, O'zbekiston Respublikasi Davlat bojxona qo'mitasining tegishli organlari va boshqa harbiy xizmat nazarda tutilgan idoralar tomonidan berilgan harbiy xizmatchining yoki ichki ishlar organlari va O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi xodimining halok bo'lganligi to'g'risidagi ma'lumotnoma asosida beriladi. Sobiq SSSRni, O'zbekiston Respublikasining konstitutsiyaviy tuzumini himoya qilish yoxud harbiy xizmatning yoki ichki ishlar organlaridagi va O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasidagi xizmatning boshqa majburiyatlarini bajarish chog'ida yoxud frontda ho'lish bilan bog'liq kasallik tufayli halok bo'lgan harbiy xizmatchilarning yoki ichki ishlar organlari va O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi xodimlarining beva xotinlariga (beva erlariga) imtiyoz faqat ular yangi nikohdan o'tmagan taqdirda beriladi.

5) Ikki va undan ortiq o'n olti yoshga to'lmagan bolalari bor yolg'iz onalar. Bu imtiyoz har bir bola uchun fuqarolik holati dalolatnomalarini yozish organlari tomonidan taqdim etiladigan ma'lumotnoma asosida beriladi.

6) Ikki va undan ortiq o'n olti yoshga to'lmagan bolalari bor hamda boquvchisini yo'qotganlik uchun pensiya olmaydigan beva ayol va beva erkaklar. Bu imtiyoz erning (xotinning) vafot etganligi to'g'risidagi guvohnoma, bolalar tug'ilganligi to'g'risidagi guvohnomalar, yangi nikohdan o'tmaganlik hamda O'zbekiston

Respublikasi Moliya vazirligi huzuridagi byudjetdan tashqari Pensiya jamg'armasi tuman (shahar) bo'limining boquvchisini yo'qotganlik uchun pensiya olinmasligi haqidagi ma'lumotnomasi taqdim etilgan taqdirda beriladi.

7) holatidan nogironligi bo'lgan shaxs, doimiy parvarishni talab etadigan farzandi bilan birga yashab, uni tarbiyalayotgan ota yoki ona. Bu imtiyoz pensiya guvohnomasi yoki sog'liqni saqlash muassasasining doimiy parvarish zarurligini tasdiqlovchi tibbiy ma'lumotnomasi asosida beriladi.

Soliq imtiyozlari tegishli hujjatlar taqdim etilgan taqdirda qo'llaniladi.

Soliq imtiyoziga bo'lgan huquq kalendar yili davomida vujudga kelgan taqdirda, soliq imtiyozi unga bo'lgan huquqlar vujudga kelgan paytdan e'tiboran qo'llaniladi.

Agar soliq to'lovchi bir nechta asos bo'yicha soliq imtiyoziga doir huquqqa ega bo'lsa, unga xohishiga qarab faqat bitta soliq imtiyozi beriladi.

Soliq imtiyozini qo'llash soliq to'lovchining asosiy ish (xizmat, o'qish) joyi bo'yicha, asosiy ish joyi mavjud bo'lmagan taqdirda esa - yashash joyidagi soliq organlari tomonidan jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiya asosida soliqni hisoblab chiqarish chog'ida amalga oshiriladi. Soliq imtiyoziga bo'lgan huquq yo'qotilgan taqdirda, soliq to'lovchi imtiyozga bo'lgan huquqni yo'qotgan paytidan e'tiboran o'n besh kun ichida bu haqda undan soliqni ushlab qoladigan yuridik shaxsga ma'lum qilishi kerak.

Soliq imtiyozlari soliq to'lovchining foizlar va dividendlar tarzida olingan daromadlariga, shuningdek, mol-mulki ijara topshirishdan olingan daromadlariga nisbatan ham tatbiq etiladi. Agar foizlar va dividendlar asosiy ish joyi bo'yicha hisoblansa, soliq imtiyozini qo'llash asosiy ish joyi bo'yicha amalga oshiriladi. Agar foizlar va dividendlar asosiy bo'lmagan ish joyi bo'yicha hisoblansa, soliq imtiyozi jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiya asosida jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ini hisoblab chiqarish chog'ida soliq to'lovchining yashash joyidagi soliq organlari

tomonidan qo'llaniladi. Shunga o'xshash tartib mol-mulkni ijaraga berishdan olingan daromadlarga nishatan ham qo'llaniladi.

O'zbekiston Respublikasi rezidenti bo'lgan jismoniy shaxsning daromadlariga 12 foizlik soliq stavkasi bo'yicha soliq solinadi.

Dividendlar va foizlar tarzidagi daromadlarga 5 foizlik soliq stavkasi bo'yicha soliq solinadi.

O'zbekiston Respublikasining norezidenti bo'lgan jismoniy shaxsning O'zbekiston Respublikasidagi manhalardan olingan daromadlariga quyidagi soliq stavkalar bo'yicha soliq solinadi:

4.3.1- jadval

O'zbekiston Respublikasining norezidenti bo'lgan jismoniy shaxsning O'zbekiston Respublikasidagi manhalardan olingan daromadlariga soliq stavkalari

T/r	Soliq obyekt	Soliq stavkalari, foizlarda
1	Dividendlar va foizlar	10
2	xalqaro tashishlarda transport xizmatlari taqdim etishdan olinadigan daromadlar (fraxtdan olinadigan daromadlar).	6
3	Mehnat shartnomalari (kontraktlari) va fuqarolik-huquqiy xususiyatdagi shartnomalar bo'yicha olingan daromadlar, boshqa daromadlar	20

4.4. Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ini hisoblash va to'lash tartibi

Kalendar yil soliq davridir. Soliq agentlari uchun hisobot davri bir oydir. Soliq quyidagilar tomonidan hisoblab chiqariladi va to'lanadi:

1) soliq to'lovchiga daromad to'laydigan soliq agentlari tomonidan.

2) soliq to'lovchi tomonidan mustaqil ravishda.

Soliq to'lovchilarning alohida toifalari soliqni:

- belgilangan tartibda qat'iy belgilangan miqdorda to'lashni.
- belgilangan tartibda jami yillik daromadi to'g'risidagi deklaratsiya asosida to'lashni tanlashga haqli.

Quyidagi toifadagi soliq to'lovchilarga tathbiq etiladi:

1) tovarlar (xizmatlar) realizatsiyasidan daromadi kalendar yilida yuz million so'mdan oshmaydigan yakka tartibdagi tadbirkorlarga. Agar kalendar yilida tovarlar (xizmatlar) realizatsiyasidan daromadi belgilangan miqdordan oshsa, yakka tartibdagi tadbirkor aylanmadan soliq yoxud qo'shilgan qiymat solig'i va foyda solig'i to'lashga o'tadi.

3) yuridik shaxs tashkil etmagan holda oilaviy tadbirkorlik shaklida faoliyatni amalga oshirayotgan oila a'zolariga.

4) «Hunarmand» uyushmasi a'zolari bo'lgan hunarmandchilik faoliyati subyektlariga.

Soliq to'lovchilar soliq to'lash tartibini quyidagilar orqali tanlashga haqli:

1) tadbirkorlik subyektining davlat ro'yxatidan o'tkazilishi chog'ida tanlangan soliq to'lash tartibini ko'rsatish.

2) doimiy yashash joyi bo'yicha soliq organlariga juriy yilning 25-yanvaridan kechiktirmasdan tanlangan soliq to'lash tartibi to'g'risida bildirish xati taqdim etish.

Soliq to'lovchi tomonidan bildirish xati ko'rsatilgan muddatlarda taqdim etilmasligi uning soliqni qat'iy belgilangan miqdorda to'lashga roziligini bildiradi.

Soliq soliq organi tomonidan ham hisoblab chiqarilishi mumkin.

Hisoblab chiqarilgan soliq summasi qonunchilikda belgilangan tartibda hisoblangan jismoniy shaxslarning shaxsiy jamg'arib boriladigan pensiya hisob varaqlariga o'tkaziladigan majburiy oylik badallar summasiga kamaytiriladi.

Yakka tartibdagi tadbirkor bilan mehnat munosabattarida bo'lgan jismoniy shaxslardan olinadigan soliq soliq agenti tomonidan hisoblab chiqariladi va to'lov manbaida ushlab qolinadi.

Soliqni to'lov manbaida hisoblab chiqarish, ushlab qolish va

byudjetga o'tkazish majburiyati soliq to'lovchiga daromad to'laydigan va soliq agentlari deb e'tirof etilgan quyidagi shaxslarning zimmasiga yuklatiladi:

- 1) O'zbekiston Respublikasining yuridik shaxslariga.
- 2) yakka tartibdagi tadbirkorlarga.
- 3) O'zbekiston Respublikasida faoliyatini doimiy muassasa orqali amalga oshiradigan O'zbekiston Respublikasining norezidenti bo'lgan yuridik shaxslarga.
- 4) O'zbekiston Respublikasi norezidenti bo'lgan yuridik shaxslarning vakolatxonalariga.
- 5) mol-mulkni sotib olgan jismoniy shaxslarga.
- 6) soliq to'lovchining mol-mulkini ishonchli boshqarishni amalga oshiruvchi ishunchli boshqaruvchiga.

Soliq summasi ushlab qolinmagan taqdirda, soliq agenti ushlab qolinmagan summani va u bilan bog'liq penyani byudjetga o'tkazishi shart.

Soliq agentlari jismoniy shaxsning talabiga binoan unga daromadlarining summalari va turlari haqida, shuningdek, jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ining ushlab qolingani summasi to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi tomonidan O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi bilan kelishilgan holda tasdiqlanadigan shaklda ma'lumotnoma berishi shart.

Soliq agentida soliq solinadigan daromadlarga quyidagilar kiradi:

- 1) jismoniy shaxslarning mehnatga haq to'lash tarzidagi daromadlari.
- 2) moddiy naf tarzidagi daromadlar.
- 3) mulkiy daromadlar.
- 4) boshqa daromadlar.

O'zi bilan mehnatga oid munosabatlarda bo'lmagan O'zbekiston Respublikasining rezidenti bo'lgan jismoniy shaxsga moddiy naf tarzida daromad to'lovchi soliq agenti jismoniy shaxsning yozma arizasi asosida soliqni ushlab qolmaslikka haqli. Bunda soliq to'lovchi moddiy naf tarzidagi daromad bo'yicha soliqni to'lashi shart.

Soliq agentlari soliq hisobining registrlarida jismoniy

shaxslarning ulardan soliq davrida olgan daromadlari, jismoniy shaxslarga to'lov manhaida qo'llanilgan soliq imtiyozlari, hisoblab chiqarilgan va ushlab qolingani soliq hisobini yuritadi.

Soliq hisobi registrlarining shakllari, ularda soliq hisobining tahliliy ma'lumotlarini hamda birlamchi hisobga olish hujjatlari ma'lumotlarini aks ettirish tartibi soliq agenti tomonidan mustaqil ravishda ishlab chiqiladi. Mazkur shakllarda soliq to'lovchini identifikatsiya qilish imkonini beradigan ma'lumotlar, soliq to'lovchilarga to'lanadigan daromad turlari va to'lov manbaida unga qo'llanilgan soliq imtiyozlari, ularni to'lash sanasi, soliq to'lovchining maqomi, soliqni ushlab qolish va to'lash sanasi ko'rsatilishi kerak.

O'zbekiston Respublikasi norezidentlari bo'lgan jismoniy shaxslar uchun O'zbekiston Respublikasidagi manhalardan olingan daromadlarga soliq solish soliq agentlari tomonidan soliq bazasi hamda belgilangan stavkadan kelib chiqqan holda amalga oshiriladi.

Soliq agentlari soliq to'lovchining daromadlaridan hisoblangan soliq summasini ushlab qolishi shart.

Soliqning hisoblangan summasini soliq to'lovchidan ushlab qolish, soliq agenti soliq to'lovchiga to'layotgan har qanday pul mablag'lari hisobidan, bu pul mablag'lari soliq to'lovchiga yoki uning topshirig'iga binoan uchinchi shaxslarga to'lanayotganda amalga oshiriladi.

Soliqni hisoblab chiqarish va ushlab qolish belgilangan soliq bazasi hamda soliq stavkalaridan kelib chiqqan holda, daromad hisoblanishiga qarab, yil boshidan e'tiboran har oyda ortib boruvchi yakun bilan soliq to'lovchining ish joyi bo'yicha soliq agenti tomonidan amalga oshiriladi.

Asosiy bo'lmagan ish joyidan yoki boshqa soliq agentlaridan sovg'a, moddiy yordam va boshqa turlardagi yordam olgan jismoniy shaxslarning soliq summasini qayta hisob-kitob qilish jismoniy shaxs yillik jami daromadi to'g'risida deklaratsiya topshirganda soliq organlari tomonidan amalga oshiriladi.

Yil mobaynida asosiy ish (xizmat, o'qish) joyi o'zgargan taqdirda, soliq to'lovchi joriy yilda o'ziga to'langan daromadlar va ushlab

qilingan soliq summaları to'g'risidagi ma'lumotnomani yangi asosiy ish (xizmat, o'qish) joyidagi soliq agentiga dastlabki ish haqi hisoblanguniga qadar taqdim etishi shart. Ilgarigi ish (xizmat, o'qish) joyidan ma'lumotnoma taqdim etilmagan yoki soliq to'lovchining identifikatsiya raqami taqdim etilmagan taqdirda, soliq imtiyozlar qo'llanilmagan holda ushlab qolinadi. Ma'lumotnoma va soliq to'lovchining identifikatsiya raqami taqdim etilgan taqdirda, soliq summasi ilgari asosiy ish (xizmat, o'qish) joyida olingan daromadlar inobatga olingan holda qayta hisob-kitob qilinadi.

Yangi asosiy ish (xizmat, o'qish) joyida soliqni hisoblab chiqarish kalendar yil boshidan e'tiboran ilgari va yangi asosiy ish (xizmat, o'qish) joylaridan olingan jami daromaddan kelib chiqqan holda amalga oshiriladi.

Mehnat shartnomasi (kontrakt) bekor qilingandan keyin xodimga ilgari ish joyidan to'lov amalga oshirilganda soliq imtiyozlari qo'llanilmagan holda soliqqa tortiladi.

Jismoniy shaxslarning asosiy bo'lmagan ish joyidan olgan daromadlaridan soliqning yakuniy summasi jami yillik daromad to'g'risida taqdim etilgan deklaratsiyaning ma'lumotlari bo'yicha soliq organi tomonidan hisoblab chiqariladi.

Soliq agentlari o'zlarining soliq bo'yicha hisobda turgan joydagi soliq organiga quyidagilarni taqdim etishi shart:

1) soliq davri tugaganidan keyin o'ttiz kun ichida - soliq organlariga to'lov manbaidan soliq solinmagan moddiy naf tarzida daromadlar olgan jismoniy shaxslar to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi tomonidan O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi bilan kelishilgan holda tasdiqlanadigan shakldagi ma'lumotnomani.

2) har oyda, hisobot davridan keyingi oyning o'n beshinchi kunidan kechiktirmay, yil yakunlari bo'yicha esa - yillik moliyaviy hisobotni taqdim etish muddatida hisoblangan va haqiqatda to'langan daromadlar summaları hamda ushlab qolingani soliqning summaları to'g'risidagi - O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi tomonidan O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi bilan kelishilgan holda tasdiqlanadigan shakldagi ma'lumotlarni.

O'zbekiston Respublikasida faoliyatni doimiy muassasa orqali amalga oshirayotgan O'zbekiston Respublikasining nurezidenti bo'lgan yuridik shaxslar yil yakunlari bo'yicha hisoblangan va amalda to'langan daromadlarning summaları hamda ushlab qolingani, soliq summaları to'g'risidagi ma'lumotlarni hisobot yilidan keyingi yilning 25-martiga qadar taqdim etadi.

O'zbekiston Respublikasining yuridik shaxslari bo'lgan, xodimlari 25 nafardan ortiq bo'lgan alohida bo'linmalarga va filiallarga ega soliq agentlari, ushbu alohida bo'linmalar va filiallar xodimlariga nisbatan soliq hisobotini alohida bo'linmalar va filiallar hisobda turgan joydagi soliq organiga taqdim etadi.

Yakka tartibdagi tadbirkor bo'lgan soliq agentlari o'zlarining yollanma xodimlariga oid soliq hisobotini o'zi soliq bo'yicha hisobda turgan joydagi soliq organiga taqdim etadi.

To'lov manbaida hisoblab chiqarilgan soliq summasi soliq to'lovchiga daromadlarni to'lash bilan bir vaqtda, lekin soliq hisobotini taqdim etish muddatlaridan kechiktirmay soliq agenti tomonidan to'lanadi.

Daromadlar natura shaklida amalga oshirilganda soliq natura tarzidagi to'lov amalga oshirilgan oy tugaganidan keyin besh kun ichida to'lanadi.

4.5. Jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiya asosida daromatlarga soliq solish tartibi

Deklaratsiya asosida soliq solinadigan daromatlarga O'zbekiston Respublikasi rezidentlari bo'lgan jismoniy shaxslarning quyidagi daromadlari kiradi:

- mulkiy daromadlar
- ilm-fan, adabiyot va san'at asarlarini yaratganlik hamda ulardan foydalanganlik uchun mualliflik haqi tariqasida olingan daromadlar.
- moddiy naf tarzidagi daromadlar, agar bu daromatlarga soliq agentida soliq solinmagan bo'lsa.
- O'zbekiston Respublikasi hududidan tashqaridagi manbalardan

olingan daromadlar.

- soliq agentlari bo'lmagan manhalardan olingan daromadlar.
- jismoniy shaxslar tomonidan olingan daromadlar, ular tomonidan jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiya asosida soliq to'lash tartibi tanlanganda.
- soliq agenti tomonidan soliq ushlab qolinmagan soliq solinadigan boshqa daromadlar.

Jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiya, agar soliq to'lovchining asosiy bo'lmagan ish joyidan olingan daromadlaridan soliq uning arizasi bo'yicha ushlab qolingani bo'lsa taqdim qilinmaydi.

O'zbekiston Respublikasining rezidenti bo'lgan yoki joriy yilning 1-apreligacha rezidentga aylangan chet el jismoniy shaxsi jami yillik daromadi to'g'risida deklaratsiya taqdim etadi.

Jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiya asosida soliq to'laydigan soliq to'lovchilar daromadlarni olish bilan bog'liq bo'lgan daromadlar va xarajatlar hisobini yuritishi shart hamda tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirish bilan bog'liq bo'lgan haqiqatda amalga oshirilgan va hujjatlar bilan tasdiqlangan xarajatlarni daromaddan chegirib tashlash huquqiga ega. Bunda soliq to'lovchilarning jami daromadi tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilinishidan olingan daromadlardan, shuningdek, boshqa daromadlardan iborat.

Ilm-fan, adabiyot va san'at asarlarini yaratganlik hamda ulardan foydalanganlik uchun mualliflik haqi tarzida daromad oluvchi soliq to'lovchilar bunday faoliyatni yakka tartibdagi tadbirkor sifatida davlat ro'yxatidan o'tmagan holda amalga oshirish huquqiga ega.

Daromadlariga soliq solinadigan soliq to'lovchilar soliqni soliq organining yozma xabaromasi asosida to'laydi.

Ilm-fan, adabiyot va san'at asarlarini yaratganlik hamda ulardan foydalanganlik uchun mualliflik haqi olayotgan soliq to'lovchi daromadlar olish bilan bog'liq daromadlar va xarajatlar hisobini yuritishi shart hamda u ijodiy faoliyatni amalga oshirish bilan bog'liq bo'lgan, haqiqatda sarflangan va hujjatlar bilan tasdiqlangan xarajatlarni daromaddan chegirish huquqiga ega, lekin chegirma olingan jami daromad summasining 30 foizidan ko'p bo'lmashligi kerak.

Ijodiy faoliyatni amalga oshirish bilan bog'liq bo'lgan xarajatlarga quyidagilar kiradi:

- ilm-fan, adabiyot va san'at asarlarini yaratish hamda ulardan foydalanish uchun zarur materiallar sotib olishga doir xarajatlar.
- faqat ilm-fan, adabiyot va san'at asarlarini yaratish, nashr qilish, ijro etish yoki ulardan boshqacha tarzda foydalanish maqsadida foydalaniladigan bino va mol-mulk ijarasiga doir xarajatlar.

Jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiya soliq to'lovchining olingan yillik daromadi to'g'risidagi yozma arizadan iborat bo'ladi.

Jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiyaga to'langan daromadlar va ushlab qolingani soliq summaları to'g'risida soliq agentining O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi tomonidan O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi bilan kelishilgan holda tasdiqlangan shakldagi ma'lumotnomasi ilova qilinadi.

Jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiyaning shakli O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi tomonidan O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi bilan kelishilgan holda tasdiqlanadi.

Soliq organi tomonidan soliq to'lovchi taqdim etgan jami yillik daromadi to'g'risidagi deklaratsiyada to'lanishi lozim bo'lgan soliq summasining kamayishiga olib keluvchi xatolar aniqlangan taqdirda, soliq organi jami yillik daromad haqidagi taqdim etilgan deklaratsiyada aniqlangan xatolar to'g'risida soliq to'lovchiga bildirish xati yuboradi.

Soliq organining xabaromasi olingan soliq to'lovchi o'n kun ichida jami yillik daromadi to'g'risidagi deklaratsiyaga zarur bo'lgan o'zgartirishlarni kiritishi shart.

Agar jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiyani o'zgartirish haqidagi ariza soliqni to'lash muddati o'tganiga qadar berilsa, soliq to'lovchi javobgarlikdan ozod etiladi.

Agar jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiyani o'zgartirish haqidagi ariza soliqni to'lash muddati o'tganidan keyin, lekin xatolar soliq organi tomonidan aniqlanganiga qadar berilsa, soliq to'lovchi soliqning yetishmayotgan summasini hamda unga tegishli penyani

to'lagan taqdirda, javobgarlikdan ozud etiladi.

Soliq to'lovchi soliq organining taqdim etilgan jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiyada aniqlangan xato to'g'risidagi bildirish xatini ulgan kun soliq organi tomonidan xato aniqlangan kun, deb hisoblanadi.

Soliq to'lovchilar daromadlar bo'yicha jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiyani doimiy yashash joyidagi soliq organiga hisobot yilidan keyingi yilning 1-aprelidan kechiktirmay taqdim etadi.

Deklaratsiya qilinishi shart bo'lmagan daromadlarni olgan soliq to'lovchilar doimiy yashash joyidagi soliq organiga jami yillik daromadi to'g'risidagi deklaratsiyani ixtiyoriy ravishda taqdim etishi mumkin.

Har qanday ketma-ketlikdagi o'n ikki oylik davr ichida jami bir yuz sakson uch kun va undan ortiq muddat O'zbekiston Respublikasining tashqarisida turgan O'zbekiston Respublikasining fuqarolari O'zbekiston Respublikasiga qaytgan sanadan e'tiboran bir oydan kechiktirmay doimiy yashash joyidagi soliq organiga O'zbekiston Respublikasidagi va uning tashqarisidagi manbalardan olgan daromadlari bo'yicha jami yillik daromadi to'g'risidagi deklaratsiyani ixtiyoriy ravishda taqdim etishi mumkin. Bunda O'zbekiston Respublikasidan tashqarida olingan daromadlar bo'yicha jismoniy shaxs O'zbekiston Respublikasining soliq rezidenti deb e'tirof etish mezonlariga muvofiq kelmagan davr uchun soliq to'lanmaydi.

Grant olgan soliq to'lovchi jami yillik daromadi to'g'risidagi deklaratsiyani topshirayotganda grant bo'yicha olingan daromad summasini, soliq miqdorini ko'rsatadi, shuningdek, vakolatli organing tegishli xulosasini ilova qiladi.

Mol-mulkini ijaraga berishdan to'lov manbaida soliq solinmaydigan daromadlar olayotgan soliq to'lovchilar, shuningdek, jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiya asosida soliq to'laydigan jismoniy shaxslar jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiyani belgilangan muddatlarda taqdim etish bilan bir qatorda dastlabki

tarzdagi deklaratsiyani ham quyidagi muddatlarda taqdim etadi:

1) mol-mulkni ijaraga berishdan daromad oladigan soliq to'lovchilar – ijaradan daromadlar paydo bo'lgan kundan e'tiboran birinchi oy tugaganidan keyin besh kun muddatda.

2) jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiya asosida soliqni to'laydigan jismoniy shaxslar – joriy yilning 1-fevralidan kechiktirmay. Yangi ro'yxatdan o'tgan tadbirkorlik subyektlari – tadbirkorlik subyekti davlat ro'yxatidan o'tkazilgan oyning oxiriga qadar dastlabki deklaratsiyani taqdim etadi.

Ko'chmas mulkning ijara shartnomasi soliq organlarida hisobga qo'yilayotganda dastlabki deklaratsiya taqdim etilmaydi.

Mol-mulkni ijaraga berishdan daromad olish tugagan taqdirda soliq to'lovchi doimiy yashash joyidagi soliq organini bu haqda yozma shaklda xahardor etadi.

Joriy yilning 1-apreliga qadar O'zbekiston Respublikasining rezidentiga aylangan chet ellik jismoniy shaxs oldingi soliq davri uchun jami yillik daromadi to'g'risida deklaratsiya topshiradi.

O'zbekiston Respublikasining rezidenti bo'lgan chet ellik jismoniy shaxs belgilangan tartibga muvofiq soliq solinishi lozim bo'lgan daromad keltirayotgan faoliyatini kalendar yili ichida tugatgan va O'zbekiston Respublikasi hududidan tashqariga chiqib ketayotgan bo'lsa, uning O'zbekiston Respublikasi hududida turgan davrda joriy soliq davrida haqiqatda olgan daromadlari to'g'risidagi deklaratsiya bu jismoniy shaxs O'zbekiston Respublikasi hududidan tashqariga chiqib ketishidan bir oy avval taqdim etilishi lozim. Agar O'zbekiston Respublikasining norezidenti bo'lgan chet ellik jismoniy shaxs joriy yilning 1-fevraliga qadar chet elga doimiy yashashga chiqib ketsa, joriy yil uchun daromadlar bo'yicha deklaratsiya taqdim etilmaydi.

Jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiya bo'yicha hisoblangan va taqdim etish tartibi belgilangan soliqni to'lash deklaratsiya taqdim etilgan sanadan e'tiboran o'n besh kun ichida amalga oshiriladi.

Agar soliq to'lovchi jami yillik daromadi to'g'risidagi deklaratsiyani

taqdim etmagan bo'lsa, shuningdek, oldin taqdim etilgan deklaratsiyada noto'g'ri ma'lumotlar aniqlangan va soliq to'lovchi tomonidan jami yillik daromadi to'g'risidagi deklaratsiyaning o'zgarganligi haqidagi arizani belgilangan muddatlarda taqdim etmagan taqdirda, soliq organi soliq summasini o'zidagi mavjud axborot asosida hisoblashga va to'lanishi lozim bo'lgan, hisoblangan soliq summasi to'g'risida soliq to'lovchiga o'n kunlik muddatda to'lov xabaromasini topshirishga haqli. Soliq to'lovchi tomonidan jami yillik daromadi to'g'risidagi deklaratsiya yoki to'g'rilangan deklaratsiya taqdim etilgan taqdirda, soliquing yakuniy summasi ushbu deklaratsiyani hisobga olgan holda aniqlanadi.

O'zbekiston Respublikasining rezidenti bo'lgan jismoniy shaxslar jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiyaning ma'lumotlariga ko'ra hisoblab chiqarilgan soliqni o'tgan soliq davridan keyingi yilning 1-iyunidan kechiktirmay to'laydi.

O'zbekiston Respublikasining rezidenti bo'lgan jismoniy shaxslar hisoblab chiqarilgan soliqni chet davlatda joylashgan bank hisobvarag'idan chet el valyutasida to'lashi mumkin. Bunda milliy valyutada ifodalangan soliq O'zbekiston Respublikasining Markaziy banki tomonidan belgilangan soliq to'langan sanadagi kurs bo'yicha chet el valyutasida qayta hisoblab chiqariladi.

Mol-mulkni ijaraga berishdan daromad oladigan jismoniy shaxslar, shuningdek, jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiya asosida soliq to'lovchi jismoniy shaxslar soliqni taqdim etilgan dastlabki deklaratsiya yoki soliq organining xabaromasi asosida, daromad olingan oydan keyingi oyning o'n beshinchi kunigacha har oyda to'laydi. Yil tugagach, soliquing yillik summasi haqiqatda olingan daromad bo'yicha hisoblab chiqariladi. Bu summa hifan yil mobaynida to'langan summalar o'rtasidagi farq kelgusi yilning 1-iyunidan kechiktirmay soliq to'lovchidan undirilishi yoki unga qaytarilishi lozim.

Quyidagilar soliq to'langan sana deb hisoblanadi:

- soliq soliq agentlari yoki jismoniy shaxslar tomonidan bankdagi hisobvarag'idan to'langan taqdirda - bankdagi hisobvarag'idan

mablag'lar hisobdan chiqarilgan kun.

- jismoniy shaxslar tomonidan naqd pul mablag'lari kiritilgan taqdirda - bank kassasiga mablag'lar to'langan sana.

Soliq organlari tomonidan hisoblab chiqariladigan soliqni to'lash to'lov xabaromasida ko'rsatilgan muddatlarda amalga oshirilishi kerak.

O'zbekiston Respublikasidan tashqarida to'langan, O'zbekiston Respublikasining rezidenti bo'lgan jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i summolari O'zbekiston Respublikasida soliq to'lashda hisobga olinadi.

Soliqni hisobga olish soliq davri yakuni bo'yicha jismoniy shaxs tomonidan taqdim etilgan jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiya asosida amalga oshiriladi.

Takrorlash uchun savollar

1. Jami daromad va uning tarkibi nimalardan iborat?
2. Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i bo'yicha imtiyozlar va soliq stavkalarini tushuntirib bering?
3. Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ini hisoblab chiqarish, soliq hisobotini taqdim etish va to'lash tartibi qanday?
4. Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ini to'lovchilar tarkibi, soliq solish obyekt va soliq bazasi farqlab bering?
5. Jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiya asosida daromadlarga soliq solish tartibini tushuntirib bering?

V BOB. QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I

5.1. Qo'shilgan qiymat solig'ini to'lovchilar va soliq solish obyekti

O'zbekiston Respublikasida tadbirkorlik faoliyatini amalga oshiruvchi va tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qiluvchi quyidagilar qo'shilgan qiymat solig'ini to'lovchilar deb e'tirof etiladi:

- 1) O'zbekiston Respublikasining yuridik shaxslari.
- 2) tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olingan daromadi soliq davrida bir milliard so'mdan oshgan yoxud ixtiyoriy ravishda qo'shilgan qiymat solig'ini to'lashga o'tgan yakka tartibdagi tadbirkorlar.
- 3) O'zbekiston Respublikasi hududida tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qiluvchi chet el yuridik shaxslari, agar tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilish joyi deb O'zbekiston Respublikasi e'tirof etilsa.
- 4) faoliyatni O'zbekiston Respublikasida doimiy muassasalar orqali amalga oshiruvchi chet el yuridik shaxslari.
- 5) oddiy shirkat shartnomasi (hiralikdagi faoliyat to'g'risidagi shartnoma) doirasida amalga oshiriladigan faoliyat bo'yicha - oddiy shirkatning ishlarini yuritish vazifasi zimmasiga yuklatilgan ishonchli shaxs - oddiy shirkatning ishtirokchisi.
- 6) O'zbekiston Respublikasining bojxona chegarasi orqali tovarlarni olib o'tuvchi shaxslar. Mazkur shaxslar bojxona to'g'risidagi qonunchilikka muvofiq qo'shilgan qiymat solig'ini to'lovchilar deb e'tirof etiladi.

Qo'shilgan qiymat solig'i bo'yicha soliq majburiyatlari soliq agentlari tomonidan bajariladi.

Quyidagilar soliq to'lovchilar deb hisoblanmaydi:

- 1) davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari - o'z zimmasiga yuklatilgan vazifalarni bajarish doirasida.
 - 2) aylanmadan olinadigan soliqni to'lovchi shaxslar.
- Soliq to'lovchilar O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi

tomonidan belgilangan tartibda soliq organlarida qo'shilgan qiymat solig'ini to'lovchi sifatida maxsus ro'yxatdan o'tkazish hisobida turadi.

Quyidagilar soliq solish obyektidir:

- 1) realizatsiya qilish joyi O'zbekiston Respublikasida bo'lgan tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilish bo'yicha aylanma.
 - 2) O'zbekiston Respublikasi hududiga tovarlarni olib kirish.
- Faoliyatni O'zbekiston Respublikasida doimiy muassasa orqali amalga oshiruvchi chet el yuridik shaxslari tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilish bo'yicha aylanmani hunday doimiy muassasaning faoliyatidan kelib chiqqan holda belgilaydi.

Quyidagilar soliq solish obyekti hisoblanmaydi:

- 1) yakka tartibdagi tadbirkor tomonidan o'z tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirish bilan bog'liq bo'lmagan shaxsiy (oilaviy) mol-mulkni realizatsiya qilish.
- 2) yuridik shaxs qayta tashkil etilayotganda uning mol-mulkini huquqiy vorisga (huquqiy vorislarga) o'tkazish.
- 3) ishonchli boshqaruvning muassasi tomonidan mol-mulkni ishonchli boshqaruvchiga berish va ishonchli boshqaruv shartnomasining amal qilish muddati tugagan taqdirda, ishonchli boshqaruvchining o'zi ishonchli boshqaruvga berilgan mol-mulkni qaytarishi.
- 4) milliy valyuta yoki chet el valyutasi muomalasi bilan bog'liq operatsiyalarni amalga oshirish.

Tovarlar (xizmatlarni) realizatsiya qilishda soliq bazasi soliq to'lovchi tomonidan o'zi ishlab chiqargan yoki olgan tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishning o'ziga xos xususiyatlariga qarab aniqlanadi.

Tovarlar (xizmatlarni) O'zbekiston Respublikasi hududiga olib kirishda soliq bazasi soliq to'lovchi tomonidan bojxona to'g'risidagi qonunchilikka muvofiq aniqlanadi.

Soliq bazasini aniqlash chog'ida tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olingan tushum soliq to'lovchining ushbu tovarlarga (xizmatlarga) pulda va natura shakllaridagi to'lov, shu

jumladan qimmatli qog'ozlar bilan haq to'lash sifatida olingan barcha daromadlaridan kelib chiqqan holda hisobga olinadi.

Soliq bazasini aniqlash chog'ida soliq to'lovchining chet el valyutasida ifodalangan tushumi (xarajatlari) belgilangan tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilish bo'yicha aylanma amalga oshirilgan sanada O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan belgilangan kurs bo'yicha milliy valyutada qayta hisoblab chiqiladi.

Agar sotuvchi va xaridor o'rtasidagi shartnomada tovarlarga (xizmatlarga) chet el valyutasida belgilangan summaga teng bo'lgan summadagi milliy valyutada haq to'lash nazarda tutilgan bo'lsa hamda bunda realizatsiya qilingan tovarlarga (xizmatlarga) haq to'langan sana ularni realizatsiya qilish bo'yicha aniqlanadigan aylanma amalga oshirilgan sanaga to'g'ri kelmasa, mazkur sanalarda chet el valyutasi kurslaridagi farq tufayli yuzaga kelgan tushum summasidagi ijobiy yoki salbiy farq soliq bazasini belgilashda hisobga olinmaydi. Bunday ijobiy yoki salbiy farq boshqa daromadlar yoki boshqa xarajatlar tarkibida sotuvchi tomonidan hisobga olinishi lozim.

O'z ehtiyojlari uchun soliq solish obyekti deb e'tirof etiladigan tovarlar berilgan (xizmatlar ko'rsatilgan) taqdirda, soliq bazasi soliq to'lovchi tomonidan aniqlanadi.

Soliq bazasi aksiz solig'ini (aksiz to'lanadigan tovarlar, xizmatlar uchun) hisobga olib, unga soliqni kiritmagan holda, bitim taraflari tomonidan qo'llanilgan narxdan (tarifdan) kelib chiqqan holda realizatsiya qilinadigan tovarlarning (xizmatlarning) qiymati sifatida aniqlanadi.

Xaridorlarga realizatsiya qilish bo'yicha aylanmani amalga oshirish sanasida chegirmalar (boshqa tijorat bonuslari) bergan soliq to'lovchi soliq bazasini bunday chegirmalar (tijorat bonuslari) chegirib tashlangan holdagi narxdan (tarifdan) kelib chiqqan holda aniqlaydi.

Tovarlarini O'zbekiston Respublikasi hududiga olib kirishda soliq bazasi quyidagilarni qo'shgan holda hisoblab chiqarilgan ushbu tovarlarning qiymati sifatida aniqlanadi:

1) tovarlarning bojxona to'g'risidagi qonunchilikka muvofiq aniqlanadigan bojxona qiymatini.

2) tovarlar O'zbekiston Respublikasiga olib kirilayotganda to'lanishi lozim bo'lgan aksiz solig'i va bojxona bojini.

O'zbekiston Respublikasining bojxona hududidan tashqarida qayta ishlash bojxona tartib-taomiliga muvofiq O'zbekiston Respublikasi hududidan ilgari olib chiqilgan tovarlarning qayta ishlash mahsulotlari ushbu hududga olib kirilayotganda soliq bazasi bunday qayta ishlashning qiymati sifatida aniqlanadi.

Soliq bazasi O'zbekiston Respublikasi hududiga olib kiriladigan bir nomdagi, turdagi va markadagi tovarlarning har bir gurubi bo'yicha alohida aniqlanadi.

Agar O'zbekiston Respublikasining bojxona hududiga olib kiriladigan tovarlarning bir turkumi tarkibida bir vaqtning o'zida ham aksiz to'lanadigan, ham aksiz to'lanmaydigan tovarlar mavjud bo'lsa, soliq bazasi mazkur tovarlarning har bir guruhiga nisbatan alohida aniqlanadi.

Agar O'zbekiston Respublikasining bojxona hududiga olib kiriladigan tovarlar turkumi tarkibida bojxona hududidan tashqarida qayta ishlash bojxona tartib-taomiliga muvofiq O'zbekiston Respublikasi hududidan ilgari olib chiqilgan tovarlarning qayta ishlash mahsulotlari mavjud bo'lsa, soliq bazasi xuddi shunday tartibda aniqlanadi.

5.1.1-jadval

2022-yil uchun O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti daromadlari prognozi

T/r	Ko'rsatkichlar	mlrd so'm
	Jami - daromadlar	200 000,0
1.	Bevosita soliqlar	63 330,5
1.1	Foyda solig'i	38 557,2
1.2	Aylanmadan olinadigan soliq	2 728,3

1.3	jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i	22 045,0
2.	Bilvosita soliqlar	73 164,9
2.1	Qo'shilgan qiymat solig'i	53 300,0
2.2	Aksiz solig'i	15 038,3
2.3	Bojxona boji	4 826,6
3.	Resurs soliqlari va mol-mulk solig'i	22 740,5
3.1	Mol-mulk solig'i	3 173,8
3.2	Yer solig'i	4 253,3
3.3	Yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliq	14 403,5
3.4	Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq	910,0
4.	Boshqa daromadlar va soliq bo'lmagan boshqa tushumlar	40 764,1

5.2. Qo'shilgan qiymat solig'i solishdan ozod etish

Quyidagilarni realizatsiya qilish bo'yicha aylanma soliq solishdan ozod etiladi:

1) maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarga qarash bo'yicha xizmatlarni.

2) bemorlar va keksalarni parvarish qilish bo'yicha xizmatlarni.

3) dafn etish byurolari va qabristonlarning marosim xizmatlarini, diniy ashyolarni, diniy tashkilotlar hamda birlashmalar tomonidan udumlarni va marosimlarni o'tkazishga doir xizmatlarni.

4) protez-ortopediya buyumlarini, nogironligi bo'lgan shaxslar uchun inventarni, shu jumladan ushbu buyumlar va inventarni ishlab chiqaruvchilar tomonidan realizatsiya qilinadigan buyumlar va inventarni, shuningdek, nogironligi bo'lgan shaxslarga ortopedik protezlash, nogironligi bo'lgan shaxslar uchun mo'ljallangan protez-ortopediya buyumlarini va inventarni ta'mirlash hamda ularga xizmat ko'rsatish bo'yicha ko'rsatiladigan xizmatlarni.

5) davolash muassasalari huzuridagi davolash-ishlab chiqarish ustaxonalarining mahsulotlarini ushbu muassasalar tomonidan realizatsiya qilish.

6) ishlovchilari umumiy sonining kamida 50 foizi nogironligi

bo'lgan shaxslardan iborat bo'lgan hamda nogironligi bo'lgan shaxslar mehnatiga haq to'lash fondi umumiy mehnatga haq to'lash fondining kamida 50 foizini tashkil etadigan, yagona ishliroqchisi nogironligi bo'lgan shaxslarning jamoat birlashmalari hisoblangan yuridik shaxslar tomonidan realizatsiya qilinadigan tovarlar va xizmatlarni.

7) pochta markalarini (kolleksiya qilinadiganlaridan tashqari), markali otkritkalarini, konvertlarni.

8) pensiyalar va nafaqalar to'lashga doir xizmatlarni.

9) byudjet mablag'lari hisobidan bajariladigan ilmiy-tadqiqot va innovatsiya ishlarini. Mazkur soliq solishdan ozod etish tegishli moliya organining byudjetdan mablag'lar ajratish to'g'risidagi xulosasi mavjud bo'lgan taqdirda qo'llaniladi.

10) o'qitish (ta'lim) sohasidagi xizmatlarni, shu jumladan test sinovlari va imtihonlar o'tkazishni tashkil etish xizmatlarini, xususan:

- boshlang'ich, o'rta, o'rta maxsus, texnik va kasb-hunar, oliy ta'lim va oliy o'quv yurtidan keyingi ta'lim sohasidagi ta'lim xizmatlarini.

- ta'lim muassasalari (tashkilotlari), shuningdek, kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirishni amalga oshiradigan tashkilotlar tomonidan ko'rsatiladigan qo'shimcha ta'lim berish bo'yicha xizmatlarni.

- maktabgacha ta'lim va tarbiya dasturlari doirasida ta'lim va tarbiyalash faoliyatini amalga oshiruvchi tashkilotlarda bolalarga qarash va ularni parvarishlash bo'yicha xizmatlarni, to'garaklarda, seksiyalarda (shu jumladan sport sekstiyalarida) va studiyalarda voyaga etmagan holalar bilan mashg'ulotlar o'tkazish bo'yicha xizmatlarni.

11) tibbiy xizmatlar. Tibbiy xizmatlar jumlasiga, xususan, quyidagilar kiradi:

- tibbiy yordamga va sanitariya xizmati ko'rsatishga doir xizmatlar.

- tashxis qo'yish, profilaktika va davolash bo'yicha xizmatlar.

- stomatologik xizmatlar, shu jumladan tishlarni protezlash bo'yicha xizmatlar.

12) veterinariya xizmatlarini. Veterinariya xizmatlari jumlasiga, xususan, quyidagilar kiradi:

- veterinariyaga oid xizmatlar ko'rsatish, hayvonlarga tashxis qo'yish va ularni davolash bo'yicha xizmatlar.
- hayvonlar va inson uchun umumiy bo'lgan kasalliklardan aholini himoya qilish.
- O'zbekiston Respublikasi hududini hayvonlarning yuqumli kasalliklari kirib kelishidan himoya qilish.
- davlat veterinariya xizmati nazorati ostidagi tovarlarning veterinariya va veterinariya-sanitariya xavfsizligini ta'minlash.

13) dori vositalarini, veterinariya dori vositalarini, tibbiyot va veterinariya uchun mo'ljallangan buyumlarni.

14) sanatoriy-kurort, sog'lomlashtirish xizmatlarini, shuningdek, byudjet tashkilotlari tomonidan ko'rsatiladigan jismoniy tarbiya va sportga doir xizmatlarni. Ushbu handning maqsadida:

a) sanatoriy-kurort va sog'lomlashtirish xizmatlari jumlasiga sanatoriyalar, shifoxonalar, profilaktoriylar, kurortlar, pansionatlar, dam olish uylari va zonolari, bolalar dam olish oromgohlari hamda boshqa dam olish tashkilotlari tomonidan ularning asosiy faoliyati doirasida ko'rsatiladigan, ular yuridik shaxslar yoki yuridik shaxslarning tarkibiy bo'linmalari tomonidan ko'rsatilishidan qat'i nazar, yo'llanmalar yoki joysiz davolanish uchun beriladigan hujjatlar bilan rasmiylashtirilgan xizmatlar kiradi.

b) byudjet tashkilotlari tomonidan ko'rsatiladigan jismoniy tarbiya va sport xizmatlari jumlasiga, xususan, sport inshootlarida, maktablarda, klublarda sport turlari bo'yicha o'quv guruhlari hamda jamoalarida sog'lomlashtirish yo'nalishidagi jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini o'tkazishga oid xizmatlar, umumijismoniy tayyorgarlik xizmatlari, sport musobaqalarini yoki hayramlarini, sport-tomosha tadbirlarini o'tkazish bo'yicha xizmatlar, shuningdek, mazkur tadbirlarga tayyorgarlik ko'rish va ularni o'tkazish uchun sport inshootlarini ijaraga berish kiradi.

15) yo'lovchilarni yagona tariflar bo'yicha tashish xizmatlarini ko'rsatish:

a) umumiy foydalanishdagi yo'lovchi tashish shahar transportida va yo'lovchi tashish avtomobil transportida (bundan taksi, shu jumladan yo'nalishli taksi mustasno) mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan belgilanadigan tariflar bo'yicha.

b) shahar atrofidagi yo'nalishda temiryo'l transportida.

16) uy-joy fondini saqlash va ta'mirlash yuzasidan aholiga ko'rsatilayotgan xizmatlar. Uy-joy fondini saqlash va ta'mirlash yuzasidan ko'rsatiladigan xizmatlar jumlasiga lift xo'jaliklari, O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi huzuridagi Kadastr agentligi Davlat kadastrlari palatasining hududiy boshqarmalari va bo'limlari, uy-joy fondidan foydalanish, uni saqlash va ta'mirlash boshqarmalari hamda bo'limlarining bevosita aholi tomonidan haq to'lanadigan xizmatlari, shu jumladan ushbu xizmatlarga uy-joy mulkdorlari shirkatlari orqali haq to'lash kiradi.

boshqaruvchi tashkilotlar yoki ko'p kvartirali uylarni boshqaruvchilar tomonidan umumiy mol-mulkni boshqarish, unga texnik xizmat ko'rsatish va uni ta'mirlash, shuningdek, ko'p kvartirali uylarga tutash yer uchastkalarini obodonlashtirish bo'yicha ko'rsatilayotgan xizmatlar hamda bajarilayotgan ishlar.

17) tovarlarni (xizmatlarni), agar tovarlarni berish (xizmatlar ko'rsatish) O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoki O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori asosida bepul amalga oshirilsa.

18) qimmatbaho metallardan ishlangan bank va o'lchovli quymalarini, qimmatbaho metallardan ishlangan quyma (investitsiya) tangalarni (numizmatika maqsadlari uchun foydalaniladigan tangalardan, shuningdek, qimmatbaho metallardan ishlangan chet el tangalaridan tashqari), zargarlik buyumlarini, qimmatbaho metallarni ishlab chiqarish jarayonida hosil bo'ladigan parchalarni va chiqindilarni, qimmatbaho metallarning o'lchov plastinalari va granularini, qimmatbaho va yarim qimmatbaho toshlarni, shuningdek, qimmatbaho metallardan va qimmatbaho toshlardan yasalgan yarim tayyor mahsulotlarni.

19) bojsiz savdo bojxona tartib-taomiliga joylashtirilgan tovarlarni.

20) yuridik va jismoniy shaxslarga muayyan huquqlar berilganda fuqarolarning o'zini-o'zi hoshqarish organlari va vakolati organlar, tashkilotlar tomonidan ko'rsatiladigan xizmatlarni, agar bunday xizmatlar ko'rsatish shart ekanligi qonunchilikda belgilangan bo'lsa, faoliyatning muayyan sohasida ushbu organlar va tashkilotlarning zimmasiga yuklatilgan alohida vakolatlarni bajarish doirasida davlat boji yoki boshqa to'lovlar undiriladi.

21) byudjet mablag'lari hisobidan hajariladigan yer-kadastr, yer tuzish, tuproqqa oid va geobotanika ishlarini.

22) byudjet mablag'lari hisobidan har yillik mineral xomashyo bazasini rivojlantirish va qayta tiklash davlat dasturlari doirasida ko'rsatiladigan geologiya xizmatlari.

23) xalqaro moliyaviy institutlarning qarzlari va hukumat tashkilotlarining xalqaro qarzlari hisobidan olinadigan tovarlarni (xizmatlarni), agar ularni soliqdan ozod etish qonunda nazarda tutilgan bo'lsa.

24) O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasining qo'riqlash bo'linmalari xizmatlarini.

25) telekommunikatsiya tarmoqlarida operativ-qidiruv tadbirlari tizimining texnik vositalari, shuningdek, mazkur vositalardan foydalanishga hamda ularga xizmat ko'rsatishga doir xizmatlar.

26) mestenatlik ko'magi tarzida beriladigan (ko'rsatiladigan) tovarlarni (xizmatlarni).

27) moliyaviy xizmatlarni.

28) hayotni sug'urta qilish xizmatlarini va boshqa sug'urta xizmatlarini.

- tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishga doir aylanma soliq to'lovchilarda bunday faoliyatni amalga oshirish uchun tegishli litsenziyalar va boshqa ruxsat etuvchi hujjatlar mavjud bo'lgan taqdirda, agar uning amalga oshirilishini litsenziyalash lozim bo'lsa yoki ruxsat etuvchi hujjatlar talab etsa, qonunchilikka muvofiq soliq solishdan ozod etiladi.

Quyidagi moliyaviy xizmatlar soliq solishdan ozod etiladi:

1) bank operatsiyalari, bundan qiymati qat'iy summada belgilangan xizmatlar mustasno, xususan:

- yuridik va jismoniy shaxslarning pul mahlag'larini omonatlarga jalb etish.

- yuridik va jismoniy shaxslarning jalb etilgan pul mahlag'larini banklar nomidan hamda ularning hisobidan joylashtirish.

- yuridik va jismoniy shaxslarning bank hisob varaqlarini, shu jumladan bank kartalari bo'yicha hisob-kitoblar uchun xizmat qiluvchi bank hisob varaqlarini yuritish, shuningdek, bank kartalariga xizmat ko'rsatish bilan bog'liq operatsiyalar.

- yuridik va jismoniy shaxslarning, shu jumladan vakil banklarning topshirig'iga ko'ra ularning bank hisob varaqlari bo'yicha hisob-kitoblarni amalga oshirish.

- yuridik va jismoniy shaxslarga kassa xizmatlarini bank kassalari yoki maxsus ashob-uskunalar (bankomat, avtomatik depozit mashinalar va hokazo) orqali ko'rsatish.

- chet el valyutasining naqd puldagi va naqd pulsiz oldi-sotdisi (shu jumladan chet el valyutasining oldi-sotdi operatsiyalariga doir vositachilik xizmatlari ko'rsatish).

- bank kafolatlarini hajarish (bank kafolati bo'yicha to'lov).

- majburiyatlarning pul shaklida bajarilishini nazarda tutuvchi uchinchi shaxslar uchun kafillik berish.

- akkreditivlar bo'yicha hisob-kitoblar va to'lovlar.

- to'lov tizimlari, dasturlaridan va uskunalaridan foydalangan holda hisob-kitoblarni (to'lovlarni) amalga oshirish.

2) hisob-kitoblar ishtirokchilari o'rtasida axborot va texnologik hamkorlikni, shu jumladan hisob-kitoblar ishtirokchilariga bank kartalari bilan amalga oshiriladigan operatsiyalar bo'yicha axborotni to'plash, unga ishlov berish va uni taqdim etish yuzasidan xizmatlar ko'rsatilishini ta'minlovchi tashkilotlar tomonidan amalga oshiriladigan operatsiyalar.

3) yuridik shaxslarning ustav fondidagi (ustav kapitalidagi) ulushlarini, kooperativlarning pay fondlaridagi va investitsiya pay

jamg'armalaridagi paylarni, qimmatli qog'ozlarni hamda hosila moliyaviy vositalarni realizatsiya qilish, bundan soliq solinishi lozim bo'lgan hosila moliyaviy vositalarning asos aktivini realizatsiya qilish mustasno. Hosila moliyaviy vositani realizatsiya qilish deganda uning asos aktivini realizatsiya qilish, shuningdek, kontrakt bo'yicha mukofotlar summalarini, variatsiyaga oid marja summalarini to'lash, hosila moliyaviy vositalar shartlariga muvofiq asos aktiv to'lovi bo'lmagan hosila moliyaviy vosita taraflarining boshqa davriy yoki bir martalik to'lovlari tushuniladi.

4) realizatsiya qilinishi soliq solishdan ozod etiladigan hosila moliyaviy vositalar asosida yuzaga keladigan majburiyatlar bo'yicha huquqlardan (talablardan) boshqa shaxs foydasiga voz kechish (ularni boshqalarga berish).

5) forfeyting va faktoring operatsiyalari.

6) zayomlarni pul shaklida berishga doir shartnomalardan va kredit shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlar yuzasidan kreditorning huquqlaridan (talablaridan) boshqa shaxs foydasiga voz kechish (ularni boshqalarga berish, olish) bo'yicha, shuningdek, boshqa shaxs foydasiga voz kechish shartnomasi asosida dastlabki shartnoma yuzasidan qarz oluvchining har bir yangi kreditor oldidagi majburiyatlarining bajarilishga doir operatsiyalar.

7) kreditlarni, zayomlarni pul shaklida va qimmatli qog'ozlar bilan berish, shu jumladan ular bo'yicha foizlar bilan birga berish, shuningdek, REPO operatsiyalari, shu jumladan REPO operatsiyalari bo'yicha qimmatli qog'ozlar berilganligi uchun to'lanishi lozim bo'lgan pul summalarini.

8) mol-mulkni moliyaviy ijaraga (lizingga) berishga doir xizmatlarning ushbu xizmatlar bo'yicha foizli daromadlar olishga taalluqli qismi bo'yicha.

9) qimmatli qog'ozlar (aksiyalar, obligatsiyalar va boshqa qimmatli qog'ozlar) bilan bog'liq operatsiyalar. Qimmatli qog'ozlar bilan bog'liq operatsiyalar jumlasiga qimmatli qog'ozlarni saqlash, qimmatli qog'ozlarga bo'lgan huquqni hisobga olish, qimmatli qog'ozlarni o'tkazish hamda ularning reestrini yuritish, qimmatli

qog'ozlar savdosini tashkil etish bo'yicha operatsiyalar kiradi.

10) tranzaksiyalarni bir vaqtning o'zida to'lov ishtirokchilari o'rtasida vositachilik haqlarini taqsimlagan holda amalga oshirish bilan bog'liq to'lov tizimlarining moliya xizmatlari.

O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi bilan birgalikda O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki va qimmatli qog'ozlarga taalluqli qism bo'yicha qimmatli qog'ozlar bozorini rivojlantirish bo'yicha vakolatli organ bilan kelishilgan holda, shu jumladan ayrim aylanmalarni batafsil aniqlashtirish bo'yicha tushuntirishlar berishga haqli.

Sug'urta qilish, birgalikda sug'urta qilish va qayta sug'urta qilish xizmatlari bo'yicha sug'urta bozorining professional ishtirokchilari tomonidan amalga oshiriladigan sug'urta qilish bo'yicha xizmatlar bu xizmatlar natijasida:

1) sug'urta bozorining professional ishtirokchisi quyidagilarni olsa, qo'shilgan qiymat solig'idan ozod qilinadi:

- sug'urta qilish, birgalikda sug'urta qilish va qayta sug'urta qilish shartnomalari bo'yicha sug'urta mukofotlari.

- qayta sug'urta qilishga topshirilgan shartnomalar bo'yicha vositachilik haqi va tantemalar.

- sug'urta agenti, sug'urta va qayta sug'urta brokeri, syurveyer hamda sug'urta bozorining boshqa professional ishtirokchilarining xizmatlari uchun vositachilik haqi.

- sug'urta bozorining professional ishtirokchilari (aktuariyalar, ajasterlar, syurveyerlar, assistans xizmatlari va shu singarilar) ko'rsatgan xizmatlardan olinadigan daromadlar.

- qonunchilikka muvofiq sug'urtalovchiga o'tgan, sug'urta qildiruvchining (naf oluvchining) etkazilgan zarar uchun javobgar shaxslardan talab qilish huquqini realizatsiya qilishdan olinadigan mablag'lar.

- qayta sug'urta qilish shartnomalari muddatidan ilgari tugatilgan taqdirda, ular bo'yicha sug'urta mukofotlarining qaytarib berilgan qismi summalarini.

- bevosita sug'urta faoliyatini amalga oshirishdan olinadigan boshqa daromadlar.

2) sug'urta qildiruvchi (naf oluvchi) quyidagilarni olsa, qo'shilgan qiymat solig'idan ozod qilinadi:

- sug'urta to'lovi (sug'urta to'voni).
- preventiv tadbirlar o'tkazish uchun beriladigan mablag'lar.
- sug'urta qilish shartnomasi zararsiz amal qilishi uchun sug'urtalovchi to'laydigan mablag'lar.
- sug'urta qilish shartnomasiga muvofiq boshqa mablag'lar.

O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi bilan birgalikda ayrim aylanmalarni batafsillashtirgan xolda, tushuntirishlar berishga haqli.

Quyidagilarni O'zbekiston Respublikasi hududiga olib kirish soliq solishdan ozod etiladi:

1) jismoniy shaxslar tomonidan tovarlarni bojsiz olib kirishning bojxona to'g'risidagi qonunchilikda tasdiqlangan normalari doirasida olib kirilayotgan tovarlar.

2) O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilanadigan tartibda insonparvarlik yordami sifatida olib kirilayotgan tovarlar.

3) davlatlar, hukumatlar, xalqaro tashkilotlar, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarorlarida nazarda tutilgan hollarda - boshqa tashkilotlar va shaxslar yo'nalishlari bo'yicha xayriya yordami maqsadlarida, shu jumladan texnik yordam ko'rsatish (grantlar) uchun olib kiriladigan tovarlar.

4) chet el diplomatik vakolatxonalari va ularga tenglashtirilgan vakolatxonalar rasmiy foydalanishi uchun, shuningdek, ushbu vakolatxonalarning diplomatik va ma'muriy-texnik xodimlari, shu jumladan ularning o'zlari bilan birga yashayotgan oila a'zolari shaxsiy foydalanishi uchun mo'ljallangan tovarlar.

5) qonunchilikka muvofiq alohida qimmatga ega madaniy meros obyektlari jamoasiga kiritilgan, davlat madaniyat muassasalari tomonidan olingan yoki ular tomonidan sovg'aga olingan madaniy qimmatliklar. Ushbu soliq solishdan ozod etish O'zbekiston

Respublikasi Madaniyat vazirligining tegishli tasdiqnomasi mavjud bo'lgan taqdirda qo'llaniladi.

6) o'xshashi O'zbekiston Respublikasida ishlab chiqarilmaydigan, tasdiqlangan ro'yxat bo'yicha O'zbekiston Respublikasi hududiga olib kiriladigan texnologik asbob-uskunalar.

7) xalqaro kitob almashinuvi bo'yicha davlat kutubxonalari va muzeylari tomonidan olinadigan bosma nashrlarning barcha turlari, shuningdek, xalqaro notijorat almashinuvini amalga oshirish maqsadida ixtisoslashtirilgan davlat tashkilotlari tomonidan olib kiriladigan kinematografiya asarlari.

8) milliy valyuta va chet el valyutasi, qonuniy to'lov vositalari bo'lgan banknotlar (bundan kolleksiyalash uchun mo'ljallanganlari mustasno), shuningdek, qimmatli qog'ozlar.

9) xalqaro moliya institutlarining qarzlari va hukumat tashkilotlarining xalqaro qarzlari hisobidan olib kiriladigan tovarlar, agar ular olib kirilayotganda soliqdan ozod etilishi qonunda nazarda tutilgan bo'lsa.

10) vakolatli davlat organining yozma shakldagi tasdig'i mavjud bo'lgan taqdirda, telekommunikatsiyalar operatorlari va tezkor-qidiruv tadbirlari tizimining texnik vositalarini sertifikatlashtirish bo'yicha maxsus organ tomonidan olinadigan tezkor-qidiruv tadbirlari tizimining texnik vositalari.

11) dori vositalari, veterinariya dori vositalari, tibbiyot va veterinariya uchun mo'ljallangan buyumlar, shuningdek, dori vositalarini, veterinariya dori vositalarini, tibbiyot va veterinariya uchun mo'ljallangan buyumlarni ishlab chiqarish uchun qonunchilikda belgilanadigan ro'yxat bo'yicha olib kiriladigan xomashyo. Mazkur norma O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan tasdiqlanadigan ro'yxat bo'yicha O'zbekiston Respublikasida ham ishlab chiqariladigan, olib kiriladigan tayyor dori vositalariga, veterinariya dori vositalariga, tibbiyot va veterinariya uchun mo'ljallangan buyumlarga nisbatan tatbiq etilmaydi.

5.3. Qo'shilgan qiymat solig'i stavkalari va nol darajali stavka bo'yicha soliq solinadigan aylanma

Qo'shilgan qiymat solig'i stavkasi 15 foiz va 0 foiz miqdorida belgilanadi. Bir oy soliq davridir.

Nol darajali stavka bo'yicha soliq solish quyidagilar realizatsiya qilinganda amalga oshiriladi:

1) O'zbekiston Respublikasi hududidan eksport bojxona tartib-taomiliga olib chiqilgan tovarlar.

2) ilgari O'zbekiston Respublikasi bojxona hududida qayta ishlash bojxona tartib-taomiliga joylashtirilgan, O'zbekiston Respublikasi hududidan olib chiqilgan tovarlar va O'zbekiston Respublikasi hududidan bojxona hududida qayta ishlash bojxona tartib-taomiliga joylashtirilgan tovarlarni qayta ishlash natijasida olingan (hosil bo'lgan) tovarlar (qayta ishlash mahsulotlari, chiqindilar va qoldiqlar).

3) O'zbekiston Respublikasi hududidan olib chiqilgan g'amlab qo'yilgan narsalar. Havo kemalaridan risoladagidek foydalanilishini ta'minlash uchun zarur bo'lgan yoqilg'i va yonilg'i-moylash materiallari g'amlab qo'yilgan narsalar deb e'tirof etiladi.

4) chet eldan keltirilgan tovarlarni tashish chog'ida bojxona tranziti bojxona tartib-taomiliga joylashtirilgan tovarlarni bevosita O'zbekiston Respublikasi hududiga etib kelish joyidagi bojxona organidan O'zbekiston Respublikasi hududidan chiqib ketish joyidagi bojxona organigacha tashish yoxud transportda tashish bilan bevosita bog'liq bo'lgan xizmatlar.

5) xalqaro tashishlar bilan bevosita bog'liq bo'lgan xizmatlar.

Nol darajali stavkani qo'llash huquqini tasdiqlovchi hujjatlar soliq hisoboti bilan birga taqdim etiladi.

Tovarlar eksport qilinganligini tasdiqlovchi hujjatlar quyidagilardan iborat:

1) kontrakt (kontraktning belgilangan tartibda tasdiqlangan ko'chirma nusxasi).

2) tovarlarni chiqarishni amalga oshiruvchi bojxona organining

tovarlarni O'zbekiston Respublikasi bojxona hududidan olib chiqish uchun belgisi qo'yilgan bojxona yuk deklaratsiyasi.

3) O'zbekiston Respublikasining bojxona hududidan o'tkazish punktida joylashgan bojxona organining tovarlar belgilangan mamlakatga jo'natilganligini tasdiqlovchi belgisi qo'yilgan, tovarga ilova qilinadigan hujjatlar.

Tovarlar eksportga vositachi (ishonchli vakil) orqali vositachilik (topshiriq) shartnomasi bo'yicha realizatsiya qilinganda eksportni tasdiqlash uchun komitent (ishonch bildiruvchi) tomonidan qo'shimcha tarzda soliq to'lovchining vositachi yoki ishonchli vakil bilan tuzilgan vositachilik shartnomasi yoki topshiriq shartnomasi (shartnomaning ko'chirma nusxasi) taqdim etiladi.

Tovarlar eksport qilinganligini tasdiqlash uchun amalga oshirilayotgan faoliyatning turiga qarab boshqa hujjatlar taqdim etilishi mumkin. Soliq to'lovchining amalga oshiriladigan faoliyat turiga qarab nol soliq stavkasini qo'llash huquqini tasdiqlash uchun zarur bo'lgan hujjatlar ro'yxati hamda ularni taqdim etish tartibi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan tasdiqlanadi.

Bojxona to'g'risidagi qonunchilikka muvofiq O'zbekiston Respublikasining bojxona hududida qayta ishlash bojxona rejimiga joylashtirilgan tovarlarni qayta ishlash bo'yicha xizmatlarga qayta ishlash mahsulotlarini O'zbekiston Respublikasining bojxona hududidan tashqariga olib chiqish sharti bilan nol stavka bo'yicha soliq solinadi.

O'zbekiston Respublikasining bojxona hududida qayta ishlash bojxona rejimiga joylashtirilgan tovarlarni qayta ishlash bo'yicha xizmatlarga qayta ishlash mahsulotlarini keyinchalik bojxona to'g'risidagi qonunchilikka muvofiq erkin muomalaga chiqarish rejimiga joylashtirgan holda belgilangan soliq stavkasi bo'yicha soliq solinishi lozim.

Nol stavka bo'yicha soliq solish quyidagilarni realizatsiya qilish chog'ida amalga oshiriladi:

1) tovarlarni xalqaro tashish bo'yicha xizmatlarni. Tovarlarni

xalqaro tashish deganda tovarlarning jo'natish punkti yoki belgilangan punkti O'zbekiston Respublikasi hududidan tashqarida joylashgan taqdirda tovarlarni havo kemalari, temiryo'l transporti va avtotransport vositalari orqali tashish tushuniladi.

2) chet eldan keltirilgan tovarlarni tashish chog'ida bojxona tranziti bojxona tartib-taomiliga joylashtirilgan tovarlarni O'zbekiston Respublikasi hududiga etib kelish joyidagi bojxona organidan to O'zbekiston Respublikasi hududidan chiqib ketish joyidagi bojxona organigacha tashish yoki transportda tashish bilan bevosita hog'liq bo'lgan xizmatlarni.

3) tashishlar yagona xalqaro tashish hujjatlari asosida rasmiylashtirilgan taqdirda, basharti yo'lovchilarni, pochmani va bagajni jo'natish punkti yoki belgilangan punkti O'zbekiston Respublikasi hududidan tashqarida joylashgan bo'lsa, yo'lovchilarni, pochmani va bagajni tashish bo'yicha xizmatlarni.

4) O'zbekiston Respublikasi hududidan tashqariga eksport qilinadigan tovarlarni tashish yoki transportda tashish, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi hududidagi qayta ishlash mahsulotlarini O'zbekiston Respublikasi hududidan olib chiqish bo'yicha O'zbekiston Respublikasining yuridik shaxslari bo'lgan tashuvchilar tomonidan ko'rsatiladigan xizmatlarni. Ushbu bandning qoidalari, basharti tashish hujjatlarida bojxona organlarining belgilari qo'yilgan bo'lsa, qo'llaniladi.

5) havo kemalariga bevosita O'zbekiston Respublikasi aeroportlarida va O'zbekiston Respublikasining havo hududida ko'rsatiladigan xizmatlarni, shu jumladan aeronavigatsiya xizmatini.

Tovarlar (xizmatlarni) realizatsiya qilish aylanmasi to'langan soliqni qoplash (qaytarish) yo'li bilan nol darajali stavkasi bo'yicha tortiladi, agar ushbu tovarlar (xizmatlar) quyidagicha olinsa:

1) chet el diplomatik vakolatxonalarining va ularga tenglashtirilgan vakolatxonalarining rasmiy foydalanishi uchun, shuningdek, ushbu vakolatxonalar diplomatik va ma'muriy-texnik xodimlarining (shu jumladan ular bilan birga yashaydigan oila a'zolarining) shaxsiy foydalanishi uchun,

2) Mahsulot taqsimotiga oid bitim doirasida tovarlarni (xizmatlarni) sotib olayotgan soliq to'lovchilar tomonidan, agar bitimda nol darajali stavka qo'llanilishi nazarda tutilgan bo'lsa.

Agar tegishli chet davlatning qonunchiligida O'zbekiston Respublikasining diplomatik vakolatxonalariga va ularga tenglashtirilgan vakolatxonalarga, ushbu vakolatxonalarining diplomatik hamda ma'muriy-texnik xodimlariga (shu jumladan ular bilan birga yashaydigan oila a'zolariga) nisbatan xuddi shunday tartib belgilangan bo'lsa yoxud bunday norma O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomasida nazarda tutilgan bo'lsa, nol darajali stavkani qo'llash amalga oshiriladi.

Suv ta'minoti, kanalizatsiya, sanitariya jihatdan tozalash, issiqlik ta'minoti bo'yicha aholiga ko'rsatiladigan xizmatlarni realizatsiya qilishga doir aylanmaga, shu jumladan bunday xizmatlarni uy-joy mulkdorlari shirkatlari tomonidan aholi nomidan, shuningdek, idoraviy uy-joy fondi uylarida yashayotgan aholi uchun O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligining va O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasining bo'linmalari tomonidan olishga, nol darajali stavka bo'yicha soliq solinadi.

Nol darajali stavka qimmatbaho metallarni ishlab chiqaruvchilar tomonidan qimmatbaho metallarni olish bo'yicha vakolatli organga realizatsiya qilinadigan hunday metallarga nisbatan qo'llaniladi.

5.4. Qo'shilgan qiymat solig'ini hisoblash va to'lash tartibi

Qo'shilgan qiymat solig'i bazasini aniqlashda soliq summasi soliq bazasining soliq stavkasiga muvofiq bo'lgan foizli ulushi sifatida hisoblab chiqariladi.

Soliq summasi tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishga doir operatsiyalarning soliq bazasidan, tegishli soliq davriga taalluqli bo'lgan aylanmalarni amalga oshirish sanasidan kelib chiqqan holda, tegishli soliq davrida soliq bazasini ko'paytiradigan yoki kamaytiradigan harcha o'zgartishlar hisobga olingan holda har bir soliq davrining yakunlariga ko'ra hisoblab chiqariladi.

Tovarlarni O'zbekiston Respublikasi hududiga olib kirishda soliqning umumiy summasi hisoblab chiqarilgan soliq bazasining soliq stavkasiga mos keladigan foizli ulushi sifatida hisoblab chiqariladi.

Soliq bazasi O'zbekiston Respublikasi hududiga olib kiriladigan tovarlarning har bir guruhi bo'yicha alohida aniqlansa, soliq summasi mazkur soliq bazalarining har biri bo'yicha alohida hisoblab chiqariladi. Bunda soliqning umumiy summasi bunday soliq bazalarining har biri bo'yicha alohida hisoblab chiqarilgan soliq summalarini qo'shish orqali hisoblab chiqariladi.

Byudjetga to'lanishi lozim bo'lgan soliq summasini aniqlashda soliq to'lovchi haqiqatda olingan tovarlar (xizmatlar) bo'yicha to'langan (to'lanishi lozim bo'lgan) soliq summasini hisobga olish orqali hisoblab chiqarilgan soliqning umumiy summasini kamaytirishga, quyidagi shartlarni bir vaqtda bajargan taqdirda, haqli bo'ladi:

1) soliq to'lovchining tovarlarni ishlab chiqarish va realizatsiya qilish (xizmat ko'rsatish) bilan bog'liq faoliyatini amalga oshirish chog'ida tovarlardan (xizmatlardan), foydalanilganda realizatsiya qilish bo'yicha aylanmasiga soliq solinishi, shu jumladan nol stavka bo'yicha soliq solinishi lozim bo'lganda.

2) olingan tovarlarga (xizmatlarga) soliq to'lovchi tomonidan hisob varaq-faktura yoki etkazib beruvchi tomonidan taqdim etilgan soliq summasi alohida ajratib ko'rsatilgan boshqa hujjat olinganda hamda tovarlarni (xizmatlarni) etkazib beruvchi soliq to'lovchi sifatida ro'yxatdan o'tkazilganda.

3) tovarlar olib kirilgan (import qilingan) taqdirda soliq byudjetga to'langanda.

4) soliq qonunchiligida nazarda tutilgan hollarda soliq byudjetga to'langanda.

5) nol darajali stavka bo'yicha soliq solinadigan tovarlar eksportida chet ellik sotib oluvchi (to'lovchi) tomonidan eksport qilinayotgan tovarlar uchun haq to'langanligini tasdiqlovchi hank hujjatidan ko'chirma mavjud bo'lsa.

Nol darajali stavka bo'yicha soliq solinadigan tovarlarni eksportga realizatsiya qilish aylanmasi maqsadida foydalaniladigan, haqiqatda olingan tovarlar (ishlar, xizmatlar) bo'yicha to'lanishi lozim bo'lgan (to'langan) soliq tovarlar eksportidan soliq to'lovchining O'zbekiston Respublikasidagi bank hisobvarag'iga kelib tushgan valyuta tushumining ulushida hisobga olinadi.

Agar soliq to'lovchi oxirgi bir yil davomida valyuta tushumlarini o'z vaqtida ta'minlab kelayotgan va eksport shartnomalari bo'yicha muddati o'tgan debitor qarzdorligi bo'lmagan intizomli soliq to'lovchilar toifasiga kiritilgan bo'lsa, eksport qilinadigan tovarlar uchun ishlatilgan, haqiqatda olingan tovarlar (xizmatlar) bo'yicha to'lanishi lozim bo'lgan (to'langan) soliq summasi soliq to'lovchining O'zbekiston Respublikasi banklaridagi hisob varaqlariga chet el valyutasi tushumi kelib tushishidan qat'i nazar hisobga olinadi. Tovarlarni «eksport» bo'xona rejimi ostida chiqarilgan kundan e'tiboran bir yuz sakkiz kalendar kuni ichida valyuta tushumi yoki uning bir qismi soliq to'lovchining O'zbekiston Respublikasi banklaridagi hisob varaqlariga kelib tushmagan taqdirda, hisobga olingan soliq summasi yoki uning tegishli qismi belgilangan tartibda hisobdan chiqariladi.

Nol darajali stavka bo'yicha tortiladigan tovarlar eksporti vositachilik, topshiriq shartnomasi bo'yicha vositachi, ishonchli vakil orqali amalga oshirilgan taqdirda, soliq vositachining, ishonchli vakilning yoki soliq to'lovchining hisobvarag'iga kelib tushgan valyuta tushumining summasi ulushida hisobga olinadi.

O'zbekiston Respublikasi hududi realizatsiya qilish joyi deb e'tirof etilmaydigan xizmatlarni ko'rsatuvchi yakka tartibdagi tadbirkorlar va O'zbekiston Respublikasining yuridik shaxslari belgilangan tartibda haqiqatda olingan tovarlar bo'yicha to'langan (to'lanishi lozim bo'lgan) soliq summasini hisobga olish huquqiga ega. Bunday xizmatlarni realizatsiya qilish bo'yicha aylanmadan olinadigan soliq solinadigan aylanmaga tenglashtiriladi.

Soliq to'lovchi tomonidan asosiy vositalar (shu jumladan o'rnatiladigan asbob-uskunalar), nomoddiy aktivlar va ko'chmas

mulk obyektlari, shu jumladan qurilishi tugallanmagan obyektlar sotib olinganda, shuningdek, kelgusida o'z asosiy vositalari sifatida foydalanish uchun mo'ljallangan aktivlarni yaratish uchun tovarlar (xizmatlar) sotib olinganda sotuvchi tomonidan soliq to'lovchiga taqdim etilgan soliq summasini hisobga olish to'liq hajmda amalga oshiriladi. Soliq to'lovchi O'zbekiston Respublikasi hududiga bunday tovarlarni olib kirish chog'ida ushbu soliq to'lovchi tomonidan to'langan soliq summasini hisobga olish xuddi shunday tartibda amalga oshiriladi.

Mol-mulk ustav fondiga (ustav kapitaliga) hissa sifatida olingan taqdirda, oluvchi mol-mulkni ustav fondiga (ustav kapitaliga) berish chog'ida ishtirokchi tomonidan to'langan soliq summasini hisobga olish huquqiga ega. Ustav fondiga (ustav kapitaliga) hissa sifatida olingan asosiy vositalar, nomoddiy aktivlar va ko'chmas mol-mulk obyektlari, shu jumladan qurilishi tugallanmagan obyektlar bo'yicha ishtirokchi ularni berish chog'ida to'lagan soliq soliq qonunchiligida nazarda tutilgan tartibda berilgan aktivlarni oluvchi soliq to'lovchida hisobga olinadi.

Soliq to'lovchi bo'lmagan shaxs soliq to'lovchi sifatida soliq qonunchiligida muvofiq maxsus ro'yxatga olish hisobiga qo'yilganda, shuningdek, soliq to'lashdan ozod etish bekor qilingan taqdirda soliq to'lovchi maxsus ro'yxatga olish hisobiga qo'yish (ozod qilishni bekor qilish) sanasida o'z balansida mavjud bo'lgan tovar-moddiy zaxiralar qoldiqlarining va uzoq muddatli aktivlarning balans qiymatida hisobga olingan soliq summasini soliq qonunchiligida belgilangan shartlarga rioya etilgan taqdirda, hisobga olish huquqiga ega.

hisobga olinadigan soliq summasi:

- tovar-moddiy zaxiralarning qoldiqlari bo'yicha - shaxs ro'yxatdan o'tkazish hisobiga qo'yilgan sanadan oldingi so'nggi o'n ilki oy ichida olingan, soliq to'lovchida uni ro'yxatdan o'tkazish hisobiga qo'yish (ozod etishni bekor qilish) sanasida mavjud bo'lgan tovar-moddiy zaxiralar qoldig'iga to'g'ri keladigan tovarlarning (xizmatlarning) haqiqiy qiymati bo'yicha.

- uzoq muddatli aktivlar bo'yicha - mazkur obyektlarning shaxs

soliq bo'yicha ro'yxatdan o'tkazish hisobiga qo'yilgan (ozod etish bekor qilingan) sanadagi qayta baholanishi hisobga olinmagan, soliqning tegishli summasini o'z ichiga olgan balans (qoldiq) qiymatidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

Agar soliq to'lovchi sifatida hisobda turmaydigan chet el yuridik shaxsi komitent (ishonch bildiruvchi) bo'lsa, tovar tegishli vositachilik (topshiriq) shartnomasiga muvofiq shartlar asosida vositachi (ishonchli vakil) tomonidan realizatsiya qilingan taqdirda, ushbu tovar O'zbekiston Respublikasi hududiga olib kirilganda to'langan soliq summasi tegishli soliq davrida vositachi (ishonchli vakil) tomonidan realizatsiya qilingan tovarlar ulushiga to'g'ri keladigan ulushda vositachi (ishonchli vakil) tomonidan hisobga olish uchun qabul qilinadi.

O'zbekiston Respublikasining yuridik shaxsi yoki yakka tartibdagi tadbirkor bo'lgan komitentning (ishonch bildiruvchining) topshirig'iga ko'ra olingan tovar O'zbekiston Respublikasi hududiga vositachi (ishonchli vakil) tomonidan olib kirilgan taqdirda, import qilingan tovarning bojxona rasmiylashtiruvi chog'ida vositachi (ishonchli vakil) tomonidan to'langan soliq komitentda (ishonch bildiruvchida) hisobga olinishi lozim.

Transport ekspeditsiyasi shartnomasi bo'yicha majburiyatlarni bajarish chog'ida ekspeditor tomonidan tashuvchidan va boshqa etkazib beruvchilardan olingan xizmatlarga doir soliq summasi bunday shartnoma bo'yicha ekspeditorning mijozi bo'lgan tarafda hisobga olinadi.

Sotuvchilar tomonidan O'zbekiston Respublikasining soliq to'lovchisi bo'lmagan chet ellik shaxsga ushbu chet ellik shaxs tomonidan O'zbekiston Respublikasida tovarlarni (xizmatlarni) olish chog'ida taqdim etilgan yoki ushbu chet ellik shaxslar tovarlarni ishlab chiqarish va realizatsiya qilish maqsadlari uchun O'zbekiston Respublikasi hududiga olib kirishi chog'ida ular tomonidan to'langan soliq summalari hisobga olinishi lozim. Soliqning mazkur summalari soliq qonunchiligida muvofiq soliq agenti tomonidan ushbu chet ellik shaxsning daromadlaridan ushlab qolingan soliq byudjetga

to'langanidan keyin, ushbu shaxs olgan (olib kirgan) tovarlardan (xizmatlardan) faqat soliq agenti qiymatidan soliqni ushlab qolgan tovarlarni ishlab chiqarish va realizatsiya qilish maqsadida foydalanilgan qismi bo'yichagina hisobga olinishi yoki ushbu chet ellik shaxsqa qaytarilishi lozim. Bunda soliqning mazkur summalari, hasharti chet ellik shaxs soliq qonunchiligida muvofiq soliq to'lovchi sifatida maxsus ro'yxatdan o'tkazish hisobiga qo'yilgan bo'lsa, hisobga olinishi yoki ushbu shaxsqa qaytarilishi lozim.

Agar soliq to'lovchi realizatsiya qilish bo'yicha aylanmasiga soliq solinishi lozim bo'lgan tovarlarni (xizmatlarni), shuningdek, realizatsiya qilish bo'yicha aylanmasi soliq solishdan ozod etiladigan tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilsa, hisobga olinishi lozim bo'lgan soliq summasi soliq qonunchiligida belgilangan tartibda aniqlanadi.

Agar hisobga olish huquqi tovarlarni (xizmatlarni) olish bo'yicha qalbaki yoki ko'zbo'yamachilik uchun tuzilgan bitim natijasida vujudga kelganligiga oid dalillar mavjud bo'lsa, soliq organlari hisobga olishni bekor qilishni yoki unga tuzatishni amalga oshirishga haqli.

5.5. Qo'shilgan qiymat solig'i hisobotini taqdim etish va soliqni to'lash tartibi

Soliq to'lovchilar soliq hisobotini o'zlari soliq hisobida turgan joydagi soliq organlariga o'tgan soliq davridan keyingi oyrning yigirmanchi kunidan kechiktirilmagan muddatda taqdim etishlari shart.

- hisoblab chiqarilgan soliqni to'lash soliq hisobida turilgan joy bo'yicha har bir soliq davrining yakunlariga ko'ra, soliq hisoboti taqdim etishlari muddatidan kechiktirmay amalga oshiriladi.

O'zbekiston Respublikasi hududiga tovarlarni olib kirish chog'ida soliq hisobga olingan holda, bojxona to'g'risidagi qonunchilikda belgilangan tartibda va muddatlarda hyudjetga to'lanadi.

Soliq agentlari soliqni o'zi soliq hisobida turgan joy bo'yicha

to'laydi. Soliq to'lovchilar bo'lmagan soliq agentlari o'zi soliq hisobida turgan joydagi soliq organlariga tegishli soliq hisobotini soliq qonunchiligida muvofiq to'lash amalga oshirilgan o'tgan soliq davridan keyingi oyrning yigirmanchi kunidan kechiktirmay taqdim etishi shart.

Soliq hisobotiga soliq to'lovchining xaridlar reestrinda va sotuvlar reestrinda ko'rsatilgan ma'lumotlar kiritiladi.

- vositachilik (topshiriq) va transport ekspeditsiyasi shartnomalari asosida boshqa shaxsning manfaatlarni ko'zlab tadbirkorlik faoliyatini amalga oshiruvchi shaxslar olingan va taqdim etilgan hisob varaq-fakturalar daftarlaridagi ma'lumotlarni ham belgilangan shald bo'yicha taqdim etishi shart. Agar bunday shaxslar soliq to'lovchilar bo'lmasa, ular soliq hisobotiga faqat soliq agenti sifatida operatsiyalarni yuki vositachilik (topshiriq) shartnomasi asosida komitentning (ishonch bildiruvchining), transport ekspeditsiyasi shartnomasi asosida yukni oluvchining (yukni jo'natuvchining) manfaatlarini ko'zlab vositachilik operatsiyalarini amalga oshirish chog'ida olingan hamda taqdim etilgan hisob varaq-fakturalarni hisobga olish daftarlarida aks ettiriladigan ma'lumotlarni kiritadi.

Xaridlar va sotuvlar reestrlarini, shuningdek, kelib tushgan va taqdim etilgan hisob varaq-fakturalarni hisobga olish daftarlarini yuritish shakllari va tartibi O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi va Moliya vazirligi tomonidan belgilanadi.

Tuvarlarni O'zbekiston Respublikasi hududiga olib kirishda soliq solish tanlangan bojxona rejimiga qarab, quyidagi tartibda amalga oshiriladi:

1) tovarlar erkin muomalada bo'lish (import) uchun chiqarish bojxona rejimiga joylashtirilganda soliq to'liq hajmda hisoblanadi.

2) tovarlar reimport bojxona rejimiga joylashtirilganda soliq to'lovchi ushbu Kodeksga muvofiq tovarlar eksport qilinganda to'lashdan ozod etilgan soliq summalarini yoxud unga tovarlar eksport qilinganligi tufayli qaytarib berilgan summalarni to'laydi. Sanab o'tilgan summalarni to'lash bojxona to'g'risidagi qonunchilikda

nazarda tutilgan tartibda amalga oshiriladi.

3) tovarlar tranzit, hojxona ombori, reeksport, boj olinmaydigan savdo, erkin bojxona hududi, yo'q qilish, davlat foydasiga voz kechish bojxona rejimiga, shuningdek, g'amlab qo'yilgan narsalar bojxonada deklaratsiya qilinganda soliq to'lanmaydi.

4) tovarlar O'zbekiston Respublikasi bojxona hududida qayta ishlash bojxona rejimiga joylashtirilganda, bosharti qayta ishlash mahsulotlarini muayyan muddatda O'zbekiston Respublikasining bojxona hududidan olib chiqilsa, soliq to'lanmaydi.

5) tovarlar vaqtincha olib kirish bojxona rejimiga joylashtirilganda bojxona to'g'risidagi qonunchilikda nazarda tutilgan tartibda soliq to'lashdan to'liq yoki qisman ozod etish qo'llaniladi.

6) bojxona hududidan tashqarida qayta ishlash bojxona rejimiga joylashtirilgan tovarlarni qayta ishlash mahsulotlari olib kirilgan taqdirda, soliq to'lovi bojxona to'g'risidagi qonunchilikda nazarda tutilgan tartibda amalga oshiriladi.

7) tovarlar ichki iste'mol uchun qayta ishlash bojxona rejimiga joylashtirilganda soliq to'liq hajmda to'lanadi.

Tovarlar O'zbekiston Respublikasi hududidan olib chiqilayotganda soliq solish quyidagi tartibda amalga oshiriladi:

1) tovarlar O'zbekiston Respublikasi hududidan eksport bojxona tartib-taomilida olib chiqilayotganda soliq to'lanmaydi. Mazkur qoida tovarlarni keyinchalik eksport bojxona tartib-taomiliga muvofiq olib chiqish maqsadida ushbu tovarlar bojxona ombori tartib-taomiliga joylashtirilganda ham qo'llaniladi.

2) tovarlar O'zbekiston Respublikasi hududidan tashqariga reeksport bojxona tartib-taomilida olib chiqilayotganda soliq to'lanmaydi, O'zbekiston Respublikasi hududiga olib kirish chug'ida to'langan soliq summaları esa soliq to'lovchiga bojxona to'g'risidagi qonunchilikda nazarda tutilgan tartibda qaytariladi. Mazkur qoida tovarlar reeksport bojxona tartib-taomiliga muvofiq keyinchalik olib chiqish maqsadida bojxona ombori bojxona tartib-taomiliga joylashtirilganda ham qo'llaniladi.

3) maxsus bojxona tartib-taomilini tugallash maqsadida g'amlab

qo'yilgan narsalar; shuningdek, tovarlar O'zbekiston Respublikasi hududidan olib chiqilayotganda soliq to'lanmaydi.

4) tovarlar O'zbekiston Respublikasi hududidan tartib-taomillarga muvofiq olib chiqilayotganda, agar bojxona to'g'risidagi qonunchilikda boshqacha qoida nazarda tutilmagan bo'lsa, bojxona tartib-taomillari bilan soliq to'lashdan ozod etish va to'langan soliq summalarini qaytarish amalga oshirilmaydi.

Jismoniy shaxslar tomonidan shaxsiy, oilaviy, uy-ro'zg'or ehtiyojlari va tadhirkorlik faoliyatini amalga oshirish bilan bog'liq bo'lmagan boshqa ehtiyojlar uchun mo'ljallangan tovarlar olib o'tilayotganda, tovarlar O'zbekiston Respublikasining bojxona chegarasi orqali olib o'tilayotganligi munosabati bilan soliq to'lash tartibi bojxona to'g'risidagi qonunchilikda belgilanadi.

Takrorlash uchun savollar

1. Davlat byudjetining daromadlarini shakllantirishda qo'shilgan qiymat solig'i bilan to'ldirish g'oyasi qachon vujudga kelgan?

2. Qo'shilgan qiymat solig'i ilk bor qayerda va kim tomonidan qanday nom bilan joriy etilgan?

3. Bu soliq turi ilk bor qo'shilgan qiymat solig'i nomi bilan kim tomonidan qachon taklif qilingan?

4. Qo'shilgan qiymat solig'i ilk bor qachon va qaysi mamlakat soliq tizimiga soliq turi sifatida kiritilgan?

5. O'zbekiston Respublikasida qo'shilgan qiymat solig'i qachon joriy etilgan?

6. Mustaqil Davlatlar Xamdo'stligi davlatlarida qachondan boshlab qo'shilgan qiymat solig'i joriy etilgan?

7. Qo'shilgan qiymat solig'ini to'lovchilar bo'lib kimlar hisoblanadi?

8. Qo'shilgan qiymat solig'i nimani ifodalaydi?

9. Qo'shilgan qiymat solig'i solish obyektiga nimalar kiradi?

10. Soliq solinadigan aylanma qanday aniqlanadi?

VI BOB. AKSIZ SOLIG'I

6.1. Aksiz solig'ini to'lovchilar va soliq solish obyekt

Aksiz solig'ini to'lovchilar deb quyidagi shaxslar e'tirof etiladi:

1) O'zbekiston Respublikasi hududida aksiz solig'i solinadigan tovarlarni (aksiz to'lanadigan tovarlarni) ishlab chiqaruvchilar.

2) tabiiy gazni iste'molchilarga realizatsiya qilishni amalga oshiruvchilar.

3) benzin, dizel yoqilg'isini yakuniy iste'molchilarga realizatsiya qilishni, shu jumladan avtomobillarga yoqilg'i quyish shoxobchalari orqali, shuningdek, gazni gaz to'ldirish stansiyalari va gaz to'ldirish punktlari orqali realizatsiya qilishni amalga oshiruvchilar. Ushbu bo'limni qo'llash maqsadida yakuniy iste'molchilar deganda o'z ehtiyojlari uchun benzin, dizel yoqilg'isi hamda gaz oluvchi yuridik va jismoniy shaxslar tushuniladi.

4) oddiy shirkat ishtirokchisi bo'lgan, oddiy shirkat shartnomasi doirasida amalga oshiriladigan aksiz to'lanadigan tovarni ishlab chiqarish bilan bog'liq bo'lgan faoliyat bo'yicha oddiy shirkat ishlarini yuritish vazifasi zimmasiga yuklatilgan ishonchli shaxs.

5) O'zbekiston Respublikasining bojxona hududi orqali aksiz to'lanadigan tovarlarni olib o'tuvchilar. Bojxona to'g'risidagi qonunchilikka muvofiq mazkur shaxslar soliq to'lovchilar deb e'tirof etiladi.

Quyidagilar ham soliq to'lovchilar deb e'tirof etiladi:

1) telekommunikatsiya mobil aloqa xizmatlarini (aksiz to'lanadigan xizmatlarni) ko'rsatadigan O'zbekiston Respublikasi yuridik shaxslari.

2) O'zbekiston Respublikasida faoliyatni doimiy muassasa orqali amalga oshiradigan, aksiz solig'i solinadigan tovarlarni ishlab chiqaruvchi yoki shunday tovarlarni olib kirishni amalga oshiruvchi chet el yuridik shaxslari.

Aksiz solig'i solinadigan obyektlar quyidagilardan iborat:

1) aksiz to'lanadigan tovarlarni realizatsiya qilish, shu jumladan

aksiz to'lanadigan tovarlarni boshqa tovarlarga (xizmatlarga) ayirboshlash uchun berish:

- tovarga bo'lgan mulk huquqini berish.

- garov bilan ta'minlangan majburiyat bajarilmagan taqdirda, garovga qo'yilgan aksiz to'lanadigan tovarlarni garovga qo'yuvchi tomonidan berish.

- aksiz to'lanadigan tovarlarni bepul berish.

- aksiz to'lanadigan tovarlarni (xizmatlarni) jismoniy shaxslarning mehnatiga haq to'lash yoki dividendlar to'lash hisobidan berish.

2) aksiz to'lanadigan tovarlarni yuridik shaxsning ustav fondiga (ustav kapitaliga) hissa sifatida yoxud oddiy shirkat shartnomasi (birgalikdagi faoliyat to'g'risidagi shartnoma) bo'yicha sherikning (ishtirokchining) hissasi sifatida berish.

3) aksiz to'lanadigan tovarlarni:

a) ishtirokchiga (muassisga) u yuridik shaxs tarkibidan chiqqan (chiqib ketgan) taqdirda yoxud yuridik shaxsda ishtirok etish ulushi kamayganda yoki yuridik shaxs tomonidan ishtirokchidan ushbu yuridik shaxsda ishtirok etish ulushi (ulushning bir qismi) qaytarib sotib olinganda ishtirokchiga berish.

b) yuridik shaxs bo'lgan emitent tomonidan aksiyadordan ushbu emitent chiqargan aksiyalar qaytarib sotib olingan taqdirda aksiyadorga berish.

v) yuridik shaxsni tugatishda aksiyadorga yoki ishtirokchiga berish.

4) aksiz to'lanadigan tovarlarni qaytarish sharti bilan qayta ishlash uchun topshirish, shuningdek, qaytarish sharti bilan berilgan xomashyo va materiallarni qayta ishlash mahsuli bo'lgan, shuningdek, aksiz to'lanadigan shunday xomashyo va materiallarning mahsuli bo'lgan, aksiz to'lanadigan tovarlarni qaytarish sharti bilan berilgan xomashyo va materiallarning mulkdoriga ishlab chiqaruvchi tomonidan topshirish.

5) aksiz to'lanadigan tovarlardan o'z ehtiyojlari uchun foydalanish.

6) aksiz to'lanadigan tovarlarni O'zbekiston Respublikasining bojxona hududiga olib kirish.

7) benzinni, dizel yoqilg'isini va gazni yakuniy iste'molchilarga realizatsiya qilish yoki ulardan o'z ehtiyojlari uchun foydalanish.

8) aksiz to'lanadigan xizmatlar ko'rsatish.

9) O'zbekiston Respublikasi hududida ishlab chiqarilgan va (yoki) O'zbekiston Respublikasining bojxona hududiga import qilinadigan aksiz to'lanadigan tovarlarning buzilishi, yo'qotilishi, bundan favqulodda vaziyatlar natijasida yuzaga kelgan hollar mustasno. Aybdor tomonidan tovarning qiymati sug'urta orqali to'langan yoki uning o'rni qoplangan taqdirda, aksiz solig'i sug'urta orqali to'lash (o'rni qoplash) ulushida to'lanadi.

Quyidagilar soliq solish obyekti hisoblanmaydi:

1) aksiz to'lanadigan tovarlarni eksportga (eksportning bojxona tartib-taomillarida) realizatsiya qilish.

2) bojxona hududida qayta ishlash bojxona tartib-taomiliga joylashtirilgan tovarlardan ishlab chiqarilgan, qayta ishlash mahsuli bo'lgan aksiz to'lanadigan tovarlarni keyinchalik O'zbekiston Respublikasining bojxona hududidan olib chiqib ketish sharti bilan berish.

3) ixtisoslashtirilgan gaz ta'minoti korxonalarini orqali aholiga suyultirilgan gazni maishiy ehtiyojlar uchun realizatsiya qilish.

4) O'zbekiston Respublikasining bojxona hududiga quyidagi aksiz to'lanadigan tovarlarni:

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilanadigan tartibda insonparvarlik yordami sifatida olib kirish.

- davlatlar, hukumatlar, xalqaro tashkilotlar orqali xayriya yordami maqsadida, shu jumladan texnik ko'mak ko'rsatish maqsadida olib kirish.

- agar ular olib kirilayotganda soliqdan ozod etilishi qonunda nazarda tutilgan bo'lsa, xalqaro moliya institutlarining qarzlari va hukumat tashkilotlarining xalqaro qarzlari hisobidan olib kirish.

5) aksiz to'lanadigan tovarlarni O'zbekiston Respublikasining bojxona hududiga soliq solinmaydigan tovarlarni olib kirish normalari doirasida jismoniy shaxslar tomonidan import qilish. O'zbekiston Respublikasi hududiga soliq solinmaydigan tovarlarni

jismoniy shaxslar tomonidan olib kirishning eng yuqori normalari qonunchilikda belgilanadi.

6) vakolatli davlat organining yozma shakldagi tasdig'i bo'lgan taqdirda, telekommunikatsiyalar operatorlari hamda tezkor-qidiruv tadbirlari tizimining texnik vositalarini sertifikatlashtirish bo'yicha maxsus organ tomonidan olinadigan tezkor-qidiruv tadbirlari tizimining texnik vositalari.

7) ishlab chiqaruvchilar tomonidan turistik yo'nalishlarda tashkil etilgan degustatsiya hududlarida (joylarida) realizatsiya qilinadigan tabiiy vino (shisha idishdagilardan tashqari) mahsulotlariga.

Soliq bazasi belgilangan soliq stavkalariga qarab aksiz to'lanadigan tovarlarning (xizmatlarning) har bir turi bo'yicha alohida aniqlanadi.

Aksiz to'lanadigan tovarlarga (xizmatlarga) nisbatan soliq stavkalari mutlaq (qat'iy) summada belgilangan bo'lsa, soliq bazasi aksiz to'lanadigan tovarlarning (xizmatlarning) naturada ifodalangan hajmidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

Ishlab chiqarilayotgan aksiz to'lanadigan tovarlarga (xizmatlarga) soliq stavkalari foizlarda (advalor) belgilangan bo'lsa, soliq bazasi bo'lib realizatsiya qilingan aksiz to'lanadigan tovarlarning (xizmatlarning) qiymati, biroq ularning haqiqiy tannarxidan past bo'lmagan qiymati hisoblanadi.

Jismoniy shaxslar mehnatiga haq to'lash, hisoblab chiqarilgan dividendlar hisobiga bepul yoki boshqa tovarlarga (xizmatlarga) ayirboshlash uchun beriladigan aksiz to'lanadigan tovarlar bo'yicha soliq bazasi aniqlanadi.

Qaytarib berish sharti bilan qayta ishlangan xomashyo va materiallardan ishlab chiqarilgan aksiz to'lanadigan tovarlar bo'yicha soliq bazasi aksiz to'lanadigan tovarlarni ishlab chiqarishga doir ishlarining qiymatini hamda qaytarish sharti bilan qayta ishlangan xomashyo va materiallarning qiymatini o'z ichiga oladi.

Aksiz to'lanadigan tovarlarga nisbatan qat'iy belgilangan va advalor soliq stavkalaridan iborat bo'lgan aralash soliq stavkalari belgilangan bo'lsa, soliq bazasi, aksiz to'lanadigan tovarlarning

naturada ifodalangan hajmidan hamda realizatsiya qilingan aksiz to'lanadigan tovarlarning qiymatidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

Chetdan olib kirilayotgan aksiz to'lanadigan tovarlarga nisbatan fizlardagi (advalor) soliq stavkalari belgilangan bo'lsa, soliq bazasi bojxona to'g'risidagi qonunchilikka muvofiq belgilanadigan bojxona qiymati asosida aniqlanadi.

Olib kirilayotgan aksiz to'lanadigan tovarlarga nisbatan qat'iy belgilangan soliq stavkalari belgilangan bo'lsa, soliq bazasi import qilingan aksiz to'lanadigan tovarlarning natura holdagi hajmidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

Olib kirilayotgan aksiz to'lanadigan tovarlarga nisbatan qat'iy belgilangan va advalor soliq stavkalaridan iborat bo'lgan aralash soliq stavkalari belgilangan bo'lsa, soliq bazasi bojxona qonunchiligiga muvofiq belgilanadigan, aksiz to'lanadigan tovarlarning naturada ifodalangan hajmidan va (yoki) aksiz to'lanadigan tovarlarning bojxona to'g'risidagi qonunchilikka muvofiq belgilanadigan bojxona qiymatidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

Benzinni, dizel yoqilg'isini va gazni yakuniy iste'molchilarga realizatsiya qilish chog'ida realizatsiya qilingan va (yoki) shaxsiy ehtiyojlar uchun foydalanilgan benzinning, dizel yoqilg'isi va gazning naturada ifodalangan hajmi soliq bazasi hisoblanadi.

Olib kirilayotgan aksiz to'lanadigan tovarlar bo'yicha soliq solish operatsiyalarini amalga oshirish sanasi ularni bojxonaning import tartib-taomilidan chiqarish sanasi hisoblanadi.

Soliq bazasiga tuzatish kiritish soliq to'lovchi tomonidan amalga oshiriladi.

Aksiz to'lanadigan tovarlar eksportini tasdiqlovchi hujjatlar quyidagilardan iboratdir:

1) eksport qilinadigan aksiz to'lanadigan tovarlarni yetkazib berishga doir kontrakt (kontraktning belgilangan tartibda tasdiqlangan ko'chirma nusxasi).

2) tovarlarni eksport rejimida chiqarishni amalga oshiruvchi bojxona organining belgisi qo'yilgan bojxona yuk deklaratsiyasi.

3) O'zbekiston Respublikasining bojxona chegarasidagi o'tkazish

punktida joylashgan bojxona organining tovarlar tayinlangan mamlakatga jo'natilganligini tasdiqlovchi belgisi qo'yilgan, tovarga ilova qilinadigan hujjatlar.

4) chet ellik sotib oluvchi (to'lovchi) tomonidan eksport qilinayotgan tovarlar uchun haq to'langanligini tasdiqlovchi bank hujjatidan ko'chirma.

Tovarlarni chet el valyutasida eksport qilish yuzasidan daromadlar tovarlar eksport rejimiga chiqarilgan kundan e'tiboran bir yuz saxon kalendar kuni ichida kelib tushmagan taqdirda, tovarlarni eksportga realizatsiya qilish soliq solishning obyekt deb e'tirof etiladi.

Tovarlarni eksportga vositachi (ishonchli vakil) orqali vositachilik (topshiriq) shartnomasi bo'yicha realizatsiya qilingan taqdirda eksportni tasdiqlash uchun komitent (topshiriq beruvchi) tomonidan soliq to'lovchining vositachi yoki ishonchli vakil bilan tuzilgan vositachilik shartnomasi yoki topshiriq shartnomasi (shartnomaning ko'chirma nusxasi) qo'shimcha ravishda taqdim etiladi.

6.1.1-jadval

2022-yil uchun O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti daromadlari prognozi

		mlrd so'm
T/r	Ko'rsatkichlar	Summa
Jami - daromadlar		200 000,0
1.	Bevosita soliqlar	63 330,5
1.1	Foyda solig'i	38 557,2
1.2	Aylanmadan olinadigan soliq	2 728,3
1.3	Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i	22 045,0
2.	Bilvosita soliqlar	73 164,9
2.1	Qo'shilgan qiymat solig'i	53 300,0
2.2	Aksiz solig'i	15 038,3

2.3	Hojxona boji	4 826,6
3.	Resurs soliqlari va mol-mulk solig'i	22 740,5
3.1	Mol-mulk solig'i	3 173,8
3.2	Yer solig'i	4 253,3
3.3	Yer qat'ridan foydalanganlik uchun soliq	14 403,5
3.4	Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq	910,0
4.	Boshqa daromadlar va soliq bo'lmagan boshqa tushumlar	40 764,1

6.2. Aksiz solig'i stavkalari

Soliq stavkalari tovarning yoki xizmatning qiymatiga nisbatan foizlarda (advalor), naturada ifodalangan o'lchov birligiga nisbatan mutlaq summada (qat'iy belgilangan), shuningdek, advalor va qat'iy belgilangan soliq stavkalarini o'z ichiga olgan aralash stavkada belgilanadi.

Tamaki mahsulotlariga nisbatan soliq stavkalari quyidagi miqdorlarda belgilanadi:

6.2.1-jadval

T/r	Tamaki mahsulotlari turlari	Soliq stavkalari	
		import qilinganda	ishlab chiqariladigan

1.	Filtrli, filtrsiz sigaretalar, papirosalar, sigarillalar (sigaritlar), bidi, kretek	360 000 so'm/1000 dona + 10 foiz	2022-yil 1-yanvardan: 185 000 so'm/1000 dona + 10 foiz 2022-yil 1-iyundan: 203 500 so'm/1000 dona + 10 foiz
2.	Sigara	5 200 so'm/1 dona	
3.	Chilim uchun tamaki	310 000 so'm/kg*	
4.	Chekiladigan, o'rama tamaki	310 000 so'm/kg	
5.	Chaynaladigan, bidlanadigan, shimiladigan tamaki	310 000 so'm/kg	
6.	Qizdiriladigan tamaki tayuqchasi, qizdiriladigan tamakili kapsula va tarkibida tamaki bo'lgan o'xshash tamoyil bilan foydalaniladigan boshqa mahsulotlar	310 000 so'm/kg	
7.	Nikotinli tamakisiz snyus	125 000 so'm/kg	
8.	Tarkibida nikotin mavjud bo'lgan suyuqlik (kartridlarda, rezervuarlarda va elektron sigaretlarda foydalanish uchun boshqa konteynerlarda)**	550 so'm/ml	

* Belgilangan soliq stavkasi bo'yicha soliq chilim uchun tamaksiz aralashmani olib kirishda ham to'lanadi.

* Tarkibida nikotin mavjud bo'lgan suyuqlikni (nikotinni) uni iste'mol qilish tizimlarida (elektron va boshqalar) olib kirishda soliq mazkur suyuqlik tarkibidagi nikotin miqdoridan kelib chiqqan holda to'lanadi.

Soliq qonunchiligida aksiz solig'ining qat'iy belgilangan stavkasi natira ifodalangan aksiz to'lanadigan tovarlar hajmiga nisbatan qo'llaniladi, aksiz solig'ining advalor soliq stavkasi ishlab chiqaruvchining aksiz solig'i va qo'shilgan qiymat solig'i qo'shilmagan holda sotilgan tovarlar qiymatiga nisbatan qo'llaniladi. Tovar importida advalor soliq stavkasi bo'xona to'g'risidagi qonunchilikka muvofiq aniqlanadigan bo'xona qiymatiga nisbatan qo'llaniladi.

Soliq qonunchiligida soliq stavkasi tamaki mahsulotidagi tamaki xomashyosi massasiga nisbatan tamaki xomashyosi massasi to'g'risidagi axborotni iste'mol qadog'ida (idishda) ko'rsatish sharti bilan qo'llaniladi. Agar chilim uchun tamaki bo'yicha tamaki xomashyosi massasi netto og'irligining 20 foizdan kamni tashkil etgan taqdirda, u holda aksiz solig'i netto og'irligining 20 foizidan hisoblab chiqariladi. Iste'mol qadog'ida (idishda) tamaki xomashyosining og'irligi to'g'risida axborot mavjud bo'lmagan taqdirda, soliq stavkasi netto og'irligiga nisbatan qo'llaniladi.

Soliq qonunchiligida soliq stavkasi tovarning netto og'irligiga nisbatan qo'llaniladi, bunda iste'mol qadog'ining (plastik bankaning, karton qutisining va shu kabilarning) og'irligi hisobga olinmaydi. Iste'mol qadog'ida (idishda) tovarning og'irligi to'g'risida ma'lumot mavjud bo'lmagan taqdirda, soliq stavkasi iste'mol qadog'ini (idishini) hisobga olgan holda netto og'irligiga nisbatan qo'llaniladi.

Alkogol mahsulotlariga nisbatan soliq stavkalari quyidagi miqdorlarda belgilanadi:

6.2.2-Jadval

T/r	Alkogol mahsulotlari turlari	Soliq stavkalari		
		import qilinganda	ishlab chiqariladigan (1 da tayyor mahsulot uchun)	
			2022-yil 1-yanvardan	2022-yil 1-iyundan
1.	Oziq-ovqat xomashyosidan rektifikatsiyalangan etil spirti, rektifikatsiyalangan va efiroaldegidli fraksiyadan texnik etil spirti va etil spirtining boshlang'ich fraksiyasi	70%	13 500 so'm	14 900 so'm
2.	Aroq, konyak va boshqa alkogol mahsulotlari	45 000 so'm/1 litr uchun	125 100 so'm	138 000 so'm
	hajmiy ulushda spirt 40 foizdan ko'p bo'lgan aroq, konyak va boshqa alkogol mahsulotlari	63 000 so'm/1 litr uchun	206 700 so'm	228 000 so'm
3.	Vino:			
	tabiiy ravishda achitilgan tabiiy vinolar (etil spirti qo'shilmagan holda)	31 500 so'm/1 litr uchun	1 so'm	
	boshqa vinolar, shu jumladan vermut	45 000 so'm/1 litr uchun	18 000 so'm	19 800 so'm
4.	Pivo	50%, biroq 1 litr uchun/13 500 so'mdan kam bo'lmagan	12 600 so'm	13 800 so'm

Neft mahsulotlari va boshqa aksiz to'lanadigan tovarlar va xizmatlarga nisbatan soliq stavkalari quyidagi miqdorlarda belgilanadi:

6.2.3-jadval

T/r	Tovarlar (xizmatlar) nomi	Soliq stavkasi	
		2022-yil 1-yanvardan	2022-yil 1-iyundan
1.	Neft mahsulotlari:		
	Ai-80	240 000 so'm/tonna	275 000 so'm/tonna
	Ai-90 va undan yuqori	275 000 so'm/tonna	275 000 so'm/tonna
	aviakerosin (sintetikdan tashqari)	200 000 so'm/tonna	220 000 so'm/tonna
	dizel yoqilg'isi (sintetikdan tashqari)	240 000 so'm/tonna	264 000 so'm/tonna
	EKO dizel yoqilg'isi (sintetikdan tashqari)	216 000 so'm/tonna	237 600 so'm/tonna
	dizel yoki karbyurator (injektor) dvigatellari uchun motor moyi	340 000 so'm/tonna	374 000 so'm/tonna
	2.	Polietilen granularlar	10%

3.	Tabiiy gaz, bundan O'zbekiston Respublikasiga olib kiritilgan gaz mustasno	20%	
4.	Yakuniy iste'molchiga sotiladigan:		
	benzin	1 litr uchun 350 so'm/1 tonna uchun 465 530 so'm	1 litr uchun 385 so'm/1 tonna uchun 512 000 so'm
	dizel yoqilg'isi	1 litr uchun 350 so'm/1 tonna uchun 425 918 so'm	1 litr uchun 385 so'm/1 tonna uchun 468 000 so'm
	suyultirilgan gaz	1 litr uchun 350 so'm/1 tonna uchun 665 493 so'm	1 litr uchun 385 so'm/1 tonna uchun 730 000 so'm
	sizilgan gaz	1 kub metr uchun 500 so'm	1 kub metr uchun 550 so'm
5.	Mobil aloqa xizmatlari	15%	
6.	Xushbo'ylashtiruvchi yoki rang beruvchi qo'shimchalar-siz oq shakar	20%	

Soliq qonunchiligida soliq stavkalari O'zbekiston Respublikasida ishlab chiqariladigan (ko'rsatiladigan) aksiz to'lanadigan tovarlarga (xizmatlarga) belgilangan va mazkur tovarlarni olib kirishda qo'llanilmaydi.

Soliq qonunchiligida nazarda tutilgan olib kiritilgan (import qilingan) aksiz to'lanadigan tovarlarni o'z ehtiyojlari uchun ishlatilganda, soliq to'lovchilari bo'lib ushbu tovarlarni o'z ehtiyojlari uchun olib kirishni amalga oshirgan shaxslar e'tirof etiladi.

Soliq qonunchiligida belgilangan soliq stavkasi O'zbekiston Respublikasi hududiga olib kiriladigan xushbo'ylashtiruvchi yoki rang beruvchi qo'shimchalarsiz oq shakarga qo'llaniladi. Bunda O'zbekiston Respublikasi hududiga shakar xomashyosini olib kirishga aksiz solig'i solinmaydi.

9.3. Aksiz solig'ini hisoblab chiqarish va to'lash tartibi

Soliqni hisoblab chiqarish soliq solinadigan bazadan va soliqlarning belgilangan stavkalaridan kelib chiqqan holda amalga oshiriladi.

Import qilingan, aksiz to'lanadigan, o'ziga nisbatan aralash – advalor va qat'iy belgilangan soliq stavkalari belgilangan tovarlar bo'yicha soliq soliq bazasi va advalor stavkadan kelib chiqqan holda hisoblab chiqariladi. Bunda soliq summasi qat'iy belgilangan stavka qo'llanilgan holda hisoblab chiqarilgan summadan kam bo'lishi mumkin emas.

Bir oy soliq davridir.

Soliq hisoboti soliq bo'yicha hisobda tutilgan joydagi soliq organlariga har oyda, soliq davridan keyingi oyning o'ninchi kundan kechiktirmay taqdim etiladi.

Benzin, dizel yoqilg'isi va gaz avtomobillarga yoqilg'i quyish shoxobchalari orqali realizatsiya qilingan taqdirda, soliq hisoboti avtomobillarga yoqilg'i quyish shoxobchalari juylashgan yerdagi soliq organlariga har oyda, soliq davridan keyingi oyning o'ninchi kundan kechiktirmay taqdim etiladi.

Soliqni to'lash soliq hisobotini taqdim etish muddatidan kechiktirmay amalga oshiriladi.

Import qilinadigan tovarlar bo'yicha soliqni to'lash bojxona to'g'risidagi qonunchilikda belgilangan muddatlarda amalga oshiriladi. Aksiz markalari bilan tang'alanishi lozim bo'lgan olib kiriladigan aksiz to'lanadigan tovarlar bo'yicha soliq aksiz markalari olinguniga qadar to'lanadi.

Takrorlash uchun savollar

1. Aksiz tushunchasi qanday ma'noni anglatadi?
2. O'zbekiston Respublikasida aksiz solig'i qachon joriy etilgan?
3. Aksiz solig'ini to'lovchilar bo'lib kimlar hisoblanadi?
4. Aksiz solig'i solish obyektiga nimalar kiradi?
5. Aksiz solig'i bo'yicha qanday soliq imtiyozlari mavjud?
6. Aksiz solig'i stavkalari va hisoblash tartibi qanday?
7. Aksiz solig'i summasi byudjetga qanday muddatlarda to'lanadi?
8. Aksiz solig'ini respublika byudjetiga o'tkazish tartibi qanday?

VII BOB. YURIDIK SHAXSLARNING MOL-MULKIGA SOLINADIGAN SOLIQ

1.1. Yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliqni to'lovchilar va soliq solish obyekti

Yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliqning soliq to'lovchilari deb quyidagilar e'tirof etiladi:

1) O'zbekiston Respublikasi hududida soliq qonunchiligiga muvofiq soliq solish obyekti hisoblanuvchi mol-mulkka ega bo'lgan O'zbekiston Respublikasi yuridik shaxslari.

2) O'zbekiston Respublikasi hududida ko'chmas mulkka ega bo'lgan O'zbekiston Respublikasining norezidentlari bo'lgan yuridik shaxslar.

Agar ko'chmas mulk mulkdorining joylashgan yerini aniqlashning imkoni bo'lmasa, ushbu mulkka egalik qiluvchi va undan foydalanuvchi shaxs soliq to'lovchi hisoblanadi.

Agar yuridik shaxs ko'chmas mulkni moliyaviy ijaraga (lizing) olgan bo'lsa, u ham soliq to'lovchi deb e'tirof etiladi.

Ko'chmas mulk yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq soliq solish obyekti hisoblanadi.

Ko'chmas mulk jumlasiga quyidagilar kiradi:

1) ko'chmas mulkka bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazuvchi organlarda ro'yxatdan o'tkazilishi lozim bo'lgan binolar va inshootlar.

2) qurilishi tugallanmagan obyektlar. Qurilishi tugallanmagan obyektlarga qurilish obyektiga doir loyiha-smeta hujjatlarida belgilangan normativ muddatda qurilishi tugallanmagan obyektlar, agar qurilishning normativ muddati belgilanmagan bo'lsa, ushbu obyektning qurilishiga vakolatli bo'lgan organning ruxsatnomasi olingan oydan e'tiboran yigirma to'rt oy ichida qurilishi tugallanmagan obyektlar kiradi.

3) temiryo'llar, magistral quvurlar, aloqa va elektr uzatish liniyalari, shuningdek, mazkur obyektlarning ajralmas texnologik

qismi bo'lgan inshootlar.

4) qurilish tashkilotlari yoki inoratlarni quruvchilar balansida ko'ynochalik sotish uchun ko'rsatilgan turar joy ko'chmas mulk obyektlari, ko'chmas mulk obyekti foydalanishga topshirilgandan keyin olti oy o'tgach.

Quyidagi ko'chmas mulk obyektlari soliq solish obyekti hisoblanmaydi:

1) notijorat tashkilotlari tomonidan notijorat faoliyatini amalga oshirish doirasida foydalaniladigan obyektlar.

2) uy-joy-kommunal xo'jaligining va belgilangan maqsadi bo'yicha foydalaniladigan boshqa umumfuqaroviy ahamiyatga molik shahar xo'jaligi obyektlari. Uy-joy-kommunal hamda boshqa umumfuqaroviy ahamiyatga molik shahar xo'jaligi obyektlari jumlasiga shaharlar va shaharchalarni sanitariya jihatdan tozalash, obodonlashtirish hamda ko'kalamzorlashtirish obyektlari, tashqi yoritish, kommunal-maishiy ehtiyojlar uchun va aholiga vodoprovod (suv olish va tozalash inshootlari bilan), kanalizatsiya (tozalash inshootlari bilan), gaz, qozonxonalar hamda issiqlik taqsimlanadigan tarmoqlar (ularning inshootlari bilan), shuningdek, uy-joy-kommunal xo'jaligi obyektlariga texnik jihatdan xizmat ko'rsatish va ularni ta'mirlash, boshqaruvchi tashkilotlar yoki ko'p kvartirali uylarni boshqaruvchilar tomonidan umumiy mol-mulkni boshqarish, unga texnik xizmat ko'rsatish va uni ta'mirlash, ko'p kvartirali uylarga tutash yer uchastkalarini obodonlashtirish bo'yicha xizmatlar ko'rsatish uchun mo'ljallangan binolar kiradi.

3) umumiy foydalanishdagi avtomobil yo'llari.

4) sug'orish va kollektor-drenaj tarmoqlari.

5) soliq to'lovchining balansida bo'lgan hamda tadbirkorlik faoliyatida foydalanilmayotgan, fuqaro muhofazasi va safarbarlik ahamiyatiga molik obyektlar.

6) tabiatni muhofaza qilish va sanitariya-tozalash maqsadlari, yong'in xavfsizligi uchun foydalaniladigan obyektlar. Obyektlarni tabiatni muhofaza qilish, sanitariya-tozalash maqsadlari va yong'in xavfsizligi uchun foydalaniladigan obyektlar jumlasiga kiritish

VII BOB. YURIDIK SHAXSLARNING MOL-MULKIGA SOLINADIGAN SOLIQ

1.1. Yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliqni to'lovchilar va soliq solish obyekti

Yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliqning soliq to'lovchilari deb quyidagilar e'tirof etiladi:

1) O'zbekiston Respublikasi hududida soliq qonunchiligiga muvofiq soliq solish obyekti hisoblanuvchi mol-mulkka ega bo'lgan O'zbekiston Respublikasi yuridik shaxslari.

2) O'zbekiston Respublikasi hududida ko'chmas mulkka ega bo'lgan O'zbekiston Respublikasining norezidentlari bo'lgan yuridik shaxslar.

Agar ko'chmas mulk mulkdorining joylashgan yerini aniqlashning imkoni bo'lmasa, ushbu mulkka egalik qiluvchi va undan foydalanuvchi shaxs soliq to'lovchi hisoblanadi.

Agar yuridik shaxs ko'chmas mulkni moliyaviy ijaraga (lizing) olgan bo'lsa, u ham soliq to'lovchi deb e'tirof etiladi.

Ko'chmas mulk yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq soliq solish obyekti hisoblanadi.

Ko'chmas mulk jumlasiga quyidagilar kiradi:

1) ko'chmas mulkka bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazuvchi organlarda ro'yxatdan o'tkazilishi lozim bo'lgan binolar va inshootlar.

2) qurilishi tugallanmagan obyektlar: Qurilishi tugallanmagan obyektlarga qurilish obyekti doir loyiha-smeta hujjatlarida belgilangan normativ muddatda qurilishi tugallanmagan obyektlar, agar qurilishning normativ muddati belgilanmagan bo'lsa, ushbu obyektning qurilishiga vakolatli bo'lgan organning ruxsatnomasi olingan uydan e'tiboran yigirma to'rt oy ichida qurilishi tugallanmagan obyektlar kiradi.

3) temiryo'llar, magistral quvurlar, aloqa va elektr uzatish liniyalari, shuningdek, mazkur obyektlarning ajratmas texnologik

qismi bo'lgan inshootlar.

4) qurilish tashkilotlari yoki imoratlarini quruvchilar balansida keyinchalik sotish uchun ko'rsatilgan turar joy ko'chmas mulk obyektlari, ko'chmas mulk obyekti foydalanishga topshirilgandan keyin olti oy o'tgach.

Quyidagi ko'chmas mulk obyektlari soliq solish obyekti hisoblanmaydi:

1) notijorat tashkilotlari tomonidan notijorat fauliyatini amalga oshirish doirasida foydalaniladigan obyektlar.

2) uy-joy-kommunal xo'jaligining va belgilangan maqsadi bo'yicha foydalaniladigan hoshqa umumfuqaroviy ahamiyatga molik shahar xo'jaligi obyektlari. Uy-joy-kommunal hamda hoshqa umumfuqaroviy ahamiyatga molik shahar xo'jaligi obyektlari jumlasiga shaharlar va shaharchalarni sanitariya jihatdan tozalash, obodonlashtirish hamda ko'kalamzorlashtirish obyektlari, tashqi yoritish, kommunal-maishiy ehtiyojlar uchun va aholiga vodoprovod (suv olish va tozalash inshootlari bilan), kanalizatsiya (tozalash inshootlari bilan), gaz, qozonxonalar hamda issiqlik taqsimlanadigan tarmoqlar (ularning inshootlari bilan), shuningdek, uy-joy-kommunal xo'jaligi obyektlariga texnik jihatdan xizmat ko'rsatish va ularni ta'mirlash, boshqaruvchi tashkilotlar yoki ko'p kvartirali uylarni boshqaruvchilar tomonidan umumiy mol-mulkni boshqarish, unga texnik xizmat ko'rsatish va uni ta'mirlash, ko'p kvartirali uylarga tutash yer uchastkalarini obodonlashtirish bo'yicha xizmatlar ko'rsatish uchun mo'ljallangan binolar kiradi.

3) umumiy foydalanishdagi avtomobil yo'llari.

4) sug'orish va kollektor-drenaj tarmoqlari.

5) soliq to'lovchining balansida bo'lgan hamda tadbirkorlik fauliyatida foydalanilmayotgan, fuqaro muhofazasi va safarbarlik ahamiyatiga molik obyektlar.

6) tabiatni muhofaza qilish va sanitariya-tozalash maqsadlari, yong'in xavfsizligi uchun foydalaniladigan obyektlar. Obyektlarni tabiatni muhofaza qilish, sanitariya-tozalash maqsadlari va yong'in xavfsizligi uchun foydalaniladigan obyektlar jumlasiga kiritish

tegishli ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish yoki yong'in xavfsizligi organining ma'lumotnomasi asosida amalga ushiriladi.

Quyidagilar soliq bazasidir:

1) ko'chmas mulkka bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazuvchi organlarda ro'yxatdan o'tkazilishi lozim bo'lgan binolar va inshootlar, temiryo'llar, magistral quvurlar, aloqa va elektr uzatish liniyalari, shuningdek, mazkur obyektlarning ajralmas texnologik qismi bo'lgan inshootlar nazarda tutilgan obyektlar bo'yicha - o'rtacha yillik qoldiq qiymati.

Ko'chmas mulkning qoldiq qiymati ushbu mol-mulkning boshlang'ich (tiklanish) qiymati bilan soliq to'lovchining hisob siyosatida belgilangan usullardan foydalanilgan holda hisoblab chiqilgan amortizatsiya miqdori o'rtasidagi farq sifatida aniqlanadi.

Soliqni hisoblab chiqarish maqsadida ko'chmas mulkka bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazuvchi organlarda ro'yxatdan o'tkazilishi lozim bo'lgan binolar va inshootlar nazarda tutilgan obyektlarga nisbatan soliq bazasi quyidagi miqdorlarda 1 kv. metr uchun mutlaq miqdorda belgilangan eng kam qiymatdan past bo'lishi mumkin emas:

Toshkent shahrida - ikki million besh yuz ming so'm.

Nukus shahrida va viloyat markazlarida - bir million besh yuz ming so'm.

boshqa shaharlarda va qishloq joylarda - bir million so'm.

Qoraqalpog'iston Respublikasi Jo'qorg'i Kengesi va xalq deputatlari viloyatlar Kengashlari belgilangan eng kam qiymatga tumanlarning iqtisodiy rivojlanishiga qarab 0,5 gacha bo'lgan kamaytiruvchi koeffitsiyent kiritishi mumkin.

Agar obyektning 1 kv. metri qiymati belgilangan eng kam qiymatdan past bo'lsa, soliq to'lovchi ko'chmas mulk obyektlari qiymatini mustaqil baholashni amalga oshirishga haqli. Bunda mustaqil baholash natijalari soliq bazasi sifatida e'tirof etiladi.

2) qurilishi tugallanmagan obyektlar bo'yicha - tugallanmagan qurilishning o'rtacha yillik qiymati.

3) qurilish tashkilotlari yoki imoratlarini quruvchilar balansida

keyinchalik sotish uchun ko'rsatilgan turar joy ko'chmas mulk obyektlari, ko'chmas mulk obyekti foydalanishga topshirilgandan keyin olti oy o'tgach bo'yicha - mazkur obyektlarning o'rtacha yillik qiymati (realizatsiya qilinmagan qismi bo'yicha).

O'zbekiston Respublikasi norezidentlarining ko'chmas mulk obyektlariga nisbatan soliq bazasi ushbu mol-mulkning o'rtacha yillik qiymatidir.

Soliq solish obyektlarining o'rtacha yillik qoldiq qiymati (o'rtacha yillik qiymat) soliq davridagi har bir oyning oxirgi kunidagi holatga ko'ra soliq solish obyektlarining qoldiq qiymatlarini (o'rtacha yillik qiymatlarini) qo'shishdan olingan summaning o'n ikkidan bir qismi sifatida ortib boruvchi yakun bilan aniqlanadi.

O'zbekiston Respublikasi norezidentlarining ko'chmas mulk obyektlari bo'yicha soliq bazasi mazkur obyektlarga bo'lgan mulk huquqini tasdiqlovchi hujjatlarda ko'rsatilgan qiymat asosida aniqlanadi.

Soliq bazasi har bir soliq solish obyekti bo'yicha alohida aniqlanadi.

Soliq to'lovchi tomonidan soliqni to'lash nazarda tutilmagan faoliyat turlari amalga oshirilgan taqdirda, soliq bazasi soliq solinadigan va soliq solinmaydigan mol-mulk hisobini alohida-alohida yuritish asosida aniqlanadi. Alohida-alohida hisob yuritishning imkoni bo'lmasa, soliq bazasi soliq to'lanishi nazarda tutilgan faoliyatdan olinadigan sof tushumning jami sof tushum hajmidagi ulushiga qarab aniqlanadi.

7.1.1-jadval

2022-yil uchun O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti daromadlari prognozi

		mird so'm
T/r	Ko'rsatkichlar	Summa
	Jami - daromadlar	200 000,0
1.	Bevosita soliqlar	63 330,5

1.1	Foyda solig'i	38 557,2
1.2	Aylanmadan olinadigan soliq	2 728,3
1.3	Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i	22 045,0
2.	Bilvosita soliqlar	73 164,9
2.1	Qo'shilgan qiymat solig'i	53 300,0
2.2	Aksiz solig'i	15 038,3
2.3	Bojxona boji	4 826,6
3.	Resurs soliqlari va mol-mulk solig'i	22 740,5
3.1	Mol-mulk solig'i	3 173,8
3.2	Yer solig'i	4 253,3
3.3	Yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliq	14 403,5
3.4	Suy resurslaridan foydalanganlik uchun soliq	910,0
4.	Boshqa daromadlar va soliq bo'lmagan boshqa tushumlar	40 764,1

7.2. Yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq imtiyozlari

Soliq hisoblab chiqarilayotganda soliq bazasi quyidagilarning o'rtacha yillik qoldiq qiymatiga (o'rtacha yillik qiymatiga) kamaytiriladi:

1) madaniyat va san'at, ta'lim, sog'liqni saqlash, jismoniy tarbiya va sport, ijtimoiy ta'minot obyektlarining.

2) qishloq xo'jaligi mahsulotlarini etishtirish va saqlash uchun.

shuningdek, ipak qurti etishtirish uchun foydalaniladigan qishloq xo'jaligi korxonalarini balansida bo'lgan mol-mulkning.

3) yangi neft va gaz quduqlarining - ular foydalanishga topshirilgan oydan boshlab ikki yil muddatga.

Yangi neft va gaz quduqlariga nisbatan soliq imtiyozlarining amal qilish muddati tugagandan keyin uch yil davomida belgilangan soliq stavkasining 50 foizga kamaytirilgan soliq stavkasi qo'llaniladi.

Quyidagilar soliqdan ozod qilinadi:

1) yagona ishtirokchilari nogironligi bo'lgan shaxslarning jamoat birlashmalari bo'lgan va xodimlarining umumiy sonida nogironligi bo'lgan shaxslar kamida 50 foizni tashkil etadigan hamda nogironligi bo'lgan shaxslarning mehnatiga haq to'lash fondi mehnatga haq to'lash umumiy fondining kamida 50 foizini tashkil etadigan yuridik shaxslar.

2) qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini (nominal quvvati 0,1 Mvt va undan ortiq bo'lgan) o'rnatganlik uchun qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan energiya ishlab chiqaruvchilar, ular foydalanishga joriy etilgan paytdan e'tiboran o'n yil muddatga.

7.3. Yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq stavkalari

Soliq stavkasi 1,5 foiz miqdorida belgilanadi.

Qurilishi normativ muddatda tugallanmagan obyektlarga nisbatan soliq stavkasi 3 foiz miqdorida belgilanadi.

Bo'sh turgan binolar, foydalanilmayotgan ishlab chiqarish maydonlari, yashash uchun mo'ljallanmagan inshootlar, shuningdek, tugallanmagan qurilish obyektlariga nisbatan qonunchilikda oshirilgan soliq stavkalarini belgilash yo'li bilan ta'sir chorolari qo'llanilishi mumkin hamda soliq imtiyozlari ularga tatbiq etilmaydi.

Soliq stavkasi quyidagilarga nisbatan 0,5 foiz miqdorida belgilanadi:

1) umumiy foydalanishdagi temiryo'llar, magistral quvurlar, aloqa va elektr uzatish liniyalari, shuningdek, mazkur obyektlarning

ajralmas texnologik qismi bo'lgan inshootlar.

2) konservatsiya qilinishi to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori qabul qilingan ko'chmas mulk va tugallanmagan qurilish obyektlari.

Kalendar yil soliq davridir.

7.4. Yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliqni hisoblab chiqarish va to'lash tartibi

Soliq to'lovchilar soliqni aniqlangan soliq bazasidan va tegishli soliq stavkasidan kelib chiqqan holda mustaqil ravishda hisoblab chiqaradi.

Soliq hisoboti soliq bo'yicha hisobga olish joyidagi soliq organiga yilda bir marta, yillik moliyaviy hisobot topshiriladigan muddatda taqdim etiladi, O'zbekiston Respublikasi norezidentlari bo'lgan yuridik shaxslar tomonidan esa soliq hisoboti davridan keyingi yilning 15-fevraliga qadar bo'lgan muddatda taqdim etiladi.

Agar ko'chmas mulk, temiryo'llar, magistral quvurlar, aloqa va elektr uzatish liniyalari, shuningdek, mazkur obyektlarning ajralmas texnologik qismi bo'lgan inshootlar obyektlardan tashqari, soliq to'lovchining soliq bo'yicha hisobga olish joyida joylashmagan bo'lsa, soliq hisoboti ko'chmas mulk joylashgan yerdagi soliq organlariga taqdim etiladi.

Soliq davri mobaynida soliq to'lovchilar soliq bo'yicha bo'nak to'lovlarni to'laydi.

Bo'nak to'lovlar miqdorini hisoblab chiqarish uchun soliq to'lovchilar joriy soliq davrining 10-yanvarigacha, yangi tashkil qilinganlari esa, davlat ro'yxatidan o'tkazilgan sanadan e'tiboran o'ttiz kundan kechiktirmay soliq organlariga mo'ljallanayotgan soliq bazasidan (tegishli yil uchun mol-mulkning o'rtacha yillik qoldiq qiymatidan (o'rtacha yillik qiymatidan) va tegishli soliq stavkasidan kelib chiqqan holda hisoblangan joriy soliq davri uchun soliq summasi to'g'risidagi ma'lumotnomani taqdim etadi. Soliq bo'yicha majburiyatlari soliq davri mobaynida yuzaga kelgan soliq to'lovchilar

soliq summasi to'g'risidagi ma'lumotnomani soliq majburiyati yuzaga kelgan sanadan e'tiboran o'ttiz kundan kechiktirmay taqdim etadi.

Hisoblab chiqarilgan bo'nak to'lovlar quyidagicha to'lanadi:

- aylanmadan soliq to'lovchilar tomonidan - yillik soliq summasining to'rttdan bir qismi miqdorida yilning har choragi uchinchi oyining 10-kunidan kechiktirmay;

- aylanmadan soliq to'lovchilar hisoblanmaydigan soliq to'lovchilar tomonidan - yillik soliq summasining o'n ikkidan bir qismi miqdorida har oyning 10-kunidan kechiktirmay.

Soliq davri mobaynida mo'ljallanayotgan soliq bazasi o'zgarigan taqdirda soliq to'lovchi soliq summasi to'g'risida aniqlashtirilgan ma'lumotnoma taqdim etishga haqli. Bunda soliq davrining qolgan qismi uchun bo'nak to'lovlarga soliqning o'zgarish summasiga teng ulushlarda tuzatish kiritiladi.

Soliq davri uchun to'lanishi lozim bo'lgan soliq summasi, bo'nak to'lovlar hisobga olingan holda, soliq hisobotini taqdim etish muddatidan kechiktirmay byudjetga o'tkaziladi.

Soliq davrida soliq bo'yicha bo'nak to'lovlar summasi soliq hisobotida ko'rsatilgan byudjetga to'lanishi lozim bo'lgan soliq summasiga nisbatan 10 foizdan ortiq kamaytirilgan taqdirda, soliq organi bo'nak to'lovlarni soliqning haqiqiy summasidan kelib chiqib, penya hisoblagan holda qaytadan hisoblab chiqadi.

O'zbekiston Respublikasida faoliyatni doimiy muassasalar orqali amalga oshirmaydigan O'zbekiston Respublikasining norezidentlari tomonidan soliq har yili bir marta soliq hisoboti davridan keyingi yilning 15-fevralidan kechiktirmay to'lanadi.

Takrorlash uchun savollar

1. O'zbekiston Respublikasi soliq tizimida mol-mulk solig'ini tutgan o'rni va o'ziga xos xususiyatlari nimalardan iborat?

2. Yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliqni undirishni qanday usullari mavjud?

3. Soliqqa tortish maqsadida mol-mulk tushunchasi va mol-mulk solig'i to'lovchilari tarkibi tushuntirib bering?

4. Mol-mulk bo'yicha soliqqa tortiladigan obyekt va soliq solinadigan bazaga nimalar kiradi?

5. Yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq stavkalarini belgilash tartibi qanday amalga oshiriladi?

6. Yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq bo'yicha qanday soliq imtiyozlari mavjud?

7. Yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliqni hisoblash va byudjetga o'tkazishi tartibi qanday?

VIII BOB. JISMONIY SHAXSLARDAN OLINADIGAOL-MULK SOLIG'I

8.1. Jismoniy shaxslardan olinadigan mol-mulk solig'ini to'lovchilar va soliq solish obyekti

Mulkida soliq solish obyekti deb tan olinadigan mol-mulki bo'lgan jismoniy shaxslar, shu jumladan chet el fuqarolari, shuningdek, yuridik shaxs tashkil etgan holdagi yoki etmagan holdagi dehqon xo'jaliklari jismoniy shaxslardan olinadigan mol-mulk solig'ining soliq to'lovchilari deb e'tirof etiladi.

Agar mol-mulk mulkdorining joylashgan yerini aniqlash imkoni bo'lmasa, shuningdek, ko'chmas mulk mulkdori vafot etgan taqdirda, bu mulk qaysi shaxsning egaligida va foydalanishida bo'lsa, u'sha shaxs soliq to'lovchi deb e'tirof etiladi.

O'zbekiston Respublikasi hududida joylashgan quyidagi mol-mulk jismoniy shaxslardan olinadigan mol-mulk solig'ining soliq solish obyekti hisoblanadi.

1) uy-joylar, kvartiralar, dala hovli imoratlari.

2) tadhirkorlik fauliyati va daromad olish uchun mo'ljallangan yashash uchun mo'ljallanmagan ko'chmas mulk obyektlari.

3) qurilishi tugallanmagan yashash uchun mo'ljallanmagan obyektlar.

Qurilishi tugallanmagan yashash uchun mo'ljallanmagan obyektlarga ushbu obyektning qurishga doir loyiha-smeta hujjatlarida belgilangan normativ muddatda qurilishi tugallanmagan obyektlar, agar qurilishning normativ muddati belgilanmagan bo'lsa, ushbu obyektning qurilishiga vakolati bo'lgan organning ruxsatnomasi olingan oydan e'tiboran yigirma to'rt oy ichida qurilishi tugallanmagan obyektlar kiradi.

4) ko'p kvartirali uylarga uzviy bog'liq bo'lgan avtomashina turar joylari, shuningdek, boshqa imoratlar, binolar va inshootlar.

Ko'chmas mulkda bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazuvchi organ tomonidan belgilanadigan soliq solish

obyektlarining kadastr qiymati soliq bazasi hisoblanadi.

Soliqni hisoblab chiqarish maqsadida soliq bazasi qirq ikki million so'mdan kam bo'lishi mumkin emas.

Jismoniy shaxslarning mol-mulkini baholash bo'yicha vakolatli organ tomonidan aniqlangan soliq solish obyektining bahosi mavjud bo'lmagan taqdirda, mol-mulkning shartli qiymati Toshkent va Nukus shaharlarida, shuningdek, viloyat markazlarida qirq ikki million so'mning besh baravari miqdorida, boshqa shaharlarda va qishloq joylarda esa qirq ikki million so'mning ikki baravari miqdorida soliq bazasi hisoblanadi.

Bitta jismoniy shaxs bir nechta soliq solish obyektini bo'yicha soliq to'lovchi bo'lgan taqdirda, soliq bazasi har bir obyekt bo'yicha alohida hisoblab chiqiladi.

8.2. Jismoniy shaxslardan olinadigan mol-mulk solig'i imtiyozlari

Quyidagilarning mulkida bo'lgan mol-mulk soliq solishdan ozod etiladi:

1) «O'zbekiston Qahramoni», Sovet Ittifoqi Qahramoni, Mehnat Qahramoni unvonlariga sazovor bo'lgan, uchala darajadagi Shuhrat ordeni bilan taqdirlangan fuqarolarning.

Mazkur imtiyoz tegishincha «O'zbekiston Qahramoni» unvoni berilganligi to'g'risidagi guvohnoma, Sovet Ittifoqi Qahramoni, Mehnat Qahramoni daftarchalari, orden daftarchasi yoki mudofaa ishlari bo'yicha bo'limning ma'lumotnomasi asosida beriladi.

2) urush nogironlari va qatnashchilari, shuningdek, dohrasi qonunchilik bilan belgilanadigan, ularga tenglashtirilgan shaxslar.

Ushbu imtiyoz urush nogironining (qatnashchisining) tegishli guvohnomasi yoki mudofaa ishlari bo'yicha bo'limning yoxud boshqa vakolatli organning ma'lumotnomasi asosida, nogironligi bo'lgan boshqa shaxslarga (qatnashchilarga) nogironligi bo'lgan shaxsning (qatnashchining) imtiyozlarga bo'lgan huquqi to'g'risidagi guvohnomasi asosida beriladi.

3) sobiq SSSRni, O'zbekiston Respublikasining konstitutsiyaviy tuzumini himoya qilish yoxud harbiy xizmatning yoki ichki ishlar organlaridagi va O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasidagi xizmatning boshqa majburiyatlarini bajarish chog'ida yaralanganligi, kontuziya yoki mayib bo'lganligi oqibatida yoxud frontda bo'lish bilan bog'liq kasallik tufayli halok bo'lgan harbiy xizmatchilarning hamda ichki ishlar organlari va O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi xodimlarining ota-onalari hamda beva xotinlari (beva erlari).

Ushbu imtiyoz «Halok bo'lgan askarning beva xotini (beva eri, onasi, otasi)» yoki «Ichki ishlar organlari halok bo'lgan xodimining beva xotini (beva eri, onasi, otasi)», «O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi halok bo'lgan xodimining beva xotini (beva eri, onasi, otasi)» shtampi qo'yilgan yoxud pensiya guvohnomasini bergan muassasa rahbarining imzosi va ushbu muassasa muhri bilan tasdiqlangan tegishli yozuvli pensiya guvohnomasi asosida beriladi.

Agar mazkur shaxslar pensioner bo'lmasa, soliq imtiyozi ularga sobiq SSSR Mudofaa vazirligi, Davlat xavfsizlik qo'mitasi yoki Ichki ishlar vazirligining, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi, Davlat xavfsizlik xizmati, Ichki ishlar vazirligi, Favqulodda vaziyatlar vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Davlat xavfsizlik xizmati, O'zbekiston Respublikasi Davlat bojxona qo'mitasining tegishli organlari va harbiy xizmat nazarda tutilgan boshqa idoralar tomonidan berilgan harbiy xizmatchining yoki ichki ishlar organlari va O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi xodimining halok bo'lganligi to'g'risidagi ma'lumotnoma asosida beriladi.

Tegishincha sobiq SSSRni, O'zbekiston Respublikasining konstitutsiyaviy tuzumini himoya qilish yoki harbiy xizmatning yoxud ichki ishlar organlaridagi va O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasidagi xizmatning boshqa majburiyatlarini bajarish chog'ida yoxud frontda bo'lish bilan bog'liq kasallik tufayli halok bo'lgan

harbiy xizmatchilarning yoki ichki ishlar organlari va O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi xodimlarining heva xotinlariga (heva erlariga) soliq imtiyozini faqat ular yangi nikohdan o'tmagan taqdirda beriladi.

4) energiya resurslarining amaldagi tarmoqlaridan to'liq uzib qo'yilgan turar joylarda qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanuvchi shaxslar qayta tiklanadigan energiya manhalari o'rnatilgan oydan e'tiboran uch yil muddatga.

5) etim bolalar va ota-ona qaramog'idan mahrum bo'lgan bolalar. Mazkur imtiyoz etim bolalarga va ota-ona qaramog'idan mahrum bo'lgan bolalarga davlat tomonidan ajratiladigan uy-joy uchun ular yigirma uch yoshga to'lguniga qadar amal qiladi.

Mazkur imtiyoz energiya resurslarining amaldagi tarmoqlaridan to'liq uzib qo'yilgan holda qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish to'g'risida energiya ta'minoti tashkilotlari tomonidan berilgan ma'lumotnoma asosida taqdim etiladi.

Quyidagi jismoniy shaxslarning mulkida bo'lgan mol-mulk ulmish kvadrat metr doirasida soliq solishdan ozod qilinadi:

1) o'n nafar va undan ortiq bolalari bor ota-onalaridan birining. Mazkur imtiyoz fuqarolarning o'zini-o'zi boshqarish organining bolalar borligini tasdiqlovchi ma'lumotnomasi asosida beriladi.

2) pensionerlarning. Mazkur imtiyoz pensiya guvohnomasi asosida beriladi.

3) I va II guruh nogironligi bo'lgan shaxslarning. Mazkur imtiyoz pensiya guvohnomasi yoki tibbiy-mehnat ekspert komissiyasining ma'lumotnomasi asosida beriladi.

Soliq imtiyozlariga ega bo'lgan shaxslar soliq imtiyozini olishga bo'lgan huquqini tasdiqlovchi hujjatlarni soliq solish obyektiga joylashgan yerdagi soliq organlariga mustaqil ravishda taqdim etadi.

Soliq imtiyozlari mulkdorning tanloviga ko'ra faqat bitta yashash uchun mo'ljallangan ko'chmas mulk obyektiga tatbiq etiladi.

8.3. Jismoniy shaxslardan olinadigan mol-mulk solig'i stavkalari

8.3.1-jadval

Jismoniy shaxslardan olinadigan mol-mulk solig'i stavkalari miqdorlari

T/r	Soliq solish obyektlari	Soliq stavkalari, foizlarda
1.	Uy-joylar va kvartiralar, dala hovli imoratlari (umumiy maydoni 200 kv.m gacha bo'lganlarini qo'shib hisoblaganda), ko'p kvartirali uylarga uzviy bog'liq bo'lgan avtomashina turar joylari, shuningdek, boshqa imoratlar, binolar va inshootlar	0,25
2.	Shaharlarda joylashgan uy-joylar va kvartiralar, umumiy maydoni:	
	200 kv.m dan ortiq va 500 kv.m gacha bo'lgan	0,33
	500 kv.m dan ortiq bo'lgan	0,44
3.	Boshqa aholi punktlarida joylashgan, umumiy maydoni 200 kv.m dan ortiq bo'lgan uy-joylar va kvartiralar, dala hovli imoratlari	0,33
4.	Tadbirkorlik faoliyati uchun yoxud yuridik shaxsga yoki yakka tartibdagi tadbirkorga ijaraga berishda foydalaniladigan soliq solish obyektlari, shuningdek, tadbirkorlik faoliyati va daromadlar olish uchun mo'ljallangan, yashash uchun mo'ljallanmagan ko'chmas mulk obyektlari	1,5

Ko'chmas mulkka bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazishni amalga oshiruvchi organlar tomonidan ro'yxatga olinmagan yangi qurilgan uy-joylarga nisbatan soliq stavkasi ko'chmas mulkka bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazishni amalga oshiruvchi organlar tomonidan taqdim etilgan axborot asosida mulkning shartli qiymatiga nisbatan ikki baravar miqdorida qo'llaniladi.

Hududlarning va faoliyat amalga oshiriladigan joylarning xususiyatlarini hisobga olgan holda Qoraqalpog'iston Respublikasi Jo'qorg'i Kengesi, xalq deputatlari, viloyatlar va Toshkent shahar Kengashlari o'rnatilgan soliq stavkalariga 0,7 dan 1,3 gacha bo'lgan oraliqdagi kamaytiruvchi va oshiruvchi koeffitsiyentlar belgilashga haqli.

Jismoniy shaxs yoki oilaviy korxonalar turar joydan unda istiqomat qilish bilan bir vaqtda tovarlar ishlab chiqarish (xizmatlar ko'rsatish) uchun foydalangan taqdirda, soliq belgilangan soliq stavkalari bo'yicha to'lanadi.

Normativ muddatda qurilishi tugallanmagan yashash uchun mo'ljallanmagan obyektlarga nisbatan soliq stavkasi 3 foiz miqdorida belgilanadi.

Bo'sh turgan binolar, foydalanilmayotgan ishlab chiqarish maydonlari, yashash uchun mo'ljallanmagan inshootlar, shuningdek, qurilishi tugallanmagan obyektlarga nisbatan qonunchilikda oshirilgan soliq stavkalarini belgilash yo'li bilan yuridik shaxslar uchun nazarda tutilgan ta'sir choralarini qo'llanilishi mumkin.

8.4. Jismoniy shaxslardan olinadigan mol-mulk solig'ini hisoblab chiqarish va to'lash tartibi

Kalendar yil soliq davridir. Soliqni hisoblab chiqarish soliq to'lovchining yashash joyidan qat'i nazar, soliq solish obyekti joylashgan yerdagi soliq organlari tomonidan ko'chmas mulkka bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazishni amalga oshiruvchi organning ma'lumotlari asosida amalga oshiriladi.

Soliq summasi mol-mulkning 1-yanvardagi holatiga ko'ra bo'lgan kadastr qiymatidan va belgilangan soliq stavkasidan kelib chiqqan holda hisoblab chiqariladi.

Bir necha mulkdorlarining umumiy ulushli mulk bo'lgan imoratlar, binolar va inshootlar uchun soliq har bir mulkdor tomonidan ularning ushbu imoratlar, binolar va inshootlardagi ulushiga mutanosib ravishda to'lanadi.

Mol-mulkka bo'lgan mulk huquqi kalendar yil mobaynida bir mulkdordan boshqasiga o'tgan taqdirda, soliq avvalgi mulkdor tomonidan shu yilning 1-yanvaridan e'tiboran u mol-mulkka bo'lgan mulk huquqini yo'qotgan o'zining boshlanishiga qadar, yangi mulkdor tomonidan esa, unda mulk huquqi vujudga kelgan oydan e'tiboran to'lanadi.

Yangi imoratlar, binolar va inshootlar bo'yicha soliq mulk huquqi yuzaga kelgan oydan e'tiboran to'lanadi.

Meros bo'yicha o'tgan mol-mulk uchun soliq merosxo'rda mulk huquqi vujudga kelgan oydan e'tiboran to'lanadi.

Soliq solish obyekti yo'q qilingan, vayron bo'lgan yoki buzib tashlangan taqdirda, soliqni undirish mol-mulk yo'q qilingan, vayron bo'lgan yoki buzib tashlangan oydan e'tiboran tugatiladi. Soliq summasini qayta hisob-kitob qilish mahalliy davlat hokimiyati organi yoki fuqarolarning o'zini-o'zi boshqarish organi tomonidan berilgan yo'q qilinganlik, vayron bo'lganlik yoki huzih tashlanganlik faktini tasdiqlovchi hujjatlar mavjud bo'lgan taqdirda, amalga oshiriladi.

Kalendar yil mobaynida imtiyozlarga bo'lgan huquq vujudga kelgan (tugagan) taqdirda, soliqni qayta hisob-kitob qilish ushbu huquq vujudga kelgan (tugagan) oydan e'tiboran amalga oshiriladi.

Soliqni to'lash to'g'risidagi to'lov xabarnomasi soliq organlari tomonidan soliq to'lovchilarga imzo qo'ydirilgan holda yoki to'lov xabarnomasi olinganligini va olingan sanani tasdiqlovchi boshqa usulda har yili 1-martdan kechiktirmay topshiriladi.

Soliq davri uchun soliqni to'lash teng ulushlarda 15-aprelga va 15-oktabrga qadar amalga oshiriladi.

Takrorlash uchun savollar

1. O'zbekiston Respublikasi soliq tizimida mol-mulk solig'ini tutgan o'rni va o'ziga xos xususiyatlari nimalardan iborat?
2. Mol-mulk bo'yicha soliqqa tortiladigan obyekt va soliq solinadigan bazaga nimalar kiradi?
3. Jismoniy shaxslardan olinadigan mol-mulk solig'idan soliq bo'yicha qanday soliq imtiyozlari mavjud?
4. Jismoniy shaxslardan olinadigan mol-mulk solig'ini hisoblash va budjetga o'tkazish tartibi qanday?

IX BOB. YURIDIK SHAXSLARDAN OLINADIGAN YER SOLIG'I

9.1. Yuridik shaxslardan olinadigan yer solig'ini to'lovchilar va soliq solish obyekti

Yer uchastkalaridan foydalanganlik uchun byudjetga to'lovlar yer solig'i yoki yer uchun ijara to'lovi tarzda amalga oshiriladi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi, Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan ijaraga berilgan yer uchastkalari uchun to'lanadigan ijara to'lovi yer solig'iga tenglashtiriladi. Yer uchastkalarini ijaraga olgan yuridik shaxslarga yuridik shaxslardan olinadigan yer solig'ini to'lovchilar uchun belgilangan soliq stavkalari, soliq imtiyozlari, soliqni hisoblab chiqarish, soliq hisobotini taqdim etish va soliqni to'lash tartibi tathbiq etiladi.

Yuridik shaxslar mulk huquqi, egalik qilish, foydalanish yoki ijara huquqlari asosida foydalaniladigan yer uchastkalari uchun yer solig'i to'laydi.

Mulk huquqi, egalik qilish, foydalanish yoki ijara huquqlari asosida yer uchastkalariga ega bo'lgan yuridik shaxslar, shu jumladan O'zbekiston Respublikasining norezidentlari yuridik shaxslardan olinadigan yer solig'ini to'lovchilar deb e'tirof etiladi.

Ko'chmas mulk ijaraga berilgan taqdirda, ijaraga beruvchi soliq to'lovchi deb e'tirof etiladi. Bunda moliyaviy ijara (lizing) shartnomasiga muvofiq moliyaviy ijaraga (lizing) berilgan (olingan) ko'chmas mulk obyektlari bo'yicha ijaraga oluvchi (lizing oluvchi) soliq to'lovchi deb e'tirof etiladi.

Yer uchastkasidan bir nechta yuridik shaxs birgalikda foydalangan taqdirda, har bir yuridik shaxs yer uchastkasining foydalanilayotgan maydonidagi o'z ulushi uchun soliq to'lovchi deb e'tirof etiladi.

Mulk huquqi, egalik qilish, foydalanish yoki ijara huquqlari asosida yuridik shaxslarda bo'lgan yer uchastkalari yuridik shaxslardan olinadigan yer solig'ining soliq solish obyekti.

Quyidagi yer uchastkalari soliq solish obyekti sifatida

hisoblanmaydi:

1) notijorat tashkilotlari tomonidan notijorat faoliyati doirasida foydalaniladigan yerlar.

2) aholi punktlarining, bog'dorchilik, uzumchilik yoki polizchilik shirkatlarining umumiy foydalanishdagi yerlari (maydonlar, ko'chalar, tor ko'chalar, yo'llar, shaxobcha yo'llar, sug'orish tarmoqlari, kollektorlar, sohil bo'yi yerlari va boshqa shu kabi umumiy foydalanishdagi yerlar).

3) umumiy foydalanishdagi avtomobil yo'llari egallagan yerlar.

4) aholining madaniy-maishiy ehtiyojlarini qondirish va dam olishi uchun foydalaniladigan yerlar (daraxtzorlar, istirohat bog'lari, sayilgohlar, xiyobonlar, aholining ommaviy dam olishi va turizmini tashkil etish uchun belgilangan joylar, shuningdek, ariq tarmoqlari egallagan yerlar).

5) davlat qo'riqxonalarining, kompleks (landshaft) buyurtma qo'riqxonalarining, tabiat bog'larining, davlat tabiat yodgorliklarining, buyurtma qo'riqxonalarining (bundan ovchilik xo'jaliklarida tashkil etiladigan buyurtma qo'riqxonalar mustasno), tabiiy yodgorliklarining, davlat biosfera rezervatlarining, milliy bog'larning yerlari.

6) sog'lomlashtirish ahamiyatiga molik yerlar - tegishli muassasalar va tashkilotlarga doimiy foydalanishga berilgan, profilaktika hamda davolash ishlarini tashkil etish uchun qulay tabiiy shifobaxsh omillarga ega bo'lgan yer uchastkalari.

7) rekreatsiya ahamiyatiga molik yerlar - aholining ommaviy dam olishi va turizmini tashkil etish uchun tegishli muassasalar hamda tashkilotlarga berilgan yer uchastkalari.

8) tarixiy-madaniy ahamiyatga molik yerlar - tegishli muassasalar va tashkilotlarga doimiy foydalanishga berilgan moddiy madaniy meros obyektlari, xotira bog'lari egallagan yer uchastkalari.

9) gidrometeorologiya va gidrogeologiya stansiyalari hamda postlari egallagan yerlar.

10) yuridik shaxs balansida bo'lgan va fuqaro muhofazasi hamda safarbarlik ahamiyatiga molik alohida joylashgan obyektlar

egallagan yerlar:

11) kommunal-maishiy ahamiyatga molik yerlar (dafa etish joylari, maishiy, qurilish va boshqa chiqindilarni yig'ish, qaytadan ortish va saralash joylari, shuningdek, chiqindilarni zararsizlantirish hamda utilitatsiya qilish joylari).

12) ko'p kvartirali uylar va yotoqxonalar egallagan yerlar, shuningdek, ko'p kvartirali uylarga tutash yer uchastkalari, bundan yashash uchun mo'ljallanmagan ko'chmas mulk obyektlari egallagan yer uchastkalari mustasno.

13) suv fondi.

14) zaxiralar.

15) geologiya-qidiruv va (yoki) izlanish ishlarini o'tkazish uchun ajratilgan yer uchastkalari.

Quyidagilar soliq bazasidir:

- qishloq xo'jaligiga mo'ljallanmagan yerlar bo'yicha soliq solinmaydigan yer uchastkalari maydonlari chegirib tashlangan holda, qishloq xo'jaligiga mo'ljallanmagan yer uchastkasining umumiy maydoni.

- qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlar bo'yicha soliq solinmaydigan yer uchastkalari chegirib tashlangan holda, yer uchastkalarining qonunchilikka muvofiq aniqlangan normativ qiymati.

Yer uchastkalariga bo'lgan mulk huquqi, egalik qilish, foydalanish yoki ijara huquqi yil mobaynida soliq to'lovchiga o'tgan bo'lsa, soliq bazasi yer uchastkalariga tegishli huquq vujudga kelganidan keyingi oydan e'tiboran hisoblab chiqariladi. Yer uchastkasining maydoni kamaytirilgan taqdirda, soliq bazasi yer uchastkasi maydoni kamaytirilgan oydan e'tiboran kamaytiriladi.

Yuridik shaxslarda soliq imtiyoziga bo'lgan huquq vujudga kelgan taqdirda, soliq bazasi ushbu huquq vujudga kelgan oydan e'tiboran kamaytiriladi. Soliq imtiyoziga bo'lgan huquq bekor qilingan taqdirda, soliq bazasi ushbu huquq tugatilganidan keyingi oydan e'tiboran hisoblab chiqariladi (ko'paytiriladi).

Soliq to'lovchi soliq to'lash nazarda tutilmagan faoliyat

turlarini amalga oshirganda, soliq bazasi soliq solinadigan va soliq solinmaydigan yer uchastkasi bo'yicha alohida-alohida hisob yuritish asosida aniqlanadi. Alohida-alohida hisob yuritish imkoniyati bo'lmaganda, soliq bazasi soliqni to'lash nazarda tutilgan faoliyatdan olinadigan sof tushumning umumiy sof tushum hajmidagi ulushidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

9.1.1-jadval

2022-yil uchun O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti daromadlari prognozi

mlrd so'm

T/r	Ko'rsatkichlar	Summa
Jami – daromadlar		200 000,0
1.	Bevosita soliqlar	63 330,5
1.1	Foyda solig'i	38 557,2
1.2	Aylanmadan olinadigan soliq	2 728,3
1.3	Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i	22 045,0
2.	Bilvosita soliqlar	73 164,9
2.1	Qo'shilgan qiymat solig'i	53 300,0
2.2	Aksiz solig'i	15 038,3
2.3	Bojxona boji	4 826,6
3.	Resurs soliqlari va mol-mulk solig'i	22 740,5
3.1	Mol-mulk solig'i	3 173,8
3.2	Yer solig'i	4 253,3
3.3	Yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliq	14 403,5
3.4	Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq	910,0
4.	Boshqa daromadlar va soliq bo'lmagan boshqa tushumlar	40 764,1

9.2. Yuridik shaxslardan olinadigan yer solig'i imtiyozlari

Qayta tiklanadigan manbalardan energiya ishlab chiqaruvchilar qayta tiklanadigan energiya manbalari (nominal quvvati 0,1 MVt va ko'proq) uskunalari egallagan yer uchastkalari bo'yicha ular ishga tushirilgan paytdan e'tiboran o'n yil muddatga soliqdan ozod etiladi.

Soliq solinmaydigan yer uchastkalari jumlasiga quyidagi yerlar kiradi:

- madaniyat, ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy ta'minot obyektlari egallagan yerlar.

- sport va jismoniy tarbiya-sog'lomlashtirish majmualari, o'quv-mashq bazalari va hofalar-sog'lomlashtirish oromgohlari egallagan yerlar.

- shahar elektr transporti yo'llari va metropoliten liniyalari, shu jumladan jamoat transporti bekatlari va metropoliten stanstiyalari hamda ularning inshootlari egallagan yerlar.

- aholi punktlarining suv ta'minoti va kanalizatsiya inshootlari (magistral suv quvurlari, vodoprovod tarmoqlari, kanalizatsiya kollektorlari va ularning inshootlari, nasos stanstiyalari, suv olish va tozalash inshootlari, vodoprovod va kanalizatsiya tarmoqlaridagi kuzatish quduqlari va dyukertlari, suv bosimi hosil qiladigan minoralar hamda shunga o'xshash inshootlar egallagan yerlar).

- magistral issiqlik trassalari, shu jumladan nasos (ko'paytiruvchi, kamaytiruvchi, aralashtiruvchi, drenaj) stanstiyalari, issiq suv ta'minotining issiqlikni hisobga olish va nazorat qilish asboblari, isitkichlari, stirkulyatsiya nasoslari hamda shunga o'xshash inshootlar egallagan yerlar.

- ihota o'rmon daraxtzorlari egallagan yerlar. Ihota o'rmon daraxtzorlari jumlasiga quyidagilar kiradi: o'rmonlarning daryolar, ko'llar, suv omborlari va boshqa suv obyektlari sohillari bo'ylab o'tgan taqiqlangan mintaqalari. O'rmonlarning ovlanadigan qimmatli baliqlar uvildiriq sohadigan joylarni muhofaza qiluvchi ta'qiqlangan mintaqalari. Eruziyadan saqlaydigan o'rmonlar. O'rmonlarning temiryo'llar va avtomobil yo'llari yoqalab o'tgan ihota

mintaqalari. Cho'l va chala cho'l zonalaridagi o'rmonlar. Shahar o'rmonlari va o'rmon-bog'lari. Shaharlar, boshqa aholi punktlari va sanoat markazlarining ko'kalamzorlashtirilgan zonalaridagi o'rmonlar. Suv ta'minoti manhalarini sanitariya jihatidan muhofaza qilish zonalaridagi o'rmonlar. Kurort tabiiy hududlarni sanitariya jihatidan muhofaza qilish tegrasidagi o'rmonlar. Alohida qimmatga ega bo'lgan o'rmonlar. Ilmiy yoki tarixiy ahamiyatga ega bo'lgan o'rmonlar.

- suvni tejaydigan (tomchilatib, yomg'irlatib, diskret va boshqa) sug'orish texnologiyalari joriy etilgan yerlar - suvni tejaydigan sug'orish texnologiyalari joriy etilgan o'yning boshidan e'tiboran besh yil muddatga. Ushbu imtiyoz suvdan foydalanish va suv iste'moli sohasidagi vakolatli organning xulosasi asosida beriladi. Agarda suvni tejaydigan sug'orish texnologiyalari joriy etilgan o'yning boshidan boshlab besh yil davomida foydalanishga yaroqsiz bo'lgan yoki demontaj qilingan bo'lsa, soliq imtiyozi hutun soliq davri uchun soliqni to'lash bo'yicha majburiyatlarning tiklanishi bilan bekor qilinadi.

- qishloq xo'jaligi maqsadlari uchun yangi o'zlashtirilayotgan yerlar - vakolatli organ tomonidan tasdiqlangan loyihaga muvofiq, ularni o'zlashtirish ishlari bajariladigan davrda va ular o'zlashtirilgan vaqtdan e'tiboran besh yil mobaynida.

- melioratsiya ishlari amalga oshirilayotgan mavjud sug'oriladigan yerlar - vakolatli organ tomonidan tasdiqlangan loyihaga muvofiq, ishlar hoshlanganidan e'tiboran besh yil muddatga.

- yangi barpo etilayotgan bog'lar, tokzorlar va tutzorlar egallagan yerlar, daraxtlarning qator oralaridan qishloq xo'jaligi ekinlarini ekish uchun foydalanilishidan qat'i nazar, besh yil muddatga. Kuzda o'tqazilgan yangi ko'chatlar uchun beriladigan soliq imtiyozi muddatini hisoblab chiqarish keyingi yilning 1-yanvaridan e'tiboran boshlanadi, bahorda o'tqazilgan ko'chatlar uchun esa joriy soliq davrining 1-yanvaridan e'tiboran boshlanadi.

- ilmiy tashkilotlarning, qishloq xo'jaligi va o'rmon xo'jaligi sohasidagi ilmiy-tadqiqot tashkilotlari hamda o'quv yurtlariga

qarashli tajriba, eksperimental va o'quv-tajriba xo'jaliklarining bevosita ilmiy hamda o'quv maqsadlari uchun foydalaniladigan qishloq xo'jaligi ahamiyatiga molik bo'lgan yerlar va o'rmon fondining yerlari. Ilmiy tajribalar, eksperimental ishlar, yangi navlarning seleksiyasi o'tkazilishi uchun hamda mavzulari tasdiqlangan boshqa ilmiy va o'quv maqsadlari uchun foydalaniladigan ekinlar hamda daraxtzorlar egallagan yer uchastkalari soliq to'lashdan ozod qilinadi.

Soliq imtiyozlari belgilangan maqsadda bevosita foydalanilmayotgan yer uchastkalariga nisbatan tatbiq etilmaydi.

9.3. Yuridik shaxslardan olinadigan yer solig'i stavkalari

Qishloq xo'jaligi uchun mo'ljallanmagan yerlar bo'yicha bazaviy soliq stavkalari respublika hududlari kesimida 1 gektar uchun mutlaq o'lchamda quyidagi miqdorlarda belgilanadi:

9.3.1-jadval

Qishloq xo'jaligi uchun mo'ljallanmagan yerlar bo'yicha bazaviy soliq stavkalari

Respublika hududlari	1 gektar uchun bazaviy soliq stavkasi (mln so'mda)
Toshkent shabari:	
1 zona	220
2 zona	175
3 zona	135
4 zona	90
5 zona	45
Qoraqalpog'iston Respublikasi	20
Andijon viloyati	35
Buxoro viloyati	29
Jizzax viloyati	29

Qashqadaryo viloyati	29
Navoiy viloyati	29
Namangan viloyati	35
Samarqand viloyati	35
Surxondaryo viloyati	25
Sirdaryo viloyati	22
Toshkent viloyati	30
Farg'ona viloyati	29
Xorazm viloyati	29

Qishloq xo'jaligi uchun mo'ljallanmagan yerlar uchun soliq stavkalarining aniq miqdori quyidagi tartibda aniqlanadi:

Qoraqalpog'iston Respublikasi Jo'qorg'i Kengesi va viloyatlar xalq deputatlari Kengashlari 0,5 dan 2,0 gacha bo'lgan kamaytiruvchi va oshiruvchi koeffitsiyentlarni qo'llagan holda, belgilangan bazaviy soliq stavkalariga asosida qishloq xo'jaligiga mo'ljallanmagan yerlar uchun tuman va shaharlar kesimida, ularning iqtisodiy rivojlanishiga qarab, soliq stavkalarini belgilaydi.

- tumanlar va shaharlar xalq deputatlari Kengashlari, belgilangan soliq stavkalariga, Toshkent shahri uchun esa belgilangan bazaviy soliq stavkalariga 0,7 dan 3,0 gacha bo'lgan kamaytiruvchi va oshiruvchi koeffitsiyentlarni ularning hududlarida joylashgan daha, massiv, mahalla, ko'cha kesimida kiritadi.

Tumanlar va shaharlar xalq deputatlari Kengashlari tomonidan keyingi soliq davri uchun soliq stavkalarini har yili joriy soliq

davriining 31-dekabriga qadar qishloq xo'jaligiga mo'ljallanmagan yer uchastkalari joylashgan joydagi soliq organlariga taqdim etadi. Yer uchastkalari joylashgan joydagi soliq organlari ushbu soliq stavkalarini besh kun ichida soliq to'lovchilarga ma'lumot uchun yetkazishlari kerak.

Qishloq xo'jaligi uchun mo'ljallanmagan yerlar uchun soliq stavkalarini qishloq xo'jaligi ekinzorlarining normativ qiymatiga nisbatan 0,95 foiz miqdorda belgilanadi.

Yagona ishtirokchilari nogironligi bo'lgan shaxslarning jamoat birlashmalaridan iborat bo'lgan va xodimlar umumiy sonining kamida 50 foizini nogironligi bo'lgan shaxslar tashkil etadigan hamda nogironligi bo'lgan shaxslarning mehnatiga haq to'lash fondi mehnatga haq to'lash umumiy fondining kamida 50 foizini tashkil etadigan yuridik shaxslar tomonidan egallangan yer uchastkalariga nisbatan soliq stavkalariga 0,25 koeffitsiyent qo'llaniladi.

Quyidagilar egallagan yer uchastkalari uchun soliq stavkasiga 0,3 koeffitsiyent qo'llaniladi:

- elektr uzatish liniyalari, ularning podstansiyalari va inshootlari egallagan yerlar.

- umumdavlat aloqa liniyalari (havo va kabelli aloqa liniyalari, tirgakli liniyalar va radiofikatsiyalar, yer osti kabelli liniyalari, ularni bildiruvchi signalli va harakatsiz belgilar, radiorele aloqa liniyalari, kabelli telefon kanalizatsiyalari, yer ustidagi va yer ostidagi xizmat ko'rsatilmaydigan kuchaytirgich punktlari, taqsimlagich shkaflar, yerga ulash konturi qutilari hamda boshqa aloqa inshootlari) egallagan yerlar.

- umumiy foydalanishdagi temiryo'llar, shu jumladan tuproq ko'tarmasi, sun'iy inshootlar, liniya-yo'l binolari, temiryo'l aloqasi hamda elektr ta'minoti qurilmalari, inshootlar va yo'l qurilmalaridan iborat temiryo'l stansiyalari hamda saralash joylari, shuningdek, belgilangan tartibda temiryo'l transporti korxonalarini, muassasalari va tashkilotlariga doimiy yoki vaqtinchalik foydalanishga berilgan ihotada daraxtzorlari egallagan yerlar.

- magistral neft va gaz quvurlari, shu jumladan kompressor, nasos stansiyalari, yong'inga qarshi va avariya qarshi stansiyalar,

quvurlarni katodli himoyalash stansiyalari ularni tarmoqqa ulash uzellari bilan, quvurlarni tozalash qurilmalari hamda shunga o'xshash inshootlar hand etgan yerlar.

- samolyotlarning uchish-qo'nish maydonlari, yerda boshqarish yo'lliklari va to'xtash joylari, fuqaro aviatsiyasi aeroportlarining radionavigatsiya va elektr yoritish uskunalari egallagan yerlar.

- O'zbekiston Respublikasining rivojlantirish Davlat dasturlariga kiritilgan obyektlar qurilishi uchun ajratilgan yerlar qurilishning normativ muddati davrida.

- konservatsiyaga qo'yilishi to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarorlari qabul qilingan obyektlar egallagan yerlar ularning konservatsiyasi davrida.

Belgilangan tartihda yuridik shaxslarga ajratilgan yer uchastkalariga nisbatan qo'llaniladi.

Har bir tuman va shahar bo'yicha o'rtacha soliq stavkasi qishloq xo'jaligi uchun mo'ljallanmagan yer uchastkasi joylashgan joydagi soliq organlari tomonidan xalq deputatlari tuman va shahar Kengashlari belgilagan soliq stavkalari asosida aniqlanadi hamda ular har yili 5-yanvarga qadar soliq to'lovchilar e'tiboriga etkaziladi.

Yer uchastkasi mulkdorining, yer egasining, yerdan foydalanuvchining yoki ijarachining aybi bilan qishloq xo'jaligi yerlarining sifati yomonlashgan (bonitet bali pasaygan) taqdirda, soliq yuridik shaxslar tomonidan yerning sifati yomonlashguniga qadar mavjud bo'lgan bonitet balidan kelib chiqqan holda to'lanadi.

Qishloq xo'jaligi yerlarining sifati yaxshilangan taqdirda (bonitet bali oshganda), soliq yuridik shaxslar tomonidan tuproq bonitirovkasi o'tkazilgan yildan keyingi yilning boshidan yangi bonitet balidan kelib chiqqan holda, qishloq xo'jaligi yerlarining normativ qiymati bo'yicha, agrotexnik tadbirlar tugagan davrlarda qayta hisob-kitob qilinmasdan to'lanadi.

Shaharlar va shaharchalarning ma'muriy chegaralarida joylashgan qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlar uchun soliq qishloq xo'jaligi yerlari uchun belgilangan soliq stavkalarining ikki baravari miqdorida to'lanadi.

Qurilishi tugallanmagan obyektlar egallagan yer uchastkalarini uchun, agar qonunchilikda boshqacha tartib nazarda tutilmagan bo'lsa, soliq ikki baravar soliq stavkalari bo'yicha to'lanadi.

Bo'sh turgan binolar, foydalanilmayotgan maydonlar, yashash uchun mo'ljallanmagan inshootlar, qurilishi tugallanmagan obyektlar, shuningdek, samarali foydalanilmayotgan baliq etishtirish (o'stirish) uchun mo'ljallangan sun'iy suv havzalari joylashgan yer uchastkalariga nisbatan qonunchilikda oshirilgan soliq stavkalarini belgilash yo'li bilan ta'sir choralari qo'llanilishi mumkin. Bunday yer uchastkalariga soliq imtiyozlari tatbiq etilmaydi.

Tugallanmagan qurilish obyektlari jumlasiga ushbu qurilish obyektiga doir loyiha-smeta hujjatlarida belgilangan normativ muddatda qurilishi tugallanmagan obyektlar, agar qurilishning normativ muddati belgilanmagan bo'lsa, ushbu obyektlarning qurilishiga vakolatli bo'lgan organning ruxsatnomasi olingan oydan e'tiboran yigirma to'rt oy ichida qurilishi tugallanmagan obyektlar kiradi.

Yer maydonlaridan hujjatlarsiz yoxud yer uchastkasiga bo'lgan huquqni tasdiqlovchi hujjatlarda ko'rsatilganidan kattaroq hajmda foydalanilganda soliq stavkasi belgilangan soliq stavkalarining to'rt baravari miqdorida belgilanadi.

Konlar va karerlar band etgan yerlar uchun soliq tumanlar va shaharlar xalq deputatlari Kengashlari belgilagan soliq stavkalariga nisbatan 0,1 koeffitsiyent, lalmi-yaylov zonada joylashgan yerlar uchun esa - 0,05 koeffitsiyent qo'llanilgan holda to'lanadi.

Lalmi-yaylov zonada joylashgan yerlar uchun soliq tumanlar va shaharlar xalq deputatlari Kengashlari belgilagan soliq stavkalariga nisbatan 0,3 koeffitsiyent qo'llanilgan holda to'lanadi.

9.4. Yuridik shaxslardan olinadigan yer solig'ini hisoblash va to'lash tartibi

Kalendar yil soliq davridir. Soliq har bir soliq davrining 1-yanvariga bo'lgan holatga ko'ra hisoblab chiqariladi va soliq hisoboti yer uchastkasi joylashgan yerdagi soliq organiga quyidagi muddatlarga taqdim etiladi:

- qishloq xo'jaligiga mo'ljallanmagan yerlar bo'yicha - joriy soliq davrining 10-yanvariga qadar.

- qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlar bo'yicha - joriy soliq davrining 1-mayiga qadar.

Soliq to'lovchilar soliqni aniqlangan soliq bazasidan va tegishli soliq stavkasidan kelib chiqqan holda mustaqil ravishda hisoblab chiqaradi.

Soliq bazasi (hisoblab chiqarilgan soliq summasi) soliq davri mobaynida o'zgarish bo'lganda yuridik shaxslar bir oylik muddat ichida soliq organiga aniqlashtirilgan soliq hisobotini taqdim etishi shart.

Soliq davri mobaynida qishloq xo'jaligi ekinzorlarining umumiy maydonida va tarkibida o'zgarishlar yuz bergan yuridik shaxslar qishloq xo'jaligi uchun mo'ljallangan yerlari bo'yicha aniqlashtirilgan soliq hisobotini joriy yilning 1-dekabriga qadar taqdim etadi.

Yer uchastkalari soliq solish obyekti sifatida hisoblanmaydigan obyektlar joylashgan yer uchastkalariga ega bo'lgan yuridik shaxslar joriy soliq davrining 10-yanvariga qadar mazkur obyektlarning joylashgan yeri bo'yicha soliq organlariga soliq solish obyekti hisoblanmaydigan, yuridik shaxsda mavjud bo'lgan yer uchastkalari to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi tomonidan tasdiqlangan shakldagi ma'lumotnomani taqdim etadi.

Ko'p kvartirali uylarda joylashgan turar joy bo'lmagan ko'chmas mulk obyektlari bilan band bo'lgan yer uchastkalari bo'yicha soliq turar joy bo'lmagan ko'chmas mulk obyektining qavatlar soniga bo'lingan maydonidan kelib chiqqan holda hisoblanadi.

Qishloq xo'jaligi uchun mo'ljallanmagan yerlar uchun soliqni to'lash quyidagicha amalga oshiriladi:

- aylanmadan soliq to'lovchilar uchun - yillik soliq summasining to'rttdan bir qismi miqdorida, har chorak birinchi oyning 10-kunigacha.

- aylanmadan soliq to'lovchi bo'lmagan soliq to'lovchilar uchun - yillik soliq summasining o'n ikkidan bir qismi miqdorida, har oyning 10-kunigacha.

Soliq davri davomida soliq to'lashning belgilangan muddatidan kegin majburiyatlar yuzaga kelganda, ushbu summani to'lash majburiyatlar yuzaga kelgan sanadan e'tiboran o'ttiz kundan kechiktirmay amalga oshiriladi.

Qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlar uchun soliqni to'lash quyidagicha amalga oshiriladi:

- hisobot yilining 1-sentyabriga qadar - yillik soliq summasining 10 foizi.

- hisobot yilining 1-dekabriga qadar - soliqning qolgan summasi.

Takrorlash uchun savollar

1. Yuridik shaxslardan olinadigan yer solig'ini to'lovchilar kimlar va soliq solish obyekti nimalardan iborat?

2. Yuridik shaxslardan olinadigan yer solig'i bo'yicha imtiyozlar va soliq stavkasini qo'llashning o'ziga xos xususiyatlari qanday?

3. Yuridik shaxslardan olinadigan yer solig'ini hisoblash va to'lash tartibi qanday amalga oshiriladi?

4. Yer uchastkalaridan foydalanganlik uchun byudjetga qanday to'lovlar to'lanadi?

X BOB. JISMONIY SHAXSLARDAN OLINADIGAN YER SOLIG'I

10.1. Jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'i to'lovchilar va soliq solish obyekti

Mulk huquqi, egalik qilish, foydalanish yoki ijara huquqlari asosida yer uchastkalariga ega bo'lgan jismoniy shaxslar, shuningdek, yuridik shaxs tashkil etgan yoki etmagan holdagi dehqon xo'jaliklari jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'ini soliq to'lovchilari deb e'tirof etiladi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi, Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan ijaraga berilgan yer uchastkalari uchun to'lanadigan ijara to'lovi yer solig'iga tenglashtiriladi. Yer uchastkalarini ijaraga olgan jismoniy shaxslarga nishatan jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'ini to'lovchilar uchun belgilangan soliq stavkalari, soliq imtiyozlari, soliqni hisoblab chiqarish va to'lash tartibi tathiq etiladi.

Uy-joy, yashash uchun mo'ljallanmagan imoratlar va inshootlar meros bo'yicha o'tishi bilan birgalikda mulk huquqi, egalik qilish va foydalanish huquqi o'tgan yer uchastkalari uchun yer solig'i meros qoldiruvchining soliq majburiyatlarini inobatga olgan holda merosxo'rlardan undiriladi.

Quyidagi yer uchastkalari jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'ining soliq solish obyekti:

1) dehqon xo'jaligini yuritish uchun meros qilib qoldiriladigan umrbod egalik qilishga berilgan yer uchastkalari.

2) yakka tartibda uy-joy qurilishi uchun meros qilib qoldiriladigan umrbod egalik qilishga berilgan yer uchastkalari.

3) jamoa bog'dorchiligi, uzumchiligi va polizchiligini yuritish uchun berilgan, shuningdek, yakka tartibdagi va jamoa garajlari egallagan yer uchastkalari.

4) xizmat yuzasidan berilgan chek yerlar.

5) meros bo'yicha, hadya qilinishi yoki sotib olinishi natijasida uy-joy va imoratlar bilan birgalikda mulk huquqi, egalik qilish va

foydalanish huquqi ham o'tgan yer uchastkalari.

6) qonunchilikda belgilangan tartibda mulk qilib sotib olingan yer uchastkalari.

7) tadbirkorlik faoliyatini yuritish uchun foydalanishga yoki ijaraga berilgan yer uchastkalari.

Ko'p kvartirali uylar egallagan yer uchastkalari soliq solish obyekti bo'lmaydi, tadbirkorlik faoliyatini yuritish uchun foydalanishga yoki ijaraga berilgan yer uchastkalari va ko'p kvartirali uylarda joylashgan yashash uchun mo'ljallanmagan ko'chmas mulk obyektlari mustasno.

Ko'chmas mulkka bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazishni amalga oshiruvchi organning ma'lumotlari bo'yicha yer uchastkalarining maydoni soliq bazasidir.

Dehqon xo'jaligini yuritish uchun berilgan qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yerlar bo'yicha soliq bazasi soliq solinmaydigan yer uchastkalari, soliq solinmaydigan qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan yer uchastkalari chegirib tashlangan holda, yer uchastkalarining qonunchilikka muvofiq aniqlangan normativ qiymati.

Jamoa bog'dorchiligi, uzumchiligi va polizchiligini yuritish uchun fuqarolarga berilgan, shuningdek, yakka tartibdagi va jamoa garajlari egallagan yer uchastkalari bo'yicha soliq bazasi ushbu yer uchastkalarini bergan tashkilotlar boshqaruv organlarining ma'lumotlari bo'yicha aniqlanadi.

Xizmat yuzasidan berilgan chek yer maydonlari bo'yicha soliq bazasi o'z xodimlariga yer uchastkalarini bergan korxonalar, muassasalar va tashkilotlarning ma'lumotlari bo'yicha aniqlanadi.

10.2. Jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'i imtiyozlari

Soliqdan quyidagilar ozod qilinadi:

1) «O'zbekiston Qahramoni», Sovet Ittifoqi Qahramoni, Mehnat Qahramoni unvonlariga sazovor bo'lgan, uchala darajadagi Shuhrat ordeni bilan taqdirlangan fuqarolar; Mazkur imtiyoz «O'zbekiston Qahramoni» unvoni berilganligi to'g'risidagi guvohnoma, Sovet Ittifoqi Qahramoni va Mehnat Qahramoni daftarchalari, orden

daftarchasi yoki mudofaa ishlari bo'limining ma'lumotnomasi asosida beriladi.

2) urush nogironlari va qatnashchilari, shuningdek, doirasi qonunchilik bilan belgilanadigan, ularga tenglashtirilgan shaxslar. Ushbu imtiyoz urush nogironining (qatnashchisining) tegishli guvohnomasi yoki mudofaa ishlari bo'yicha bo'limning yoxud boshqa vakolatli organning ma'lumotnomasi asosida, nogironligi bo'lgan boshqa shaxslarga (qatnashchilarga) nogironligi bo'lgan shaxsning (qatnashchining) imtiyozlarga bo'lgan huquqi to'g'risidagi guvohnomasi asosida beriladi.

3) I va II guruh nogironligi bo'lgan shaxslar. Mazkur imtiyoz pensiya guvohnomasi yoki tibbiy-ijtimoiy ekspert komissiyasining ma'lumotnomasi asosida beriladi.

4) yolg'iz pensionerlar. Yolg'iz yoki voyaga etmagan bolalari bilan yoxud nogironligi bo'lgan bolasi bilan birga alohida uyda yashovchi pensionerlar yolg'iz pensionerlar deb tushuniladi. Mazkur imtiyoz pensiya guvohnomasi yoki O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi huzuridagi byudjetdan tashqari Pensiya jamg'armasi tuman (shahar) bo'limining ma'lumotnomasi, shuningdek, fuqarolar o'zini-o'zi boshqarish organlarining ma'lumotnomasi asosida beriladi.

5) boquvchisini yo'qotgan ko'p bolali oilalar. Ota va onadan biri yoxud ota-ona vafot etgan ko'p bolali oilalar soliq solish maqsadida boquvchisini yo'qotgan ko'p bolali oilalardir. Ushbu imtiyoz O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi huzuridagi byudjetdan tashqari Pensiya jamg'armasi tuman (shahar) bo'limining ma'lumotnomasi asosida beriladi.

6) Chernobil AESdagi avariya oqibatlarini tugatishda ishtirok etganlik uchun imtiyozlar oladigan fuqarolar (shu jumladan vaqtincha yuborilgan yoki xizmat safariga yuborilgan) fuqarolar. Mazkur imtiyoz tibbiy-mehnat ekspert komissiyasining ma'lumotnomasi, nogironligi bo'lgan shaxsning maxsus guvohnomasi, Chernobil AESdagi avariya oqibatlarini tugatish ishtirokchisining guvohnomasi, shuningdek, vakolatli organlar tomonidan berilgan va imtiyozlar berish uchun asos bo'ladigan boshqa hujjatlar asosida beriladi.

7) energiya resurslarining amaldagi tarmoqlaridan to'liq uzib qo'yilgan turar joylarda qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanuvchi shaxslar – qayta tiklanadigan energiya manbalari o'rnatilgan oydan e'tiboran uch yil muddatga. Mazkur imtiyoz energiya resurslarining amaldagi tarmoqlaridan to'liq uzib qo'yilgan holda qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish to'g'risida energiya ta'minoti tashkilotlari tomonidan berilgan ma'lumotnoma asosida beriladi.

10.3. Jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'i stavkalari

Respublika hududlari kesimida bazaviy soliq stavkalari 1 kv. m uchun mutlaq o'lchamda quyidagi miqdorlarda belgilanadi:

10.3.1-jadval
Respublika hududlari kesimida jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'i bazaviy soliq stavkalari

Respublika hududlari	1 kv. m uchun bazaviy soliq stavkasi (so'mda)
Toshkent shahri:	
1 zona	1200
2 zona	1085
3 zona	890
4 zona	700
5 zona	500
Qoraqalpog'iston Respublikasi	260
Andijon viloyati	320
Buxoro viloyati	260
Jizzax viloyati	260

Qashqadaryo viloyati	260
Navoiy viloyati	260
Namangan viloyati	320
Samarqand viloyati	320
Surxondaryo viloyati	234
Sirdaryo viloyati	205
Toshkent viloyati	270
Farg'ona viloyati	260
Xorazm viloyati	260

Soliq stavkalarini aniq miqdori quyidagi tartibda belgilanadi:

Qoraqalpog'iston Respublikasi Jo'qorg'i Kengesi va viloyatlar xalq deputatlari Kengashlari 0,5 dan 2,0 gacha bo'lgan kamaytiruvchi va oshiruvchi koeffitsiyentlarni qo'llagan holda, belgilangan hazaviy soliq stavkalari asosida qishloq xo'jaligiga mo'ljallanmagan yerlar uchun tuman va shaharlar kesimida ularning iqtisodiy rivojlanishiga qarab, soliq stavkalarini belgilaydi.

– tumanlar va shaharlar xalq deputatlari Kengashlari belgilangan soliq stavkalariga Toshkent shahri uchun esa belgilangan hazaviy soliq stavkalariga 0,7 dan 3,0 gacha bo'lgan kamaytiruvchi va oshiruvchi koeffitsiyentlarni ularning hududlarida joylashgan daha, massiv, mahalla, ko'cha kesimida kiritadi.

Tumanlar va shaharlar xalq deputatlari Kengashlari tomonidan keyingi soliq davri uchun soliq stavkalari har yili joriy soliq davrining 31-dekabriga qadar qishloq xo'jaligiga mo'ljallanmagan yer uchastkalari joylashgan joydagi soliq organlariga taqdim etadi.

Dehqon xo'jaligini yuritish uchun berilgan qishloq xo'jaligi uchun mo'ljallangan yerlarga soliq stavkasi qishloq xo'jaligi ekinzorlarining normativ qiymatiga nisbatan 0,95 foiz miqdorda belgilanadi.

Tadbirkorlik faoliyatida foydalaniladigan yer uchastkalari uchun yoxud uylar, dala hovli imoratlari, yakka tartibdagi garaflar va boshqa imoratlar, inshootlar yuridik shaxsga yoki yakka tartibdagi tadbirkorga ijaraga berilganda, shuningdek, jismoniy shaxslarning mulkida bo'lgan, yashash uchun mo'ljallanmagan ko'chmas mulk obyektlari egallagan yer uchastkalari uchun soliq jismoniy shaxslardan yuridik shaxslardan olinadigan yer solig'ini to'lash uchun belgilangan soliq stavkalari bo'yicha undiriladi hamda soliq imtiyozlari ularga nisbatan tatbiq etilmaydi.

Bo'sh turgan binolar, foydalanilmayotgan ishlab chiqarish maydonlari, yashash uchun mo'ljallanmagan inshootlar, shuningdek, normativ muddatida qurilishi tugallanmagan obyektlar joylashgan yer uchastkalariga nisbatan qonunchilikda oshirilgan soliq stavkalarini belgilash yo'li bilan yuridik shaxslar uchun nazarda tutilgan ta'sir choralari qo'llanilishi mumkin.

Jismoniy shaxs yoki oilaviy korxonada yer uchastkasidan unda joylashgan uyda istiqomat qilish bilan bir vaqtda tovarlar ishlab chiqarish (xizmatlar ko'rsatish) uchun foydalangan taqdirda, soliq jismoniy shaxslar uchun belgilangan soliq stavkasi bo'yicha to'lanadi.

Yakka tartibda uy-joy qurish va turar joyni obodonlashtirish uchun berilgan yer uchastkalarining tomorqa qismiga qishloq xo'jaligi ekinlarini ekish yoki uni obodonlashtirish amalga oshirilmagan taqdirda soliq uch baravar miqdorda to'lanadi.

Yer uchastkalaridan hujjatsiz yoxud yer uchastkasiga bo'lgan huquqni tasdiqlovchi hujjatlarda ko'rsatilganidan kattaroq hajmda foydalanilganda, soliq stavkasi belgilangan soliq stavkalarining uch baravari miqdorida belgilanadi.

Jismoniy shaxslarga yakka tartibdagi turar joy qurish va obodonlashtirishga berilgan tomorqa yer uchastkalariga yakka tartibdagi uy-joy qurishga berilgan yer uchastkalari uchun belgilangan stavka qo'llaniladi.

Kalendar yil soliq davri hisoblanadi.

10.4. Jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'ini hisoblash va to'lash tartibi

Soliqni hisoblab chiqarish soliq to'lovchining yashash joyidan qat'i nazar, yer uchastkasi joylashgan yerdagi soliq organlari tomonidan ko'chmas mulkka bo'lgan huquqlarni davlat ro'yxatidan o'tkazuvchi organning ma'lumotlari asosida, dehqon xo'jaligini yuritish uchun berilgan qishloq xo'jaligi uchun mo'ljallangan yerlar bo'yicha esa - qishloq xo'jaligi uchun mo'ljallangan yerlarning normativ qiymatini aniqlovchi organning ma'lumotlari asosida amalga oshiriladi.

Soliq organlari har yili 1-martdan kechiktirmay soliq summasi va uni to'lash muddatlari ko'rsatilgan to'lov xabarnomasini jismoniy shaxslarga imzo qo'ydirib yoki to'lov xabarnomasi olinganligi faktini va olingan sanani tasdiqlovchi boshqa usulda topshiradi.

Yil mohaynida yer uchastkasi maydoni o'zgaranda va imtiyozlarga bo'lgan huquq yuzaga kelganda (tugatilganda) soliq organlari mazkur o'zgarishlardan keyin bir oy ichida soliqni qayta hisob-kitob qilishi hamda soliq to'lovchiga soliq summasi va uni to'lash muddatlari ko'rsatilgan yangi yoki qo'shimcha to'lov xabarnomasini taqdim etishi kerak.

Ko'p kvartirali uylarda joylashgan turar joy bo'lmagan ko'chmas mulk obyektlari bilan band bo'lgan yer uchastkalari bo'yicha soliq turar joy bo'lmagan ko'chmas mulk obyektining qavatlar soniga bo'lingan maydonidan kelib chiqqan holda hisoblanadi.

Yil davomida ajratilgan yer uchastkalari uchun soliq yer uchastkasi ajratilgan oydan keyingi oydan e'tiboran jismoniy shaxslar tomonidan to'lanadi.

Soliq bo'yicha imtiyozlar belgilangan taqdirda, bu soliq imtiyozga

bo'lgan huquq yuzaga kelgan oydan e'tiboran to'lanmaydi. Soliq bo'yicha imtiyozlarga bo'lgan huquq tugatilgan taqdirda, bu soliq mazkur huquq tugatilgan oydan keyingi oydan e'tiboran to'lana boshlaydi.

Soliq davri uchun soliqni to'lash jismoniy shaxslar tomonidan 15-aprel va 15-oktabrga qadar teng ulushlarda amalga oshiriladi.

Takrorlash uchun savollar

1. Jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'ini to'lovchilar kimlar va soliq solish obyekti nimalardan iborat?
2. Jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'i bo'yicha imtiyozlar va soliq stavkasini qo'llashning o'ziga xos xususiyatlari qanday?
3. Jismoniy shaxslardan olinadigan yer solig'ini hisoblash va to'lash tartibi qanday amalga oshiriladi?

XI BOB. SUV RESURSLARIDAN FOYDALANGANLIK UCHUN SOLIQ

11.1. Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliqni to'lovchilar va soliq solish obyekti

Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq to'lovchilar O'zbekiston Respublikasi hududida suvdan birlamchi foydalanishni yoki suvni iste'mol qilishni amalga oshiruvchi quyidagi shaxslardan iborat:

- O'zbekiston Respublikasining yuridik shaxslari.
- faoliyatini O'zbekiston Respublikasida doimiy muassasalari orqali amalga oshirayotgan O'zbekiston Respublikasining norezidentlari bo'lgan yuridik shaxslar.
- suvdan tadbirkorlik faoliyati uchun foydalanuvchi yakka tartibdagi tadbirkorlar.
- dehqon xo'jaliklari.

Aholi punktlarining suv ta'minoti uchun suv yetkazib berishni amalga oshiruvchi yuridik shaxslar faqat o'z ehtiyojlari uchun foydalanadigan suv uchun soliqni to'lovchilar deh e'tirof etiladi.

Yer usti va yer osti manbalaridan olib foydalaniladigan suv resurslari suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq solish obyektidir.

Quyidagilar soliq solish obyekti bo'lmaydi:

- 1) notijorat tashkilotlar tomonidan notijorat faoliyatni amalga oshirish doirasida foydalaniladigan suv resurslari.
- 2) sog'liqni saqlash muassasalari tomonidan davolash maqsadida foydalaniladigan yer osti mineral suvlari.
- 3) atrof-muhitga zararli ta'sir ko'rsatishining oldini olish maqsadida chiqarib olingan yer osti suvlari.
- 4) shaxtadan suvlarni qochirish uchun, foydali qazilmalarni qazib olish paytida chiqarib olingan va qatlamdagi bosimni saqlab turish uchun yer qa'riga qayta quyiladigan yer osti suvlari.
- 5) gidroelektrostansiyalar gidravlik turbinalarining harakati uchun foydalaniladigan suv resurslari.

6) issiqlik elektr stansiyalari va issiqlik elektr markazlari tomonidan qayta quyiladigan suv resurslari.

7) qishloq xo'jaligiga mo'ljallangan sho'rlangan yerlarni yuvish uchun foydalaniladigan, suvdan foydalanish va suv iste'moli sohasidagi vakolatli organ tomonidan tasdiqlangan sho'rlarni yuvish normalari doirasidagi suv resurslari.

8) kollektor va drenaj tarmoqlaridan ishlatiladigan suv resurslari. Foydalanilgan suvning hajmi soliq bazasidir.

Suv resurslarining yer usti va yer osti manbalaridan olingan suv hajmi suvdan foydalanishning huxgalteriya (dastlabki) hisobi hujjatlarida aks ettirilgan suv o'lchagich asboblari ko'rsatkichlari asosida aniqlanadi.

Suvdan o'lchagich asboblarsiz foydalanilgan taqdirda, uning hajmi suv obyektlaridan suv olish limitlaridan, suvni iste'mol qilishning texnologik va sanitariya normalaridan, ekinlar hamda yashil daraxtzorlarni sug'urish normalaridan yoki ma'lumotlarning to'g'riligini ta'minlovchi boshqa usullardan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

Soliq to'lovchilar yer usti va yer osti manbalaridan olib foydalanilgan suv resurslari hajmlarining alohida hisobini yuritadi. Suv resurslarining yer usti va yer osti manbalaridan suv keladigan vodoprovod tarmog'idagi suvdan foydalanilganda, soliq bazasi manbaning har bir turi bo'yicha alohida aniqlanadi. Suv yetkazib berishni amalga oshiruvchi yuridik shaxslar vodoprovod tarmog'iga suv resurslarining yer usti va yer osti manbalaridan kelib tushadigan suv hajmlarining nisbati to'g'risidagi ma'lumotlarni soliq organlariga joriy soliq davrining 15-yanvariga qadar taqdim etishi kerak. Soliq organlari uch kun ichida ushbu ma'lumotlarni soliq to'lovchilar e'tiboriga etkazishi lozim.

Issiqlik suv hamda bug' hosil qilinishi bo'yicha soliq bazasi soliq to'lovchi tomonidan ishlab chiqarish va texnik ehtiyojlar uchun o'zi foydalangan suv resurslari hajmidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

Binolarning bir qismi, alohida inshootlar ijaraga berilganda soliq bazasi suv yetkazib berishni amalga oshiruvchi yuridik shaxs bilan shartnoma tuzgan ijaraga beruvchi tomonidan aniqlanadi.

Binolarning bir qismini, alohida inshootlarni ijaraga olgan va suv yetkazib berishni amalga oshiruvchi soliq to'lovchilar bilan shartnoma tuzgan yuridik shaxslar soliq bazasini mustaqil ravishda aniqlaydi.

Soliq to'lovchilar yuridik shaxslar bilan suv yetkazib berilishi yuzasidan solishtirib ko'rish jarayonida olingan suvning hajmini aniqlashtirishda suv hajmining farqini solishtirish amalga oshirilgan davrdagi hisob-kitoblarda aks ettiradi.

Yuridik shaxslarning hududida ta'mirlash-qurilish ishlarini va boshqa ishlarni bajaruvchi soliq to'lovchilar ushbu ishlarni bajarish jarayonida foydalaniladigan suv uchun soliq to'lamaydi. Ta'mirlash-qurilish ishlarini va boshqa ishlarni bajarayotganda foydalaniladigan suv hajmi uchun bu ishlar qaysi yuridik shaxslar uchun bajarilayotgan bo'lsa, o'sha yuridik shaxslar soliq to'laydi. Qurilish ishlari yangi qurilish maydonchasida bajarilgan taqdirda, qurilishda foydalaniladigan suv hajmi uchun qurilish tashkiloti soliq to'laydi.

Suvdan foydalanish va suv iste'moli sohasidagi vakolatli organ har yili joriy soliq davrining 10-dekabridan kechiktirmay qishloq xo'jaligida, shu jumladan baliqchilik xo'jaligida, suv resurslaridan foydalanuvchi yuridik shaxslarga, dehqon xo'jaliklari bo'yicha esa – hisobot davri uchun kelgusi yilning 20-yanvaridan kechiktirmay suvdan foydalanish va suvni iste'mol qilish joyi bo'yicha soliq organlariga – soliq bazasini aniqlash uchun ular tomonidan ishlatilishi kutilayotgan suv resurslari hajmini taqdim etadi.

Dehqon xo'jaliklari uchun soliq bazasi soliq organlari tomonidan suvdan foydalanish va suv iste'moli sohasidagi vakolatli organ taqdim etgan ma'lumotlar asosida aniqlanadi.

Sun'iy suv havzalarida baliq etishtiruvchi baliqchilik xo'jaliklari soliq bazasini tabiiy va sun'iy suv obyektlaridan olingan va ushbu

suv obyektlariga qaytarib quyiladigan suv hajmi, o'rtasidagi farqdan kelib chiqib aniqlaydilar.

Qishloq xo'jaligida, shu jumladan baliq yetishtirishda suv resurslarini hisobga olish vositalari mavjud emasligi va foydalaniladigan suv resurslarining haqiqiy hajmini aniqlashning imkoni bo'lmagan taqdirda, soliq bazasi suvdan foydalanish va suvni iste'mol qilish sohasidagi vakolatli organ tomonidan tasdiqlangan suv resurslari iste'molining normativlariga ko'ra aniqlanadi.

Ishlab chiqarish jarayonida suvni maxsus uskunalarni (turbinalarni) sovitish uchun ishlatadigan soliq to'lovchilar soliq bazasini tabiiy suv obyektlaridan maxsus uskunalarni (turbinalarni) sovitish uchun olingan va tabiiy suv obyektlariga qaytarib quyiladigan suv hajmi o'rtasidagi farqdan kelib chiqib aniqlaydi. Ushbu norma suvning haqiqiy hisobi yoki suvdan maxsus foydalanish ruxsatnoma mavjud bo'lganda qo'llaniladi.

Soliq to'lovchi soliq to'lash nazarda tutilmagan faoliyat turlarini amalga oshirgan taqdirda, soliq bazasi soliq solinadigan va soliq solinmaydigan suv resurslari hajmining hisobini alohida yuritish asosida aniqlanadi. Alohida hisob yuritish imkoniyati bo'lmagan taqdirda, soliq bazasi qaysi faoliyat bo'yicha soliq to'lash sof tushumning umumiy hajmida nazarda tutilgan bo'lsa, o'sha faoliyatdan olinadigan sof tushumning solishtirma hajmidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

Alkogolli mahsulot va alkogolsiz ichimliklarni ishlab chiqarish va boshqa maqsadlar uchun foydalanilgan suvning hajmi ishlab chiqaruvchi yuridik shaxslar uchun soliq bazasi hisoblanadi. Alkogolli mahsulot va alkogolsiz ichimliklar ishlab chiqarish uchun foydalaniladigan suv hajmi deganda iste'mol idishidagi tayyor mahsulotga to'g'ri keladigan suvning hajmi tushuniladi.

Soliq solish obyekti va soliq stavkasi turli xil bo'lgan bir necha turdagi faoliyat bilan shug'ullanuvchi soliq to'lovchilar bunday faoliyat turlari bo'yicha alohida-alohida hisob yuritishlari va tegishli soliq stavkalari bo'yicha soliq to'lashlari shart.

11.1.1-jadval
2022-yil uchun O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti
daromadlari prognozi

mlrd
so'm

T/r	Ko'rsatkichlar	Summa
Jami - daromadlar		200 000,0
1.	Bevosita soliqlar	63 330,5
1.1	Foyda solig'i	38 557,2
1.2	Aylanmadan olinadigan soliq	2 728,3
1.3	jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i	22 045,0
2.	Bilvosita soliqlar	73 164,9
2.1	Qo'shilgan qiymat solig'i	53 300,0
2.2	Aksiz solig'i	15 038,3
2.3	Bojxona boji	4 826,6
3.	Resurs soliqlari va mol-mulk solig'i	22 740,5
3.1	Mol-mulk solig'i	3 173,8
3.2	Yer solig'i	4 253,3
3.3	Yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliq	14 403,5
3.4	Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq	910,0
4.	Boshqa daromadlar va soliq bo'lmagan boshqa tushumlar	40 764,1

11.2. Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliqni
stavkalari

Belgilangan limit doirasida yer usti va yer osti manbalaridan olinadigan suv resurslari uchun soliq stavkalari mutlaq miqdorda bir kub metr uchun quyidagi miqdordalarda belgilanadi:

11.2.1-jadval
Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliqni stavkalari

T/r	Soliq to'lovchilar va soliq solish obyektlari	1 kub. m uchun soliq stavkasi, (so'mda):	
		yer usti suv resurslari manbalari	yer osti suv resurslari manbalari
1.	Iqtisodiyotning barcha tarmoqlaridagi korxonalar, shuningdek, yakka tartibdagi tadbirkorlar	240	290
2.	Sanoat korxonalari	520	620
3.	Elektr stanstiyalari va kommunal xizmat ko'rsatish korxonalari	80	100
4.	Qishloq xo'jaligi yerlarini sug'orish va baliqlarni o'stirish (etishtirish) uchun foydalaniladigan suv hajmi, shu jumladan debqon xo'jaliklari	40	40
5.	Avtotransport vositalarini yuvish uchun ishlatilgan suv hajmi	2 190	2 190

6.	Alkogolsiz ichimliklarni hamda pivo va vinodan tashqari alkohol mahsulotlarini ishlab chiqarish uchun foydalaniladigan suv hajmi	27 700	27 700
----	--	--------	--------

Qishloq xo'jaligi yerlarini sug'orish va haliqlarni o'stirish (yetishtirish) uchun foydalaniladigan suv hajmi, shu jumladan dehqon xo'jaliklari soliq stavkasi 0,7 kamaytiruvchi koeffitsiyentni hisobga olgan holda, suv o'lchash uskunolari asosida aniqlanadigan, foydalanilgan suv hajmiga qo'llaniladi.

Suvdan foydalanish uchun belgilangan limitlardan ortiqcha suv olinganda, bunday ortiqcha qism bo'yicha soliq stavkalari belgilangan soliq stavkalarining besh baravari miqdorida belgilanadi.

Suv resurslaridan ruxsat beruvchi hujjatsiz foydalanilganda, shuningdek, avtotransport vositalarini yuvishni amalga oshiruvchi korxonalar tomonidan yer usti manbalaridan olingan suvdan foydalanilganda soliq stavkasi belgilangan soliq stavkalarining besh baravari miqdorida belgilanadi.

11.3. Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliqni hisoblab chiqarish va to'lash tartibi

Kalendar yil soliq davri hisoblanadi.

Soliq summasi soliq bazasidan va belgilangan soliq stavkalaridan kelib chiqqan holda hisoblab chiqariladi.

Dehqon xo'jaliklari uchun soliq summasi soliq bazasidan va belgilangan soliq stavkalaridan kelib chiqqan holda soliq organlari tomonidan aniqlanadi.

Soliq hisoboti suvdan foydalanish yoki suvni iste'mol qilish joyidagi soliq organlariga quyidagilar tomonidan yilda bir marta taqdim etiladi:

- O'zbekiston Respublikasi yuridik shaxslari tomonidan yillik

moliyaviy hisobot taqdim etiladigan muddatda.

- qishloq xo'jaligi korxonalari tomonidan - joriy soliq davrining 15-dekabrigacha.

O'zbekiston Respublikasida faoliyatini doimiy muassasalar orqali amalga oshirayotgan O'zbekiston Respublikasining norezidentlari bo'lgan yuridik shaxslar, shuningdek, yakka tartibdagi tadbirkorlar tomonidan - soliq davridan keyingi yilning 20-yanvarigacha.

Soliq organlari soliq to'lash to'g'risidagi to'lov xabar nomasini dehqon xo'jaliklariga soliq davridan keyingi yilning 1-fevralidan kechiktirmay topshiradi.

Soliq davri mobaynida soliq to'lovchilar soliq bo'yicha bo'nak to'lovlarni to'laydi, bundan qishloq xo'jaligi korxonalari, O'zbekiston Respublikasida faoliyatini doimiy muassasalar orqali amalga oshirayotgan O'zbekiston Respublikasining norezidentlari bo'lgan yuridik shaxslar.

Bo'nak to'lovlar miqdorini hisoblab chiqarish uchun soliq to'lovchilar joriy soliq davrining 20-yanvarigacha, yangi tashkil etilganlari esa davlat ro'yxatidan o'tkazilgan kundan e'tiboran o'ttiz kundan kechiktirmay, suvdan foydalanish yoki suvni iste'mol qilish joyidagi soliq organlariga mo'ljallanayotgan soliq bazasidan (foydalaniladigan suv hajmidan) va belgilangan soliq stavkalaridan kelib chiqqan holda hisoblangan joriy soliq davri uchun soliq summasi to'g'risidagi ma'lumotnomani taqdim etadi. Soliq bo'yicha majburiyatlari soliq davri ichida yuzaga kelgan soliq to'lovchilar soliq summasi to'g'risidagi ma'lumotnomani soliq majburiyati yuzaga kelgan sanadan e'tiboran o'ttiz kundan kechiktirmay taqdim etadi.

Hisoblab chiqarilgan bo'nak to'lovlar:

- soliq davrida soliq summasi bazaviy hisoblash miqdorining ikki yuz baravaridan ko'proqni tashkil etadigan yuridik shaxslar tomonidan har oyning 20-sanasidan kechiktirmay yillik soliq summasining o'nu ikkidan bir qismi miqdorida.

- soliq davrida soliq summasi bazaviy hisoblash miqdorining ikki yuz baravaridan kamroqni tashkil etadigan, aylanmadan olinadigan soliqni to'lovchilar bo'lmagan yuridik shaxslar, shuningdek, aylanmadan

olinadigan soliqni to'lovchilar va yakka tartibdagi tadbirkorlar tomonidan – har chorak uchinchi oyining 20-sanasidan kechiktirmay yillik soliq summasining to'rtidan bir qismi miqdorida to'lanadi.

Soliq davri davomida mo'ljallanayotgan soliq bazasi o'zgarganda, soliq to'lovchi soliq summasi to'g'risida aniqlashtirilgan ma'lumotnoma taqdim etishga haqli. Bunda soliq davrining qolgan qismi uchun bo'nak to'lovlarga soliqning o'zgargan summasiga teng ulushlarda tuzatish kiritiladi.

Soliq davri uchun bo'nak to'lovlar hisobga olingan holda soliqni to'lash soliq to'lovchilar tomonidan, suvdan foydalanish yoki suv iste'moli joyida, soliq hisoboti taqdim etiladigan muddatdan kechiktirmay amalga oshiriladi.

Soliq davri uchun bo'nak to'lovlar summasi soliq hisobotida ko'rsatilgan byudjetga to'lanishi lozim bo'lgan soliq summasiga nisbatan 10 foizdan ortiq miqdorga kamaytirilgan taqdirda, soliq organi bo'nak to'lovlarni soliqning haqiqiy summasidan kelib chiqib, penya hisohlagan holda qaytadan hisob-kitob qiladi.

Dehqon xo'jaliklari tomonidan soliqni to'lash yilda bir marta, soliq davridan keyingi yilning 1-mayigacha amalga oshiriladi.

Takrorlash uchun savollar

1. Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliqni to'lovchilar kimlar hisoblanadi?
2. Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq solish obyektiga nimalar kiradi?
3. Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq bo'yicha qanday soliq stavkalari mavjud?
4. Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliqni hisoblash tartibi qanday?
5. Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq bo'yicha qanday imtiyozlar mavjud?
6. Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliqni to'lash muddatlari qanday?

XII BOB. YER QA'RIDAN FOYDALANGANLIK UCHUN SOLIQ

12.1. Yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliqni to'lovchilar va soliq solish obyekti

O'zbekiston Respublikasi hududida yer qa'ridan foydali qazilmalarni qazib olishni va texnogen mineral hosilalardan foydali qazilmalarni ajratib olishni amalga oshiruvchi yuridik va jismoniy shaxslar yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliqni soliq to'lovchilari deb e'tirof etiladi.

Qonunchilikda nazarda tutilgan shartlarga rioya etgan holda qimmatbaho metallarni oltin izlovchilar usulida qazib olishga doir faoliyatni amalga oshiruvchi jismoniy shaxslar qimmatbaho metallarni oltin izlovchilar usulida qazib olishga doir faoliyatni amalga oshirishga taalluqli qism bo'yicha soliq to'lovchilar bo'lmaydi.

Foydali qazilmani qazib olish (ajratib olish) hajmi yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliq solish obyektidir.

Qazib olingan (ajratib olingan) foydali qazilmaning hajmi qazib olish (ajratib olish), hirlamchi ishlov berish, qayta ishlash va transportda tashishning butun texnologik stikli doirasida yuzaga keladigan texnologik yo'qotishlarni hisobga olgan holda, qonunchilikda belgilangan tartibda vakolatli organ tomonidan tasdiqlangan normalar doirasida, bunday normalar mavjud bo'lmaganda esa – soliq to'lovchi tomonidan tasdiqlangan normalar doirasida aniqlanadi.

Foydali qazilmalarni qazib olishning (ajratib olishning) va foydali qazilmalarga birlamchi ishlov berishning (ularni qayta ishlashning) texnologik stikli doirasidagi yo'qotishlar texnologik yo'qotishlar deb e'tirof etiladi, xususan:

- foydali qazilmalarni qazib olish chog'idagi yo'qotishlar, shu jumladan ularning qoldiqlari (ajratib olib bo'lmaydigan zaxiralari).
- uglevodorodlarni dastlabki sanoat maqsadida qayta ishlash chog'idagi yo'qotishlar.
- qatlamdagi bosimni saqlab turish va uglevodorodlarni yopiq

texnologik stild doirasida ajratib olish uchun mahsuldor qatlama qayta haydab kiritiladigan tabiiy gaz hajmi.

Soliq solish obyekti foydali qazilmaning har bir turi bo'yicha alohida aniqlanadi.

Quyidagilar soliq solish obyekti bo'lmaydi:

- soliq to'lovchilarga berilgan yer uchastkalari doirasida qazib olingan (ajratib olingan) hamda shaxsiy xo'jalik va maishiy ehtiyojlari uchun foydalanilgan, keng tarqalgan foydali qazilmalar. Keng tarqalgan foydali qazilmalar ro'yxati qonunchilikda belgilanadi.

- qonunchilikda belgilangan tartibda daryo o'zanlarini tozalash va qirg'oqlarni mustahkamlash ishlari natijasida qazib olingan (ajratib olingan) noruda foydali qazilmalar, bundan realizatsiya qilingan foydali qazilmaning hajmi mustasno.

Soliq bazasi soliq to'lovchi tomonidan mustaqil ravishda har bir qazib olingan (ajratib olingan) foydali qazilmaga nisbatan aniqlanadi.

Soliq (hisobot) davri boshlanganidan e'tiboran o'sib boruvchi yakun bilan aniqlanadigan qazib olingan (ajratib olingan) foydali qazilma hajmining qiymati soliq bazasidir.

Qazib olingan (ajratib olingan) foydali qazilma hajmining qiymati soliq (hisobot) davri uchun o'rtacha olingan realizatsiya qilish bahosida hisob-kitob qilinadi.

Soliq (hisobot) davri uchun o'rtacha olingan realizatsiya qilish bahosi har bir qazib olingan (ajratib olingan) foydali qazilma bo'yicha pulda ifodalangan realizatsiya qilish hajmlarini (qo'shilgan qiymat solig'ini va aksiz solig'ini chegirgan holda) naturada ifodalangan realizatsiya qilish hajmiga bo'lish orqali alohida aniqlanadi.

Agar qazib olingan (ajratib olingan) foydali qazilmadan shaxsiy ishlab chiqarish yoki xo'jalik ehtiyojlari uchun qisman foydalanilsa, soliq bazasi qazib olingan (ajratib olingan) foydali qazilmaning butun hajmi hisobida, ushbu foydali qazilmaning o'rtacha olingan realizatsiya qilish bahosidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

Soliq (hisobot) davrida foydali qazilma realizatsiya qilinmagan taqdirda, soliq bazasi realizatsiya qilish amalga oshirilgan oxirgi soliq (hisobot) davrida foydali qazilmani realizatsiya qilishning

o'rtacha olingan narxidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

Foydali qazilmalarni qazib olish (ajratib olish) boshlanganidan buyon ular realizatsiya qilinmagan taqdirda, soliq bazasi soliq (hisobot) davrida mazkur foydali qazilmalarni qazib olishning (ajratib olishning) 20 foizga oshirilgan ishlab chiqarish tannarxidan kelib chiqqan holda aniqlanadi. Bunda soliq to'lovchi realizatsiya qilish amalga oshirilgan birinchi hisobot davrida hisoblangan soliq summasiga hisobot davrida shakllangan o'rtacha olingan narxidan kelib chiqqan holda keyingi tuzatishni kiritishi shart.

Qazib olingan (ajratib olingan) foydali qazilmadan to'laligicha shaxsiy ishlab chiqarish yoki xo'jalik ehtiyojlari uchun foydalanilgan hollarda soliq bazasi qazib olingan (ajratib olingan) foydali qazilmaning 20 foizga oshirilgan ishlab chiqarish tannarxidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

Soliq to'lovchi qazib olingan tabiiy gazni va neftni mustaqil ravishda yoxud qaytarish sharti bilan qayta ishlashga berish asosida qayta ishlashni amalga oshirgan hollarda soliq bazasi ushbu foydali qazilmalardan olingan mahsulotlarni realizatsiya qilish bahosidan kelib chiqib, ularga soliq to'lovchi tomonidan sarflangan dastlabki ishlov berish, ularni qayta ishlash va transportda tashish xarajatlari chegirib tashilgan holda aniqlanadi.

Qimmatbaho, rangli va radioaktiv metallarni, shuningdek, nodir elementlarni hamda nodir yer elementlarini qazib olishda soliq bazasi ushbu foydali qazilmalarni realizatsiya qilishning o'rtacha olingan narxidan kelib chiqqan, ularga ishlov berish (ularni boyitish), ularni qayta ishlash va transportda tashish xarajatlari chegirib tashilgan holda aniqlanadi.

Oltin, kumush, platina, palladiy, mis, rux, qo'rg'oshin va molibden bo'yicha soliq bazasi ruda, konsentrat va qayta ishlashning yakuniy mahsuloti (tayyor mahsulot) tarkibidagi har bir metallga nisbatan aniqlanadi.

Metallarni qazib olish (ajratib olish) chog'ida quyidagilar soliq bazasi bo'ladi:

1) rudani (konsentratni) realizatsiya qilish chog'ida - qazib

ningan (ajratib olingan) metallning qiymati, ushbu qiymat rudaning (konsentratning) tarkibida mavjud bo'lgan metall hajmiga nisbatan qo'llaniladigan o'rtacha arifmetik birja bahosi va o'rtacha olingan realizatsiya qilish bahosi o'rtasida olingan yuqoriroq narx bo'yicha hisob-kitob qilinish, unga ishlov berish (uni boyitish), uni qayta ishlash (affinaj) va transportda tashish xarajatlari chegirib tashlanadi.

2) oltin va misni realizatsiya qilish chog'ida – qazib olingan (ajratib olingan) metallning qiymati, ushbu qiymat ruda, konsentrat va qayta ishlashning yakuniy mahsuloti (tayyor mahsulot) tarkibida mavjud bo'lgan metall hajmiga nisbatan qo'llaniladigan soliq (hisobot) davri uchun o'rtacha arifmetik birja bahosi va o'rtacha olingan realizatsiya qilish bahosi o'rtasida olingan yuqoriroq narx bo'yicha hisob-kitob qilinish, unga ishlov berish (uni boyitish), uni qayta ishlash (affinaj) va transportda tashish xarajatlari chegirib tashlanmaydi. Bunda soliq to'lovchi oltin va mis bo'yicha soliq bazasini ushbu xarajatlarni chegirib tashlagan holda belgilashga haqli.

3) mustaqil ravishda yoxud qaytarish sharti bilan qayta ishlashga berish asosida ajratib olingan kumushni, platinani, palladiyni, ruxni, qo'rg'oshinni yoki molibdeni realizatsiya qilish chog'ida – qazib olingan (ajratib olingan) metallning qiymati, ushbu qiymat soliq (hisobot) davrida o'rtacha arifmetik birja bahosi va o'rtacha olingan realizatsiya qilish bahosi o'rtasida olingan yuqoriroq narx bo'yicha hisob-kitob qilinish, soliq to'lovchi tomonidan unga ishlov berish (uni boyitish), uni qayta ishlash va transportda tashish uchun qilingan xarajatlari chegirib tashlanadi.

Agar ajratib olingan kumush, platina, palladiy, rux, qo'rg'oshin yoki molibden rudadagi asosiy metall bo'lmasa yoki ularni ajratib olish oltin va mis ajratib olinayotgan (boyitilayotgan, qayta ishlanayotgan) ishlab chiqarish quvvatlarida amalga oshirilayotgan bo'lsa, soliq to'lovchi soliq bazasini ularga ishlov berish (ularni boyitish), ularni qayta ishlash (affinaj) va transportda tashish xarajatlarini chegirib tashlamagan holda aniqlashga haqli.

Kumushni, platinani, palladiyni, ruxni, qo'rg'oshinni yoki molibdeni ajratib olish chog'ida ushbu metallar rudadagi asosiy

metallar bo'lsa, boshqa metallar, shu jumladan oltin va mis bo'yicha soliq bazasi ularga ishlov berish (ularni boyitish), ularni qayta ishlash (affinaj) va transportda tashish xarajatlari chegirib tashlangan holda aniqlanadi.

Agar soliq to'lovchi metallar bilan birga boshqa qimmatbaho, rangli va radioaktiv metallarni, shuningdek, nodir elementlarni va nodir er elementlarini ajratib olayotgan bo'lsa, boshqa metallar (elementlar) bo'yicha soliq bazasi ularga ishlov berish (ularni boyitish), ularni qayta ishlash (affinaj) va transportda tashish xarajatlari chegirib tashlangan holda, o'rtacha olingan realizatsiya qilish bahosi bo'yicha aniqlanadi.

Agar soliq to'lovchi rudadagi asosiy metallar bilan birga boshqa metallarni, shu jumladan texnogen chiqindilardan (chang, shlak, kek, shlam va boshqalardan) metallarni ajratib olsa, ushbu metallar (elementlar) bo'yicha soliq solinadigan baza ularga ishlov berish (ularni boyitish), ularni qayta ishlash (affinaj) va transportda tashish xarajatlari chegirib tashlangan holda o'rtacha olingan (o'rtacha arifmetik birja) realizatsiya qilish bahosidan kelib chiqib aniqlanishi mumkin.

Soliq (hisobot) davri uchun oltin, kumush, palladiy va platina bo'yicha o'rtacha arifmetik birja narxi soliq organlari tomonidan London qimmatli metallar bozori uyushmasining (London Bullion Market Association) ertalabki fiksingi asosida, boshqa metallar bo'yicha esa London metallar birjasining (London Metal Exchange) ma'lumotlari asosida aniqlanadi.

Soliq (hisobot) davri uchun o'rtacha arifmetik birja narxi narxlar qaysi valyutada belgilangan bo'lsa, shu valyuta bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan e'lon qilingan valyuta kursiga ko'paytirilgan metallar narxlarini qo'shishda hosil bo'lgan summani ko'rsatilgan narxlar belgilangan kunlar soniga bo'lish orqali aniqlanadi.

Soliq (hisobot) davri uchun o'rtacha olingan realizatsiya qilish bahosi soliq to'lovchi tomonidan mustaqil ravishda aniqlanadi.

Soliq organlari har oyda, soliq (hisobot) davridan keyingi oying

o'ninchi sanasidan kechiktirmay, o'zlari hisob-kitob qilgan har bir metall turi uchun o'rtacha arifmetik birja narxini O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasining rasmiy veb-saytiga joylashtiradi.

12.1.1-jadval
2022-yil uchun O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti daromadlari prognozi

mlrd so'm

T/r	Ko'rsatkichlar	Summa
Jami - daromadlar		200 000,0
1.	Bevosita soliqlar	63 330,5
1.1	Foyda solig'i	38 557,2
1.2	Aylanmadan olinadigan soliq	2 728,3
1.3	jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i	22 045,0
2.	Bilvosita soliqlar	73 164,9
2.1	Qo'shilgan qiymat solig'i	53 300,0
2.2	Aksiz solig'i	15 038,3
2.3	Bojxona boji	4 826,6
3.	Resurs soliqlari va mol-mulk solig'i	22 740,5
3.1	Mol-mulk solig'i	3 173,8
3.2	Yer solig'i	4 253,3
3.3	Yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliq	14 403,5
3.4	Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq	910,0
4.	Boshqa daromadlar va soliq bo'lmagan boshqa tushumlar	40 764,1

12.2.Yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliqni stavkalari
Soliq stavkalari quyidagi miqdorlarda belgilanadi:

12.2.1-jadval

T/r	Foydali qazilmalar guruhi	Soliq solish obyektining nomi	Soliq stavkalari, foizlarda
1.	Energiya manbalari	Neft, tabiiy gaz, gaz kondensati	10
		Utilizatsiya qilingan tabiiy gaz, realizatsiya qilingan hajmi ho'yicha	5
		Yer ostiga joylashtirilgan gaz	2,6
		Ko'mir, yonuvchi slanstar	4
2.	Qimmatbaho metallar	Oltin, kumush, palladiy, platina va platina guruhi, osmiy va boshqa qimmatbaho metallar	7
3.	Rangli metallar	Mis, qo'rg'oshin, rux, molibden, nikel, kobalt, qalay, surma, simob, alyuminiy	7
		Boshqa rangli metallar	10
4.	Radioaktiv metallar, nodir elementlar va nodir yer elementlari	Uran, toriy, radiy	8
		Volfram	2,7
		Reniy, selen, tellur, indiy, vismut, tantal, niobiy, berilliy, litiy, rubidiy, stenziy, galiy, titan, stirkoniy, gafniy, talliy, kadmiy	8
		Lantan va lantanoidlar, ittriy, skandiy	8
		Boshqa radioaktiv metallar, nodir elementlar va nodir yer elementlari	8
5.	Nodir tosh xomashyosi	Feruz, listvenit, rodonit, zmeevik, marmar yo'l-yo'l aqiq, kaxolong, yashma, xalstedon, aqiq, gematit va boshqa qimmatbaho, yarim qimmatbaho va zeb-ziynat uchun toshlar xomashyosi	10

6.	Qora metallar	Temir	5
		Titan, marganest, xrom, vanadiy va boshqa qora metallar	4
7.	Kon-kimyo xomashyosi	Mineral pigmentlar	5,5
		Yod	4,8
		Mineral tuzlar (tosh tuz (ovqatga ishlatiladigani), kaliy tuzi, sulfat tuzi), karbonat xomashyosi (ohaktoshlar, dolomitlar), mineral o'g'itlar (glaukonit, fosforitlar va boshqalar) hamda boshqa kon-kimyo xomashyosi	3,5, biroq 5 000 so'm/kub.m dan kam bo'lmagan
8.	Kon-ruda xomashyosi	Eruvchan shpat, dala shpati xomashyosi, kvarst va kvarstit, kaolin (realizatsiya qilingan hajmi bo'yicha), tabiiy grafit	7,9
		Shisha xomashyosi, kvarst qum, brusit marmar	3
		Talk va talk toshi, talkli magnezit, vollastonit, asbest, barit, vermikulit, qoliplash xomashyosi, felzit	4
		Serpentinit va boshqa kon-ruda xomashyosi	5
9.	Noruda qurilish materiallari	Iement ishlab chiqarish uchun mo'ljallangan ohaktoshdan tashqari stement xomashyosi	5
		Iement ishlab chiqarishga mo'ljallangan ohaktosh	22 500 so'm/tonna*

		Tabiiy bezaktoshdan bloklar, arralanadigan xarsangtosh, xarsangtosh, gips toshi, gips va angidrid, ganch, marmar, ohaktosh-chig'anoq, ohaktosh (stement va ohak ishlab chiqarish uchun mo'ljallangan ohaktoshdan tashqari), dolomitlar, qurilishda ishlatiladigan mayda toshlar, bazalt, granitlar, granodioritlar, granosienitlar, sienitlar, porfirritlar, diabaz-porfirritlar, gabbro, slanest jinslari, karbonat xomashyosi, travertin	5, biroq 5 000 so'm/kub.m dan kam bo'lmagan
		G'isht-cherepista xomashyosi, lyosslar va lyossimon jinslar, qurilish qumi, qumtoshlar, qumshag'al aralashmasi	5, biroq 3 750 so'm/kub.m dan kam bo'lmagan
		Ohak ishlab chiqarishga mo'ljallangan ohaktosh, farfor xomashyosi, keramzit xomashyosi, mergel, argillitlar, vulqon jinslari, pelitli tuffitlar, mineral tola ishlab chiqarish uchun bazalt, diabaz, glij, andezitbazalt, temir tarkibli qo'shimchalar, magnetit - gematitli jinslar va boshqa noruda qurilish materiallari hamda keng tarqalgan foydali qazilmalar	5
10.	Texnogen mineral hosilalardan ajratib olingan foydali qazilmalar		Asosiy foydali qazilmani qazib olganlik uchun soliq stavkasining 50 foizi

* Belgilangan soliq stavkasi bo'yicha soliq sement ishlab chiqaruvchi zavodlar, shuningdek, ularga sement xomashyosi - nhaktoshini realizatsiya qiladigan soliq to'lovchilar tomonidan to'lanadi. Sement ishlab chiqarish uchun faqat ko'mirdan foydalanuvchi zavodlar uchun soliq stavkasi 50 foizga kamaytiriladi.

Agar 2021-yilning 1-sentyabriga qadar kuchga kirgan bitimlar va shartnomalarda boshqacha qoida nazarda tutilmagan bo'lsa, uglevodorodlarni, qimmatbaho, rangli va radioaktiv metallarni, nodir elementlarni va nodir yer elementlarini qazib olishni (ajratib olishni) amalga oshiruvchi, shuningdek, mahsulot taqsimotiga oid bitim doirasida amalga oshiruvchi, davlat ulushi ustun mavqega ega bo'lgan korxonalariga, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliq bo'yicha oshirilgan stavkalarni belgilashi mumkin.

Soliq stavkalari 2022-yil 1-yanvardan keyin qazib olish boshlangan yer qa'ri uchastkasida uglevodorodlarni, qimmatbaho, rangli va radioaktiv metallarni, nodir elementlarni va nodir yer elementlarini qazib olishni (ajratib olishni) amalga oshiruvchi, davlat ulushi ustun mavqega ega bo'lgan korxonalariga nisbatan ham qo'llaniladi.

12.3. Yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliqni hisoblash va to'lash tartibi

Quyidagilar soliq davridir:

- yuridik shaxslar uchun - chorak.
- jismoniy shaxslar uchun - kalendar yil.

Quyidagilar hisobot davridir:

- yuridik shaxslar uchun - bir oy.
- jismoniy shaxslar uchun - kalendar yil.

Soliq to'lovchilar soliqni aniqlangan soliq bazasidan va tegishli soliq stavkasidan kelib chiqqan holda, mustaqil ravishda hisoblab chiqaradi.

Foydali qazilmalarning alohida turlari bo'yicha soliq summasi soliq bazasidan va belgilangan soliq stavkasidan, lekin belgilangan

soliq summasidan kam bo'lmagan stavkasidan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

Soliq to'lovchilar tomonidan soliq hisoboti har bir hisobot va soliq davri tugagandan keyin soliq hisobida turgan joydagi, noruda qurilish materiallari bo'yicha esa - qazib olish amalga oshirilgan joydagi soliq organlariga quyidagi muddatlarda taqdim etiladi:

- yuridik shaxslar tomonidan - soliq davri boshlanganidan e'tiboran ortib boruvchi yakun bilan har oyda, hisobot davridan keyingi oyning 20-sanasidan kechiktirmay.

- jismoniy shaxslar tomonidan - yilda bir marta, soliq davridan keyingi yilning 1-fevralidan kechiktirmay.

Soliqni to'lash quyidagicha amalga oshiriladi:

- yuridik shaxslar tomonidan - har oyda keyingi oyning 20 sanasidan kechiktirmay.

- jismoniy shaxslar tomonidan - soliq hisobotini taqdim etish muddatidan kechiktirmay.

Takrorlash uchun savollar

1. Soliqqa tortish maqsadida yer qa'ridan foydalanuvchilar uchun soliqlar va maxsus to'lovlar tushunchasi qanday ma'noni anglatadi va maxsus to'lovlarga nimalar kiradi?

2. Yer qa'ridan foydalanuvchilar uchun soliqlar va maxsus to'lovlarni to'lovchilar kimlar hisoblanadi?

3. Yer qa'ridan foydalanuvchilar uchun soliqlar va maxsus to'lovlar soliqqa tortish obyektlariga nimalar kiradi?

4. Yer qa'ridan foydalanuvchilar uchun soliqlar va maxsus to'lovlar bo'yicha qanday soliq stavkalari mavjud?

5. Yer qa'ridan foydalanuvchilar uchun soliqlar va maxsus to'lovlarni hisoblash hisoblash tartibi qanday?

6. Yer qa'ridan foydalanuvchilar uchun soliqlar va maxsus to'lovlar bo'yicha qanday imtiyozlar mavjud?

7. Yer qa'ridan foydalanuvchilar uchun soliqlar va maxsus to'lovlarni to'lash muddatlari qanday?

XIII BOB. IJTIMOY SOLIQ VA MAHALLIY YIG'IMLAR

13.1. Ijtimoiy soliqni to'lovchilar va soliq solish obyekti

Ijtimoiy soliqni soliq to'lovchilari deb quyidagilar e'tirof etiladi:

- O'zbekiston Respublikasining yuridik shaxslari.
- O'zbekiston Respublikasida faoliyatni doimiy muassasa orqali amalga oshiruvchi O'zbekiston Respublikasi norezidentlari bo'lgan yuridik shaxslar, chet el yuridik shaxslarining vakolatxonalari va filiallari.

- ijtimoiy soliq to'laydigan jismoniy shaxslarning ayrim toifalari. Ish beruvchining xodimlar mehnatiga haq to'lashga doir xarajatlari ijtimoiy soliqning soliq solish obyektidir.

O'zbekiston Respublikasi hududida ishlash uchun chet ellik xodimlar bilan ta'minlash yuzasidan xizmatlar ko'rsatishga doir shartnomalar bo'yicha O'zbekiston Respublikasi norezidenti bo'lgan yuridik shaxsga to'lanadigan chet ellik xodimlarning daromadlari ham soliq solish obyektidir.

Jismoniy shaxslarning ayrim toifalari uchun ular tomonidan tadbirkorlik faoliyatini va (yoki) yakka tartibdagi mehnat faoliyatini amalga oshirish soliq solish obyektidir.

Quyidagilar soliq solish obyekti hisoblanmaydi:

- ish beruvchining xodimga mehnatda mayib bo'lganligi yoki sug'ligiga hoshqacha shikast etganligi bilan bog'liq zararining o'rnini qoplash tarzidagi xarajatlari.

- paxta yig'im-terimi bo'yicha mavsumiy qishloq xo'jaligi ishlariga jalb qilingan jismoniy shaxslarning bu ishlarni bajaraganligi uchun mehnat haqi to'lashga doir xarajatlar.

Soliqni hisoblab chiqarish uchun soliq bazasi ish beruvchi bilan mehnatga oid munosabatlarda bo'lgan va tuzilgan mehnat shartnomasiga (kontraktiga) muvofiq ishlarni bajarayotgan xodimlarga hisoblanadigan hamda to'lanadigan quyidagi barcha to'lovlar mehnatga haq to'lash tarzidagi to'lanadigan xarajatlar summasi sifatida aniqlanadi.

O'zbekiston Respublikasining diplomatik vakolatxonalari va konsullik muassasalari xodimlari, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligi tomonidan xalqaro hukumatlararo tashkilotlarga kvota qilingan lavozimlarga xizmat safariga yuborilgan shaxslar uchun soliqni hisoblab chiqarish maqsadida soliq bazasi ularning O'zbekiston Respublikasida byudjet tashkilotlari xodimlari uchun ish haqi miqdorining oshishi inobatga olingan holda qayta hisoblab chiqariladigan, ular O'zbekiston Respublikasi hududidan tashqariga ishga yuborilguniga qadar oxirgi ish joyida mehnatga haq to'lash tarzida olgan daromadlaridan kelib chiqib aniqlanadi.

O'zbekiston Respublikasi hududida ishlash uchun chet ellik xodimlar bilan ta'minlash yuzasidan xizmatlar ko'rsatishga doir shartnomalar bo'yicha O'zbekiston Respublikasi norezidenti bo'lgan yuridik shaxsga to'lanadigan chet ellik xodimlarning daromadlari bo'yicha soliqni hisoblab chiqarish uchun soliq bazasi chet ellik xodimlarga to'lanadigan daromadlar summasi sifatida, biroq O'zbekiston Respublikasi hududida ishlash uchun chet ellik xodimlar bilan ta'minlash yuzasidan xizmatlar ko'rsatishga doir shartnoma bo'yicha xarajatlar umumiy summasining 90 foizidan kam bo'lmagan summada belgilanadi.

13.2. Ijtimoiy soliq stavkalari

Soliq stavkalari quyidagi miqdorlarda belgilanadi:

13.2.1-jadval
Ijtimoiy soliq stavkalari miqdorlari

T/r	Soliq to'lovchilar	Soliq stavkalari, foizlarda
1.	Soliq to'lovchilar	12
2.	Byudjet tashkilotlari	25

3.	«SOS - O'zbekiston Bolalar mahallalari» uyushmalari	7
4.	Ixtisoslashtirilgan stexlar, uchastkalar va korxonalarda ishlovchi nogironligi bo'lgan shaxslar mehnatidan foydalanuvchi soliq to'lovchilar	4,7

Soliq to'lovchilarning ayrim toifalari uchun O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori bilan pasaytirilgan soliq stavkalari belgilanishi mumkin.

13.3. Ijtimoiy soliqni hisoblash va to'lash tartibi

Kalendar yil soliq davridir. Yil oyi hisobot davridir.

Soliq soliq bazasidan va belgilangan soliq stavkalaridan kelib chiqqan holda har oyda hisoblab chiqariladi.

Soliq ish beruvchining va ayrim toifadagi jismoniy shaxslarning mablag'lari hisobidan to'lanadi.

O'zbekiston Respublikasining diplomatik vakolatxonalari va konsullik muassasalari xodimlari bo'yicha, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligi tomonidan xalqaro hukumatlararo tashkilotlarga kvota qilingan lavozimlarga xizmat safariga yuborilgan shaxslar bo'yicha soliqni to'lash majburiyati O'zbekiston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligining zimmasiga yuklatiladi.

Soliq hisoboti soliq hisobida turilgan joydagi soliq organlariga soliq to'lovchi tomonidan ortib boruvchi yakun bilan har oyda hisobot davridan keyingi oyni 15 kundan kechiktirmay, yil yakunlari bo'yicha esa yillik moliyaviy hisobot topshiriladigan muddatda taqdim etiladi. O'zbekiston Respublikasida faoliyatni doimiy muassasa orqali amalga oshirayotgan O'zbekiston Respublikasining norezidentlari bo'lgan yuridik shaxslar tomonidan yil yakunlari bo'yicha soliqning hisoboti hisobot yilidan keyingi yilning 25-martiga qadar taqdim etiladi.

Soliqni to'lash har oyda, soliq hisobotini taqdim etish muddatlaridan kechiktirmay amalga oshiriladi.

13.4. Ayrim toifadagi jismoniy shaxslar tomonidan ijtimoiy soliqni hisoblash va to'lashning o'ziga xos xususiyatlari

Soliq soliq to'lovchining kalendar oyda ishlagan kunlari sonidan qat'i nazar:

1) yakka tartibdagi tadbirkorlar tomonidan – oyiga bazaviy hisoblash miqdorining bir baravaridan kam bo'lmagan miqdorda.

2) yakka tartibdagi tadbirkor bilan mehnat munosabatlarida bo'lgan jismoniy shaxslar tomonidan oyiga bazaviy hisoblash miqdorining 50 foizi miqdorida.

3) faoliyatni yuridik shaxs tashkil etmagan holda, oilaviy tadbirkorlik shaklida amalga oshiruvchi oila a'zolari tomonidan:

– yakka tartibdagi tadbirkor sifatida ro'yxatdan o'tgan oila a'zosi tomonidan oyiga bazaviy hisoblash miqdorining bir baravaridan kam bo'lmagan miqdorda.

– oilaning boshqa a'zolari tomonidan oyiga bazaviy hisoblash miqdorining 50 foizi miqdorida.

Mehnat staji hisoblanishi uchun o'zini-o'zi band qilgan shaxslar, mehnat shartnomasi asosida chet elda ishlayotgan O'zbekiston Respublikasi fuqarolari, O'zbekiston Respublikasi davlat organlari va boshqa tashkilotlar tomonidan chet davlatlarda tashkil etilgan (uchilgan) savdo uylarida, vakolatxonalarda (shu jumladan yuridik shaxs tashkil etmasdan), tashkilotlarda ishlayotgan O'zbekiston Respublikasi fuqarolari, shuningdek, ishlamaydigan eri (xotini) uchun soliq to'lovini amalga oshiruvchi ishlayotgan fuqarolar tomonidan yiliga bazaviy hisoblash miqdorining kamida bir baravari miqdorida ixtiyoriy tartibda, quyidagi soliq to'lovchilar tomonidan esa majburiy tartibda to'lanadi:

«Hunarmand» uyushmasining a'zosi bo'lgan hunarmandchilik faoliyati subyektlari.

«Ista-shogird» maktablari o'quvchilari – ular yigirma besh

yoshga to'lguniga qadar ishlagan davrda.

Dehqon xo'jaliklari, shuningdek, maydoni to'rt sotixdan kam bo'lmagan dehqon xo'jaligida, tomorqa yer uchastkasida band bo'lgan yoki ushbu maydonda qoramol yoxud ellik hoshdan kam bo'lmagan xonaki parranda parvarishlayotgan jismoniy shaxslar. Bunda dehqon xo'jaligi rahbari soliqni majburiy tartibda to'laydi, boshqa a'zolari va ko'rsatilgan jismoniy shaxslar esa ixtiyoriy asosda to'laydi.

Yoshga doir pensiya va nafaqa oluvchi hunarmandchilik faoliyati subyektlari bo'lgan «Hunarmand» uyushmasining a'zolari soliq to'lashdan ozod etiladi, yoshga doir pensiya olish huquqiga ega bo'lgan qolgan shaxslar, shuningdek, I va II guruh nogironligi bo'lgan shaxslar uchun esa soliq miqdori uning belgilangan eng kam miqdorining kamida 50 foizini tashkil etishi kerak. Mazkur imtiyozlar pensiya guvohnomasi yoki tibbiy-mehnat ekspert komissiyasining ma'lumotnomasi asosida beriladi. Imtiyozlarga bo'lgan huquq kalendar yil davomida vujudga kelgan yoki tugatilgan taqdirda, soliqni qayta hisob-kitob qilish ushbu huquq yuzaga kelgan yoki tugatilgan oydan e'tiboran amalga oshiriladi.

Soliqni to'lash quyidagicha amalga oshiriladi:

- yakka tartibdagi tadbirkorlar tomonidan har oyda tadbirkorlik faoliyati amalga oshirilgan oyning o'n beshinchi kundan kechiktirmay.

- yakka tartibdagi tadbirkor bilan mehnat munosabatlarida bo'lgan jismoniy shaxslar tomonidan hisobot yilining 1-dekabrigacha amalga oshiriladi. Bunda soliqning miqdori to'lov kunida belgilangan hazaviy hisoblash miqdoridan kelib chiqqan holda hisoblab chiqariladi.

Yangi ro'yxatdan o'tgan yakka tartibdagi tadbirkorlar va yuridik shaxs tashkil etmagan holda oilaviy tadbirkorlik shaklidagi faoliyatni amalga oshiruvchi oila a'zolari tomonidan soliqni to'lash ular yakka tartibdagi tadbirkor sifatida davlat ro'yxatidan o'tkazilgan oydan keyingi oydan e'tiboran amalga oshiriladi.

Soliqni to'lash majburiyati:

- yuridik shaxs tashkil etmagan holda oilaviy tadbirkorlik

shaklidagi faoliyatni amalga oshirayotgan oila a'zolari uchun - oilaviy tadbirkorlik subyekti nomidan ish yuritadigan, yakka tartibdagi tadbirkor sifatida ro'yxatdan o'tgan oila a'zosining.

- yakka tartibdagi tadbirkorning xodimlari uchun - ushbu xodimlar bilan mehnat shartnomasini tuzgan yakka tartibdagi tadbirkorning zimmasiga yuklatiladi.

To'lov topshiriqnomasida (kirim orderida) soliq to'lovchining familiyasi, ismi, otasining ismi, identifikatsiya raqami va to'lov kiritilayotgan davr ko'rsatilishi shart. Bunda oila a'zolari - oilaviy tadbirkorlik ishtirokchilari va xodim yollagan yakka tartibdagi tadbirkorlar bo'yicha to'lov topshiriqnomasi (kirim orderi) har bir oila a'zosi uchun va yakka tartibdagi tadbirkorning har bir yollangan xodimi uchun alohida-alohida yoziladi. Agar to'lov topshiriqnomasida (kirim orderida) davr ko'rsatilmagan bo'lsa, to'lov u amalga oshirilayotgan oy (dehqon xo'jaliklari a'zolari uchun - yil) uchun to'langan deb hisoblanadi.

Yakka tartibdagi tadbirkorning faoliyati vaqtinchalik to'xtatib turilganligi to'g'risida soliq organlari tomonidan olingan axborot yakka tartibdagi tadbirkor o'z faoliyatini amalga oshirmaydigan davr uchun soliqni hisoblashni to'xtatib turish uchun asos bo'ladi.

Soliq organlari tomonidan olingan, har bir yollangan xodim uchun belgilangan tartibda berilgan hisobga olish kartochkalari yakka tartibdagi tadbirkor o'z faoliyatini amalga oshirmaydigan davr uchun yakka tartibdagi tadbirkorning har bir xodimiga soliqni hisoblashni to'xtatib turish uchun asos bo'ladi.

Agar faoliyatini to'xtatib turgan yakka tartibdagi tadbirkor yakka tartibdagi tadbirkorning har bir xodimi uchun hisobga olish kartochkasini soliq organiga belgilangan muddatlarda topshirmasa, yakka tartibdagi tadbirkorning majburiyatlari bo'yicha soliqni hisoblash to'xtatilmaydi.

Yakka tartibdagi tadbirkorlar tomonidan soliqni ijtimoiy soliq stavkalari bo'yicha jami yillik daromad to'g'risida deklaratsiyada ko'rsatilgan mehnatga haq to'lash tarzida olingan daromadlar summasidan kelib chiqib, biroq uning eng kam miqdoridan kam

bo'lmagan holda, soliqni ixtiyoriy ravishda to'lash haqida jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiyani taqdim etish bilan bir vaqtda beriladigan ariza asosida to'lashga haqli. Bunda to'lanishi lozim bo'lgan soliqning uzil-kesil summasi to'langan summalarni hisobga olgan holda aniqlanadi.

Qonunchilikka muvofiq soliqni hisoblab chiqarish va ushlab qolish majburiyati zimmasiga yukdatilmagan ish beruvchidan daromadlar oluvchi jismoniy shaxslar soliqni jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiyada ko'rsatilgan mehnatga haq to'lash tarzidagi daromadlar summasidan kelib chiqqan holda, soliqni ixtiyoriy ravishda to'lash haqida jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiyani taqdim etish bilan bir vaqtda beriladigan ariza asosida ixtiyoriy asosda to'laydi.

Yalqa tartibdagi tadbirkorlar tomonidan soliqni to'lash jami yillik daromad to'g'risidagi deklaratsiya ma'lumotlari bo'yicha soliq organlari tomonidan hisoblab chiqariladigan jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ini to'lash muddatlarida amalga oshiriladi.

13.5. Mahalliy byudjetlarning daromadlari

Davlat byudjeti quyidagi darajadagi byudjetlardan iborat:

- O'zbekiston Respublikasining respublika byudjeti.
 - Qoraqalpog'iston Respublikasi byudjeti, viloyatlar va Toshkent shahar mahalliy byudjetlari.
 - Qoraqalpog'iston Respublikasi byudjeti tuzilmasiga Qoraqalpog'iston Respublikasining respublika byudjeti, Qoraqalpog'iston Respublikasi tumanlari va shaharlarining byudjetlari kiradi.
 - Viloyatlar mahalliy byudjetlari tuzilmasiga viloyat byudjeti, tegishli viloyatlar tumanlari va shaharlarining byudjetlari kiradi.
 - Toshkent shahar mahalliy byudjeti tuzilmasiga shahar byudjeti va shahar tarkibiga kiruvchi tumanlarning byudjetlari kiradi.
- Qoraqalpog'iston Respublikasi byudjetining, viloyatlar va Toshkent shahar mahalliy byudjetlarining daromadlari:

- 1) belgilangan normativlarga muvofiq:
 - foyda solig'i.
 - jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i.
 - aksiz solig'i.
 - yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliq.
- 2) suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq.
- 3) mol-mulk solig'i.
- 4) yer solig'i.
- 5) qurilish materiallari bo'yicha yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliq.
- 6) aylanmadan olinadigan soliq.
- 7) yuridik va jismoniy shaxslardan, shuningdek, chet davlatlardan tushgan qaytarilmaydigan pul tushumlari.
- 8) avtotransport vositalarini sotib olganlik va (yoki) O'zbekiston Respublikasi hududiga vaqtinchalik olib kirganlik uchun yig'im.
- 9) boshqa daromadlar hisobidan shakllantiriladi. Boshqa daromadlarga qonunchilikka muvofiq Qoraqalpog'iston Respublikasi byudjetiga, viloyatlar va Toshkent shahar mahalliy byudjetlariga yo'naltiriladigan davlat daromadiga o'tkazilgan mol-mulkni realizatsiya qilishdan tushgan tushumlar, belgilangan normativlar bo'yicha davlat aktivlarini joylashtirishdan, foydalanishga berishdan va sotishdan olingan daromadlar, davlat bojlari, yig'imlar, tovon pullari va jarima sanksiyalari, egasiz mol-mulkni, meros huquqi bo'yicha davlat ixtiyoriga o'tgan mol-mulkni, huquq bo'yicha davlat daromadiga o'tkazilishi lozim bo'lgan xazinalarni realizatsiya qilishdan tushgan tushumlar mahalliy davlat hokimiyati organlarining ulushi bo'yicha dividendlar (daromadlar) va qonunchilikka muvofiq boshqa daromadlar kiradi.

13.5.1-jadval

2022-yil uchun Qoraqalpog'iston Respublikasi byudjetining, viloyatlar hamda Toshkent shahar mahalliy byudjetlarining daromadlari va xarajatlari prognozlarini

mlrd so'm

T/r	Hududlar nomi	Daromadlar*	Xarajatlar**
1.	Qoraqalpog'iston Respublikasi	2 356,2	3 874,2
2.	Andijon viloyati	3 059,4	4 741,6
3.	Buxoro viloyati	2 904,0	3 346,3
4.	Jizzax viloyati	1 727,2	2 551,8
5.	Qashqadaryo viloyati	3 483,0	5 534,3
6.	Navoiy viloyati	2 186,3	2 186,3
7.	Namangan viloyati	2 903,2	4 608,0
8.	Samarqand viloyati	3 955,0	4 963,8
9.	Surxondaryo viloyati	2 466,9	4 453,9
10.	Sirdaryo viloyati***	1 104,5	1 777,7
11.	Toshkent viloyati	4 378,9	4 378,9
12.	Farg'ona viloyati	4 242,5	5 619,9
13.	Xorazm viloyati***	2 220,6	3 067,2
14.	Toshkent shahri****	6 044,7	6 044,7
	Jami	43 033,2	57 148,7

*Mobil aloqa xizmati, tamaki va alkogol mahsulotlari, shu jumladan pivo uchun aksiz solig'i tushumlari hisobdan ajratiladigan mablag'larni inobatga olgan holda

**Mahalliy byudjetlar hisobidan so'ndiriladigan davlat qarziga xizmat ko'rsatish bilan bog'liq xarajatlarni inobatga olgan holda

***Davlat tibbiy sug'urta jamg'armasiga transfertlar - 525,3 mlrd so'm (shundan, Sirdaryo viloyati - 522,3 mlrd so'm, Xorazm viloyati - 3,0 mlrd so'm)

****Suv ta'minoti va kanalizatsiya tizimlarini rivojlantirish jamg'armasiga transfertlar - 18,7 mlrd so'm

O'zbekiston Respublikasining respublika byudjetidan ajratiladigan byudjetlararo transfertlar Qoraqalpog'iston Respublikasi respublika byudjetining, viloyatlar viloyat byudjetlarining va Toshkent shahri shahar byudjetining daromadlari hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasining respublika byudjetiga tushadigan ayrim soliqlar va boshqa daromadlar Qoraqalpog'iston Respublikasining respublika byudjetiga, viloyatlarning viloyat byudjetlariga, Toshkent shahrining shahar byudjetiga qununchilikda belgilangan miqdorlarda va tartibda taqsimlanishi mumkin.

Soliqlar va boshqa daromadlar belgilangan normativlarga muvofiq Qoraqalpog'iston Respublikasining respublika byudjeti, viloyatlarning viloyat byudjetlari, Toshkent shahrining shahar byudjeti hamda tumanlar va shaharlar byudjetlari o'rtasida qayta taqsimlanishi mumkin.

13.6. Yig'implarning turlari

Yig'implar jumlasiga quyidagilar kiradi:

1) chet davlatlar avtotransport vositalarining O'zbekiston Respublikasi hududiga kirganligi va uning hududi orqali tranzit uchun yig'im.

2) alkogol mahsulotlarini realizatsiya qilish huquqi uchun yig'implar, jumladan:

- alkogol mahsulotlarini chakana sotish huquqi uchun yig'im.
- umumiy ovqatlanish korxonalarini tomonidan alkogol mahsulotlarini realizatsiya qilish uchun yig'im.

13.7. Yig'implarni to'lovchilar va soliq solish obyekti

Chet davlatlar avtotransport vositalarining egalari yoki ulardan foydalanuvchilar ushbu vositalarning O'zbekiston Respublikasi hududiga kirganligi va uning hududi orqali tranziti uchun yig'imning soliq to'lovchilari deb e'tirof etiladi.

Alkogol mahsulotlari bilan chakana savdo qilish korxonalarini hamda umumiy ovqatlanish korxonalarini tomonidan alkogol mahsulotlarini realizatsiya qilish boshlanganligi haqida vakolatli davlat organi xahardor qilinganligi to'g'risidagi tasdiqnomaga ega bo'lgan yuridik shaxslar alkogol mahsulotlarini realizatsiya qilish huquqi uchun yig'imning soliq to'lovchilari deb e'tirof etiladi.

Chet davlatlar avtotransport vositalarining O'zbekiston Respublikasi hududiga kirishi va uning hududi orqali tranziti yig'implarning soliq solish obyekti.

Chet davlatlarning avtotransport vositalari O'zbekiston Respublikasi hududiga kirayotganda va uning hududi orqali tranzit o'tayotganda soliq bazasi hisoblanadi.

13.8. Yig'implarni to'lash tartibi

Chet davlatlar avtotransport vositalarining O'zbekiston Respublikasi hududiga kirganligi va uning hududi orqali tranziti uchun yig'im chet davlatning avtotransport vositasi O'zbekiston Respublikasi hududiga kirayotganda undiriladi.

13.8.1-jadval

2022-yil uchun tovarlarning ayrim turlari bilan chakana savdo qilish huquqi uchun yig'implarning cheklangan stavkalarini

T/r	Yig'im turi	Bir oyga chegaralangan stavkalar (so'mda)			
		Toshkent shahri	Nukus shahri, viloyat markazi bo'lgan shaharlar	boshqa shaharlar	boshqa aholi punktlari
1.	Alkogol mahsulotlarini realizatsiya qilish huquqi uchun yig'im	1 200 000	840 000	600 000	300 000
2.	Umumiy ovqatlanish korxonalaridan alkogol mahsulotlarini realizatsiya qilish huquqi uchun yig'im	600 000	420 000	300 000	150 000

13.8.2-jadval

2022-yil uchun chet davlatlar avtotransport vositalarining O'zbekiston Respublikasi hududiga kirganligi va uning hududi orqali tranziti uchun yig'implarning stavkalarini

T/r	Yig'im turi	Bitta avtotransport (avtopoezd) uchun yig'im stavkasi (AQSH dollarida)

1.	Chet davlatlar yuk avtotransport vositalarining O'zbekiston Respublikasi hududiga kirganligi va uning hududi orqali tranziti uchun yig'im	400
2.	Tojikiston Respublikasi va Ozarbayjon Respublikasi yuk avtotransport vositalarining O'zbekiston Respublikasi hududiga kirganligi va uning hududi orqali tranziti uchun yig'im, yuk ko'tarish quvvatlari:	
	10 tonnagacha	100
	10 tonnadan 20 tonnagacha	150
	20 tonnadan yuqori	200
3.	Qozog'iston Respublikasi yuk avtotransport vositalarining O'zbekiston Respublikasi hududiga kirganligi va uning hududi orqali tranziti uchun yig'im	300
4.	Qirg'iziston Respublikasi yuk avtotransport vositalarining O'zbekiston Respublikasi hududiga kirganligi va uning hududi orqali tranziti uchun yig'im	300
5.	Turkmaniston Respublikasi yuk avtotransport vositalarining O'zbekiston Respublikasi hududiga kirganligi va uning hududi orqali tranziti uchun yig'im, yuk ko'tarish quvvatlari:	
	10 tonnagacha	50
	10 tonnadan 20 tonnagacha	100
	20 tonnadan yuqori	150
6.	Yevropa Ittifoqiga a'zo davlatlar yuk avtotransport vositalarining O'zbekiston Respublikasi hududiga kirganligi va uning hududi orqali tranziti uchun yig'im	150
7.	Afg'oniston Respublikasi yuk avtotransport vositalarining O'zbekiston Respublikasi hududiga kirganligi va uning hududi orqali tranziti uchun yig'im	50

1. O'zbekiston Respublikasi hududi bo'ylab chet davlatlarning og'ir vazinli va yirik gabaritli yuk avtotransport vositalari o'tganligi uchun mazkur ilovada nazarda tutilgan stavkalar bo'yicha yig'im to'lanishi bilan bir qatorda qo'shimcha ravishda qonunchilikda belgilangan miqdorlarda to'lov undiriladi.

2. O'zbekiston Respublikasiga uchinchi mamlakatlardan yuklar olib o'tishda va O'zbekiston Respublikasi hududidan yuklarni olib chiqishda Turkmaniston Respublikasi yuk avtotransport vositalaridan qo'shimcha ravishda 175 AQSH dollari miqdorida yig'im undiriladi.

3. Gumanitar yuklarni olib o'tishda avtotransport vositalarining olib kirilishi va tranzitida undiriladigan yig'imga nisbatan 0,5 kamaytiruvchi koeffitsiyent qo'llaniladi.

4. Agar O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomasida boshqacha qoidalar belgilangan bo'lsa, xalqaro shartnoma qoidalari qo'llaniladi.

Alkogol mahsulotlarini realizatsiya qilish huquqi uchun yig'im alkogol mahsulotlarini realizatsiya qilish boshlanganligi to'g'risida xabarnoma yuborilgan paytdan e'tiboran to'lanadi. Bunda xabarnoma joriy oyning yigirmanchi sanasiga qadar yuborilganda yig'im ushbu oy uchun to'liq hajmda, xabarnoma joriy oyning yigirmanchi sanasidan keyin yuborilganda esa keyingi oyning birinchi sanasidan boshlab hisoblab chiqariladi.

Agar alkogol mahsulotlarini realizatsiya qilish, shu jumladan umumiy ovqatlanish korxonalarini tomonidan realizatsiya qilish bir nechta stasionar savdo va (yoki) umumiy ovqatlanish punktlari orqali amalga oshirilsa, alkogol mahsulotlarini realizatsiya qilish huquqi uchun yig'imlar belgilangan stavkalar doirasida stasionar savdo va (yoki) umumiy ovqatlanish punktlarining soniga, shuningdek, ularning har biri joylashgan hudud o'lchamlariga mutanosib ravishda hisoblab chiqariladi hamda undiriladi.

Alkogol mahsulotlari bilan chakana savdo qilish faoliyati to'xtatib turilganda yoki tugatilganda yig'imni hisoblab chiqarish keyingi oyning birinchi sanasidan boshlab to'xtatib turiladi.

Alkogol mahsulotlarini realizatsiya qilish huquqi uchun yig'im har oyda oldindan to'lov tarzida, joriy oyning o'ninchi sanasiga qadar to'lanadi.

Alkogol mahsulotlarini realizatsiya qilish huquqi uchun undiriladigan yig'implar qonunchilikda belgilangan tartibda taqsimlanadi.

Takrorlash uchun savollar

1. Ijtimoiy soliqni to'lovchilar va soliq solish obyektini tushuntirib bering?
2. Ijtimoiy soliq stavkalari va imtiyozlari nimalardan iborat?
3. Mahalliy yig'im deganda nimani tushunasiz?

XIV BOB. ELEKTRON HISOBOT VA UNI JO'NATISH TARTIBI

14.1. Yuridik shaxslarning soliq hisobotlarini jo'natish tartibi

Soliq to'lovchi yuridik shaxslarning soliq solishning umumbelgilangan tartibini qo'llagan yuridik shaxslar soliq hisobotlarni, soliq solishning soddalashtirilgan tartibini qo'llagan yuridik shaxslar soliq hisobotlarni, moliyaviy hisobotlarni, byudjetdan tashqari maqsadli jamg'armalarga ajratmalar bo'yicha soliq hisobotlarni davlat soliq xizmati organlariga tashrif buyurmagan holda elektron ko'rinishda qabul qilish va qayta ishlash amalga oshiriladi.

Interaktiv davlat xizmatini ko'rsatish soliq to'lovchilarning sarf xarajatlarini kamaytirishga va soliq to'lovchilarning vaqtini tejashga olib keladi. Soliq to'lovchilarga ko'rsatiladigan axborot xizmatlari sifati oshadi. Bundan tashqari, soliq to'lovchi hamda davlat soliq xizmati organlarining o'zaro munosabatlarida subyektiv aralashuvlar cheklanadi. Soliq to'lovchilarning soliq va moliyaviy hisobotlarini avtomatik tarzda elektron ko'rinishda jo'natish tegishli ma'lumotlar bazasi shakllanadi va uni elektron arxivlashtirish yo'lga qo'yiladi.

14.2. Interaktiv xizmat ko'rsatuvchi organlar va xizmat ko'rsatish joylari hamda huquqiy asoslari

«Elektron soliq hisobotini qabul qilish va qayta ishlash, elektron soliq hisobotini jo'natish» interaktiv davlat xizmati davlat soliq xizmati organlari tomonidan Davlat soliq qo'mitasining rasmiy www.soliq.uz saytidagi «Soliq to'lovchi yuridik shaxsning shaxsiy kabineti» orqali ko'rsatiladi.

O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi, «Buxgalteriya hisobi to'g'risida»gi, «Elektron hujjat aylanishi to'g'risida»gi va «Elektron raqamli imzo to'g'risida»gi Qonunlari hamda Adliya vazirligida 2005-yil 29-iyulda 1500-son bilan ro'yxatga olingan «Davlat soliq xizmati organlari tadbirkorlik subyektlaridan moliyaviy hisobot, soliqlar,

majburiy to'lovlar va daromadlar to'g'risidagi deklaratsiyalar bo'yicha hisob-kitoblar, yozma arizalar va bildirishnomalarni qabul qilib olish hamda ro'yxatdan o'tkazish to'g'risida»gi Nizomga va 2008-yil 3-yanvarda 1756-son bilan ro'yxatga olingan «Moliyaviy hisobotlar va soliq hisob-kitoblarini almashtiriladigan magnit (elektron, optik) manbalarda yoki aloqaning telekommunikatsiya kanallari vositasida taqdim etishning tartibi to'g'risida»gi vaqtinchalik nizomi, Adliya vazirligida 2007-yil 13-avgustda 1702-son bilan ro'yxatga olingan «Moliyaviy hisobotlar va soliq hisob-kitoblarini elektron shaklda taqdim etishda axborot xavfsizligini ta'minlash bo'yicha elektron hujjat aylanishining ishtirokchilari uchun Yo'riqnomasi».

Davlat soliq inspeksiyasining hisobotlarni qabul qiluvchi bo'linmasiga soliq to'lovchilarning hisobotlari tushgandan so'ng, ularning olinganligi to'g'risida «Soliq to'lovchi yuridik shaxsning shaxsiy kabineti»da avtomatik ravishda ma'lumot tushgan sana,

«Elektron soliq hisobotlari» interaktiv xizmati on-layn rejimida, murojaat qilingandan keyin ko'rsatiladi.

Soliq to'lovchilarning hisobotlarini qayta ishlash berish kelib tushgan paytidan to hisobotning yuki mulohazalarning bir nusxasi soliq to'lovchiga berilishi paytigacha uch kundan oshmagan muddatda amalga oshirilishi lozim.

Agar yuqorida aytilgan muddatning tugash vaqti dam olish kuniga to'g'ri kelgan taqdirda, keyingi ish kuni muddatning tugash kuni hisoblanadi.

«Elektron soliq hisobotlari» interaktiv xizmati bilan foydalanishda to'lovchiga quyidagi ma'lumotlar:

- taqdim etilgan hisobot qabul qilingan taqdirda, uni qabul qilgan davlat soliq inspeksiyasining nomi, qabul qilish vaqti va sanasi, unikal kod, hisobot nomi, davri, hisobotni qabul qilgan mansabdor shaxsning mansabi, ismi, sharihi va hisobot qabul qilinganligi to'g'risida belgi;

- taqdim etilgan hisobot belgilangan talablarga muvofiq kelmagan taqdirda uni qayta ishlashga qaytargan davlat soliq inspeksiyasining nomi, vaqti va sanasi, unikal kod, hisobot nomi,

davri, hisobotni qaytargan mansabdor shaxsning mansabi, ismi, sharihi, hisobotga doir mulohazalar;

«Elektron soliq hisobotlari» interaktiv davlat xizmati to'g'risida soliq to'lovchilarni xabardor qilish O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasining rasmiy www.soliq.uz sayti orqali amalga oshiriladi.

«Elektron soliq hisobotlari» interaktiv davlat xizmati to'g'risida soliq to'lovchilarni so'rov asosida xabardor qilish Davlat soliq qo'mitasida Yuridik shaxslarga soliq solish hosh boshqarmasi va Yangi texnologiyalar ilmiy-axborot markazi, hududiy davlat soliq boshqarmalari, tuman (shahar) davlat soliq xizmati organlari va ularning Soliq hisobotlarini kameral nazorat qilish bo'limlarning xizmat telefonlari orqali amalga oshiriladi. Aloqa telefon raqamlari Davlat soliq qo'mitasining rasmiy www.soliq.uz saytida «Sizning soliq xizmatimiz» bo'limida va «Soliq to'lovchi yuridik shaxsning shaxsiy kabineti»da joylashtiriladi.

14.3. Foydalaniladigan soliq va moliyaviy hisobot shakllari

Soliq to'lovchi yuridik shaxslar soliq va moliyaviy hisobotlarni taqdim etishda O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi va Davlat soliq qo'mitasining qarorlari bilan tasdiqlangan hamda O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan ro'yxatga olingan hisobot shakllaridan foydalaniladi.

«Elektron soliq hisobotlari» interaktiv davlat xizmatidan foydalanuvchilar kunning istalgan vaqtida, doimiy ravishda foydalanishlar mumkin.

«Elektron soliq hisobotlari» interaktiv davlat xizmatidan Davlat soliq qo'mitasining rasmiy www.soliq.uz sayti orqali foydalanish uchun elektron raqamli imzo talab qilinadi.

«Elektron soliq hisobotlari» interaktiv davlat xizmati bepul ko'rsatiladi.

Elektron soliq hisobotini jo'natish uchun elektron raqamli imzo qo'llanilgan holda Davlat soliq qo'mitasining rasmiy www.soliq.uz

uz saytidagi «Soliq to'lovchi yuridik shaxsning shaxsiy kabinetiga» kirib, tegishli sahifaga kirish lozim.

Davlat soliq qo'mitasining rasmiy saytida soliq to'lovchilariga tasdiqlangan shakllardagi soliq hisobotlarini elektron ko'rinishda shakllantirish imkoniyati yaratilgan. Shu jumladan, hisobotlarda soliq to'lovchining identifikatsiya raqami, soliq davri, soliq summasi, elektron hujjatni jo'natuvchi soliq to'lovchining nomi, elektron hujjatni jo'natuvchining pochta va elektron manzili, hujjat yaratilgan sana ko'rsatilishi lozimligi ko'zda tutilgan. Elektron ko'rinishda shakllantirilgan soliq hisobotlarining himoyasini ta'minlash maqsadida kriptografiya himoya vositalari qo'llaniladi.

Hisobotlar soliq to'lovchilar tomonidan elektron shakllarda tayyorlanib, belgilangan muddatlarda hisobga qo'yilgan davlat soliq inspeksiyalariga elektron aloqa orqali yuboriladi. Elektron hujjatlarda tayyorlangan hisobotlar bevosita soliq to'lovchi yoki ularning axborot vositachisi orqali yuborilishi mumkin.

Elektron shaklda qayd etilgan hisobotlar elektron raqamli imzo bilan tasdiqlangan va hisobotlarning belgilangan shakllari to'liq to'ldirilgan bo'lishi kerak. Soliqlar va majburiy to'lovlarni hisoblab chiqish va to'lashga doir yozma arizalar va bildirishnomalarni identifikatsiya qilish imkoniyatini beradigan quyidagi majburiy rekvizitlariga ega bo'lishi kerak:

- elektron raqamli imzo;
- elektron hujjatni jo'natuvchining pochta va elektron manzili.

Elektron raqamli imzo qo'llanilgan holda elektron hujjatni jo'natuvchi soliq to'lovchining nomi, hujjat yaratilgan sana elektron xujjatda avtomatik ravishda ko'rsatiladi.

Taqdim etilgan hisobot belgilangan talablarga muvofiq kelmuagan taqdirda bildirilgan mulohazalarni hisobga olgan holda takror ishlab chiqilgan hisobot davlat soliq xizmati idorasiga qayta taqdim etiladi.

Soliq hisobotlari soliq to'lovchining elektron raqamli imzosi bilan tasdiqlanib, davlat soliq organlariga yuboriladi. Elektron shaklda hisobotlarni taqdim etgan soliq to'lovchilar ushbu hisobotlarni

qog'oz nusxalarda taqdim etish majburiyatiga ega emas.

O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasining dasturiy-apparat vositalari soliq hisobotlarni elektron ko'rinishda qabul qilib olingan sanasi va vaqti ko'rsatilgan holda, avtomatik tarzda tasdiqlanishini ta'minlaydi.

14.4. Interaktiv xizmat ko'rsatishning ichki idoraviy harakatlari

Soliq to'lovchining elektron soliq hisobotlari «Soliq hisobotlarini qabul qilish va qayta ishlash tizimi» orqali Davlat soliq qo'mitasining maxsus serveriga avtomatik ravishda qabul qilinadi.

Soliq to'lovchilar tomonidan taqdim etilgan elektrug'uzon soliq hisobotlarni qabul qilish va ishlov berish uchun Davlat soliq inspeksiyasi rahbariyati tomonidan kameral nazorat olib boruvchi bo'linmasining mas'ul xodimi ichki idoraviy xujjat bilan o'rnatilgan tartibda belgilanadi.

Soliq to'lovchilar tomonidan taqdim etilgan elektron soliq hisobotlarni qabul qilish «Soliq hisobotlarini elektron ko'rinishda qabul qilish» dasturiy mahsul orqali amalga oshiriladi.

Davlat soliq inspeksiyasining hisobotlarni qabul qiluvchi bo'linmaga soliq to'lovchilarning elektron hisobotlari tushgandan so'ng, ularni olinganligini «Soliq hisobotlarini elektron ko'rinishda qabul qilish» dasturiy mahsul orqali bir kun ichida mas'ul xodim tomonidan qayd qilinadi.

Mas'ul xodimlari soliq to'lovchilardan qabul qilingan hisobotlarda quyidagilarning mavjudligini tekshiradilar:

- hisobotlar shakllarining to'liqligini;
- hisobotlardagi mansabdor shaxslarning elektron raqamli imzolarining mavjudligini va elektron hujjat imzolamayotgan paytda elektron raqamli imzo kalitining sertifikatini amal qilib turganligi ham tekshiriladi;

• hisobotlarning barcha majburiy rekvizitlarini (bank hisob varaqlari raqamlari, soliq to'lovchining identifikatsiya raqamlari,

yuridik manzil, sanalar va shu kabilarni) to'ldirishini;

- hisobotlardagi shakllarida nazarda tutilgan barcha ko'rsatkichlarni to'ldirishini, shunda korxonada tegishli aktivlar, passivlar, operatsiyalar mavjud bo'lmagan holda bu modda (qator, ustun chizib) ("x" belgi bilan) qo'yilganligini.

Soliq to'lovchilarning hisobotlarini qayta ishdov berish kelib tushgan paytidan to hisobotning qabul qilinganligi yoki mulohazalari soliq to'lovchiga berilishi paytigacha uch kundan oshmagan muddatda amalga oshirilishi lozim.

Hisobotga doir e'tirozlar bo'lmagan taqdirda, taalluqli kompyuter dasturi orqali hisobot kuniga hisoblangan soliq to'lovlari summolari ko'rsatkichlari hisob varaqlariga yozuvlarni o'tkazish va byudjet bilan o'zaro hisob-kitoblarga ko'ra operativ taqqoslanishni amalga oshirish uchun, soliqlar tushumini hisobga olish, tahlil qilish va soliq statistikasini olib boruvchi bo'linmaga topshiriladi, shundan keyin byudjet bilan hisob-kitoblar haqidagi ma'lumotlar ko'chirilib, soliq summalarining shaxsiy hisob varaqlariga o'tkazilganligi to'g'risidagi ma'lumotni kompyuterdan chiqarib, belgilangan holda hisobotlarni qabul qiluvchi bo'linmaga topshiriladi.

Taqdim etilgan hisobotlar belgilangan talablarga muvofiq kelmagan taqdirda, davlat soliq inspeksiyasi xodimlari tomonidan "Hisobotga doir mulohazalar" tayyorlanib, qayta ishlash uchun soliq to'lovchiga qaytariladi.

Elektron shaklda taqdim etilgan hisobotlar Davlat soliq qo'mitasining maxsus serverida saqlanadi. Elektron hisobotlarni saqlash chog'ida ulardan foydalanish va ularning qog'oz nusxalarini taqdim etish imkoniyati ta'minlanishi lozim.

Elektron shakldagi hisobotlarni saqlash muddati, qog'oz nusxalardagi hisobotlar uchun belgilangan muddatdan kam bo'lmasligi kerak.

Soliq hisobotining shakllari o'zgargan taqdirda, ularga o'zgartirish kiritilgan paytidan boshlab bir kun davomida elektron shakllarga o'zgartirish kiritish yuzasidan Texnik topshiriq DSQning tegishli bo'linmalari tomonidan o'rnatilgan tartibda Yangi texnologiyalar

ilmiy-axborot markaziga taqdim etiladi.

Elektron shakllarga o'zgartirishlar kiritish bo'yicha Texnik topshiriqlar Yangi texnologiyalar ilmiy-axborot markazi tomonidan ikki kun davomida bajariladi.

«Elektron soliq hisobotini qabul qilish va qayta ishlash, elektron soliq hisobotini jo'natish» interaktiv davlat xizmatni ko'rsatish jarayonida Yuridik shaxslarga soliq solish bosh boshqarmasi tomonidan:

- O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2007-yil 23-avgustdagi 181-sonli qarori bilan tasdiqlangan «Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda interaktiv davlat xizmatlari to'g'risida»gi Nizom, 2012-yil 30-dekabrda 378-sonli qarori bilan tasdiqlangan «O'zbekiston Respublikasi Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali to'g'risida»gi Nizom va interaktiv davlat xizmati ko'rsatilishini tartibga soluvchi reglament talablariga qat'iy rioya etilishini ta'minlash;

- ishlab chiqilgan reglamentga zarurat bo'yicha o'rnatilgan tartibda tegishli o'zgartirish va qo'shimchalar kiritib borish;

- amalda foydalanilayotgan interaktiv davlat xizmatiga tegishli o'zgartirishlarni kiritib borilishini ta'minlash;

- ko'rsatilayotgan interaktiv davlat xizmatining doimiy monitoringini yuritish va unda kamchiliklar paydo bo'lgan taqdirda, zudlik bilan hartaraf etilishini ta'minlash;

- hududiy davlat soliq xizmati organlarining interaktiv davlat xizmatini ko'rsatish bilan bog'liq faoliyatini tashkilashtirish va nazorat qilish;

- foydalanuvchilar uchun interaktiv davlat xizmatidan foydalanish yo'riqnomalarini ishlab chiqish va yangilab horilishini ta'minlash;

- interaktiv davlat xizmatidan foydalanish bilan bog'liq savollar yuzasidan foydalanuvchilarga axborot-maslahat ishlarini olib borish;

- interaktiv davlat xizmatini aholi va tadbirkorlik subyektlari orasida doimiy targ'ibat qilish ishlari doimiy ravishda amalga

oshiriladi.

Yuridik shaxslarga soliq solish hosh hoshqarmasi, Yangi texnologiyalar ilmiy-axborot markazi va hududiy kameral nazoratini olib boruvchi bo'limlarning elektron soliq xisobotlarni qabul qilish va qayta ishlash bo'yicha mas'ul xodimlar xizmat telefon raqamlarini Davlat soliq qo'mitasining rasmiy www.soliq.uz saytidagi «Sizning soliq xizmatigiz» bo'limiga joylashtirilishini va yangilanishini ta'minlash ushbu tuzilmalar tomonidan doimiy ravishda amalga oshiriladi.

Elektron soliq xisobotlarni elektron raqamli imzolar bilan tasdiqlash va xisobotlarni shifrlash bo'yicha «yt.uz» dasturiy mahsulini nazoratini olib borish;

«Soliq hisobotlarini elektron ko'rinishda qabul qilish» dasturiy mahsulini nazoratini olib borish;

«Soliq xisobotlarini qabul qilish va qayta ishlash tizimi»ning ma'lumot bazasini saqlash, Davlat soliq qo'mitasining matusus serverining muntazam ishlab turishini va ma'lumotlarni axborot xavfsizligini ta'minlash yangi texnologiyalar ilmiy-axborot markazi tomonidan amalga oshiriladi.

«Elektron soliq hisobotini qabul qilish va qayta ishlash, elektron soliq hisobotini jo'natish» interaktiv davlat xizmatini ko'rsatishda rad qilish ko'zda tutilmagan.

Davlat soliq xizmati organlari xodimlari tomonidan soliq to'lovchilarning murojaatlarini qo'rib chiqish, ko'rib chiqishni asossiz rad etish, ijro muddatlarini asossiz buzish, murojaatni ko'rib chiqish jarayonida soliq to'lovchilarning huquq va erkinliklari hamda qonuniy manfaatlariga daxldor bo'lgan hujjatlar, qarorlar va boshqa materiallar bilan tanishib chiqishini asossiz ravishda rad etish, soliq to'lovchilarning roziligisiz ularning shaxsiy hayotiga doir ma'lumotlarni oshkor etish, shuningdek, soliq to'lovchilarning murojaatlari to'g'risidagi qonun hujjatlarini boshqacha tarzda buzish qonun hujjatlariga muvofiq javobgarlikka tortiladi.

Ko'rsatilgan interaktiv xizmatning sifati shikoyat va murojaatlarning past ko'rsatkichi bilan aniqlanadi.

Agar davlat soliq xizmati organlari tomonidan sifatsiz xizmat ko'rsatilgan bo'lsa yoki xizmat ko'rsatish harakatlari buzilgan bo'lsa, xizmatdan foydalanuvchi qonunda belgilangan tartibda shikoyat qilishi mumkin.

14.5. Xorijiy mamlakatlar soliq tizimlaridagi axborot texnologiyalar

AQSHdagi soliq yig'ish tizimining uch pog'onaligi uning tarixiy rivojlanish evolyutsiyasini aks ettiradi. Shunga asosan, soliq idoralari uch bosqichda faoliyat ko'rsatadi.

Birinchi bosqich – AQSHning federal soliq idoralari.

Ikkinchi bosqich – Shtatlar soliq idoralari.

Uchinchi bosqich – Mahalliy (shahar, okrug) soliq idoralari.

Soliq idoralari bir-biriga bog'liq bo'lmagan va o'zaro bo'ysunmagan holda faoliyat ko'rsatadi, ammo hamkorlikda ishlab, ma'lumotlar almashish yaxshi yo'lga qo'yilgan.

Federal idorani komissar boshqaradi. Bu AQSH Prezidenti tomonidan tayinlanadigan siyosiy lavozim. Komissar muvoiniga esa kunlik operatsiyalarga va o'tkazilayotgan siyosatning turg'unligini ta'minlashga mas'ul bo'lgan fuqaro xizmatchisi (shahodatlanmagan fuqaro) tavsiya etiladi. Federal soliq boshqarmasi (FSB) AQSHning asosiy sanoat va madaniy markazlarida joylashgan 7 regional boshqarmaga ega (Nyu-York, San-Fransisko, Tsintsinnati, Dallas, Filadelfiya, Atlanta, Chikago)*.

Regional boshqarmalarni regional komissar boshqaradi. Regional boshqaruvning funksiyalari milliy boshqaruv tomonidan ishlab chiqarilgan dastur va siyosatning bajarilishini ta'minlash, bo'ysunadigan boshqarmalar (tuman boshqarmasi va soliq markazlari) ishlarini muvofiqlashtirish va nazorat qilishdan iborat.

Hozirgi vaqtda AQSHda 63ta tuman boshqarmasi, 10ta xizmat ko'rsatish markazi va 3ta kompyuter markazi mavjud.

* I.Habibullayev, A.Djaylovov, K.Djuraeva. Soliq tizimida axborot texnologiyalari. -T.: "MOLIYA-IQTISOD", 2009. -118 bet

Tuman boshqarmalari asosan yirik sanoat va madaniy markazlarda joylashgan va har bir shtatda kamida bittadan tuman boshqarmasi mavjud. Boshqarma boshlig'i - tuman direktori tomonidan tavsiya etiladigan fuqarolik lavozim.

Soliq idoralari dastur yo'nalishlari doirasida fuqarolar bilan bevosita muloqot olib boradilar. Ular muloqot chog'ida:

- soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatish: axborotlar, konsultatsiyalar, soliq deklaratsiya shakllari va mos adabiyotlar bilan ta'minlash;
- to'ldirilgan soliq deklaratsiyalari va unga mos hujjatlarni tekshirish;
- to'lanmagan soliqlarni topish va soliq to'lovchilarning hisoblaridan mos summalarini olishni ta'minlash;
- soliq to'lovchilarning shikoyatlarini tahlil qilib, qoniqtirish ishlarini olib boradilar.

Soliqlarni to'lamaganlarni aniqlash maqsadida o'tkazilgan tekshirish axborotlaridan foydalanib, buzorni o'rganish va soliqlarni ixtiyoriy to'lash darajasini ko'tarish uchun keng miqyosdagi texnologiyalardan foydalanadilar.

Xizmat ko'rsatish markazlari har bir regionda kamida bittadan joylashgan bo'lib, uning boshlig'i - xizmat ko'rsatish markazining direktori hisoblanadi.

Markaz direktorining vazifalariga FSB faoliyatiga xizmat ko'rsatish bilan birga soliq deklaratsiyalari va axborotlar hujjatlarini qayta ishlash, soliq deklaratsiyalarini dastlabki tekshirish va qo'shimcha axborot yoki hujjatlarini tasdiqlovchi ma'lumotlarni olish maqsadida soliq to'lovchilar bilan yozishmalar o'tkazish kiradi.

Kompyuter markazlari Detroyt, Martinsburg va Memfisda joylashgan bo'lib ularning vazifalari quyidagilardan iborat:

- elektron pochta orqali qabul qilingan hamma soliq deklaratsiyalarini va to'lovlarini olish va qayta ishlash;
- dastlabki olingan ma'lumotlarni qayta ishlab, navbatdagi tahlil uchun muammolarni aniqlash yoki soliq to'lovchilar bilan muloqotning zarurlik darajasini aniqlash;

- hisobotlarni ro'yxatdan o'tkazish va mamlakatning FSBga hisobotlarni elektron ko'rinishda jo'natishdan iborat.

AQSHning barchasiida o'zining mahalliy hukumatlariga bo'ysunadigan va shtatlarning soliqlari bilan shug'ullanadigan okrug soliq idoralari mavjud.

Shahar boshqichida shahar byudjetiga tushadigan soliqlar bilan shug'ullanuvchi o'z soliq idoralari fauliyat ko'rsatadi.

Soliq to'lovchilar AQSH Hukumatiga federal soliq, shtatga soliqlar va mahalliy soliqlarni to'laydilar va mos ravishda har yili soliq deklaratsiyalarining kamida 3 ko'rinishini to'ldiradilar.

Soliqqa tortish qonunchiligi soliqlarni to'lashdan bosh tortganlik uchun juda qat'iy sanksiyalarni ko'zda tutadi, jumladan: butun mol-mulkni musodara qilishgacha etib boradigan jarimalar; 1 yildan 5 yilgacha muddatda qamoqda saqlash, ommaviy axborot vositalari orqali mas'uliyatsiz ST haqida xabar berish kabilar. Alohida kompyuter dasturi yordamida hamma soliq deklaratsiyalari-ning 1 foizi tanlanib, har yili tekshiriladi. Ixtiyoriy tekshirishlar esa faqat ilmiy-tadqiqot va tekshirish maqsadlari uchun o'tkaziladi.

AQSHda davlat sektorining kamligi hisobga olinib, daromadlarning asosiy qismi aholining daromadlaridan olinadi, bu tadbirkorlarning foydasi (80 foiz) va korporatsiyalarning foydasini ham o'z ichiga oladi.

AQSHda soliq to'lashlar bo'yicha imtiyozlarga kichik biznes korxonalari, shuningdek, notijorat asosida ishlaydigan tashkilot va korxonalar, maorif, davlat o'quv muassasalari va hokazolar ega. AQSH soliq tizimi - soliq siyosati, moliya tadbirlari, davlatning tadbirkorlikka ta'sir o'tkazishi bozor munosabatlari rivojlangan bu mamlakat xo'jalik mexanizmining asosiy unsurlari hisoblanadi.

AQSHda doimiy soliq tushumlarining aksariyat qismi federal byudjetga yuborilib, xususiy kapitalni iqtisodiyot sohasiga jalb etishga mo'ljallangan. Soliq imtiyozlari bevosita turli usullar orqali tadbirkorlikni rivojlantirishga ko'maklashadi. Aholidan olinadigan daromad solig'ining nishati katta bo'lib, u o'sib boruvchi shkala bo'yicha hisoblanadi. Ijtimoiy sug'urta ajratmalar federal byudjetda

hajmi bo'yicha ikkinchi o'rinda bo'lib, uni ish beruvchi yoki ishchining o'zi to'laydi. To'lov stavkasi har yili o'zgarib turadi. Uchinchi katta soliq – korporatsiya solig'idir. Korporatsiyalar tabaqalashtirilgan stavkalarda 15,25 va 34 foiz soliq to'laydi. Korporatsiyalardan shtatlar byudjetiga ham tegishli soliqlar olinadi. Odatda, uning miqdori 3–12 foizgacha bo'ladi. Bozor iqtisodiyoti mexanizmi tadbirkorlikning erkinligini ta'minlaganligi sababli resurslar taqsimoti, narxlar tovarlar ishlab chiqarishga ketgan xarajatlar asosida, foydaning o'rtacha miqdorini hisobga olgan holda belgilanadi. AQSHda jismoniy shaxslar va korporatsiyalardan olinadigan soliq miqdori umumiy tushumning 75 foizdan yuqori qismini ta'minlaydi.

Shtatlar korporatsiyalar va fuqarolardan daromad solig'ini yig'ib oladilar. Sotuvlardan olinadigan soliq ularning daromad manbai bo'lib, uning bir qismi shahar byudjetiga o'tkaziladi. AQSH shtatlaridan 44 tasida savdodan olinadigan soliq qo'llaniladi. Mahalliy soliqlarning tarkibi va stavkalari to'rt guruhga bo'linadi. Birinchi guruh – bevosita soliqlar (mulk solig'i, yer solig'i, sovg'alar va meroslardan olinadigan mahalliy soliq) faqat shu hududda yig'iladi. Bilvosita soliqqa tortish turlicha bo'lib, asosan, savdo va maxsus aksiz soliqlaridan iborat. Ikkinchi guruh – bu soliqlar mahalliy soliqlardan faqat shakldan farq qiluvchi umumdavlat soliqlariga qo'shimcha bo'lib, uning ma'lum foizi mahalliy byudjetga ajratiladi. Uchinchi guruh – transport vositalariga, mehmonxonalarga, musiqa va sport tadbirlariga, kommunal xizmatlarga belgilangan soliqlarni o'z ichiga oladi. Iste'mol soliqlariga avtomashinalarni ro'yxatga olish, avtomashinalar turar joyiga, yonilg'iga soliq, aksiz solig'i va yo'llar uchun olinadigan soliqlar kiradi. To'rtinchi guruh – mahalliy soliqlar, mazkur hududni boshqarish organlari ixtiyoriga o'tkaziladi. Bu guruhga ekologiya solig'i ham kiradi va u atrof-muhitni muhofaza qilish va tozalashga sarflanadi.

AQSHda ichki soliq xizmati (ISX) soliq to'lovchilarni soliq hisobotlarini elektron holatda topshirishga undab, soliq hisobotlarining elektron fayllar turini ko'paytirmoqda. 2003-yil 51,2 million, 2004-yil hisobiga esa salkam 61 million soliq deklaratsiyalari onlayn tartibida

to'ldirilgan. 2007-yilda ISX 80 foiz soliq deklaratsiyalarini elektron holatda to'ldirilishiga erishgan. Bunday holat esa joriy deklaratsiyalar sonining ikki harobar o'sishiga olib keladi.

ISX soliq to'lovchilarga elektron deklaratsiya dasturidan foydalanishning afzalliklarini yoritishda maxsus yo'riqnomalar chiqarib, radio va televidenie dasturlaridan foydalanadi. Elektron deklaratsiyalar soliq to'lovchilar uchun ham, ISX uchun ham juda qulaydir. Shuning uchun ham ISX soliq to'lovchilar uchun bepul elektron deklaratsiyalar dasturlarini qo'llashni tavsiya etadilar.

Elektron deklaratsiya AQSH soliq hukumati uchun juda katta iqtisodiy foyda keltiradi. 2004-yilda ISX elektron hisobot dasturini yangi (S va C) korporatsiyalarni hisobga olgan holda ilk marotaba kengaytirdilar. Bu esa o'z navbatida, elektron hisobot topshiruvchilar sonining kengayishiga olib keldi.

Germaniyaning soliq idoralari moliya idoralari tarkibiga kiradi. Har 16 hududda o'z moliya vazirligi bor. Saksoniyaning Drezdenda joylashgan o'z moliya vazirligi bor. Bundan tashqari Kemnitseda Oliy Moliya Direksiyasi joylashgan. Soliq to'lovchilarning soniga qarab, har bir hududda bittadan uchtagacha Soliq Direksiyasi bo'lishi mumkin. Butun Saksoniya 35ta moliya idoralariga bo'lingan, hududiy jihatdan esa, 24 okrugga bo'lingan. Shuning uchun, moliya tarmog'i orqali bo'linish hududiy bo'linish bilan to'g'ri kelmaydi.

Barcha moliya idoralari uchun yagona hisoblash markazi tashkil qilingan bo'lib, moliya idoralari tarmoq orqali hisoblash markaziga bog'lanishi mumkin. Hisoblash markazida hududlar bo'yicha moliya idoralarining hamma ma'lumot bazalarini yig'ish, qayta ishlash va saqlash kabi ishlar amalga oshiriladi. Hamma Moliya idoralarining markaziy EHM bilan aloqasi uchun alohida aloqa tarmog'i ajratilgan. Ma'lumotlarni yig'ish joylarda, qayta ishlash esa markazlashgan holda amalga oshiriladi.

Nazorat qiluvchi idora – hisoblash palatasi bo'lib u hududiy parlamentning yordamchi idorasi hisoblanadi. Hisoblash palatasi barcha moliya idoralarini, shu jumladan, moliya vazirligini nazorat qiladi.

Soliq to'lovchilar haqidagi axborotlarni kiritish davrida hisoblash markaziga vaqtincha operatorlar ishga olinadi.

Soliq hujjatlari soliq to'lovchilar tomonidan to'ldiriladi va pochta orqali yuboriladi yoki o'zlarini soliq inspeksiyalariga keltirib beradilar.

Soliq inspeksiyasida hujjatlarni inspektorlar bo'yicha alfavitga mos tarqatiladi, inspektorlar soliq hujjatlaridagi ma'lumotlarni hisoblash markazida EHMga to'g'ridan-to'g'ri terminallar orqali kiritadilar. Qayta ishlangan ma'lumotlar hisoblash markazi boshmaxonasida bosilib, soliq to'lovchilarga pochta orqali jo'natiladi. Hisoblash markazi ma'lumotlariga ko'ra, soliq to'lovchilar tanlab nazorat qilinadi.

Germaniya soliq tizimi – fiksal siyosatli soliq tizimi bo'lib, soliqlar federatsiya, yer (shtat) va mahalliy byudjetlarga to'lanadi. Germaniya siyosiy va iqtisodiy rivojlanish borasida bir necha bosqichlarni hosil o'tgan holda kuchli federativ davlatga aylandi. Mamlakat iqtisodiyoti to'liq ijtimoiy muammolarni yechishga qaratilgan. Federativ mamlakatda markaziy Hukumat bilan federatsiya subyektlari orasida vakolatlarni chegaralash va moliya manhalarini taqsimlash uzoq vaqt asosiy muammolardan bo'lib keldi. Hozir soliq qonunchiligida asosiy o'rin federatsiyaga berilgan. Daromad solig'i tushumlarining 42,5 foizi federal byudjetga, 42,5 foizi yerlar byudjetiga, 15 foizi mahalliy byudjetlarga taqsimlanadi. Korporatsiyalar solig'i federal va yerlar byudjetiga teng bo'linadi. Mahalliy organlar orqali tadbirkorlik faoliyati uchun soliq yig'iladi. QQS ham uchchala byudjetga taqsimlanadi. Tartibga solinadigan bu soliqning taqsimlanadigan qismlari har xil bo'ladi. Davlatga to'lanadigan yuridik shaxslardan olinadigan soliqlar ichida QQS katta daromad keltiradi. Uning ulushi byudjet tarkibida 28 foizga teng, ya'ni daromad solig'idan keyin ikkinchi o'rinda turadi. Soliq stavkasi 15 foizni tashkil etadi. Lekin asosiy oziq-ovqat mollari, kitob va ro'znomalar pasaytirilgan – 7 foizli stavkada soliqqa tortiladi. Qishloq, o'rmon xo'jaliklari, eksportga jo'natiladigan tovarlar QQSdan ozod qilinadi. Germaniyada korporatsiya solig'iga ikki asosiy stavka belgilangan. Hunarmandchilik solig'i – muhim mahalliy

soliq hisoblanib, unga korxonalar, shirkatlar, jismoniy shaxslar, hunarmandchilik, savdo va boshqa faoliyat bilan shug'ullanuvchi fuqarolar jalb etiladi. Yer solig'ining miqdorini aniqlashda munitsipalitetlar tomonidan maydonlar chegaralanadi (qishloq xo'jaligi, o'rmonchilik va h.k). Ilgari har bir jismoniy shaxsga 0,5 foiz bo'lgan mulk solig'ining stavkasi hozir 1 foizgacha ko'tarildi. Sanoat korxonalari va kompaniyalar 0,6 foiz mulk solig'i to'laydilar.

Litva Davlat soliq inspeksiyasi Moliya Vazirligi qoshida tashkil etilgan bo'lib, markaziy soliq ma'muriy boshqaruvi bo'lib hisoblanadi. Litvada har bir soliq to'lovchi, u hujjat almashishning xoh elektron shaklni xoh qog'oz shaklni tanlamasin, soliq tizimini shunga moslashtirishga asosiy e'tibor qaratilgan. Shuning uchun qo'llash uchun oson bulgan ABBYY FormReader tizimi amaliyotga joriy etilgan. Bunday tizimni qo'llash zaruriyati tabiiy ravishda yuzaga keldi. Litva soliq qonunchiligiga ko'ra har bir litvalik o'z daromadlaridan soliq deklaratsiyalarini topshirishi kerakligi sababli Litva soliq inspeksiyasi xodimlari soliq hujjatlarining hajmi me'yoridan oshib ketishi natijasida, ularni qayta ishlash imkoniyatlari yo'q darajaga kelib qoldi. Soliq deklaratsiyalarini uzluksiz topshirish ularning sonini o'sishiga olib keldi (yiliga 2 million deklaratsiyalar, har biri 5 varaqdan iborat). Bundan tashqari, yangi qonunchilikka asosan DSI ortiqcha to'langan soliq summalarini soliq to'lovchilarga deklaratsiya qabul qilib olingan kundan e'tiboran 30 kun ichida qaytarib berishlari kerak edi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, ko'pchilik deklaratsiyalar topshirish muddati tugashiga yaqin qolganda topshirilgan. Bunday holat deklaratsiyani qayta ishlashni qiyinlashtirgan. Ayni paytda soliq deklaratsiyalari Litvada qog'oz shaklida qabul qilinardi va barcha tegishli ma'lumotlar soliq inspeksiyasining axborot tizimiga qo'lda kiritilardi. Bu esa o'z navbatida juda ko'p vaqt, ish kuchi va mablag' talab qilar edi.

Soliq maslahati xizmatlari faqatgina mahalliy soliq idoralari dagina mavjud bo'lib, yo'riqnoma bo'yicha jamoatga umumiy ma'lumot berish qiyin edi. Bunday sharoitda hirgina muvaffaqiyat kaliti bo'lib, kuchli ma'lumot resursi bo'lgan

internetni soliq to'lovchilar deklaratsiyalarini qabul qilishda ishlatish edi. Buning uchun hamma Litvalik soliq to'lovchilar uchun kechayu-kunduz ishlab turadigan elektron soliq tizimini yaratish vazifasi qo'yiladi. Bunday elektron soliq tizimi bilan turli joylardan va resurslardan elektron shaklda ma'lumotlar qabul qilib olinishi va soliq inspeksiyasiga qayta ishlash, tekshirish va saqlash uchun uzatilish imkoniyati yaratildi. Bu turli ichki operatsiyalar sifatini oshiradi va millionlab deklaratsiyalarga ishlov berishda qulayliklar yaratadi. Internetning tezlik bilan o'sib borishiga qaramay, Litvalik soliq to'lovchilar internetta deklaratsiya topshirishdan ko'ra, qog'ozdan foydalanishni afzal ko'rishadi. Shuning uchun boshqa bir muhim vazifa, millionlab qog'oz deklaratsiyalarni qayta ishlashni tezlashtirish va avtomatlashtirish vazifasi qo'yiladi.

Deklaratsiyalarni kiritish, yangilash va saqlash uchun elektron va qog'oz deklaratsiyalar shakli bir xil bo'lishini ta'minlash zarur edi. Soliq inspeksiyalarida deklaratsiyalarni qayta ishlash va bir turdagi dastur va texnologiya ishlatadigan hamma shakllar (shablon, qog'oz va elektron shakllar)ni standartlashtirish rejalashtirildi. Bu sohadagi turli loyihalarni ko'rish uchun soliq inspeksiyasi mahalliy va xalqaro axborot texnologiyalari kompaniyalari servis provayderlariga tender e'lon qildi. Natijada INFO-TEC UAB ABBYY ning Litvadagi filiali loyiha bo'yicha hosh shartnomachi va harcha ABBYY FormReader and Saperion (elektron hujjat boshqaruvi tizimi) loyihalari boshqaruvi mas'ul etib tayinlandi.

Dasturiy ta'minot yaratuvchilarini diqqat bilan o'rgangandan so'ng, soliq inspeksiyasi ABBYY FormReader tizimini tanladi. Bu tizimni tanlashga asosiy sabablari: ABBYY soliq deklaratsiyalarini har-xil manbalardan o'qitish va bir xildagi texnologiya bilan hamma turdagi shakllarni yaratish imkoniyati; boshqa davlatlarda ham bunday loyihalarning mavjudligi bo'ldi.

ABBYY filiali INFO-TEC Microsoft Lietuva dasturning asosiy platformasini yaratdi va loyihaning nazoratini ta'minladi. Undan tashqari, Alma AB subshartnomachi elektron hujjat aylanish tizimi uchun ba'zi qo'shimcha modullarni, markaziy baza, ichki va tashqi

veb portallarini birlashtirib avtorizatsiya modullarini yaratdi.

Markaziy soliq ma'muriy boshqaruvi uchun 5 ta ABBYY FormDesigner, eFormDesigner and FormReader Template Designer dasturlari o'rnatilgan ishchi stantsiyalar soliq inspeksiyasining bosh ofisiga o'rnatildi. Bu dasturlar asosida INFO-TEC mutaxassislar va soliq inspeksiyasi Axborot texnologiyalari bo'limi hamkorlikda 150 ga yaqin deklaratsiyalar uchun ichki tekshirish qoidalari mavjud bo'lgan har-xil turdagi shakllar va namunalar yaratdilar. 11 ta FormReader Enterprise Edition dasturlarini o'rnatish mamlakat bo'ylab to'ldirilgan qog'oz shakllarni qayta ishlashni ta'minladi. 70 foiz deklaratsiyalarni qayta ishlash 10ta mahalliy soliq inspeksiyalari orqali ta'minlandi. 30 foiz hujjat maxsuslashtirilgan Druskininkaidagi qayta ishlash markazida qayta ishlandi. Druskininkaidagi markaz faqat shu loyiha uchun qurilgan bo'lib, norasmiy "FormReader uyi" deb atala boshladi. U yerda qog'oz deklaratsiyalarni qayta ishlash hajmi kuniga 30 000 qog'ozni tashkil etadi.

Markaz asosan qog'oz deklaratsiyalarni saqlash, saralash va nazorati hamda ma'muriyat bo'limlaridan iborat bo'lib, 40 ga yaqin ishchilar hujjat tekshirish uchun band qilingan, shundan 5tasi katta nazoratchi bo'lib, alohida muammolarni echish vazifalarini bajaradi.

ABBYY eFormFiller dasturi ochiq litsenziyaga ega bo'lib, Litvadagi har bir soliq to'lovchi hozir soliq deklaratsiyasini internet orqali taqdim eta oladi. Bunda soliq to'lovchilar soliq inspeksiyasining veb portaliga bog'lanadilar va kichik hajmdagi eFormFiller dasturini va ABBYY eFormDesigner dasturi orqali tuzilgan elektron shakllarni yuklab olishlari mumkin. eFormFiller dasturi soliq to'lovchilarga elektron shakllarni to'ldirish va ma'lumotlarni tekshirish va tayyor bo'lgan shaklni soliq inspeksiyasi veb portaliga jo'natish uchun xizmat qiladi.

ABBYY FormReader tizimini ishga tushirish uchun bir oy vaqt sarflandi, u darhol o'z natijasini ko'rsatdi va hujjatlarni qayta ishlash jarayoni 4-5 barobar tezlashdi. Shuning bilan birga xato kamchiliklarga yo'l qo'yishlik ham ilgari qaraganda kamayishi ta'minlandi.

Rossiya Federatsiyasining soliq tizimi - fiskal funksiyaga ega bo'lib, 2002-yildan e'tiboran yangi yo'nalishda rivojlana boshladi. Ijtimoiy soliqning joriy etilishi, ish haqidan olinadigan soliqning hamma uchun bir xil 13 foiz stavkaga tushirilishi, yangi soliq imtiyozlarining joriy etilishi kabi holatlar bu sohada jiddiy o'zgarishlar jumlasiga kiradi. Bu yo'nalishda soliq qonunlaridan tashqari, yana ko'plab me'yoriy hujjatlar qo'llaniladi, lekin ular hali mukammal bo'lmaganligidan tez-tez o'zgartirilib turiladi. Bunday holat esa soliqchilar faoliyatida katta qiyinchiliklar tug'diradi. Hozirgi paytda soliq tizimini keskin o'zgartirish mumkin emas, chunki bu moliya tizimini umuman huzib yuborib, soliq to'lovchilarning davlatga ishonchini yuqotishga olib keladi. Shuning uchun, soliq hajmini kamaytirmaslik maqsadida, ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlab turiladi, jumladan, korxonalar davlat tasarrufidan chiqarilib, aksionerlik jamiyatlariga aylantirilmogda.

Rossiya Federatsiyasi soliq tizimi mamlakat hududida belgilangan tartibda yuridik va jismoniy shaxslardan yig'ilayotgan soliqlar, yig'imlar va boshqa to'lovlardan tashkil topgan. Barcha soliqlar, yig'imlar va bojlar Rossiya byudjet tizimiga kelib tushadi va davlat daromad manbaini shakllantiradi. Davlatga yig'ilayotgan mahlag'lar ijtimoiy, mudofaa, huquqni saqlash va boshqa vazifalarni bajarish uchun sarflanadi.

Rossiya Federatsiyasining Davlat soliq xizmati organlari tizimi o'z ichiga quyidagilarni oladi:

- Rossiya Federatsiyasi respublika markaziy boshqaruv organi - Rossiya Federatsiyasi davlat soliq xizmati;
- Rossiya Federatsiyasi tarkibiga kiruvchi respublikalar davlat soliq inspeksiyalari;
- viloyatlar, o'lkalalar, tumanlar, shaharlardagi (tumanlarga bo'ysunuvchi shaharlardan tashqari) davlat soliq inspeksiyalari;
- shahar tarkibidagi tuman davlat soliq inspeksiyalari.

Rossiya Federatsiyasi davlat soliq xizmati organlari markaziy boshqaruv organlari tizimiga kiradi, Rossiya Federatsiyasi prezidenti va hukumatiga bo'ysunadi.

Rossiya Federatsiyasi davlat soliq xizmatining asosiy vazifasi soliqlar haqidagi qonun hujjatlariga rioya qilinishi, soliqlar va yig'imlar qonunda belgilangan tartibda to'g'ri hisobga olinishi, to'liq va o'z vaqtida tegishli byudjetlarga o'tkazilishini nazorat qilishdan iborat.

Ko'rilyotgan tizimda boshqaruv obyekti ho'lih, korxonalar va tashkilotlarning turli shakllari va aholi hisoblanadi. Boshqaruv subyekti ho'lih, soliq xizmati orqali ta'sir etuvchi davlat hisoblanib, u xo'jalik yurituvchi subyektlarga soliq tizimi orqali ta'sir o'tkazadi. Soliq tizimining avtomatlashtirilgan axborot tizimini joriy etishda har bir toifaga qaysi vazifalar xosligi va ular orasida aloqalar amalga oshirilishini bilish zarur.

Rossiya soliqqa tortish boshqaruv tizimi va uning tuzilishi mamlakatning ma'muriy hududiy bo'linishiga xosdir. Soliq xizmati ish uslubini yagonaligini ta'minlash maqsadida alohida bir xil toifadagi boshqaruv tizimlari yagona jadval asosida oldindan tayyorlangan ma'lumotlar bazasini qayta ishlash metodologiyasi va texnologiyasi bo'yicha funksiyalarni bajaradi. Davlat soliq xizmatining 1- darajasi bo'linmalardan iborat bo'lib, soliq turlari bo'yicha soliqqa tortishning metodologik boshqaruvi va nazoratini amalga oshiradi. Boshqaruv obyekti ho'limlari soliq to'lovchi yuridik va jismoniy shaxslar bilan bevosita ishlashni 3-darajada amalga oshiradi. Eng quyi toifaga tuman, viloyatlarga bo'ysunmaydigan shaharlar va shahar miqyosidagi tuman davlat soliq inspeksiyalari kiradi.

Ular quyidagi vazifalarni amalga oshiradi:

- soliq va boshqa to'lovlarning byudjetga o'tkazilishi haqida qonun hujjatlariga rioya qilinishini nazorat qilish;
- soliq to'lovchilar va byudjetga o'tkazilayotgan to'lovlar hisobini tuzish;
- soliq va to'lovlarning to'g'ri hisoblanishini ta'minlash va o'z vaqtida byudjetga o'tkazilishini nazorat qilish;
- soliq to'lovchilar tomonidan soliqlarni o'z vaqtida byudjetga o'tkazish bilan bog'liq buxgalteriya hisob-kitoblarning to'g'riligini tekshirish va nazoratini olib borish;

- ijro etuvchi hokimlik, huquqni muhofaza qilish, moliya-kredit organlari bilan qonunlarni bajarilishini nazorat qilishda hamkorlik qilish;

- ko'rsatilgan qonun buzish holatlarida moliyaviy jarima qo'llash va to'g'ri qo'llanilishini ta'minlash;

- byudjetga haqiqatda kelib tushgan soliqlar va yig'imlar haqidagi summamni tayyorlash, tahlil qilish va tuman, shahar moliya organlariga taqdim qilish;

- hisobot tuzish, tahlil qilish va belgilangan tartibda yuqori soliq organlariga taqdim qilish;

- belgilangan tartibda ish yuritish va boshqa vazifalarni bajarish.

Yuqorida ko'rsatilgan vazifalarni bajarishda Rossiya Federatsiyasi Davlat soliq xizmati boshqaruv organlari tomonidan "Nalog" avtomatlashtirilgan informatsion tizimi ("Nalog" AIT) yaratilgan. "Nalog" AIT tizimining maqsad va vazifalari quyidagilardan iborat:

- soliqqa tortish tizimining ishlash samaradorligini qabul qilingan ma'lumotlarni sifatli va operativ hisoblash orqali oshirish;

- ma'lumotlarni qayta ishlash operativligini va DSIlarning mehnat unumdorligini oshirish;

- barcha toifadagi DSIlarni to'liq va o'z vaqtida soliqlar haqidagi qonun hujjatlari va ma'lumotlari bilan ta'minlash;

- soliq to'lovchilar hisobot ma'lumotlarining haqqoniyligini va soliq qonun hujjatlariga rioya etilishini nazorat qilish;

- buxgalteriya hisobi tezkorligi va sifatini oshirish;

- soliq va boshqa to'lovlarni byudjetga tushishi haqidagi ma'lumotlarni olish;

- soliq summasining yig'ilish dinamikasini va bashoratini tahlil qilish;

- soliq tushumlari va soliq qonunchiligiga rioya etilishi haqidagi turli darajadagi idoralarni ma'lumotlar orqali xahardor qilish;

- qog'oz hujjat aylanmasi hajmini kamaytirish.

Mamlakat iqtisodiyotining rivojlanish bosqichida Rossiya

soliq tizimi faoliyatining yutuqlari asosan AIT samaradorligiga bog'liq bo'ldi. Soliq tizimida AIT texnologiyasi - texnologik zanjirga bog'langan usullar yig'indisi, informatsion jarayonlar va dasturiy texnik vositalar, bo'lib, u ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash, saqlash, ko'paytirish, tarqatish maqsadlarida foydalaniladi. Informatsion resurslar bo'lib, shakllangan g'oyalar va bilimlar, turli ma'lumotlar, usullar va ularni ko'paytirish vositalari, axborot manbai va foydalanuvchisi o'rtasida ma'lumotlar almashuv va saqlash hisoblanadi. Soliq xizmatining asosiy vazifalaridan biri soliq organlari ishini avtomatlashtirish bo'lib, bunda soliq organlari tuzilmalarida informatsion texnologiyadan keng foydalanish ko'zda tutilgan.

AIT tizimi ham soliq organlarining tuzilishi kabi uch darajadan iborat. Mamlakatda amal qiluvchi soliq tizimi ko'p sonli organlardan (elementlardan) tashkil topgan. Butun tizim va uning har bir elementi orasida ichki va tashqi aloqalar yo'lga qo'yilgan. Har qanday iqtisodiy tizim kabi soliq xizmatining AIT talabga mos ravishda tuzilgan funksional va ta'minlovchi qismlardan iborat. Funksional qismda soliq organlarida bajarilayotgan vazifalarga qarab mos bo'linmalarga ajraladi. Ularning har bir darajasida AIT mavjud bo'lib, muayyan iqtisodiy ma'noga ega bo'lgan, boshqarish vazifasini ta'minlovchi aniq bir maqsadga yo'naltirilgan masalalarni hal etishga mo'ljallangan dasturlar majmuasidan iborat. Dasturlar majmuasida turli birlamchi hujjatlar ishlatiladi va hisob-kitob algoritmlari asosida o'zaro bog'liq bo'lgan qator chiqish hujjatlari tuziladi. Hisob-kitoblar algoritmi metodik materiallar, me'yoriy hujjatlar va instruktsiyalardan tashkil topgan.

Ta'minot qismi informatsion texnik, dasturiy va boshqa turdagi ta'minotlarni o'z ichiga oladi.

Informatsion ta'minoti harcha ko'rsatkichlar yig'indisini, hujjatlar, klassifikatorlar, kodlar, soliq tizimi organlarida funksional vazifasini yechishning avtomatlashtirish jarayonida foydalanadigan disklardagi ma'lumotlar massivlarini o'z ichiga oladi.

Texnik ta'minlash ma'lumotlarni qayta ishlovchi texnik vositalar

yig'indisidan tashkil topib, ular asosini turli EHM hamda boshqa iqtisodiy obyektlar va tizimlar bilan o'zaro aloqalarda axborotlar uzatilishini ta'minlovchi vositalar tashkil etadi.

Dasturiy ta'minot o'z ichiga soliq organlari tomonidan turli masalalarni yechish uchun kerak bo'ladigan umumiy va amaliy xarakterga doir turli dasturiy vositalar kompleksini olgan.

Russiya Federatsiyasi soliq xizmatining avtomatlashtirilgan informatsion tizimi katta tizimlar sinfiga kirib, ularga qo'yiladigan barcha talablarga javob beradi.

Takrorlash uchun savollar

1. Interaktiv davlat xizmatini ko'rsatishning soliq to'lovchilar uchun afzalliklari nimada?
2. Elektron soliq hisobotini qabul qilish va qayta ishlash, elektron soliq hisobotini jo'natish tartibi qanday amalga oshiriladi?
3. «Soliq hisobotlarini elektron ko'rinishda qabul qilish» dasturiy mahsuli haqida fikringiz?
4. AQSHdagi soliq yig'ish tizimining tarixiy rivojlanish evolyutsiyasi qanday bo'lgan?

GLOSSARIY

Jismoniy shaxsning yaqin qarindoshlari – uning ota-onasi, tug'ishgan va o'gay aka-ukalari va opa-singillari, eri (xotini), farzandlari, shu jumladan farzandlikka ulinganlar, bobolari, buvilari, nevaralari, shuningdek, erining (xotinining) ota-onasi.

Ijara (lizing) to'lovi – ijaraga beruvchiga (lizing beruvchiga) tuzilgan ijara (lizing) shartnomasi asosida ijarachi (lizing oluvchi) tomonidan to'lanadigan summa;

Ijaraga beruvchining (lizing beruvchining) folzdan olinadigan daromadi – moliyaviy ijara (lizing) obyektining ijara (lizing) to'lovi summasi va qiymati o'rtasidagi farq.

Nazorat-kassa texnikasi – fiskal xotira bilan jihozlangan nazorat-kassa mashinalari, fiskal to'plagichlardagi fiskal ma'lumotlar yozib olinishi va saqlanishini ta'minlovchi, fiskal hujjatlarni shakllantiruvchi hamda ularning soliq organlariga fiskal ma'lumotlar operatori orqali topshirilishini, shuningdek, fiskal hujjatlar nazorat-kassa texnikasini qo'llash to'g'risidagi qonun hujjatlarida belgilangan talablarga muvofiq qog'ozda chop etilishini ta'minlovchi boshqa qurilmalar hamda dasturiy-texnik majmualar.

Ortiqcha to'langan soliq summasi (pena, jarima) – soliqning (penaning, jarimaning) to'langan summasi bilan haqiqatda to'lanishi lozim bo'lgan summasi o'rtasidagi ijobiy farq. Soliqning (penaning, jarimaning) ortiqcha to'langan summasi u ilgari hisobga olingan va (yoki) soliq to'lovchiga qaytarilgan summalarni, shuningdek, soliq bo'yicha kelgusi to'lovlar hisobiga o'tkaziladigan summalarni hisobga olgan holda uni hisob-kitob qilish sanasida aniqlanadi.

Ortiqcha undirilgan soliq summasi – soliq organlarining g'ayriqonuniy hatti-harakatlari natijasida ortiqcha to'langan soliq summasi.

Tan olingan soliq qarzi – soliq qarzini uzish to'g'risidagi talabnoma berilgan sanadan boshlab 10 kalendar kun ichida soliq to'lovchi tomonidan e'tiroz bildirilmagan qarz yoki sud qarori bilan tasdiqlangan qarz.

Xatolik bilan to'langan soliq (pena, jarima) summasi – soliq (pena, jarima) summasini to'lagan shaxsni va (yoki) ushbu to'lovning maqsadini qat'iy aniqlash imkoniyatini bermaydigan to'lov chog'ida xatolikka yo'l qo'yilgan soliq (pena, jarima) summasi. Qaysi soliqqa (penaga, jarimaga) nisbatan uni to'lagan shaxs soliq to'lovchi deb hisoblanmaydigan shaxsdan yoki to'lanishi lozim bo'lgan budjetdan hoshqa budjetga kelib tushgan soliq (pena, jarima) summasi ham xatolik bilan to'langan deb e'tirof etiladi.

Umidsiz qarz – sud qarori bilan majburiyatning bekor qilinishi tufayli yoxud bankrotlik, tugatish, qarzdorning vafoti yoki da'vo muddati tugashi sababli to'lanishi mumkin bo'lmagan qarz.

Notijorat tashkilotlari – notijorat tashkilot uchun belgilangan shaklda ro'yxatdan o'tkazilgan, daromad olish maqsadiga ega bo'lmagan va daromadlarni yoki mol-mulkni ishtirokchilari (a'zolari) o'rtasida taqsimlamaydigan yuridik shaxslar notijorat tashkilotlari deb e'tirof etiladi.

Soliq to'lovchining shaxsiy kabineti – O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasining rasmiy veb-saytiga joylashtirilgan axborot resursi soliq to'lovchining shaxsiy kabineti hisoblanadi.

Soliq qarzi – hisoblab chiqarilgan (hisoblangan) va belgilangan muddatlarda to'lanmagan soliqlarning, shu jumladan ular bo'yicha bo'nak va joriy to'lovlarning summalari, shuningdek, Soliq kodeksida belgilangan muddatda to'lanmagan moliyaviy sanksiyalar va penalar soliq qarzi deb e'tirof etiladi.

Moliyaviy ijara va lizing – shartnoma bo'yicha mol-mulkni (moliyaviy ijara obyektini) 12 oydan ko'p muddatga egalik qilish va foydalanishga berish chog'ida yuzaga keladigan ijara munosabatlari moliyaviy ijara deb e'tirof etiladi.

Xedjirlash – xedjirlash operatsiyalari deganda soliq to'lovchi uchun nexush oqibatlarni (to'liq yoki qisman) kamaytirish (kompensatsiya qilish) maqsadida muddatli bitimlarning moliyaviy vositalari (shu jumladan harxil turlari bilan) amalga oshiriladigan operatsiyalar (operatsiyalar majmui) tushuniladi.

Qimmatli qog'ozlar – mazkur hujjatlarni chiqargan yuridik

shaxs bilan ularning egasi o'rtasidagi mulkiy huquqlarni yoki qarz munosabatlarini tasdiqlaydigan, dividendlar yoki foizlar tarzida daromad to'lashni hamda ushbu hujjatlardan kelib chiqadigan huquqlarni hoshqa shaxslarga o'tkazish imkoniyatini nazarda tutadigan hujjatlardir.

Maqsadli mablag'lar – soliq solish maqsadida soliq to'lovchi tomonidan maqsadli mablag'larning manbai bo'lgan shaxs tomonidan belgilangan yoki qonun hujjatlarida belgilangan maqsadga ko'ra foydalanish uchun olingan mol-mulk maqsadli mablag'larga kiradi.

Tovarlar va xizmatlarni realizatsiya qilish – tovarlarga bo'lgan mulk huquqini haq olish asosida o'tkazish yoki haq evaziga xizmatlar ko'rsatish, shu jumladan qarzdor garov bilan ta'minlangan majburiyatlarini bajarmaganda garovga qo'yilgan tovarlarni ayirboshlash va o'tkazishdir.

Tovar – tabiatning yoki inson faoliyatining (shu jumladan intellektual faoliyatning) qiymat bahosiga ega bo'lgan va realizatsiya qilish uchun mo'ljallangan har qanday predmeti hisoblanadi. Tovarlar deb, xususan, elektr energiyasi, ma'lumotlar bazasi, axborot, intellektual faoliyat natijalari, shu jumladan ularga bo'lgan mutlaq huquqlar e'tirof etiladi. Soliq solish maqsadida mulkiy huquqlar ham tovar deb e'tirof etiladi.

Xizmatlar – bir xil xususiyatli asosiy belgilarga ega bo'lgan tovarlar (xizmatlar) soliq solish maqsadida aynan o'xshash tovarlar (xizmatlar) deb e'tirof etiladi.

Royalti – har qanday nomoddiy aktivdan foydalanganlik yoki foydalanish huquqi uchun to'lovlar royalti deb e'tirof etiladi.

Daromad – nafni baholash imkoniyati mavjud bo'lgan taqdirda va bunday nafni baholash mumkin bo'lgan darajada hisobga olinadigan pul yoki natura shaklidagi iqtisodiy naf daromad deb e'tirof etiladi.

ILOVALAR

1-ilova

Urush qatnashchilariga tenglashtiriladigan shaxslar RO'YXATI*

1941-yil 22-iyundan 1945-yil 9-maygacha Ikkinchi jahon urushi (keyingi o'rinlarda Ikkinchi jahon urushi deb yuritiladi) va boshqa urushlar davrida harakatdagi armiya tarkibiga kirgan harbiy qismlar, shtablar va muassasalarda xizmatni o'tagan, shuningdek, O'zbekiston Respublikasini himoya qilishda ishtirok etgan harbiy xizmatchilar «Fuqarolarning davlat pensiya ta'minoti to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonunining 28-moddasi «j» bandiga muvofiq pensiyalarga ustama pul olishga haqli bo'lgan urush qatnashchilari hisoblanadilar.

Quyidagilar urush qatnashchilariga tenglashtiriladilar:

a) 1941-yilning 22-iyunidan 1954-yilning 31-dekabrigacha bo'lgan davrda qiruvchi hataolonlar, vzwodlar va xalqni himoya qiluvchi ntryadlar tarkibida sobiq SSSR hududida jangovar harakatlarda ishtirok etgan shaxslar;

b) Ikkinchi jahon urushi va fuqarolar urushi davrida partizan otryadlari va qo'shimmalarida yoki yashirin ishlarda bo'lgan shaxslar;

v) Ikkinchi jahon urushi yillarida harakatdagi armiya tarkibida yoki harakatlar ketayotgan joylarda xizmatni o'tagan sobiq SSSRning Ichki ishlar vazirligi organlari va Davlat xavfsizligi qo'mitasi organlarining boshliqlar hamda oddiy xodimlar tarkibidan bo'lgan shaxslar;

g) Ikkinchi jahon urushi davrida harakatdagi armiya va flotlar tarkibidagi qismlar hamda bo'linimlarda balog'at yoshiga yetgunga qadar polk o'g'illari va yungalar sifatida yurgan shaxslar;

d) Ikkinchi jahon urushi davrida temiryo'llarning front yaqinidagi uchastkalarida, mudofaa chizig'i inshootlarida ishlagan, harbiy-dengiz bazalari, aerodromlar hamda harbiy harakatlar ketayotgan joylardagi boshqa harbiy obyektlar qurilishi ishlarida

* 1941-1945-yillardagi urush ishtirokchilari va nogironlariga tenglashtirilgan shaxslar Davlat pensiyalarini tayinlash va to'lash tartibi to'g'risida nizomga (Vazirlar Mahkamasining 2011-yil 8-sentyabrdagi 252-son qaroriga 1-ilova) 1 va 2-ilovalarda ko'rsatilgan.

qatnashgan xodimlar;

e) harakatdagi armiya tarkibida ishlagan yollanma xodimlar tarkibidan bo'lgan shaxslar;

j) Ikkinchi jahon urushi davrida fashist konslagerlari (getto va zo'rlik bilan ushlab turiladigan boshqa joylar)da bo'lgan (tutqunlar, shu jumladan, bolalar) shaxslar;

z) Leningrad shahri qamali davrida shaharning korxonalari, muassasalari va tashkilotlarida mehnat qilgan va «Leningrad mudofaasi uchun» medali hamda «Qamaldagi Leningrad fuqarosiga» nishoni bilan taqdirlangan shaxslar;

i) 1956-yilning 24-oktabridan 1956-yilning 10-noyabrigacha bo'lgan davrda Vengriya hududidagi jangovar harakatlar davrida harbiy qismlar, shtablar va muassasalarda xizmatni o'tagan harbiy xizmatchilar;

k) harbiy harakatlar ketayotgan mamlakatlarda o'z haynalmilal burchlarini ado etgan, tinchlik o'rnatuvchi kuchlar tarkibida ishtirok etgan harbiy xizmatchilar, ichki ishlar va milliy xavfsizlik xizmati organlarining boshliqlar va oddiy xodimlar tarkibidan bo'lgan shaxslar.

2-ilova

Urush nogironlariga tenglashtiriladigan shaxslar RO'YXATI*

1941-yil 22-iyundan 1945-yil 9-maygacha Ikkinchi jahon urushi (keyingi o'rinlarda Ikkinchi jahon urushi deb ataladi) va boshqa urushlar davrida harakatdagi armiya tarkibidagi harbiy qismlar, shtablar va muassasalarda xizmatni o'taganda, shuningdek, O'zbekiston Respublikasini himoya qilishda yaralanish, kontuziya olish, mayihlanish yoki kasallanish natijasida nogiron bo'lib qolgan harbiy xizmatchilar «Fuqarolarning davlat pensiya ta'minoti to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonunining 12-moddasi «a»

* 1941-1945-yillardagi urush ishtirokchilari va nogironlariga tenglashtirilgan shaxslar Davlat pensiyalarini tayinlash va to'lash tartibi to'g'risida nizomga (Vazirlar Mahkamasining 8.09.2011-yildagi 252-son qaroriga 1-ilova) 1 va 2-ilovalarda ko'rsatilgan.

bandida va 28-moddasining «a» va «b» bandlarida nazarda tutilgan shartlar va normalarga ko'ra pensiya bilan ta'minlanishga haqli urush nogironlari hisoblanadilar.

Quyidagi nogironlar urush nogironlariga tenglashtiriladilar:

a) sobiq SSSR va O'zbekiston Respublikasi chegaralarini qo'riqlash paytida yaralanish, kontuziya olish, mayiblanish yoki kasallanish natijasida nogiron bo'lib qolgan harbiy xizmatchilar;

b) 1941-yilning 22-iyunidan 1954-yilning 31-dekabrigacha sobiq SSSR hududida harakat qilgan hamda qiruvchi batalonlar, vzvodlar va xalqni himoya qiluvchi otryadlarda xizmat qilgan davrda yaralanish, kontuziya olish, mayiblanish yoki kasallanish natijasida nogiron bo'lib qolgan shaxslar;

v) temiryo'llarning front yaqinidagi uchastkalarida ishlagan, mudofaa inshootlari, harbiy-dengiz bazalari, aerodromlar va boshqa harbiy obyektlar qurilishi ishlarida qatnashgan hamda Ikkinchi jahon urushi davrida urush bo'layotgan joylarda yaralanish, kontuziya olish, mayiblanish yoki kasallanish natijasida nogiron bo'lib qolgan xodimlar;

g) Ikkinchi jahon urushi davrida partizan otryadlari va qo'shilmalari tarkibida yoki yashirin ishlarda bo'lgan davrda yaralanish, kontuziya olish, mayiblanish yoki kasallanish natijasida nogiron bo'lib qolgan shaxslar;

d) harakatdagi armiya tarkibidagi ishlarda yaralanish, kontuziya olish, mayiblanish va kasallanish natijasida nogiron bo'lib qolgan yollangan tarkibdagi shaxslar;

e) Ikkinchi jahon urushi davrida fashist konslagerlarida (getto va zo'rlik bilan tutib turiladigan boshqa joylarda) bo'lgan davrda yaralanish, kontuziya olish, mayiblanish va kasallanish natijasida nogiron bo'lib qolgan shaxslar (tutqunlar, shu jumladan, bolalar);

j) tinchlik o'rnatuvchi kuchlar tarkibida qatnashish, shuningdek, harbiy harakatlar ketayotgan mamlakatlarda baynalmilal burchlarini ado etish tufayli yaralanish, kontuziya olish, mayiblanish yoki kasallanish tufayli nogiron bo'lib qolgan harbiy xizmatchilar, ichki ishlar organlari va milliy xavfsizlik xizmatining boshliqlar va oddiy

xodimlar tarkibidan bo'lgan shaxslar;

z) harbiy xizmatdagi vazifalarini (xizmat vazifalarini) bajarish paytida yaralanish, kontuziya olish, mayiblanish va kasallanish natijasida nogiron bo'lib qolgan harbiy xizmatchilar, ichki ishlar organlari va milliy xavfsizlik xizmatining boshliqlar va oddiy xodimlar tarkibidan bo'lgan shaxslar;

ij) o'quv mashg'ulotlari yoki tekshirish uchun yig'inlarga chaqirilgan va shu yig'inlarda o'z xizmat burchlarini bajarayotib yaralanish, kontuziya olish, mayiblanish va kasallanish natijasida nogiron bo'lib qolgan harbiy majburiyatli shaxslar.

3-ilova

Xususiy tadbirkorlar yuridik shaxs tashkil etmasdan shug'ullanishi mumkin bo'lgan faoliyat turlari ro'yxati⁷

T/r	Faoliyat turining nomi
I.	Chakana savdo:
1.	Oziq-ovqat va nooziq-ovqat tovarlari bilan chakana savdo qilish (qurilish materiallari, sement, shifer, yog'och va yog'och mahsulotlari, alkogolli va tamaki mahsulotlari, neft mahsulotlarining barcha turlari, qimmatbaho metallar va qimmatbaho toshlardan yasalgan buyumlar yoxud bunday materiallar qo'llanilgan buyumlar, audiovizual asarlar, fonogrammalar va EHM uchun yaratilgan dasturlar, yangi import avtomobillar, farmatsevtika tovarlarini sotish bundan mustasno)
2.	Ko'chma savdo obyektlarida aralash chakana savdo qilish (vaqtincha joylashgan va mavsumiy yoki maqsadli xususiyatga ega bo'lgan, shuningdek, ish kuni tamom bo'lgandan keyin obyektini demontaj qilinishi va ko'chirilishini talab etuvchi obyektlarda)
3.	Dehqon bozorlarida qishloq xo'jaligi mahsulotlari bilan chakana savdo qilish
4.	Gazetalar, jurnallar va kitob mahsulotlari bilan chakana savdo qilish

⁷ O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2011-yil 7-yanvardagi 6-son qaruri.

5.	Tovarlarni import qilish va ular bilan chakana savdo qilish (qurilish materiallari, sement, shifer, yog'och va yog'och mahsulotlari, o'simlik moyi, alkogolli va tamaki mahsulotlari, neft mahsulotlarining barcha turlari, qimmatbaho metallar va qimmatbaho toshlardan yasalgan buyumlar yuxud bunday materiallar qo'llanilgan buyumlar; audiovizual asarlar; fonogrammalar va EHM uchun yaratilgan dasturlar; yangi import avtomobillar va farmatsevtika tovarlarini sotish bundan mustasno), bunda olib kirilayotgan tovarlarning narxi bir oyda 5000 AQSH dollari ekvivalentidan oshmaslik sharti bilan
II.	Qonun hujjatlarida belgilangan ro'yxat bo'yicha hunarmandchilik faoliyati.
III.	Maishiy xizmatlar, II bo'limda nazarda tutilganlaridan tashqari:
6.	Sartaroshlik xizmatlari, manikyu, pedikyu, kosmetolog xizmatlari va shunga o'xshash boshqa xizmatlar
7.	Kir yuvish, quruq va kimyoviy tozalashni tashkil etish, shuningdek, dazmollash xizmatlari
8.	Gilam va gilam buyumlarini ta'mirlash va tozalash
9.	Tikuv, mo'yna, cherm va trikotaj buyumlarni, bosh kiyimlarni va to'qimachilik galantereyasidan tikilgan buyumlarni ta'mirlash, aholining yakka tartibdagi buyurtmalari bo'yicha tikuv va trikotaj buyumlarini, bosh kiyimlarini va to'qimachilik galantereyasidan buyumlarni tikish, shu jumladan deraza va eshik pardalarini tikish, kashtachilik
10.	Hayvonlar terilari, mo'yna, to'qimachilik, cherm buyumlar va boshqa buyumlarini oshlash va bo'yash
11.	Aholining yakka tartibdagi buyurtmalari bo'yicha poyabzal tikish, poyabzalni ta'mirlash, bo'yash va tozalash
12.	Attorlik buyumlarini tayyorlash va ta'mirlash
13.	Bijuteriya va jevalarni tayyorlash va ta'mirlash
14.	Kalitlar tayyorlash

15.	Metall va tunuka buyumlar tayyorlash va ta'mirlash
16.	Gulchambarlar (shu jumladan, motam gulchambarlari), sun'iy gullar; ikebana, gul marjonlarini tayyorlash
17.	To'siqlar, haykallar, metallardan yasalgan gulchambarlarni tayyorlash va ta'mirlash
18.	Yog'ochdan eshik, deraza va boshqa buyumlar (mebeldan tashqari) tayyorlash
19.	Inventarni (xu'jalik, sport, baliqchilik va hokazo) ta'mirlash va tayyorlash
20.	Resuvchi buyumlar va asboblarni charxlash
21.	Tayyor mebelni yig'ish, ta'mirlash va drapirovka qilish
22.	Musiqqa asboblarni ta'mirlash va sozlash
23.	Yakka buyurtma bo'yicha qimmatbaho metallardan va toshlardan zargarlik buyumlarini yasash, shuningdek, zargarlik buyumlarini ta'mirlash
24.	Optika, soatlarni ta'mirlash va metall, plastmassa, sopol, fayans, tosh, kartondan mahsulotlarda o'ymakorlik ishlari (qavariq yozuvlar va tasvirlar tushirish)
25.	Radioelektron apparatlar, maishiy mashinalar, maishiy priborlar, otis mashinalari va hisoblash texnikasini ta'mirlash, o'rnatish va ularga texnik xizmat ko'rsatish
26.	Transport vositalarini ta'mirlash va ularga texnik xizmat ko'rsatish, shu jumladan, transport vositalariga texnik xizmat ko'rsatish xizmatlarining boshqa turlari (akustik tizimlar va qo'riqlash signalizatsiyalarini ta'mirlash va o'rnatish, polirovkalash, kuzovga himoya va bezak qoplamalarini qoplash xizmatlari)
27.	Sanitariya-texnika xizmatlari va payvandlash ishlari
28.	Shisha va oynalarni kesish, shishaga badiiy ishlov berish
29.	Hinolarga oyna o'rnatish xizmatlari

30.	Jamnat hojatxonalarini xizmatlari
31.	Hammom va sauna xizmatlari
32.	Turar joylarni yig'ishtirish xizmatlari
33.	Hovlilar va bog'larga qarash xizmatlari, shuningdek, ko'kalamzorlashtirish ishlari
34.	Bog'lar, polizlar va dov-daraxtlarni zararkunandalar va kasalliklardan himoya qilish
35.	Video va fotosuratga olish xizmatlari
36.	Xo'jalik mollari va uy-ro'zg'or buyumlarini (mebel, idish-tovoqlar, xo'jalik, sport, baliqchilik anjomlari, maishiy texnika, priborlar va boshqalarni) ijaraga berish
37.	Oilaviy mehmon uylarini qonun hujjatlarida belgilangan tartibda tashkil etish
IV	Faoliyatning boshqa turlari:
38.	Qadoqlash uskunalaridan foydalanmagan holda uy sharoitida milliy shirinliklar, qandolat mahsulotlari, qurtini tayyorlash va sotish
39.	Milliy non va patir tayyorlash va sotish
40.	Popkorn, frezerda muzqaymoq, salqin ichimliklar, ayron va go'ja tayyorlash va quyih sotish
41.	Salatlar va tuzlamalar tayyorlash va sotish, shuningdek, uy sharoitida donalab sotiladigan taomlarning ayrim turlarini tayyorlash va o'tirish joylari tashkil etmasdan yoki mahalliy davlat hokimiyati organlarining qarori bilan ajratilgan maxsus joylarda sotish
42.	O'chov vositalari tayyorlash va ularni prokatga berish
43.	Aholi uchun turar va noturar joylarni ta'mirlash bo'yicha xizmatlar
44.	Repetitorlik xizmatlari
45.	Tarjima xizmatlari, tahrir xizmatlari
46.	Bolalarning o'yinchoq avtomatlari bilan bog'liq xizmatlar
47.	Axborotning kriptografik himoyasi vositalarini loyihalash, yaratish, ishlab chiqarish, sotish, ta'mirlash va ulardan foydalanish

48.	Dizayn bo'yicha xizmatlar (grafik, interyer, mebel va hokazolar), shuningdek, chizmachilik-grafika ishlari, shuningdek, rassomlik san'ati
49.	Kompyuter dasturlarini ishlab chiqish xizmatlari, kompyuter o'yinlarini tashkil etish, shuningdek, kompyuter yordamida matnlarni terish va bosib chiqarish xizmatlari, matndan nusxa olish va ko'paytirish bilan bog'liq xizmatlar
50.	Tashrif qog'ozlari va taklifnoma biletlarini tayyorlash va bosish
51.	Muqovalash ishlari
52.	Reklamani ishlab chiqish va joylashtirish
53.	Sug'urta agentlari tomonidan ko'rsatiladigan xizmatlar
54.	Konsert-tomosha faoliyatini amalga oshirish
55.	Tantanalil marosimlarni tashkil etish xizmatlari (to'y, yubiley, tug'ilgan kun va hokazolar)
56.	Ko'ylak va kostyumlarni, shuningdek, ularga aksessuarlarni prokatga berish
57.	Ijtimoiy xizmatlar (bolalar, bemorlar va keksa kishilarga qarash xizmatlari)
58.	Jismoniy tarbiya-sog'lomlashtirish faoliyati (sheyping, aerobika, sport seksiyalari, salomatlik guruhlari), trenerlik xizmatlari
59.	To'garaklar tashkil etish va yuritish
60.	Davlat-xususiy sherikchilikning oilaviy nodavlat maktabgacha ta'lim muassasalarini moddiy-texnik va uslubiy jihatdan ta'minlash shakli asosida tashkil etilgan oilaviy nodavlat maktabgacha ta'lim muassasalari faoliyati
61.	Tulumni shishirish xizmatlari (taksidermik ishlar)
62.	Tegirmonlarda donni maydalash (tozalash) xizmatlari
63.	Mol so'yish xizmatlari
64.	Uy hayvonlariga qarash xizmatlari
65.	Veterinariya faoliyati
66.	Yuklarni avtomobil transportida tashish
67.	Yo'lovchilar va yuklarni daryo transportida tashish

68.	O'simlik, hayvonlar va mineralardan tayyorlangan dorivor xomashyoni yetishtirish, yig'ishtirish, tayyorlash va sotish
69.	Gullar va dekorativ daraxtlar yetishtirish va sotish (shu jumladan bonsay san'ati)
70.	Akvarium baliqlari, dekorativ qushlar va boshqa hayvonlarni ko'paytirish va sotish
71.	Shisha idishlar va ikkilamchi xomashyoni qabul qilish xizmatlari (metall chiqindilaridan tashqari)
72.	Rieltorlik faoliyati
73.	Jismoniy va yuridik shaxslarga maxsus va qishloq xo'jaligi texnikasidan foydalangan holda xizmatlar ko'rsatish
74.	Tashkilotlar uchun qishloq xo'jaligi mahsulotlari tayyorlash bo'yicha xizmatlar
75.	Ilmij-tadqiqot, tajriba-konstruktorlik va texnologik ishlar uchun pudrat shartnomasi bo'yicha ishlarni bajarish
76.	Matritsali printyerlar va alfavit-raqam bosma qurilmalar uchun bo'yovchi tasmalarni tayyorlash va qayta ishlash
77.	Qog'ozlar va skorosshivatellar uchun konvertlar, papkalar tayyorlash
78.	Telekommunikatsiyalar operatorlariga, provaydyerlariga vositachilik xizmatlari ko'rsatish (abonentlar yoki xizmatlar ko'rsatuvchilarga ma'lumot-axborot xizmati ko'rsatish, xizmat ko'rsatuvchilarning xizmatlari uchun to'lovlarni qabul qilish)
79.	Paxta (ilgari iste'mulda bo'lgan) va jun tozalash hamda titish xizmatlari
80.	Ekskursiya xizmatlari ko'rsatish bo'yicha turistik faoliyat
81.	Duradgorlik ishlari (aholi buyurtmalari bo'yicha duradgorlik ishlarini amalga oshirish)
82.	Metallni ta'mirlash ishlari (uy sharoitida metallardan tayyorlangan maishiy buyumlarni ta'mirlash (kalitlarning dublikatlarini tayyorlash, soyabonlarni ta'mirlash, boshqa maishiy metall buyumlarni oddiy ta'mirlash)
83.	Yog'och me'morchiligi (bolalar maydonchalari va park zonalarini uchun yog'ochdan yasalgan qurilmalar, haykallar)

84.	Gazlamalarga NAQSILAR solish (gazlamalar va kiyim ashyularini qo'lda bo'yash, gazlamalarga, shu jumladan trafaretti hosma va qo'lda rasm chizish usuli bilan rasmlar solish)
-----	--

4-ilova

O'zini-o'zi band qiladigan shaxslar uchun faoliyat (ishlar, xizmatlar) turlari ro'yxati*

1.	Uyda yoki davlat ta'lim muassasalarining foydalanilmayotgan bino va inshootlari xonalarida repetitorlik qilish – bolalar va kattalar bilan ta'lim turlari bo'yicha yakka tartibda hamda guruh bo'lib mashg'ulotlar o'tkazish.
2.	Bolalarga qarab turish va ularni parvarish qilish bo'yicha jismoniy shaxslarga ko'rsatiladigan xizmatlar
3.	Bemorlar hamda doimiy ravishda o'zgarar parvarishiga muhtoj kexsa kishilarga qarab turish va ularni parvarish qilish bo'yicha jismoniy shaxslarga ko'rsatiladigan xizmatlar
4.	Uy xo'jaligini yuritish va uy ishlarini bajarish, shu jumladan, tarar joylarni tozalash, ovqat pishirish bo'yicha uy xo'jaliklariga xizmat ko'rsatish
5.	Xonalarni tozalash, jismoniy shaxs hududini obodonlashtirish va ko'kalamzorlashtirish
6.	Uyda jismoniy shaxslarning mebellarini ta'mirlash va yig'ish
7.	Jismoniy shaxslarga murakkab bo'lmagan umumiy qurilish, qurilish-ta'mirlash ishlari (beton quyish, bo'yog'chilik, suvoqchilik ishlari, g'isht va kafel terish, perforatsiya, duradgorlik, chifangarlik va boshqa umumiy qurilish ishlari)
8.	Jismoniy shaxslarning santexnika uskunalarini mayda ta'mirlash va o'rnatish
9.	Jismoniy shaxslarga kvartira ichida (shaxsiy qurilish ishlarida – uy ichida) elektr montaj ishlari (elektr xavfsizligi bo'yicha nuxsati bo'lganda)
10.	Dehqon va fuqarolarning tomonqa uchastkalarida yer chopish va rekultivatsiya ishlari

* O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 8-iyundagi "Tadbirorlik faoliyati va o'zini o'zi band qilishni davlat tomonidan tartibga solishni soddalashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-4742-son qarori.

11.	Fermer ho'jaliklari egalari, pilla yetishtirish va ipak qurti urug'chiligi tashkilotlari buyurtmasi bo'yicha qishloq xo'jaligi ishlari (qishloq xo'jaligi o'simliklari, ipak qurtini va hayvonlarni parvarish qilish, qishloq xo'jaligi ekinlari hosilini yig'ish, tut ko'chatlarini ekish va boshqa qishloq xo'jaligi ishlari)
12.	Fuqarolarning dala-hovli va tomoqqa uchastkalari landshaftini berpo etish ishlari
13.	Qishloq xo'jaligi o'simliklarini ekish va parvarish qilishda, qishloq xo'jaligi ekinlari hosilini yig'ib olishda dehqon va tomoqqa uchastkalari egalariga yordam berish
14.	Chorva mollarini o'tlatish, ularni parvarish qilish, shu jumladan urug'lantirish, qo'zilatish, qirqish va dag'al xashak jang'arish ishlari
15.	Jismoniy shaxslarga kompyuterlarni ta'mirlash va sozlash, litsenziyalangan dasturiy ta'minot o'rnatish
16.	Buyurtmachining uyida bajariladigan maishiy texnikani o'rnatish va ta'mirlash
17.	Jismoniy shaxslarning shaxsiy avtomobillarini mayda ta'mirlash, ularga aksessuarlar va avtosignalizatsiya o'rnatish, g'iloqlar va pol qoplamalarini tikish
18.	Jismoniy shaxslarning avtomobillarini yuvish, avtomobillar kuzovlarini silliqlash
19.	Mexanizatsiya vositalarini qo'llamay, uyda bajariladigan yuk o'rinish-yuk tushirish ishlari
20.	Makulatura, plastik idish, temir-tersak va qo'shimcha xomashyo to'plash
21.	Xalq tabobati (litsenziyasi bo'lganda)
22.	Xususiy shaxslarga bosh xizmatkor va konsyer xizmatlarini ko'rsatish
23.	Shaxsiy transportdan foydalanib, jismoniy shaxslarga tovarlarni yetkazib berish (yuk tashish bundan mustasno)
24.	Bozorlar va savdo komplekslarida mayda yuklarni aravalarda tashish
25.	Ilgari foydalanilgan tovarlarni sotib olish va sotish
26.	Velosipedlarni ta'mirlash

27.	Yog'och me'morchiligi (bolalar maydonchalari va park zonalari uchun yog'ochdan yasalgan qurilmalar, haykallar)
28.	Rassomlik
29.	Metall ta'mirlash ishlari (uyda amalga oshiriladigan maishiy metall buyumlarini ta'mirlash (kalitlarning dublikatlarini tayyorlash, soyabonlarni ta'mirlash, boshqa maishiy metall buyumlarini oddiy ta'mirlash)
30.	Uyda popkorn, frezerda muzqaymoq tayyorlash va sotish
31.	Dehqon hozorlarida qishloq xo'jaligi mahsulotlari bilan chakana savdo qilish
32.	Gazetalar, jurnallar va kitob mahsulotlari bilan chakana savdo qilish
33.	Sartaroshlik xizmatlari, manikyur, podikyur xizmatlari
34.	Kosmetolog xizmatlari va shunga o'xshash boshqa xizmatlar
35.	Uyda kir yuvish va dazmollash xizmatlari
36.	Tikuv, mo'yna, charam va trikotaj buyumlarni, bosh kiyimlarni va to'qimachilik galantereyasi buyumlarini ta'mirlash, aholining yakka tartibdagi buyurtmasi bo'yicha tikuv va trikotaj buyumlarini, bosh kiyimlarini va to'qimachilik galantereyasi buyumlarini tikish
37.	Gazlamalarga NAQSHlar solish (gazlamalar va kiyim ashyolarini qo'lda bo'yash, gazlamalarga, shu jumladan tufaretti bosma va qo'lda rasm chizish usuli bilan rasmlar solish)
38.	Aholining yakka tartibdagi buyurtmalari bo'yicha poyabzal tikish, poyabzalni ta'mirlash, bo'yash va tozalash
39.	Yakka tartibda deraza va eshik pardalarini tikish va ta'mirlash, kashtachilik
40.	Galantereya buyumlarini tayyorlash va ta'mirlash
41.	Bijuteriya va jevaklarni tayyorlash va ta'mirlash
42.	Kalitlar tayyorlash
43.	O'lovchov vositalari tayyorlash va ijaraga berish
44.	Gulchambarlar (shu jumladan, motam gulchambarlari), sun'iy gullar, ikebana, gul marjonlarini tayyorlash
45.	To'siqlar, haykallar, metallidan yasalgan gulchambarlarni tayyorlash va ta'mirlash
46.	Kesuvchi buyumlar va ashoablarni charxlash

47.	Akvarium baliqlari, dekorativ qushlar va boshqa hayvonlarni ko'paytirish va sotish
48.	Musiqqa asboblarni ta'mirlash va sozlash
49.	Video va fotosuratga olish xizmatlari
50.	Qarqoqlash uskunalaridan foydalanmagan holda uy sharoitida mifliy shirinliklar, qandolat mahsulotlarini tayyorlash va sotish
51.	Milliy non va patirlarni tayyorlash va sotish
52.	Salatlarda va tuzlamalarni tayyorlash va sotish, shuningdek, uy sharoitida donalab sotiladigan taomlarning ayrim tularini tayyorlash va o'tirish joylarini tashkil etmasdan yoki mahalliy davlat hokimiyati organlarining qarori bilan ajratilgan maxsus joylarda sotish
53.	Uyda quyib sotish uchun sinqin ichimliklar, ayron, go'ja hamda qurt tayyorlash va sotish
54.	To'garaklar tashkil etish va yuritish
55.	Tularni shishirish xizmatlari (taksidermik ishlar)
56.	Gullar va dekorativ daraxtlar yetishtirish va sotish (shu jumladan bonsay san'ati)
57.	Reklama bukletlarini tarqatish, uyda operatorlar tomonidan buyurtmalar qabul qilish
58.	Muqovalash ishlari
59.	Namoyishlarda kiyimlar modelini namoyish qilish, rasmi jumallarda, reklama filmlari va videokliplarda suratga tushish
60.	Gid (gid-tarjimon), ekskursiya yetakchisi va yo'riqchi-yo'l boshlovchilar xizmatlari
61.	Matnni yaratish va ishlov berish (kupirayter, rerayter, SEO-kopirayter, SEO-rerayter, musahih, kontent-menejer, muharrir, e-mail orqali xatlarni jo'natish bo'yicha mutaxassis, spichrayter, transkriber va boshqalar)
62.	Multimedia, dizayn va san'at materiallarini yaratish va ishlov berish (veb-dizayner, grafika dizayneri, kompyuter o'yinlari dizayneri, interyer dizayneri, landshaft dizayneri, liboslar dizayneri, retusher, fotokollajchi, vektor grafikasi muharriri, arxitektor, vizuallashtiruvchi dizayner, ma'lumot dizayneri, interfeys dizayneri, texnik dizayner, mousha-dizayner, banner yasovchi, nashriyot dizayneri, flasher, 3D-dizayner, video muharrir, videoperator, bastakor, ovoz rejissori, aranjirovkachi, suxandon, foto muharrir va boshqalar)

63.	Dasturiy ta'minot, axborot tizimlari, mobil ilovalar va veb-saytlarni ishlab chiqish va texnik qo'llab-quvvatlash (dasturchi, dasturiy ta'minotni sinovchi mutaxassis, veb-sahifalarni sahifalovchi, veb-tahlilchi, veb-saytlarni optimizatsiyalash bo'yicha mutaxassis)
64.	Tarjima qilish xizmatlari (badiiy adabiyotni tarjima qilish, texnik tarjima, veb-saytlar, filmlar, kompyuter va mobil ilovalar, taqdimotlar, video, audio va reklamalar tarjimasini)
65.	Ijtimoiy tarmoqlardagi faoliyat (PR-menedjer, internet-marketolog, ijtimoiy tarmoqlarda tovarlar (ishlar, xizmatlar)ni ilgari surish va reklama qilish (SMM), ijtimoiy tarmoq sahifalari administratori, akkaunt-menejer, marketolog, link-menejer, targetolog, kontekst-reklama bo'yicha mutaxassis, direktolog, media rejalashtiruvchi, SMO mutaxassis)
66.	Kadrlar tanlash sohasidagi faoliyat (internet-loyihalar bilan ishlovchi menejer, frilanserlar guruhini rahbari, HR-menejer, rekruter, shaxsiy assistent)
67.	Onlayn konsultatsiya berish (onlayn-konsultant, onlayn-trener, moliyaviy maslahatchi, webinar olib boruvchi)
67.	Nomoddiy madaniy meros obyektlarini (dorboz, askiya va lapar) asrash va ulardan foydalanish (madaniyat markazlari tarkibida faoliyat yuritayotgan shaxslar bundan mustasno)
68.	Hamshiralik ishi
69.	Uy hayvonlari (qoramol, qo'y, echki, ot va boshqalar) bozorlarida vositachilik xizmati
70.	Avtomobil bozorlarida vositachilik xizmati
71.	Riellorlik xizmatini ko'rsatish (ijaraga uy topib berish, uy sotib olish va sotishga ko'maklashish)
72.	Uyda sut va sut mahsulotlarini qayta ishlash va sotish xizmati
73.	Maishiy buyumlarni ijaraga berish xizmati (stol-stul, idish-tovoq, ashob-uskuna va hoshqalar)
74.	Cips va ganchdan buyumlar yasash (uy jihozlari, ertak qahramonlari haykallarini yasash)
75.	Tosh va tosh mahsulotlaridan yodgorlik, suvenir va dekorativ buyumlar tayyorlash
76.	Yog'och mahsulotlaridan savat, non mahsulotlari uchun maxsus idish va boshqa buyumlarni to'qish

77.	Uy sharoitida pilla yetishtirish, shaxsiy tomorqa yer uchastkasida tut mevasi, niholi va ko'chatini yetishtirish, uyda ipak mato, ipak gilam to'qish va sotish
78.	Kulolchilik

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

Asosiy adabiyotlar:

1. Vahobov A., Jo'rayev A. Soliqlar va soliqqa tortish. Darslik. –T: «Iqtisod-Moliya», 2019. – 408 b.
2. Jo'rayev A.S., Usmanova M.S., Amanov A.M., Qiyosov Sh.U. Jismoniy shaxslarni soliqqa tortish. Darslik. – T: «Iqtisod-moliya», 2019. – 432 b.
3. Jo'rayev A., Shirinov S. Soliq statistikasi va prognozi. O'quv qo'llanma. – T: «Iqtisod-Moliya», 2019. – 416 b.
4. Jo'rayev A., Safarov G., Meyliyev O. Soliq nazariyasi. O'quv qo'llanma. – T: «Iqtisod-moliya», 2019. – 324 b.
5. Jo'rayev A., Usmanova M. Jismoniy shaxslarni soliqqa tortish. O'quv qo'llanma. – T: «Sano-standart», 2015. – 216 b.
6. Jo'raev A., Teshmatov Sh., Abduraxmonov O. Soliqlar va soliqqa tortish. O'quv qo'llanma. – T: «Norma», 2009. – 183 b.
7. To'lakov, U.T. (2021). Soliqlar va soliqqa tortish: O'quv qo'llanma / U.T.To'lakov, O.T.Maxmudov; S.K.Xudoyqulov umumiy tabirini ostida. – Termiz: TerDU nashr-matbaa markazi, –365 b.
8. Гончаренко Л.И. Налогообложение организаций. Учебник. –Москва, Кнорус. 2018, –385 стр.
9. Романов А.И., Колчин С.И. Налоги и налогообложение. Учебное пособие. –Москва, Инфра. 2018. –385 стр.
10. Черник Д.Г., Шмелев Ю.Д. Теория и история налогообложения. Учебное пособие. –Москва, Юрайт. 2016. –363 стр.

Qo'shimcha adabiyotlar:

11. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2017.
12. O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi. O'zbekiston Respublikasi 2019-yil 30-dekabrda O'RQ-599-son Qonuni bilan tasdiqlangan.
13. "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 22-yanvardagi PF-60-sonli Farmoni.

14. O'zbekiston Respublikasining "Davlat soliq xizmati to'g'risida"gi Qonuni. //1997-yil 29-avgust

15. O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 30-dekabrda "2022-yil uchun O'zbekiston Respublikasining davlat budjeti to'g'risida"gi O'RQ-742-son Qonuni.

16. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 29-iyundagi PF-5468-sonli "O'zbekiston Respublikasining soliq siyosatini takomillashtirish konsepsiyasi to'g'risida"gi Farmoni.

17. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 10-iyuldagi 4309-sonli "Soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Qarori.

18. Mirziyoyev Sh.M. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. – Toshkent: «O'zbekiston» NMIU, 2019. – 61 b.

19. Mirziyoyev Sh.M. «Innovatsion g'oyalarni ilm-fan va sanoatga keng tatbiq etish-islohotlar samaradorligining bosh mezonlari» // Xalq so'zi, №107 (7337). 2019-yil 29-may.

Internet saytlari:

20. <http://www.lex.uz> – O'zbekiston Respublikasi qonunlari bazasi sayti

21. <http://www.mf.uz> – O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi sayti

22. <http://www.soliq.uz> – O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi sayti

23. <http://www.fmc.uz> – «Finmanconsult» kompaniyasi sayti

24. <https://www.sciencedirect.com> – Science Direct Elsevier - xalqaro axborot bazasi

25. <http://www.ziyou.net> – Jamoat axborot ta'lim tarmog'i sayti

26. <http://www.norma.uz> – «Norma hamkor» MChJ sayti

27. <http://www.nalog.ru> – Rossiya Federatsiyasining Federal soliq xizmati sayti

28. <http://www.uzenbudjet.uz> – O'zbekiston Respublikasi «Ochiq budjet» portali

SIL TO'RAYEV, R. BOZOROV

SOLIQLAR VA SOLIQQA TORTISH

O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi
"Fan" nashriyoti davlat korxonasi
Toshkent – 2023

Muharrir: Muhammadali Mamadaliyev
Badiiy muharrir: Murodillo Rahmonov
Musahhih: Jasurbek Qutbiddinov
Sahifalovchi: Shaxzod Abdurajabov

fb.com/fan.nashriyoti

t.me/fannashriyoti

instagram.com/fannashriyoti

ISBN 978-6943-19-008-3

9 786943 190083